LEERWERKBOEK FLEX | NEDERLANDS | 6E EDITIE | 4 VMBO-BASIS

Nieuw Nederlands

Noordhoff

Dit boek is van jou:

NAAM

KLAS

Nieuw Nederlands

Ontwerp binnenwerk: Grafisch ontwerp Duko Hamminga
Conceptontwerp omslag: nu:amsterdam/nu:rotterdam
Vertaling vormgeving omslag: Grafisch ontwerp Duko Hamminga
Omslagfoto: Hollandse Hoogte
Illustraties: Flos Vingerhoets, Haarlem

Klimaatneutraal
Noordhoff vindt jouw toekomst belangrijk en daarom hebben wij dit boek klimaatneutraal geproduceerd.

MIX
Papier van verantwoorde herkomst
FSC® C118189

2 / 21

ISBN 978-90-01-88072-9

Nieuw Nederlands

4 vmbo-basis

Eindredactie:
Monique Schuh
Marlies Schouwstra

Auteurs:
Marianne van der Elst
Katrien Lammerts
Didy Pijpker
Marlies Schouwstra
Monique Schuh
Harald Veldman

Noordhoff Uitgevers

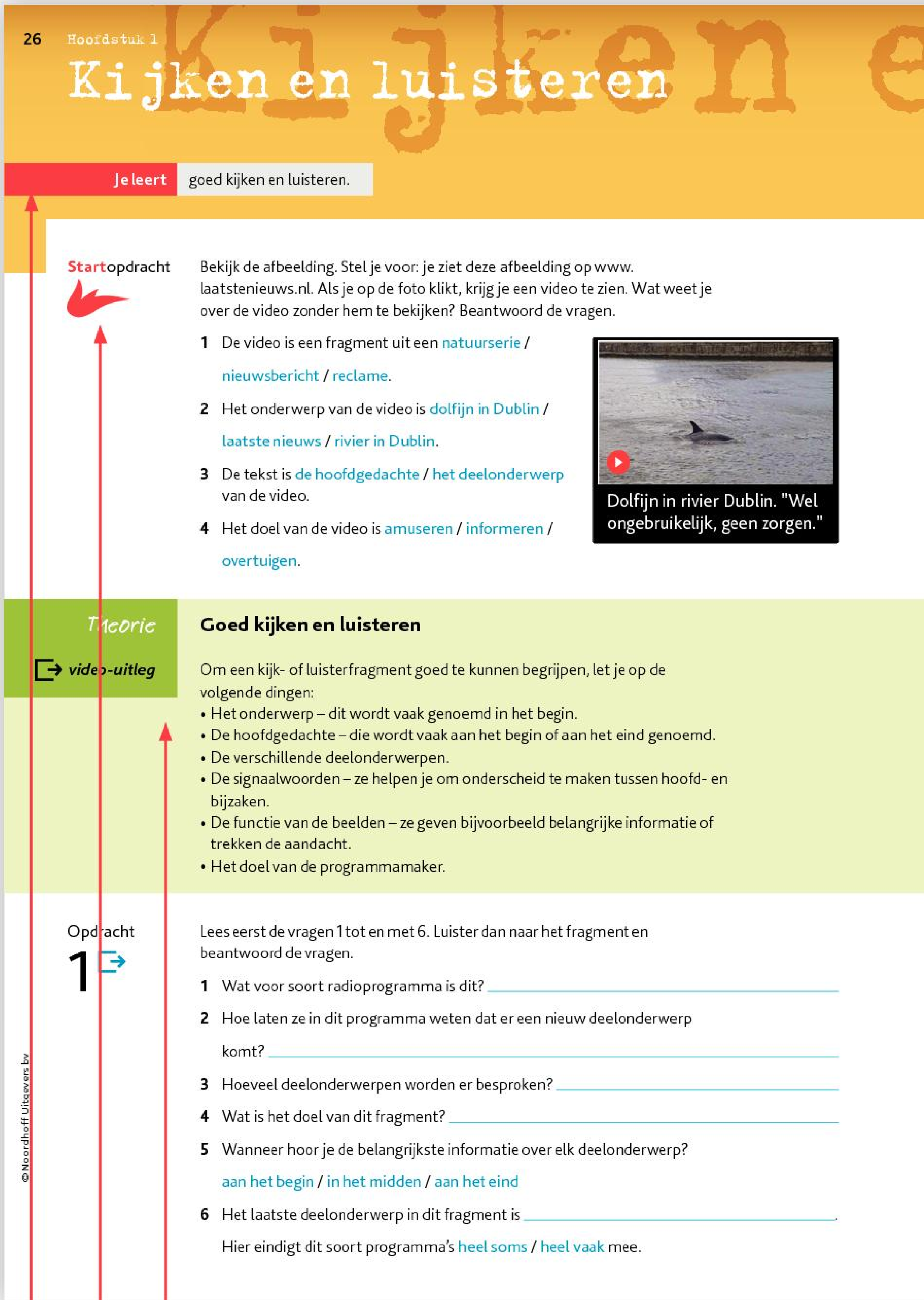
Hoe werk je met Nieuw Nederlands?

De quiz
Je kunt het schooljaar beginnen met een quiz waarin je kunt laten zien hoe goed je het Nederlands beheerst. Als het nodig is, kun je na *De quiz* extra oefenen met *De brug*. Die vind je online. *De brug* helpt je om je alvast voor te bereiden op de gewone hoofdstukken in dit boek.

Hoofdstukken
Dit boek bestaat uit zes hoofdstukken. Ieder hoofdstuk heeft dezelfde indeling:
- Lezen
- Schrijven
- Kijken en luisteren
- Spreken en gesprekken
- Woordenschat
- Taalverzorging
- Praktijkopdracht

Poëzie en fictie
Achter in dit boek vind je het onderdeel *Poëzie en fictie*. Je gaat stukjes lezen uit spannende boeken en grappige gedichten. Je kunt ook laten zien dat je zelf een schrijver bent!

Nieuw Nederlands Online
Op Nieuw Nederlands Online kun je alle opdrachten uit het boek maken. Je vindt er alles wat bij de opdrachten hoort, zoals filmpjes en feedbackformulieren. Als je de opdrachten online maakt, kun je een eigen route volgen met herhaalopdrachten of steropdrachten. Je kunt online ook oefenen voor de toets en video-uitleg van de theorie bekijken.

26 Hoofdstuk 1
Kijken en luisteren

Je leert goed kijken en luisteren.

Startopdracht
Bekijk de afbeelding. Stel je voor: je ziet deze afbeelding op www.laatstenieuws.nl. Als je op de foto klikt, krijg je een video te zien. Wat weet je over de video zonder hem te bekijken? Beantwoord de vragen.

1 De video is een fragment uit een natuurserie / nieuwsbericht / reclame.
2 Het onderwerp van de video is dolfijn in Dublin / laatste nieuws / rivier in Dublin.
3 De tekst is de hoofdgedachte / het deelonderwerp van de video.
4 Het doel van de video is amuseren / informeren / overtuigen.

Dolfijn in rivier Dublin. "Wel ongebruikelijk, geen zorgen."

Theorie
video-uitleg

Goed kijken en luisteren

Om een kijk- of luisterfragment goed te kunnen begrijpen, let je op de volgende dingen:
- Het onderwerp – dit wordt vaak genoemd in het begin.
- De hoofdgedachte – die wordt vaak aan het begin of aan het eind genoemd.
- De verschillende deelonderwerpen.
- De signaalwoorden – ze helpen je om onderscheid te maken tussen hoofd- en bijzaken.
- De functie van de beelden – ze geven bijvoorbeeld belangrijke informatie of trekken de aandacht.
- Het doel van de programmamaker.

Opdracht 1

Lees eerst de vragen 1 tot en met 6. Luister dan naar het fragment en beantwoord de vragen.

1 Wat voor soort radioprogramma is dit? ______
2 Hoe laten ze in dit programma weten dat er een nieuw deelonderwerp komt? ______
3 Hoeveel deelonderwerpen worden er besproken? ______
4 Wat is het doel van dit fragment? ______
5 Wanneer hoor je de belangrijkste informatie over elk deelonderwerp? aan het begin / in het midden / aan het eind
6 Het laatste deelonderwerp in dit fragment is ______.
Hier eindigt dit soort programma's heel soms / heel vaak mee.

© Noordhoff Uitgevers bv

In de theorie wordt de nieuwe lesstof uitgelegd. Je gaat ermee aan de slag in de opdrachten. Je kunt online videouitleg van de theorie bekijken.

Je begint altijd met de startopdracht waarin je kennismaakt met de nieuwe lesstof.

Bij 'Je leert' staat wat je gaat leren. Dat is het doel van de les.

Hoofdstuk 1 Kijken en luisteren 27

Opdracht **2**

Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

1 Noteer het onderwerp van dit fragment in één woord. ____________________

2 Wat is het belangrijkste doel van dit fragment? ____________________

3 De presentatrice zegt aan het begin welke twee vragen ze wil gaan beantwoorden. Welke zijn dat?
- ○ Waarom is er minder nieuws in de zomertijd?
- ○ Waarom zijn we de term 'komkommertijd' gaan gebruiken?
- ○ Wanneer waren komkommers in het nieuws?
- ○ Wat is 'komkommertijd' precies?
- ○ Welke talen kennen een woord voor 'komkommertijd'?

4 De beelden op de snijplank zijn grappig bedoeld en daarnaast geven ze extra informatie / verduidelijken ze de informatie.

5 Met 'lichtere' nieuwsonderwerpen wordt bedoeld:
- ○ onderwerpen die je met weinig woorden kunt uitleggen
- ○ onderwerpen die niet heel belangrijk en ingewikkeld zijn
- ○ onderwerpen die te maken hebben met zomer en zon

6 Kranten en journaals maken komkommertijdberichten, omdat
- ○ dat al sinds 1787 een gewoonte is van Nederlandse journalisten.
- ○ hun lezers en kijkers in de zomer geen zin hebben in echt nieuws.
- ○ ze ook als er minder nieuws is hun krant of journaal moeten vullen.

7 Waarom was het komkommernieuws in 2011 geen komkommertijdbericht?
- ○ omdat het alleen in Nederland nieuws was
- ○ omdat het echt belangrijk nieuws was
- ○ omdat het toen geen vakantietijd was

8 Wat is de hoofdgedachte van het hele fragment?
- ○ 'Komkommertijd' betekent 'vakantietijd' en in die tijd is er vaak wat meer tijd en ruimte voor luchtige nieuwsonderwerpen.
- ○ 'Komkommertijd' betekent niet altijd 'geennieuwstijd', want ook in de zomer kunnen er belangrijke of erge dingen plaatsvinden.
- ○ Het woord 'komkommertijd' wordt al sinds 1700 gebruikt, omdat er vroeger in de zomer veel over de komkommeroogst werd geschreven.

Opdracht **3**

Lees eerst de vragen 1 tot en met 4. Bekijk dan het fragment uit een filmpje en beantwoord de vragen.

1 Wat is het onderwerp van het hele filmpje in één woord? ____________________

2 Welke drie deelonderwerpen gaan Jeroen en Nisrine bespreken?

____

3 In dit fragment gaat het over deelonderwerp
○ 1 ○ 1 en 2 ○ 1, 2 en 3

4 Dit hele filmpje is bedoeld voor kinderen / jongeren / volwassenen.

5 Maak de vragen die je online vindt of van je docent krijgt.

Ik kan/weet • belangrijke informatie en hoofdzaken uit de tekst halen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Opdrachten waarbij je online een filmpje of een geluidsfragment kunt vinden en opdrachten waarbij je online moet werken, herken je aan het symbool voor online.

Opdrachten op een hoger niveau herken je aan de ster. Je docent vertelt of je deze opdracht maakt of niet.

'Ik kan/weet' geeft aan wat je hebt geleerd. Ook staat er bij welk niveau daarbij hoort.

Je kunt online extra opdrachten maken. Je kunt ook je eigen route volgen door alle opdrachten uit het boek online te maken.

Inhoud

4 Kansen

Poëzie en fictie

Bijlagen

Eindexamen

De

quiz

De brug van klas 3 naar klas 4

Dit is het vierde schooljaar dat je het vak Nederlands krijgt. Misschien is Nederlands makkelijk of juist moeilijk voor je. Als je Nederlands in klas 3 lastig vond, is het een goed idee om alvast te oefenen met de opdrachten uit *De brug*. Deze vind je online.

Doe de quiz!

Tijdens de quiz krijg je vragen over Lezen, Woordenschat en Taalverzorging. Je kunt de quiz in je eentje online maken of met de hele klas tegelijk. Als je de quiz samen met je klas maakt, is je docent de quizleider.

Je kunt de quiz ook zelf online maken.

Zo gebruik je De brug

Voordat je aan leerjaar 4 begint, kun je met *De brug* alvast een begin maken. De brug herhaalt alle leerstof uit klas 3 over Lezen, Grammatica, Formuleren en Spelling. In *De brug* vind je korte, heldere uitleg van de theorie plus een aantal opdrachten.

Je vindt alle opdrachten van* De Brug *online.

Hoofdstuk 1

Nieuws

TAALWEETJES

Taal en beeld

Taal roept bij iedereen een ander beeld op. Denk eens aan het woord *brand*. Sommigen zien alleen de vlammen voor zich. Anderen zien een heel plaatje: een huis dat in vuur en vlam staat en de brandweer die het huis binnenstormt om de hond nog uit de vlammenzee te redden. Bij elk woord kun je beelden bedenken.

Bedenk een mooi beeld bij het woord *geluk*. ______________________

____

Vergelijk je beeld met dat van een klasgenoot. Hebben jullie hetzelfde bedacht?

Lezen is niet nodig!

Je kunt woorden ook schrijven en tekenen tegelijk. Als je dat goed doet, hoef je de letters niet eens te lezen om de woorden te snappen. Zo kun je het woord *slang* tekenen door de letters in de vorm van een slang te zetten. Kies een van de woorden hieronder en teken jouw woord. Wie is de beste woordtekenaar?

sjaal – trap – appel – slijm – hart – bloem – cactus

Een open boek

Een goede vriend hoeft soms niets te zeggen. Je kunt aan zijn gezicht al zien wat hij denkt. Helemaal als iemand dan ook nog een geluid maakt als *huh?!* of *waaaaaat?!!*. Het eerste geluid zou passen bij een verward gezicht. Bij het tweede geluid denk je misschien aan iemand die net een erg onverwacht en schokkend nieuwtje heeft gekregen. Zie jij de gezichtsuitdrukking bij dat geluid al voor je?

Doe de Koppenquiz.

Lezen

Je leert over de indeling van een tekst.

Startopdracht

De onderstaande zinnen komen uit een nieuwsbericht. Ze staan niet in de goede volgorde.

1 Ik denk dat zin ________ de eerste zin van het nieuwsbericht is.

2 Ik denk dat zin ________ de laatste zin van het nieuwsbericht is.

3 Zet alle zinnen in de juiste volgorde: ________________________________

1 Dat was nog eens een bijzondere manier om een diefstal op te lossen!
2 De politie had namelijk een melding gekregen van een vrouw die zei dat haar lingerie van de waslijn was verdwenen.
3 De politie in Hengelo heeft zo'n 'lok-bh' gebruikt om een ondergoeddief op te sporen.
4 Een agent bracht na die melding een zendertje aan in een bh en hing die aan de lijn.
5 Op deze manier heeft de politie de ondergoeddief kunnen arresteren.
6 Weet jij wat een lok-bh is?

Theorie

video-uitleg

De indeling van een tekst

Een goed opgebouwde tekst bestaat meestal uit drie delen: inleiding, middenstuk en slot.

In de **inleiding** van een tekst wordt bijna altijd het onderwerp genoemd. Daarnaast wordt bijvoorbeeld:
- de aanleiding voor het schrijven van de tekst genoemd.
- een voorbeeld bij het onderwerp gegeven.
- een leuk, kort verhaaltje (anekdote) verteld.
- een belangrijke vraag gesteld.
- een mening (standpunt) gegeven.
- een samenvatting van de hele tekst gegeven.
- iets verteld over de opbouw van de tekst.

In het **middenstuk** van een tekst worden verschillende zaken behandeld die met het onderwerp te maken hebben. Dat zijn de deelonderwerpen.

In het **slot** van een tekst wordt bijvoorbeeld:
- de hoofdgedachte van de tekst genoemd.
- een advies gegeven.
- een conclusie getrokken.
- een korte samenvatting van de tekst gegeven.
- een toekomstverwachting genoemd: iets wat waarschijnlijk nog gaat gebeuren.
- een vraag uit de inleiding beantwoord.
- nieuwe informatie of een nieuw argument ingebracht.

Opdracht 1

Lees tekst 1. Het is de inleiding van een langere tekst.

1 Wat is het onderwerp van de hele tekst, denk je?

____

2 De titel van tekst 1 is een vraag. In de tekst staan nog twee vragen. Onderstreep ze allebei.

3 Denk je dat deze vragen in de rest van de tekst worden beantwoord? ja / nee

Lees tekst 2. Het is de inleiding van een langere tekst.

4 Wat is het onderwerp van de hele tekst, denk je?

____

5 Wat staat behalve het onderwerp nog meer in tekst 2?
- ○ de aanleiding voor het schrijven van de tekst
- ○ een belangrijke vraag
- ○ een voorbeeld bij het onderwerp
- ○ hoe de tekst wordt opgebouwd

Tekst 1

Roze chocola, hoe kan dat?

In België kwam vandaag voor koks Ruby-chocolade op de markt. Roze chocolade, welteverstaan. In 2017 waren chocoladeliefhebbers al in rep en roer, omdat deze chocolade – die van nature roze zou zijn – werd gelanceerd in China. Maar hoe zit het nou met deze chocolade: hoe kan die roze zijn? En is het echt een nieuwe cacaosoort, zoals de producent beweert?

Tekst 2

Nieuwe planeet ontdekt met beste kans op leven ooit

Wetenschappers hebben een nieuwe planeet ontdekt op nauwelijks elf lichtjaren afstand van de aarde. Nu worden er wel vaker planeten ontdekt, maar de ontdekking van asteroïde B-612 is groot nieuws, omdat er mogelijk leven aanwezig is op de zojuist ontdekte planeet: de omstandigheden lijken erg gunstig en asteroïde B-612 lijkt erg op de aarde.

Opdracht 2

Lees tekst 3. Het is het slot van een van de teksten uit opdracht 1.

1 Tekst 3 hoort bij tekst 1 / tekst 2.

2 Wat staat in tekst 3?
- ○ een advies
- ○ een conclusie
- ○ een toekomstverwachting
- ○ het antwoord op de vraag uit de inleiding

Lees tekst 4.

3 Aan het eind van tekst 1 worden twee vragen gesteld. Op welk van die twee vragen krijg je antwoord in tekst 4? ______________________________

____

Tekst 3

De bedoeling is om asteroïde B-612 de komende jaren te blijven observeren en te ontdekken waar de atmosfeer uit bestaat. De planeet staat zo dicht bij de aarde dat het relatief eenvoudig moet zijn om met de Extremely Large Telescope van ESO op zoek te gaan naar zuurstof in de atmosfeer.

Naar: www.ad.nl, op 14 oktober 2018

Tekst 4

Goed, we weten nu dus dat het niet gaat om een nieuwe cacaosoort, maar om een verandering van het productieproces. Hoe dat precies zit, blijft een mysterie zolang er geen ingrediëntenlijst is onthuld en er maar erg weinig productinformatie is. We zijn benieuwd.

Naar: lekkergezond.nl, op 1 maart 2018

Opdracht 3

Lees tekst 5.

1 Hoe wordt de tekst in de eerste alinea ingeleid?

De tekst wordt ingeleid door
- ○ de mening van een deskundige te beschrijven.
- ○ de opbouw van de tekst te beschrijven.
- ○ een korte samenvatting van de hele tekst te geven.
- ○ een pakkend voorbeeld bij het onderwerp van de tekst te geven.

2 Welke drie woorden/woordgroepen uit tekst 5 passen het best bij het uiterlijk van de stier op de afbeelding?
- ○ gigantische omvang (al. 1)
- ○ kolos (al. 2)
- ○ vleesverwerkers (al. 3)
- ○ uittorent boven (al. 3)
- ○ slachterij (al. 4)
- ○ *Guinness Book of Records* (al. 5)

3 Het middenstuk van de tekst bestaat uit alinea ________ en ________ en ________.

Welke deelonderwerpen worden in het middenstuk behandeld? Noteer de alineanummers voor het juiste deelonderwerp.

alinea ________	de reden dat Knickers nog leeft
alinea ________	de reden dat Knickers zo groot is
alinea ________	de reden dat Knickers beroemd is

4 Knickers is wel / niet de allergrootste stier ter wereld.

5 In de laatste alinea geeft de schrijver
- ○ een samenvattende conclusie.
- ○ een toekomstverwachting.
- ○ een waarschuwing.
- ○ nieuwe informatie.

6 De hoofdgedachte van tekst 5 staat in de inleiding / het middenstuk / het slot.

Tekst 5

Maak kennis met reuzenstier Knickers: dankzij zijn omvang leeft hij nog

[1] Met een gewicht van 1400 kilo en een hoogte van 194 centimeter is de stier Knickers een flinke jongen. En dat is niet alleen zijn eigenaar in Australië opgevallen: Knickers is in korte tijd wereldnieuws geworden. De bedoeling was eigenlijk dat Knickers, een stier van het Holstein-Friesian-ras, naar het slachthuis zou gaan. Maar het liep anders: zijn gigantische omvang redde hem van de dood.

[2] De stier werd bekend toen zijn eigenaar Geoff Pearson hem wilde verkopen aan het slachthuis, maar niemand het dier bleek te willen hebben. Een lokale nieuwszender zette daarom een foto van de kolos online en die foto viel al snel op. De BBC, CNN, USA Today en ook Nederlandse nieuwsorganisaties hingen aan de lijn bij Pearson om zijn verhaal te horen.

[3] 'Vleesverwerkers zeiden dat hij te groot was voor het slachthuis', zegt Pearson tegen *The Guardian*. 'Hij was te zwaar voor de machines en hij zou over de vloer slepen. Dat zou zorgen voor besmettingsgevaar.' Zelfs als hij in stukken zou worden gesneden, waren de hompen te groot. Daarom mocht de 7-jarige gecastreerde stier blijven leven. Knickers slijt zijn dagen op de boerderij van Pearson, waar hij uittorent boven alle andere koeien.

[4] Pearson weet zelf niet goed hoe het dier zo groot heeft kunnen worden, maar hij denkt dat het komt doordat hij de tijd had om helemaal op te groeien. Stieren worden meestal al verkocht aan een slachterij als ze twee of drie jaar zijn. 'Misschien waren er andere stieren die net zo groot konden worden, maar hebben ze de kans niet gekregen', zegt Pearson.

[5] Knickers moet overigens nog zijn meerdere erkennen in Bellino. Volgens het *Guinness Book of Records* heeft deze Italiaanse stier sinds 2010 het record in handen met een hoogte van iets meer dan 2 meter.

Naar: nos.nl, op 28 november 2018

Opdracht 4

Lees tekst 6.

1 Wat is het onderwerp van tekst 6?
- ○ de boeken van Helen Vreeswijk
- ○ de schrijfster Helen Vreeswijk
- ○ Helen Vreeswijks werk bij de politie

2 Op de vraag 'Over wat voor zaken schrijf je het liefst?' geeft Helen Vreeswijk nogal uitgebreid antwoord. Hoe kun je haar antwoord het best samenvatten?
- ○ zaken die met internet te maken hebben
- ○ zaken die niet door de politie zijn opgelost
- ○ zaken waarin jongeren dader of slachtoffer zijn

3 Over welke twee dingen schrijft Helen Vreeswijk *niet*?

1 ____________________ 2 ____________________

4 In alinea 3 staat: 'Je wilt een crimineel niet slimmer maken dan hij is!' Daarom wil Helen Vreeswijk
- ○ de basistechnieken van politieonderzoek niet beschrijven.
- ○ geen informatie geven waar criminelen iets aan hebben.

5 Op welk boek kreeg Helen Vreeswijk de meeste reacties?

____

Wordt het onderwerp van dat boek in de titel van het boek genoemd?

ja / nee

6 In alinea 2 en 5 heeft Helen Vreeswijk het over een 'eyeopener'. Daarmee bedoelt ze een doorbraak in een politieonderzoek / iets waardoor je opeens iets begrijpt.

7 Geeft de schrijver van het interview zijn mening over de boeken van Helen Vreeswijk? ja / nee

8 Zou jij een boek van Helen Vreeswijk willen lezen? Ja / Nee, omdat ______________________________

____

____

Tekst 6

Helen Vreeswijk: schrijvende politievrouw

[1] **Helen Vreeswijk is schrijfster en ex-politievrouw. Ze heeft 34 jaar bij de politie gewerkt als assistent-rechercheur. Haar boeken gaan over zaken die ze in haar werk heeft meegemaakt en waarbij jongeren betrokken waren, als slachtoffer of als dader. Young Adult Books mocht haar een paar vragen stellen!**

Over wat voor zaken schrijf je het liefst?

[2] 'Ik vind het fijn als mijn boek een eyeopener kan zijn. Sommige zaken blijven door mijn hoofd spoken, ook als deze zijn afgehandeld. Jongeren worden steeds vaker dader of slachtoffer, vooral vanwege internet. Daardoor komen ze sneller in aanraking met de verkeerde mensen en worden ze makkelijker overgehaald om onverstandige dingen te doen. Het is logisch dat pubers fouten maken en met hun hoofd tegen een muur lopen. Maar ik zou graag via mijn boeken willen voorkomen dat jongeren zo diep in de ellende belanden, dat ze er niet meer uitkomen.'

Beschrijf je in je boeken het politiewerk helemaal?

[3] 'Dat doe ik zo goed mogelijk. Maar waar ik niet over schrijf, zijn de speciale opsporingstechnieken die de politie gebruikt. Je wilt een crimineel niet slimmer maken dan hij is! De basistechnieken kent iedereen wel, zoals het afluisteren van telefoons. Maar sommige opsporingstechnieken zijn geheim, daar mag je niet over schrijven. Ook zaken die nog niet zijn afgerond, verwerk ik niet in mijn boeken. Je wilt een zaak immers niet verpesten door via het boek informatie naar buiten te brengen, terwijl het onderzoek nog bezig is.'

Op welk boek heb je de meeste reacties gehad?

[4] 'De meeste reacties kwamen denk ik wel op *Loverboys*. Dat gaat over iets waar veel meiden die op internet zitten, mee te maken kunnen krijgen. Zeker op een leeftijd van veertien, vijftien jaar zijn ze bezig om zichzelf te ontdekken. Als ze dan te maken krijgen met een man die hen verwent met cadeautjes en omringt met veel aandacht, is het heel moeilijk om daar weerstand aan te bieden. Tot het moment aanbreekt dat ze helemaal in zijn macht zijn en alle banden met de familie zijn verbroken. Dan komt ineens de andere kant van een loverboy naar boven.

[5] Een tijdje geleden kreeg ik een mail van een moeder, die dacht dat haar dochter contact had met een loverboy. Het meisje is uiteindelijk uit huis geplaatst, omdat ze onhandelbaar was. Haar moeder heeft haar toen mijn boek *Loverboys* gegeven en dat heeft haar dochter de ogen geopend. Toen pas ging ze inzien dat haar ''grote liefde'' een loverboy was. En dat was uiteindelijk de doorbraak die nodig was om te zorgen dat haar dochter zich van de jongen los kon maken. Op dat soort momenten ben ik echt heel blij dat mijn boek een eyeopener is!'

Naar: www.youngadultbooks.nl, op 4 januari 2019

Opdracht
5

Lees tekst 7.

1 Wat is de bedoeling van de eerste, vetgedrukte alinea?
In de eerste alinea wordt
- ○ de aanleiding voor het schrijven van de tekst genoemd.
- ○ de opbouw van de rest van de tekst uitgelegd.
- ○ een belangrijke vraag gesteld.
- ○ een kort verhaaltje verteld.

2 Schrijf in je eigen woorden op wat een 'profiler' (al. 2) is.

____

____

3 Wat is het verband tussen alinea 3 en 4?
- ○ Alinea 3 en alinea 4 vormen een opsomming.
- ○ Alinea 3 en alinea 4 vormen een tegenstelling.
- ○ In alinea 4 staan voorbeelden bij wat er in alinea 3 gezegd wordt.
- ○ In alinea 4 staat een herhaling van de informatie uit alinea 3.

4 Een 'daderprofiel' is
- ○ de kans dat een dader gepakt wordt.
- ○ de manier waarop een dader te werk gaat.
- ○ een omschrijving van de dader.

5 Wat is de belangrijkste bedoeling van de laatste alinea?
- ○ een samenvatting geven
- ○ een toekomstverwachting geven
- ○ een waarschuwing geven
- ○ nieuwe informatie geven

6 Vul in. Kies uit: *artikel – informatie – interview – onderwerp – soort.*

Tekst 6 en 7 lijken wel een beetje op elkaar. Een overeenkomst is dat ze beide over hetzelfde ______________________ gaan, namelijk politiewerk. Het zijn bovendien allebei teksten die als doel hebben om ______________________ te geven. Er is ook een verschil tussen beide teksten: tekst 6 is een ander ______________________ tekst dan tekst 7. Tekst 6 is een ______________________ en tekst 7 is een ______________________.

Tekst 7

In het hoofd van de dader

[1] De badkamer ziet er bijna té netjes uit. Op het plankje onder de spiegel liggen tandenborstel, haarborstel en make-up keurig naast elkaar uitgestald. In de kast naast het toilet ligt een stapeltje handdoeken gesorteerd op kleur. Dat is echter niet het meest opvallende aan de badkamer. In het bad ligt een jonge, blonde vrouw, gekleed in een badjas. Het is duidelijk dat ze niet meer leeft ...

[2] Het zou het begin kunnen zijn van een film. Op elk moment zouden twee rechercheurs binnen kunnen komen, voorzichtig rondstappend om geen bewijsmateriaal te verknoeien. Vanaf dat moment is het een race tegen de klok. De dader moet gepakt worden, en snel ook, voordat er meer slachtoffers vallen. Soms wordt een *profiler* ingeschakeld om de rechercheurs te vertellen met wat voor soort dader ze te maken hebben. En hierin lijken film en werkelijkheid heel erg op elkaar. Want ook in het echt worden profilers gevraagd om uitspraken te doen over de dader en zo bij de opsporing te helpen.

Het daderprofiel

[3] Profilers verzamelen zoveel mogelijk informatie om erachter te komen wat er precies is gebeurd. Ze besteden veel aandacht aan de manier waarop een misdaad is gepleegd. Bij moord kun je dan denken aan het moordwapen en hoe het lijk is achtergelaten. Deze dingen worden samen de 'modus operandi' of methode genoemd: de manier waarop de dader te werk gaat. Op basis van de methode kan vaak al een deel van het daderprofiel worden ingevuld.

[4] Moderne profilers in Amerika maken bovendien gebruik van databases waarin informatie over oude misdaden is opgeslagen. Dat werkt als volgt. Stel dat een moordenaar zijn slachtoffer heeft vermoord met een schroevendraaier. Dan gaat de profiler in de politiedatabase op zoek naar oude zaken van veroordeelde criminelen die ook een schroevendraaier gebruikten. Als uit de oude zaken blijkt dat 90% van deze schroevendraaiercriminelen mannen van 30 tot 40 jaar zijn die nog bij hun moeder wonen, dan is de kans groot dat de dader uit dit voorbeeld diezelfde eigenschappen heeft. Een profiler doet dus aan kansberekening: hij berekent hoe groot de kans is dat de dader bepaalde eigenschappen heeft. Daarmee kan de rest van het daderprofiel worden ingevuld.

Profiling in Nederland

[5] Het is duidelijk dat profilers veel kunnen bijdragen aan het oplossen van misdaden. Toch lopen ze daarbij wel tegen een probleem aan. In veel landen, waaronder Nederland, bestaat niet zoiets als een grote criminelendatabase. Daardoor is veel informatie over de methode van veroordeelde misdadigers niet opgeslagen. Dat maakt het gebruik van kansberekening natuurlijk veel moeilijker. Totdat de informatie over veroordeelde misdadigers in een database bewaard wordt, zullen Nederlandse profilers vooral hun gezonde verstand moeten gebruiken.

Naar: www.nemokennislink.nl, op 12 januari 2020

Opdracht
6

Lees tekst 8.

1 Wat is het onderwerp van tekst 8?
- ○ communicatieproblemen tussen mensen
- ○ gevechten tussen katten en honden
- ○ lichaamstaal van katten en honden

2 In het middenstuk worden 2 / 3 / 4 / 5 voorbeelden gegeven van lichaamstaal die voor honden wat anders betekent dan voor katten.

3 De hoofdgedachte staat
- ○ alleen in de inleiding.
- ○ alleen in het slot.
- ○ in de inleiding en wordt in het slot herhaald.

4 De schrijver van tekst 8 wil
- ○ de lezer amuseren met een leuk verhaal over honden en katten.
- ○ informatie geven over communicatiestoornissen tussen honden en katten.
- ○ waarschuwen dat je geen honden en katten samen als huisdier moet nemen.
- ○ zijn mening geven over de lichaamstaal van honden en katten.

Tekst 8

Dezelfde lichaamstaal, maar een totaal andere boodschap

[1] Als mensen flink ruzie maken, wordt er wel eens gezegd dat ze vechten als kat en hond. Dit gezegde is toepasselijker dan je op het eerste gezicht denkt. Ruzies tussen mensen berusten namelijk regelmatig op communicatieproblemen en dat is precies wat er ook tussen honden en katten speelt. In hun communicatie gebruiken ze dezelfde lichaamstaal, maar de betekenis is voor beide soorten heel verschillend.

[2] Als een kat bijvoorbeeld met een opgeheven staart rondloopt, dan is hij lekker ontspannen. Voor een hond straalt een stijf opgestoken staart daarentegen gespannenheid uit. Oren in de nek leggen betekent voor katten agressieve angst, maar voor honden onderdanige angst.

[3] Als een hond tijdens een vechtpartij op zijn rug gaat liggen, geeft hij zich over en erkent hij de ander als zijn meerdere. Door zijn buik bloot te geven, maakt hij zich kwetsbaar en de gedragsregels voor honden schrijven voor dat een andere hond dan zijn aanval beëindigt. Een kat gaat er echter op zijn rug nog eens goed voor liggen om verder te vechten omdat hij zo flink kan trappen met zijn achterpoten.

[4] En dan kwispelen. Een hond zwaait met zijn staart als hij blij of vrolijk opgewonden is. Bij een kat met een zwiepende staart kun je maar beter uit de buurt blijven, want het dier is dan klaar om een tik uit te delen.

[5] Honden en katten hebben dus dezelfde communicatie-uitingen, maar deze betekenen bijna het tegenovergestelde. Een hond die ophoudt met aanvallen omdat de kat op zijn rug ligt, krijgt een flinke trap na van de kat. Het zijn dit soort communicatiestoornissen die leiden tot het spreekwoordelijke geruzie dat niet zelden leidt tot een robbertje vechten.

Naar: Ylva Poelman, Trouw, 16 oktober 2018

Ik kan/weet
- de inleiding, het middenstuk en het slot in een tekst herkennen.
- onderscheid maken tussen hoofd- en bijzaken. 2F
- de bedoeling van delen van teksten herkennen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert een zakelijke brief of e-mail schrijven.

Startopdracht

Je schrijft een zakelijke brief of e-mail aan een bedrijf op de computer. Je mag kiezen uit de lettertypes en de lettergroottes hiernaast.

1 Welk lettertype kies je?

Ik kies ______________________________, omdat

____

____

2 Welke lettergrootte kies je?

Ik kies ______________________________, omdat

____

____

Alle lettertypen
Arial
Broadway
Calibri
Comic Sans MS
Collona MT
Forte
Gigi
Verdana

11
10
11
12
14
16
18
20

Theorie

video-uitleg

Een zakelijke brief of e-mail schrijven

Voor berichten aan bedrijven, organisaties of mensen die je niet (goed) kent, schrijf je een zakelijke brief of een zakelijke e-mail. In beide teksten gebruik je beleefde taal. Een zakelijke brief heeft een andere vorm dan een zakelijke e-mail. Bekijk de voorbeelden op bladzijde 252 en 254.

Zo schrijf je de tekst van een zakelijke brief of zakelijke e-mail

- Zet achter *Betreft:* (zakelijke brief) of achter *Onderwerp* (e-mail) kort en duidelijk waarover je bericht gaat.
- **indeling** – Gebruik een witregel na de aanhef en voor je groet. Verdeel je tekst duidelijk in alinea's. Gebruik hiervoor ook witregels.
- **aanhef** – Gebruik altijd een beleefde aanhef, zoals *Geachte heer of mevrouw,*.
- **inleiding** – Noem de aanleiding voor je bericht. Vertel waarom je schrijft en vertel als dat nodig is, ook wie je bent.
- **middenstuk** – Stel hier je vragen of geef meer informatie. Als je een bijlage meestuurt, noem die dan ook in je tekst.
- **slot** – Spreek een wens of verwachting uit, bijvoorbeeld: *Alvast bedankt voor uw reactie.*
- **groet** – Sluit af met een beleefde groet. Schrijf je namens een groep, dan zet je dat eronder. Zet daaronder je voor- en achternaam. Bijvoorbeeld:
  Met vriendelijke groet,
  namens klas 4C
  Dennis de Groot
- Controleer je brief of e-mail op spel- en taalfouten.

Gebruik bij het maken van de opdrachten de voorbeelden van een zakelijke brief en e-mail op bladzijde 252 en 254.

Opdracht 1

Horen de kenmerken hieronder bij een zakelijke e-mail, een zakelijke brief of bij beide? Kruis het juiste antwoord aan.

		e-mail	*brief*	*beide*
1	achter *Onderwerp* noteren waar je tekst over gaat	○	○	○
2	beleefde taal gebruiken	○	○	○
3	de tekst in alinea's verdelen	○	○	○
4	een meegestuurde bijlage in het middenstuk noemen	○	○	○
5	eindigen met *Met vriendelijke groet*,	○	○	○
6	in de inleiding vertellen waarom je schrijft	○	○	○
7	achter *Betreft:* het onderwerp van je tekst noteren	○	○	○
8	je naam onder de groet plaatsen	○	○	○
9	jouw volledige naam en adres bovenaan zetten	○	○	○
10	met een beleefde aanhef beginnen	○	○	○
11	met een wens of een verwachting afsluiten	○	○	○
12	zo min mogelijk spelfouten maken	○	○	○

Opdracht 2

Lees de drie situatiebeschrijvingen.

situatie A
Je bent rapper en samen met je band wil je meedoen aan de wedstrijd *Kunstbende*. Er zijn nog wel een paar vragen die jullie graag beantwoord willen hebben voor jullie je aanmelden. Je schrijft een e-mail aan meneer Bradson van *Kunstbende*.

situatie B
De afdeling *Zorg en Welzijn* van jullie school is verbouwd. Het lijkt jou en je klasgenoten een geweldig idee om de afdeling te laten openen door de bekende kapper Mari van de Ven. Je schrijft een e-mail aan Mari van de Ven.

situatie C
Je hebt twee weken geleden een laptop gekocht. Vanaf het begin zijn er problemen. Ook kost het uren voor je mensen van de helpdesk aan de telefoon krijgt. Je schrijft een e-mail aan *Xenio Computers*.

1 Noteer voor elke situatie een goede aanhef.

situatie A ______________________________

situatie B ______________________________

situatie C ______________________________

2 Noteer voor elke situatie in steekwoorden de aanleiding voor het schrijven van de e-mail.

situatie A ______________________________

situatie B ______________________________

situatie C ______________________________

3 Bij welke situatie(s) schrijf je de mail namens een groep?
○ situatie A ○ situatie B ○ situatie C

4 Kies een van de situaties en schrijf de inleiding. Schrijf ten minste drie zinnen.

____

____

____

____

Opdracht 3

Je opa heeft in zijn tuin verschillende fruitbomen staan. Nu wil hij nog graag een walnotenboom van ongeveer 15 jaar oud. Hij heeft jou gevraagd dat voor hem te regelen. Op internet heb je deze advertentie gevonden.

Walnotenboom - ras: *Julians Regia*

271 x gezien   9 x bewaard   sinds 16 okt.

Bewaar

Prijs: € 295,00
inclusief 1 jaar garantie

- leeftijd: ca. 15 jaar
- hoogte: ca. 250 cm
- stamomtrek: ca. 20 cm
- breedte bladerenkroon: ca. 200 cm

Boomkwekerij *Fruit&Fraai* - tel. 06-1242568 - e-mail: fruitenfraai@gmail.nl

Je reageert op de advertentie en schrijft een e-mail met de volgende vragen:
– Kan er nog over de prijs onderhandeld worden?
– Is het mogelijk om samen met mijn opa de boom eerst te bekijken?
– Hebben er al noten aan de boom gehangen?

1 Wat zet je in de onderwerpregel?

____

2 Waar zet je de vragen?
○ inleiding ○ middenstuk ○ slot

3 Je wilt graag dat de eigenaar van *Fruit&Fraai* zo snel mogelijk telefonisch contact met jou opneemt. Waar schrijf je dat?
○ inleiding ○ middenstuk ○ slot

4 Waar schrijf je je telefoonnummer?
○ boven de aanhef ○ onder je naam

5 Schrijf het slot van de e-mail. Zet daaronder de groet en de rest van de afsluiting.

____

____

____

____

____

Opdracht 4

Een docent vertelt over de *Horecava*. Dat is een vakbeurs voor mensen die in een hotel, restaurant of café werken. Daar zou je graag naartoe willen, omdat je volgend schooljaar de opleiding *Basiskok* gaat volgen. In het weekend kun je niet naar de beurs. Daarom wil je aan de schoolleiding vrij vragen, zodat je op woensdag kunt gaan. Je belooft als bedankje een presentatie aan je klasgenoten te geven over jouw bezoek.
Je stuurt een zakelijke e-mail naar meneer Jorritsma, de directeur van jouw school.

1 Wat is de aanleiding voor het schrijven van je e-mail?

2 Schrijf de inleiding van deze e-mail en vul de onderwerpregel in.

Aan: JJorritsma@bfw.nl

Onderwerp:

Geachte heer Jorritsma,

3 Controleer je antwoord op vraag 2 aan de hand van de volgende punten.
- In de onderwerpregel staat kort en duidelijk waarover de e-mail gaat. Bijvoorbeeld: *Bezoek Horecava* of *Vrij voor Horecava*.
- In de inleiding staat wie je bent en waarom je schrijft.

4 Noteer in steekwoorden welke informatie in het middenstuk moet staan.

5 Noteer een reden waarom je in het weekend niet naar de beurs kunt.

6 Noteer een argument waarmee je meneer Jorritsma kunt overtuigen om jou vrij te geven.

7 Schrijf het middenstuk van de e-mail. Gebruik je antwoorden op vraag 4, 5 en 6.

8 Controleer je antwoord op vraag 7 aan de hand van de volgende punten. In het middenstuk staat
- waarom je graag naar de *Horecava* wilt.
- waarom je niet in het weekend naar de beurs kunt.
- de vraag of je doordeweeks naar de beurs mag.
- een argument om meneer Jorritsma over te halen.
- wat je wilt doen als bedankje.

9 Wat moet je in het slot zetten?
- ○ de opleiding die je wilt gaan volgen
- ○ een wens en een bedankje
- ○ het onderwerp van je e-mail

Opdracht 5

Volgend jaar april is het gala van klas 4 en jij zit in de voorbereidingscommissie. Het programma is al bijna klaar, maar de plek is nog niet gekozen. *Landgoed Ekenstein* lijkt jullie heel geschikt.
Om een goede beslissing te kunnen nemen, willen jullie antwoord op de volgende vragen:
- Tot hoe laat mag het feest duren?
- Voor hoeveel personen is de ruimte geschikt?
- Heeft het bedrijf ook een feestarrangement (= één prijs per persoon voor de hele avond drankjes en hapjes)? Zo ja, wat is de prijs per persoon? Zo nee, wat kost één drankje?
- Is de ruimte op 17, 18, 24 of 25 april nog beschikbaar?

1 Schrijf op een kladblaadje een zakelijke brief namens de voorbereidingscommissie naar Jolanda Pels van *Landgoed Ekenstein*. Vraag om een snelle reactie. Als bijlage stuur je het voorlopige programma mee. Gebruik het voorbeeld op bladzijde 252.

2 Ruil je brief met die van een klasgenoot. Controleer elkaars tekst met behulp van het feedbackformulier. Dit formulier vind je online of krijg je van je docent.

3 Verbeter je eigen tekst als dat nodig is en schrijf de brief in het net hiernaast.

____

____

____

______________________, ______________________

Landgoed Ekenstein
T.a.v. mevrouw Pels
Boslaan 16
5682 AB Diever

Betreft: ______________________

Geachte mevrouw Pels,

Ik kan/weet

- een zakelijke brief of e-mail schrijven. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert goed kijken en luisteren.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding. Stel je voor: je ziet deze afbeelding op www.laatstenieuws.nl. Als je op de foto klikt, krijg je een video te zien. Wat weet je over de video zonder hem te bekijken? Beantwoord de vragen.

Dolfijn in rivier Dublin. "Wel ongebruikelijk, geen zorgen."

1 De video is een fragment uit een natuurserie / nieuwsbericht / reclame.

2 Het onderwerp van de video is dolfijn in Dublin / laatste nieuws / rivier in Dublin.

3 De tekst is de hoofdgedachte / het deelonderwerp van de video.

4 Het doel van de video is amuseren / informeren / overtuigen.

Theorie

video-uitleg

Goed kijken en luisteren

Om een kijk- of luisterfragment goed te kunnen begrijpen, let je op de volgende dingen:

- Het onderwerp – dit wordt vaak genoemd in het begin.
- De hoofdgedachte – die wordt vaak aan het begin of aan het eind genoemd.
- De verschillende deelonderwerpen.
- De signaalwoorden – ze helpen je om onderscheid te maken tussen hoofd- en bijzaken.
- De functie van de beelden – ze geven bijvoorbeeld belangrijke informatie of trekken de aandacht.
- Het doel van de programmamaker.

Opdracht 1

Lees eerst de vragen 1 tot en met 6. Luister dan naar het fragment en beantwoord de vragen.

1 Wat voor soort radioprogramma is dit? ______________________________

2 Hoe laten ze in dit programma weten dat er een nieuw deelonderwerp komt? ______________________________

3 Hoeveel deelonderwerpen worden er besproken? ______________________________

4 Wat is het doel van dit fragment? ______________________________

5 Wanneer hoor je de belangrijkste informatie over elk deelonderwerp? aan het begin / in het midden / aan het eind

6 Het laatste deelonderwerp in dit fragment is ______________________________.
Hier eindigt dit soort programma's heel soms / heel vaak mee.

Opdracht
2

Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

1 Noteer het onderwerp van dit fragment in één woord. ____________________

2 Wat is het belangrijkste doel van dit fragment? ____________________

3 De presentatrice zegt aan het begin welke twee vragen ze wil gaan beantwoorden. Welke zijn dat?
- ○ Waarom is er minder nieuws in de zomertijd?
- ○ Waarom zijn we de term 'komkommertijd' gaan gebruiken?
- ○ Wanneer waren komkommers in het nieuws?
- ○ Wat is 'komkommertijd' precies?
- ○ Welke talen kennen een woord voor 'komkommertijd'?

4 De beelden op de snijplank zijn grappig bedoeld en daarnaast geven ze extra informatie / verduidelijken ze de informatie.

5 Met 'lichtere' nieuwsonderwerpen wordt bedoeld:
- ○ onderwerpen die je met weinig woorden kunt uitleggen
- ○ onderwerpen die niet heel belangrijk en ingewikkeld zijn
- ○ onderwerpen die te maken hebben met zomer en zon

6 Kranten en journaals maken komkommertijdberichten, omdat
- ○ dat al sinds 1787 een gewoonte is van Nederlandse journalisten.
- ○ hun lezers en kijkers in de zomer geen zin hebben in echt nieuws.
- ○ ze ook als er minder nieuws is hun krant of journaal moeten vullen.

7 Waarom was het komkommernieuws in 2011 geen komkommertijdbericht?
- ○ Omdat het alleen in Nederland nieuws was.
- ○ Omdat het echt belangrijk nieuws was.
- ○ Omdat het toen geen vakantietijd was.

8 Wat is de hoofdgedachte van het hele fragment?
- ○ 'Komkommertijd' betekent 'vakantietijd' en in die tijd is er vaak wat meer tijd en ruimte voor luchtige nieuwsonderwerpen.
- ○ 'Komkommertijd' betekent niet altijd 'geennieuwstijd', want ook in de zomer kunnen er belangrijke of erge dingen plaatsvinden.
- ○ Het woord 'komkommertijd' wordt al sinds 1700 gebruikt, omdat er vroeger in de zomer veel over de komkommeroogst werd geschreven.

Opdracht
3

Lees eerst de vragen 1 tot en met 4. Bekijk dan het fragment uit een filmpje en beantwoord de vragen.

1 Wat is het onderwerp van het hele filmpje in één woord? ____________________

2 Welke drie deelonderwerpen gaan Jeroen en Nisrine bespreken?

____

3 In dit fragment gaat het over deelonderwerp
○ 1 ○ 1 en 2 ○ 1, 2 en 3

4 Dit hele filmpje is bedoeld voor kinderen / jongeren / volwassenen.

5 Maak de vragen die je online vindt of van je docent krijgt.

Ik kan/weet
- belangrijke informatie en hoofdzaken uit de tekst halen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert hoe je mondeling betrouwbare informatie verzamelt.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding.

1 Geeft Fred betrouwbare informatie, denk je? ja / nee

2 Wie zou jij om informatie vragen als je meer wilt weten over Fred? ______________________

Theorie

video-uitleg

Betrouwbare informatie verzamelen

Als je mondeling informatie wilt verzamelen, voer je een gesprek of houd je een interview. Niet alle informatie die je van personen krijgt, is even **betrouwbaar**. Je moet dus kritisch zijn. Je vraagt je dan af: is de informatie **volledig** en **waar**? Vraag daarom verschillende personen om informatie en vergelijk die informatie met elkaar.
Let daarbij op:

- Is de **persoon** die de informatie geeft deskundig? Heeft hij verstand van het onderwerp, weet hij er veel over?
- Wat is het **doel** van de persoon die informatie geeft? Een medewerker in een winkel heeft als doel iets te verkopen en zal waarschijnlijk alleen positieve dingen over een product vertellen.
- Bestaat de informatie vooral uit **feiten** of vooral uit **meningen**? Iemand die verschillende feiten kan noemen over het onderwerp, geeft waarschijnlijk betrouwbaardere informatie dan iemand die alleen zijn mening geeft.

Op een informatief gesprek moet je je goed voorbereiden door van tevoren vragen te bedenken. Vraag door als er iets niet duidelijk is.

Opdracht 1

Je wilt graag de kappersopleiding doen, maar je twijfelt of dat beroep niet te zwaar is. Je hebt namelijk vaak pijn in je rug en als kapper moet je de hele dag staan. Je hebt vier personen om advies gevraagd:

Persoon 1 Jouw beste vriend: 'Ik ken je al heel lang en je zegt al jaren dat je kapper wilt worden. Dus geef die droom niet op! Die rugpijn komt vast wel goed.'

Persoon 2 Jouw kapper: 'Kapper zijn is lichamelijk zwaar, maar iedere persoon reageert er anders op. Probeer het gewoon! Kapper zijn is heel erg leuk!'

Persoon 3 Jouw huisarts: 'Je moet er rekening mee houden dat je dan soms pijn hebt. Met medicijnen en een goede houding is het misschien wel te doen.'

Persoon 4 Een docent van de kappersopleiding: 'Ik vind de opleiding echt wat voor jou en volgens mij ben je er vast goed in, dus schrijf je gewoon in!'

1 Is ten minste één van deze personen deskundig op dit gebied? ja / nee

2 Wie is niet deskundig, maar gaf wel nuttige informatie? 1 / 2 / 3 / 4

3 De docent noemt feiten / geeft zijn mening. Zijn doel is informeren / overtuigen. Zijn informatie is dus erg betrouwbaar / niet zo betrouwbaar.

4 De totale informatie (van alle personen samen) bestaat uit alleen feiten / alleen meningen / feiten en meningen.

5 Hoe meer feiten er genoemd worden, hoe betrouwbaarder de informatie is. Is de totale informatie betrouwbaar, denk je? ja / nee

6 Kies de juiste antwoorden: Hoe meer / minder mensen ik om informatie vraag, hoe betrouwbaarder / onbetrouwbaarder de totale informatie wordt. Het beste is als ik vragen stel aan dezelfde soort / verschillende soorten mensen. De kans op volledige informatie is dan het grootst / kleinst.

Opdracht 2

Je leest op internet de volgende uitspraak: Jongeren die te veel op hun smartphone zitten, krijgen een 'app-nek'.

1 Noteer twee personen aan wie je vragen kunt stellen om erachter te komen of de informatie klopt. ______________________________

2 Noteer twee goede vragen die je kunt stellen. ______________________________

____

____

Opdracht 3

Je wilt sparen voor een scooter. Je twijfelt tussen een nieuwe of een tweedehands. Wat is bijvoorbeeld het verschil in prijs, onderhoud en verzekering? Je gaat samen met twee klasgenoten onderzoeken wat de beste keuze is. Jullie gaan daarvoor drie personen interviewen.

1 Bespreek met je klasgenoten wie jullie zouden kunnen interviewen. Kies de drie meest geschikte personen en bepaal wie welke persoon interviewt.

2 Bespreek met je klasgenoten welke vragen jullie aan deze mensen kunnen stellen. Kies de vier beste vragen. Noteer die voor jezelf op een kladblaadje. Zorg voor witruimte tussen de vragen, zodat je de antwoorden kunt opschrijven.

3 Interview de door jou gekozen persoon. Noteer tijdens het interview de antwoorden in steekwoorden onder de vragen.

4 Bespreek de gekregen informatie met je klasgenoten. Gebruik het feedbackformulier. Dat vind je online of krijg je van je docent.

Ik kan/weet
- informatie verzamelen via het houden van een vraaggesprek. 2F
- de betrouwbaarheid van informatie beoordelen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert woordraadstrategieën toepassen en de betekenis van moeilijke woorden.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding. Van welk woord moet je de betekenis kennen, om de grap te begrijpen?

___

Opdracht 1

Lees tekst 1.

1 Om een tekst te begrijpen, hoef je niet de betekenis van alle woorden te kennen. Lees bij een onbekend woord eerst door. Als je merkt dat het woord belangrijk is, zoek je de betekenis. Daarvoor heb je verschillende manieren geleerd (woordraadstrategieën). Je vindt die strategieën op bladzijde 250.

Om tekst 1 goed te begrijpen, moet je de betekenis van deze twee woorden in ieder geval weten. Schrijf op wat met de woorden wordt bedoeld. Gebruik een (online)woordenboek.

werven (al. 2) = ___

doneren (al. 3) = ___

2 In het woord *wervingsbureau* (al. 4) herken je het woord *werven*. Leg in je eigen woorden uit wat een wervingsbureau doet volgens deze tekst.

Een wervingsbureau ___

___

3 De betekenis van de uitdrukking 'aan de man brengen' kun je raden als je alinea 1 goed leest.

Wat betekent 'iets aan de man brengen'? ___

4 In alinea 2 wordt uitgelegd wat 'Direct dialogue' is. Onderstreep in de tekst de betekenis.

5 In de eerste zin van alinea 4 staat 'Bij een aantal wervingsbureaus groeit het besef dat de effectiviteit van de methode kan dalen, als bewoners geïrriteerd raken.'

1 In alinea 3 staan uitspraken van een geïrriteerde bewoner. Onderstreep die uitspraken.

2 Vul in: Als bewoners geïrriteerd raken, vinden ze iets leuk / vervelend.

Als bewoners geïrriteerd raken, geven ze dus geen / veel geld.

3 Wat betekent dus 'de effectiviteit van de methode kan dalen'? De methode heeft meer / minder succes.

6 Lees de eerste zin van alinea 6.

1 Onderstreep de uitdrukking in de eerste zin. Zoek de betekenis op in een (online)woordenboek. ______________________________

2 De betekenis van *bereid zijn* kun je vast wel raden. Dan kun je nu deze zin aanvullen:

Henk Dokter vindt dat de goede doelen alleen ______________________ zouden moeten doen met bureaus die afspraken ______________________ maken over een maximum aantal bezoeken per deur.

Tekst 1

Verkooppraatjes aan de deur

[1] De bel van een Utrechtse rijtjeswoning gaat en een twintiger in een T-shirt met een logo van een bekende kabelmaatschappij staat voor de deur. 'U wilt toch ook sneller internet voor minder geld?', begint hij zijn verhaal. Hij is niet de enige die aanbelt met een verkooppraatje. Laatst kwamen werkstudenten langs om Artsen zonder Grenzen aan de man te brengen, anderen belden aan namens een energiemaatschappij.

[2] 'Direct dialogue' heet deze steeds meer gebruikte methode, waarbij tot verkoper opgeleide jongeren op straat of aan de deur klanten proberen te werven via een 'gesprek'. Behalve energiemaatschappijen en kranten maken ook tientallen goede doelen er gebruik van. Bijvoorbeeld omdat het werven per telefoon lastiger is geworden door de instelling van het Bel-me-niet Register.

[3] Het wordt sommige bewoners wat veel. Op hun deuren zijn stickers geplakt met de boodschap: 'Wij maken zelf uit waaraan we doneren.' 'Ik ben erg onaardig geweest tegen zo'n aanbeller, dat had ik misschien niet zo moeten doen', zegt een bewoner. 'Het is niet leuk meer. Ik krijg ondertussen een hekel aan goede doelen.'

[4] Bij een aantal wervingsbureaus groeit het besef dat de effectiviteit van de methode kan dalen, als bewoners geïrriteerd raken. Er zou daarom een maximum moeten worden gesteld aan het aantal keren dat er bij een huis mag worden aangebeld voor goede doelen. Over hoe dat te regelen, woedt nu een stevige discussie in de sector. Want hoe irritant mensen het ook vinden thuis gestoord te worden, de methode blijft lonend, ondanks de relatief hoge kosten. De goede doelen zeggen genoodzaakt te zijn op deze manier te werven, omdat de meeste mensen niet uit zichzelf geld doneren.

[5] Vier bureaus, drie grote en een kleine, hebben afgesproken dat per huis maximaal één keer per maand mag worden aangebeld door een vertegenwoordiger van een goed doel. Hiertoe hebben ze zich verenigd in de branchevereniging Direct Dialogue Donateurswerving Nederland (DDDN), naar eigen zeggen goed voor ruim 80 procent van deze markt. 'Als iedereen zich aan dit systeem zou houden, zouden er minder klachten zijn', zegt directeur Henk Dokter van DDDN.

[6] Henk Dokter vindt dat de goede doelen alleen in zee zouden moeten gaan met bureaus die bereid zijn afspraken te maken over een maximum aantal bezoeken per deur. Hij is in gesprek met tien grote goede doelen over hoe de overlast te beperken.

Naar een artikel van Charlotte Huisman, de Volkskrant, 4 september 2014

Uit: Examen Nederlands BB 2016-1

Opdracht 2

Wat betekent het onderstreepte woord?
Kies uit: *makkelijker maken – merken – missen – moeten – tegenhouden – veranderen – zeggen dat het goed is.*

1 De boomtakken op het bospad beletten ons om verder te lopen.

____

2 Als je een bankrekening wilt openen, moeten je ouders toestemmen.

____

3 Je mag niet zomaar je achternaam wijzigen.

____

4 Op de Noordpool zul je ondervinden hoe 40 graden onder nul voelt.

____

5 De fabrikant moet de gebruiksaanwijzing vereenvoudigen, want niemand snapt hem. ______________________

6 Als er schroeven ontbreken, kun je de kast niet in elkaar zetten.

____

7 Bezoekers dienen hun fiets in de stalling te zetten.

____

Opdracht 3

Lees tekst 2. Wat betekenen de onderstreepte woorden? Trek lijnen.

deelnemen aan	bezorgen, opbrengen
opleveren	krijgen
streven naar	meedoen met
verzoeken	noemen, opschrijven
ontvangen	proberen
vermelden	vragen

Tekst 2

Gefeliciteerd! U gaat deelnemen aan onze actie. De code op deze kaart gaat u veel geld opleveren. Wij streven ernaar de gewonnen prijs binnen drie dagen naar uw rekening over te maken. Wij verzoeken u daarom uw bankrekeningnummer in te vullen. Na het inwisselen van uw code doet u mee aan de komende trekkingen van de loterij. U kunt behalve uw prijs ook nog een tegoedbon ontvangen. U moet dan het mailadres vermelden van iemand die wij ook kunnen verrassen met een unieke prijzencode.

Opdracht 4

Noteer de betekenis van de woorden in de woordenlijst hieronder.

woord	**betekenis**
beletten	______________________
deelnemen aan	______________________
dienen te	______________________
ondervinden	______________________
ontbreken	______________________
ontvangen	______________________
opleveren	______________________
streven naar	______________________
toestemmen	______________________
vereenvoudigen	______________________
vermelden	______________________
verzoeken	______________________
wijzigen	______________________

Opdracht 5

Welk woord past het best in de zin? Kies uit: *deelname – ontvangst – toestemming – vermelding – verzoek – wijziging.*

1 De ______________________ van Jansen aan de wedstrijd is onzeker, omdat hij geblesseerd is.

2 De vlogger deed een ______________________ aan al zijn volgers om te reageren op zijn laatste vlog.

3 Een ______________________ van uw adres dient u schriftelijk door te geven aan de administratie.

4 Na ______________________ van het pakket dient u te controleren of alle onderdelen aanwezig zijn.

5 Om een bankrekening te openen, heb je ______________________ van je ouders nodig.

6 Wij verzoeken u het bedrag over te maken onder ______________________ van uw naam en lidnummer.

Opdracht 6

Welk werkwoord uit de woordenlijst van opdracht 4 past het best bij deze afbeelding?

____

Opdracht 7

Noteer een voorbeeld van iets

1. wat jou kan beletten op tijd op school te zijn. ______
2. wat je dient te doen in het verkeer. ______
3. wat je ondervindt als je griep hebt. ______
4. wat jou een fijne dag kan opleveren. ______
5. waarnaar jij streeft na je examen. ______
6. wat jouw leven kan vereenvoudigen. ______

Opdracht 8

Wat betekenen de werkwoorden?

1. advies = raad — adviseren = raadgeven
2. restant = overblijfsel — resteren = ______
3. ervaring = belevenis — ervaren = ______
4. transport = vervoer — transporteren = ______
5. verontreiniging = vervuiling — verontreinigen = ______
6. verklaring = uitleg — verklaren = ______
7. steun = hulp — steunen = ______

Opdracht 9

Kruis eerst de juiste antwoorden aan bij vraag 1 tot en met 5. Noteer dan hieronder de letters achter die antwoorden achter elkaar. Welk woord staat er? Noteer ook de betekenis.

______ = ______

1. Welk werkwoord past het best bij de afbeelding?
   - ○ combineren (d)
   - ○ concurreren (i)
   - ○ constateren (m)
   - ○ controleren (b)
2. Welke betekenis van *uitvoeren* past in deze zin?
   De gemeente laat de aanleg van de nieuwe weg uitvoeren door een aannemer.
   - ○ aan publiek laten zien of horen (e)
   - ○ doen (a)
   - ○ naar het buitenland brengen (n)
3. Lees de zin: *Parkeren is hier alleen tussen 20.00 en 6.00 uur toegestaan.*
   Wat is het tegenovergestelde van *iets toestaan*?
   - ○ iets bepalen (r)
   - ○ iets beschouwen (e)
   - ○ iets beslissen (n)
   - ○ iets verbieden (l)
4. Lees de zin: *Als je alcohol wilt kopen, moet je aantonen dat je achttien bent.*
   Wat is een synoniem van *aantonen*?
   - ○ aanschaffen (d)
   - ○ bewijzen (e)
   - ○ ontkennen (n)
   - ○ vergeten (i)
5. De betekenis van drie van deze werkwoorden lijkt op elkaar. Welk woord hoort er niet bij?
   - ○ aansporen (n)
   - ○ aantreffen (s)
   - ○ ontmoeten (r)
   - ○ tegenkomen (g)

UITDRUKKINGEN

Opdracht
10

Wat betekenen de onderstreepte gedeelten van de krantenkoppen? Trek lijnen.

Nieuws over kat in koffer is uit duim gezogen	is een succes
Het loopt storm bij nieuwe bioscoop	is heel druk
Nieuw plan bouw windmolens krijgt groen licht	is ouderwets
Trainer Ajax gooit bijltje erbij neer	is verzonnen
Tv-kijken is niet meer van deze tijd	mag doorgaan
Vegetarische rookworst valt in de smaak	stopt ermee

Opdracht
11

1 Lees de zinnen. Achter de zin staat de betekenis van de onderstreepte uitdrukking.
1 Het nieuws ging als een lopend vuurtje rond. = heel snel
2 We kregen het nieuws heet van de naald te horen. = meteen nadat het bekend was geworden
3 Ik heb het nieuws op de voet gevolgd. = heel precies, stap voor stap gevolgd
4 Er is geen touw vast te knopen aan dit nieuws. = het is niet te begrijpen
5 Het nieuws slaat in als een bom. = is verrassend en verbazingwekkend, laat mensen heel erg schrikken
6 Je moet niet alles wat je leest voor zoete koek aannemen. = zomaar geloven zonder het te onderzoeken

2 Over welk onderwerp volg jij het nieuws op de voet? ______

3 Via sociale media gaan berichten als een lopend vuurtje rond. Wat vind jij daarvan? Ik vind dat ______, want ______

______

4 Bedenk een krantenkop met nieuws dat inslaat als een bom.

______

5 Noteer een smoesje dat jij hebt gebruikt en dat iemand anders voor zoete koek aannam. ______

______

6 Welke uitdrukking vind jij het best passen bij deze krantenkop?

Vrouwen zijn gelukkiger met lelijke man

Nummer ______, omdat ______

______

Ik kan/weet
- de betekenis van een onbekend woord in de tekst vinden (of opzoeken in een woordenboek). 2F
- de betekenis van de woordenlijstwoorden en de uitdrukkingen uit deze paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
spelling

Je leert hoofdletters en leestekens gebruiken.

Startopdracht

Werk samen met een klasgenoot. Bekijk de afbeelding.

Je kunt oma redden door in de rode zin twee leestekens te plaatsen: een komma en een vraagteken. Schrijf de zin over en plaats die twee leestekens.

Theorie

video-uitleg

Hoofdletters en leestekens

Hoofdletters en leestekens helpen je de tekst beter te begrijpen. Je moet er heel precies gebruik van maken.

Zo gebruik je hoofdletters en leestekens

hoofdletters	• aan het begin van een zin • bij namen: *Stijn van Dam, Marco's tas, Utrecht, Kruidvat, Adidas, Pasen* • bij woorden die gemaakt zijn van aardrijkskundige namen: *Noord-Brabantse, Afrikaanse*. Pas op: je gebruikt geen hoofdletter bij namen van dagen, maanden, seizoenen en windstreken.
punt, vraagteken of uitroepteken	• aan het einde van een zin
komma	• tussen de delen van een opsomming • na een naam of uitroep aan het begin van een zin: *Bah, wat stinkt het hier!* • in een samengestelde zin: – tussen twee persoonsvormen – voor een voegwoord zoals *maar*, *nadat*, *omdat*, *terwijl*, *want*. Pas op: je gebruikt nooit een komma voor het woord *en*.
dubbele punt en aanhalingstekens	• bij een citaat: *Mees riep: 'Kijk uit voor die fietser!'*

Opdracht 1

Er staan vijf fouten in de tekst. Trek een lijn naar de plek in de tekst waar de fout gemaakt is.

- Hier moet een hoofdletter in plaats van een kleine letter.
- Hier moet een kleine letter in plaats van een hoofdletter.
- Hier moet een punt in plaats van een vraagteken.
- Hier moet een uitroepteken in plaats van een punt.
- Hier moet een vraagteken in plaats van een punt.

Geen nieuws is goed nieuws

Met een mobiele telefoon ben je altijd en overal bereikbaar. Handig, toch. Senna: 'Nee, want mijn Moeder appt me de hele dag. Ik word er echt helemaal knettergek van.' Als Senna niet antwoordt, volgen er nog meer appjes? Senna: 'dan is ze ongerust.' Tip voor Senna: spreek met je moeder af dat geen nieuws goed nieuws is.

Opdracht 2

Onderstreep de woorden die met een hoofdletter geschreven moeten worden.

1 in australië is het zomer in december, maar bij ons is het dan winter.

2 in het zuiden van nederland ligt het zuid-limburgse dorp vaals.

3 afgelopen herfst had gaya van maandag tot en met vrijdag turntrainingen.

Opdracht 3

1 Plaats in elke zin één komma.

1 Als je kaartjes voor dat concert wilt moet je bij de start van de verkoop meteen online zijn.

2 Sorry mag ik er even langs?

3 Job wilde bij de nieuwe Lidl werken maar hij was te laat met solliciteren.

4 Hoewel het de hele middag regende was het supergezellig in de stad.

5 Op het plein moet meer ruimte komen voor het neerzetten van brommers scooters en fietsen met fietskratten.

6 Megan draagt bijna nooit een trui want ze heeft het altijd warm.

2 Waarom moest je een komma plaatsen in de zinnen hierboven? Omcirkel het nummer van de zin of zinnen.

komma tussen twee persoonsvormen: 1 / 2 / 3 / 4 / 5 / 6

komma tussen delen van een opsomming: 1 / 2 / 3 / 4 / 5 / 6

komma na een naam of uitroep aan het begin van de zin: 1 / 2 / 3 / 4 / 5 / 6

komma voor een voegwoord: 1 / 2 / 3 / 4 / 5 / 6

Opdracht 4

Lees de nieuwskoppen en noteer een passende zin met een citaat.
Gebruik een dubbele punt en aanhalingstekens.

De bondscoach zei: 'Ik ben heel trots op mijn ploeg.'

Opdracht 5

Een zin mag niet beginnen met voegwoorden zoals *maar* en *want*. Je moet die zin met een komma vastplakken aan de zin ervoor.
X Dilara kwam te laat. Maar dat is niets nieuws.
√ Dilara kwam te laat, maar dat is niets nieuws.

Let op: plak nooit zomaar zinnen aan elkaar met een komma.
X Vandaag moet ik trainen, morgen ben ik vrij.
√ Vandaag moet ik trainen en morgen ben ik vrij.
√ Vandaag moet ik trainen. Morgen ben ik vrij.

Lees de e-mail van Jurre. Schrijf onder de e-mail een nieuwe en betere versie. Maak goede zinnen en gebruik voegwoorden en komma's op de juiste plek. Kijk goed naar de theorie over leestekens en de uitleg hierboven.

Aan: m.swiers@rembrandtvanrijncollege.nl
Onderwerp: Toets inhalen

Beste mevrouw Swiers,

Vandaag had ik een afspraak met u, ik zou de toets inhalen. Maar ik kon u niet vinden, ik heb u echt gezocht. Ik heb ook nog aan andere leraren gevraagd waar u was, niemand wist het, ik ben toen maar naar huis gegaan. Ik vind het heel vervelend, kan ik een nieuwe afspraak met u maken?

Groeten, Jurre de Konink

Opdracht 6

1 Welk beroep lijkt jou leuk? ______

2 Stel je voor: je mag een dag meelopen met iemand die het beroep heeft dat jou leuk lijkt. Je gaat die persoon een e-mail sturen om te vragen of dat mag. Schrijf hieronder goede zinnen die je in de e-mail kunt gebruiken. Schrijf steeds één hele zin. Gebruik hoofdletters, voegwoorden en leestekens op de juiste plek.

Vertel waarom je deze e-mail schrijft.

Ik schrijf deze e-mail, omdat ik een dag mag meelopen met iemand met een leuk beroep.

Vertel dat je het beroep van deze persoon leuk vindt en waarom je dat vindt.

______

______

______

Vraag of die persoon het goed zou vinden als jij een dag meeloopt.

______

______

______

Leg uit wat jij denkt dat die persoon op een dag doet. Noem drie dingen.

______

______

______

Vertel op welke dagen in de week jij zou kunnen meelopen.

______

______

______

3 Ruil je werkboek met dat van een klasgenoot en controleer het gebruik van hoofdletters en leestekens in elkaars antwoorden. Overleg met je docent als je twijfelt over het juiste gebruik van hoofdletters en leestekens.

Opdracht 7 ✱

Je schrijft namen van feestdagen met een hoofdletter, bijvoorbeeld *Kerstmis*. Woorden die van die namen gemaakt zijn, schrijf je met een kleine letter, bijvoorbeeld *kerstboom*. Omcirkel de woorden die met een hoofdletter geschreven moeten worden.
halloweenparty – kerstversiering – koningsdag – moederdagcadeaus – sinterklaasgedicht – suikerfeest – pasen – pinksterweekend – vaderdag – valentijnskaart

Ik kan/weet

- hoofdletters, punten en vraagtekens gebruiken. 1F
- hoofdletters, dubbele punt en aanhalingstekens in citaten gebruiken. 2F
- komma's gebruiken. 3F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert het schema voor de werkwoordspelling gebruiken.

Startopdracht

Mensen bedenken ezelsbruggetjes om dingen makkelijker te kunnen onthouden. Op de afbeelding zie je een ezelsbruggetje voor een regel bij de werkwoordspelling. Het moet je helpen de goudkleurige letters te onthouden.

1 Weet jij nog welk ezelsbruggetje voor die regel jij vorig jaar hebt geleerd?

Nee / Ja, namelijk ______________________

2 Schrijf de goudkleurige letters op een kladblaadje. Kun jij een trucje verzinnen om ze makkelijk te kunnen onthouden?

____

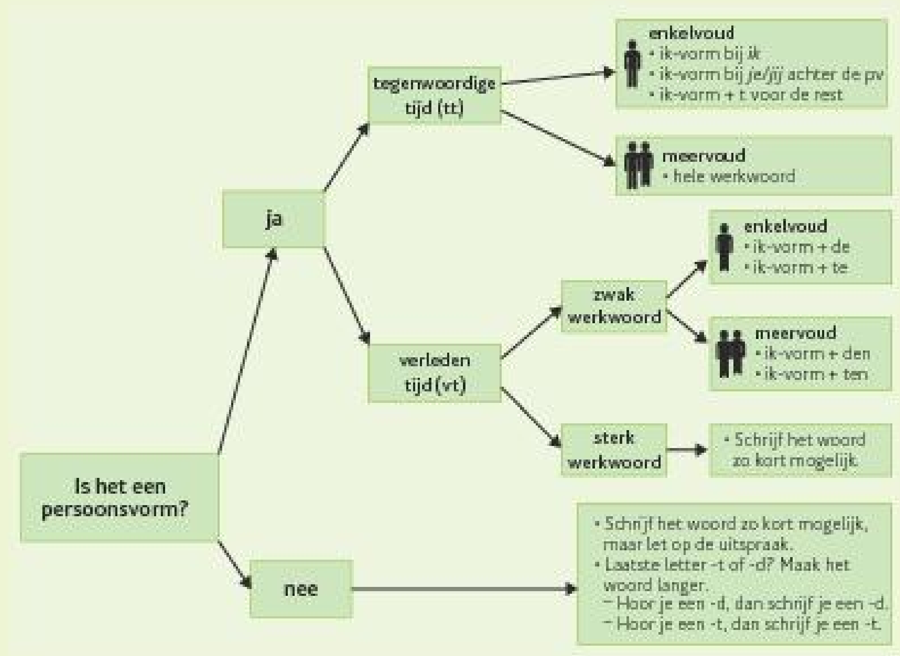

Theorie

video-uitleg

Werkwoordspelling: het schema gebruiken

Als je wilt weten hoe je een werkwoord moet spellen, kun je het schema werkwoordspelling op bladzijde 257 gebruiken.

Op twee plaatsen in het schema kun je twijfelen:
- bij de verleden tijd van een zwak werkwoord: moet je -te(n) of -de(n) schrijven?
- als het woord geen persoonsvorm is: moet je een -t of een -d schrijven?

Twijfel je? Gebruik de regel van '**t** e**x**-**f**o**ksch**aa**p**.
1 Haal -en van het hele werkwoord af.
2 Staat de laatste letter in '**t** e**x**-**f**o**ksch**aa**p**? Gebruik -t/-te/-ten.
Gebruik in alle andere gevallen -d/-de/-den.

Let op: de regel van '**t** e**x**-**f**o**ksch**aa**p** mag je nooit gebruiken bij een persoonsvorm die in de tegenwoordige tijd staat.

Opdracht
1

Gebruik bij deze opdracht het schema op bladzijde 257.
Noteer de juiste persoonsvorm in de tegenwoordige tijd.

1 Jet (verwarren) ______________________ de Hoofdstraat met de Hoofdweg.

2 Sommige mensen (geloven) ______________________ alles wat ze lezen.

3 De kat van de buren (miauwen) ______________________ de hele dag.

4 In de zomer (branden) ______________________ onze vuurkorf elke dag.

5 Op welk vliegveld (landen) ______________________ je?

Noteer de juiste persoonsvorm in de verleden tijd.

6 De timmerman (schuren) ______________________ het houtwerk.

7 Snel (rijden) ______________________ de coureur de baan op.

8 Quinty (verslikken) ______________________ zich in een stukje appel.

9 De marktverkopers (schreeuwen) ______________________ luid.

10 Het publiek (lachen) ______________________ om de grappen.

Noteer de juiste werkwoordsvorm.

11 Heb je nu al de volgende vakantie (boeken) ______________________?

12 Met het (sparen) ______________________ geld wil Ruby een scooter kopen.

13 Er werd een fiets (opvissen) ______________________ uit de gracht.

14 In een loods werden (stelen) ______________________ spullen gevonden.

15 Mijn oude school heeft een reünie (organiseren) ______________________.

Opdracht 2

Het schema werkwoordspelling onderaan de bladzijde is een handig hulpmiddel als je werkwoorden goed wilt spellen. Volg bij de zes zinnen hieronder het schema. Waar kom je uit? Noteer in dat vakje het nummer van de zin en de juiste werkwoordsvorm.

1 Dean (voelen) ... zich gisteren niet zo lekker.

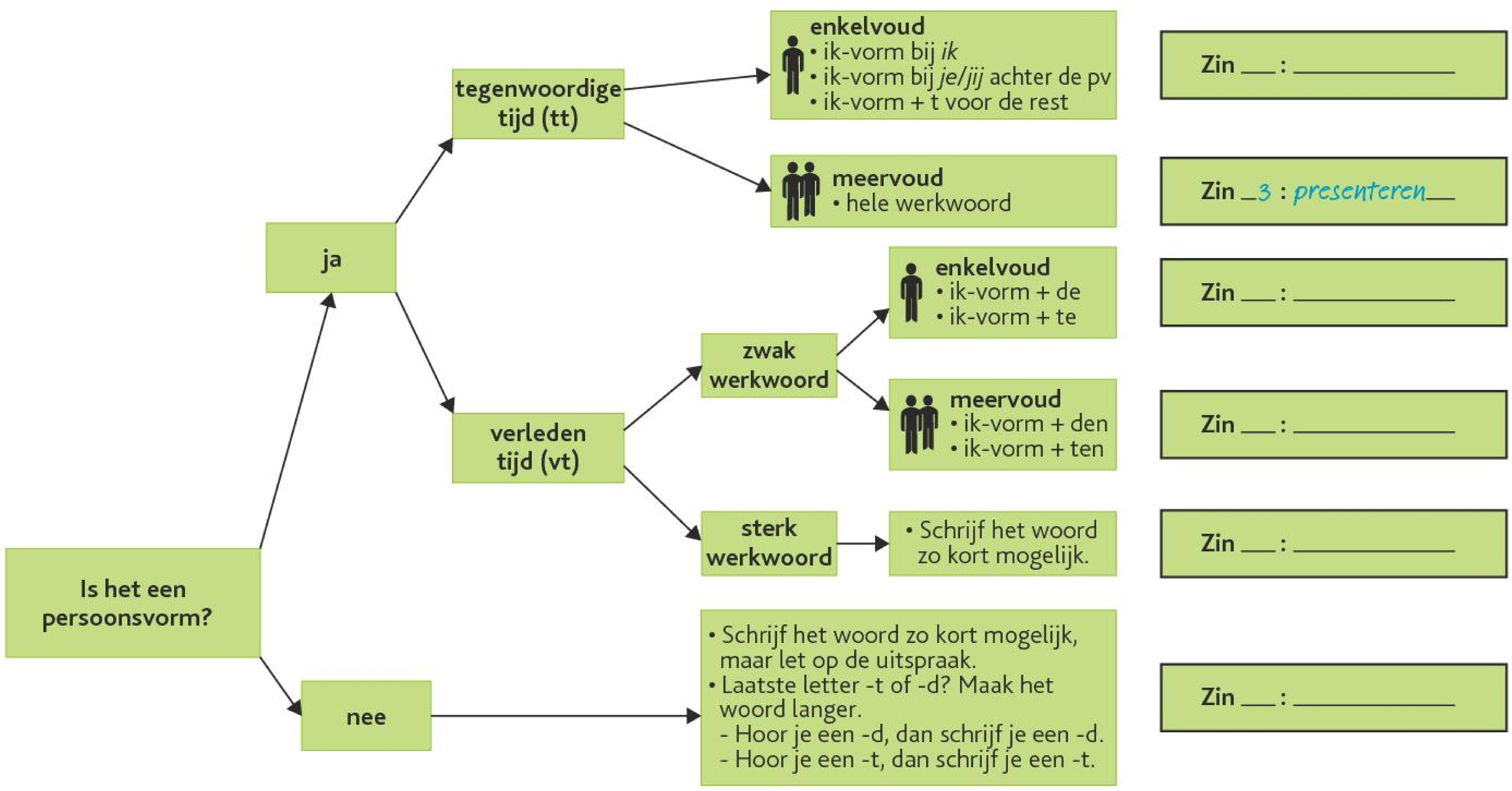
2 Afgelopen zomer (bezoeken) ... wij Brussel en Antwerpen.

3 Straks (presenteren) ... de ministers hun nieuwe plannen.

4 Mijn ouders hebben een nieuwe bank (bestellen) ....

5 (Worden) ... jij ook zestien volgend jaar?

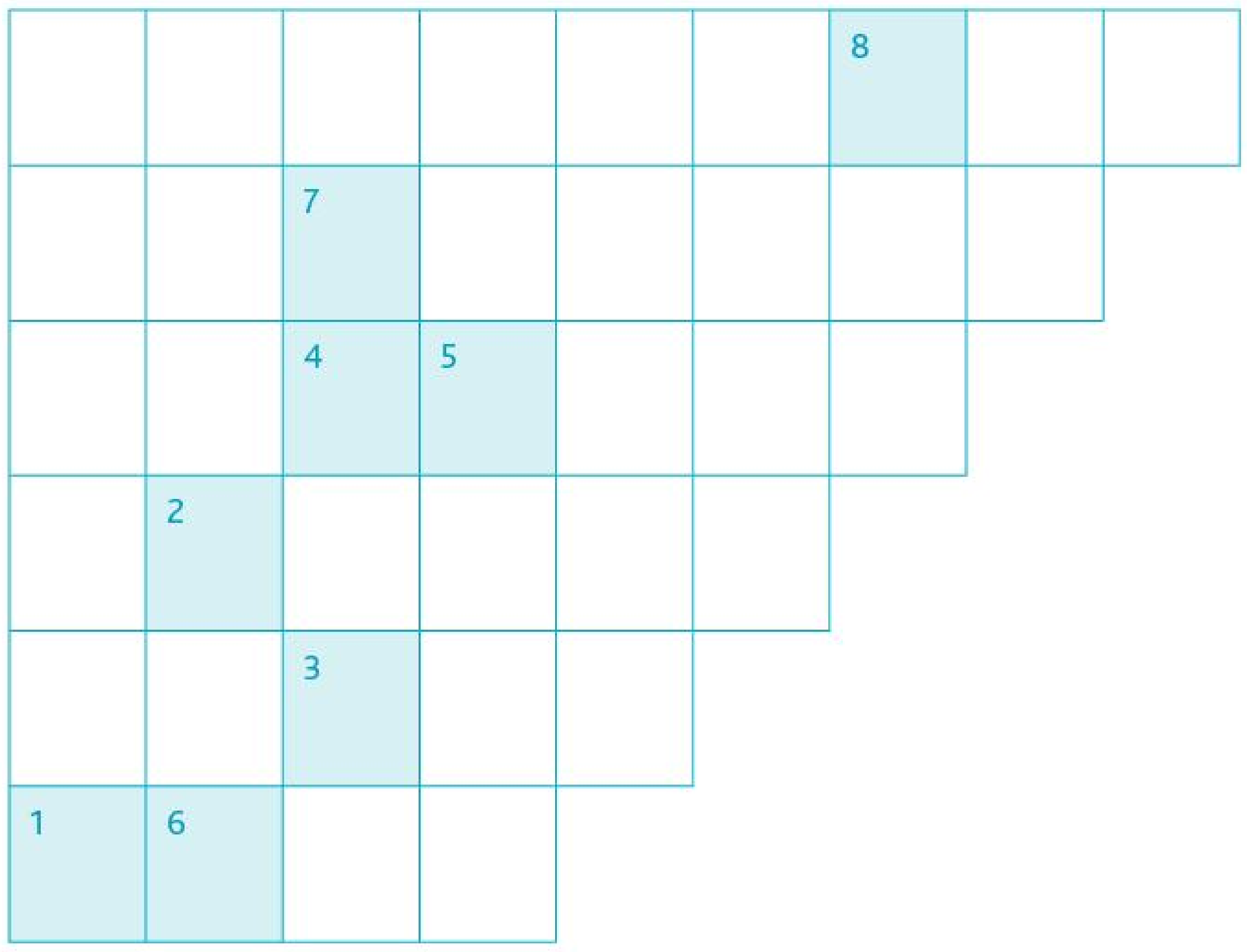
6 Vroeger (bewaken) ... militairen de grensovergang.

Opdracht 3

1 Maak de puzzel. Vul overal een werkwoordsvorm in. Elk antwoord past maar op één plek.

- Ayat (schuiven) nu de zware doos opzij.
- Gisteren (vallen) mijn zusje van de schommel.
- Vorig jaar (vestigen) veel bedrijven zich hier.
- In de volgende vakantie (huren) wij een auto.
- Vroeger (pesten) Nils zijn broertje best vaak.
- De meeste werknemers hebben een dag (staken).

2 Welke werkwoordsvorm vind je als je de letters in de gekleurde vakjes in de juiste volgorde zet? ______________________________

Opdracht 4

Noteer de juiste werkwoordsvorm. Als het een persoonsvorm is, staat tussen haakjes of die in de tegenwoordige tijd (tt) of de verleden tijd (vt) moet staan.

Beste mevrouw Van der Vlis,

Graag wil ik u bedanken voor mijn stage in uw kledingwinkel.
U (begeleiden – tt) ______________________ stagiairs heel goed!
Ik (voelen – vt) ______________________ me erg welkom. Ik heb goede uitleg
(krijgen) ______________________ over het winkelvak. Ik (mogen – vt) ______________________
veel zelf doen: ik (helpen – vt) ______________________ de klanten en ik (afrekenen – vt)
______________________. Ik (inrichten – vt) ______________________ ook
zelf een stukje van de winkel ________! Ook heb ik op de (werken) ______________________
dagen veel (leren) ______________________ over mezelf. Ik (ontdekken – vt)
______________________ bijvoorbeeld dat ik goed ben in kledingadvies geven.
Het door mij (schrijven) ______________________ stageverslag heb ik
(toevoegen) ______________________ aan deze e-mail. Nogmaals bedankt!

Vriendelijke groeten,
Shanice Westerhof

Opdracht 5

1 Iedereen droomt er wel eens over: een groot geldbedrag winnen. Stel je voor dat jij en je huisgenoten een miljoen winnen, wat zouden jullie ermee gaan doen? Bedenk meerdere dingen die jij of een huisgenoot zou willen doen. Noteer die plannen in vier goede zinnen hieronder.

Als wij een miljoen winnen, ______________________

____

____

____

____

____

2 Stel je nu voor dat alles wat je hierboven geschreven hebt, echt gebeurd is. Noteer hieronder in vier goede zinnen wat jullie gedaan hebben.

Nadat wij een miljoen gewonnen hadden, ______________________

____

____

____

____

____

3 Ruil je werkboek met dat van een klasgenoot en controleer de spelling van alle werkwoordsvormen die jullie gebruikt hebben. Overleg met je docent als je twijfelt over de juiste spelling.

Opdracht 6 *

De krantenkoppen hieronder verschillen maar één letter, maar de betekenis is heel anders. Welk begin van een nieuwsbericht hoort erbij? Trek lijnen.

Verdachte bekend	De opgepakte man heeft toegegeven dat hij ...
Verdachte bekent	De politie weet wie er ingebroken heeft in ...
Tasjesdief beroofd	Een dief werd vandaag zelf slachtoffer van ...
Tasjesdief berooft	Momenteel is er een tasjesdief actief in ...
Spits NEC hersteld	Het gaat langzaam beter met de spits van NEC, die ...
Spits NEC herstelt	Na lange tijd staat de spits van NEC weer opgesteld ...

Ik kan/weet
- werkwoorden goed spellen (met behulp van het schema voor de werkwoordspelling). 2F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
formuleren

Je leert over lastige werkwoorden.

Startopdracht

Bekijk en lees de afbeelding.

1 Het laatste woord is fout. Welke werkwoordsvorm zou er eigenlijk moeten staan? ______________________

2 De liedjesschrijver heeft deze fout expres gemaakt. Waarom, denk je? ______________________

(Tip: Zeg de zin hardop met de foute en de goede werkwoordsvorm erin.)

3 Er staat nog een foute werkwoordsvorm in de zin. Weet jij welke? ______________________

Theorie

video-uitleg

Lastige werkwoorden

De werkwoorden **kennen** / **kunnen** en **liggen** / **leggen** worden vaak fout gebruikt. Zo gebruik je deze woorden goed:
- **kennen**: iets weten of geleerd hebben. Bijvoorbeeld: Ik ken de spelregels van rugby.
- **kunnen**: in staat zijn om iets te doen. Bijvoorbeeld: Ik kan heel goed dansen.
- **liggen**: zich bevinden, rusten. Bijvoorbeeld: De hond ligt in zijn mand.
- **leggen**: iets doen. Bijvoorbeeld: Sem legt zijn tas op tafel.

Sommige vormen van het werkwoord **kunnen** worden vaak fout geschreven. Let op dat je nooit *kan* schrijft bij je/jij/u.

Ook sommige vormen van het werkwoord **willen** worden vaak fout geschreven. Let op dat je nooit *wilt* gebruikt bij hij/zij/ze. Gebruik in de verleden tijd ook nooit *wou* of *wouden*.

Opdracht 1

Omcirkel het juiste werkwoord.

1 De nieuwe buren kennen / kunnen de omgeving nog niet zo goed.

2 Wil je de schone was in de kast leggen / liggen?

3 Mijn ouders kennen / kunnen helaas niet zo goed koken.

4 De obers leggen / liggen het bestek netjes naast de borden.

5 Zo'n salto op de trampoline zou ik echt nooit kennen / kunnen doen.

6 Mijn broertjes leggen / liggen op hun buik voor de televisie.

Opdracht 2

1 Vul het schema met de juiste werkwoordsvormen.
De lastige vormen van *willen* en *kunnen* zijn al ingevuld.

		willen	**kennen**	**kunnen**	**liggen**	**leggen**
	tegenwoordige tijd (tt)					
	ik					
	je/jij/u	wilt		kunt		
	… je/jij			kun		
	… u	wilt		kunt		
	hij/zij/ze	wil				
	wij/jullie/zij/ze					
	verleden tijd (vt)					
	ik/je/jij/u hij/zij/ze	wilde				
	wij/jullie/zij/ze	wilden				
	voltooid deelwoord (vd)					
	ik heb …					

2 Je hebt het schema nodig voor de rest van de paragraaf. Controleer daarom bij je docent of je de juiste vormen hebt ingevuld.

Opdracht 3

Noteer de juiste werkwoordsvormen. Als het een persoonsvorm is, staat tussen haakjes of die in de tegenwoordige tijd (tt) of de verleden tijd (vt) moet staan.
Noteer de juiste vorm van het werkwoord *kennen* of *kunnen*.

1 Jeffrey (tt) ______________________ ons wel helpen morgen.

2 (tt) ______________________ je uitleggen wat er misgaat?

3 Jij (vt) ______________________ echt iedereen op het feestje, hè?

4 Ik heb de tekst van dat lied ooit uit mijn hoofd

______________________.

Noteer de juiste vorm van het werkwoord *liggen* of *leggen*.

5 In de zomer heb ik vaak in de hangmat ______________________.

6 Sam (tt) ______________________ alleen maar op de bank.

7 Lizet (vt) ______________________ al om half negen in bed.

8 (tt) ______________________ jij nooit in de zon?

Noteer de juiste vorm van het werkwoord *willen*.

9 Welke film (tt) ______________________ jij vanavond kijken?

10 Jari (tt) ______________________ een programmeercursus volgen.

11 Waarom (vt) ______________________ Ali niet met ons mee?

12 (tt) ______________________ u koffie of thee?

Opdracht 4

Lees de advertentie. Myrna heeft de werkwoorden *kennen*, *kunnen*, *liggen*, *leggen* en *willen* niet altijd goed gebruikt. Omcirkel de foute werkwoordsvormen. Zet een nummer bij de fout en noteer de goede vorm onder de advertentie.

Oppas aangeboden

Op zoek naar een oppas voor uw kind of kinderen? Ik pas graag op! Dat ken bij u thuis, maar kinderen kunnen ook bij mij gebracht worden. In het weekend kan ik overdag en 's avonds oppassen. Ik kan 's avonds komen als het kind al in bed legt, maar het kind kan ook door mij op bed worden gelegd. Doordeweeks ken ik vooral 's avonds. Of overdag lukt, zal aan mijn schoolrooster leggen.
Ik pas alleen op bij kinderen die mij al kunnen. Uw kind wilt toch weten wie er oppast? Ik kom dus graag een keer kennismaken!
(06-9988776) Myrna

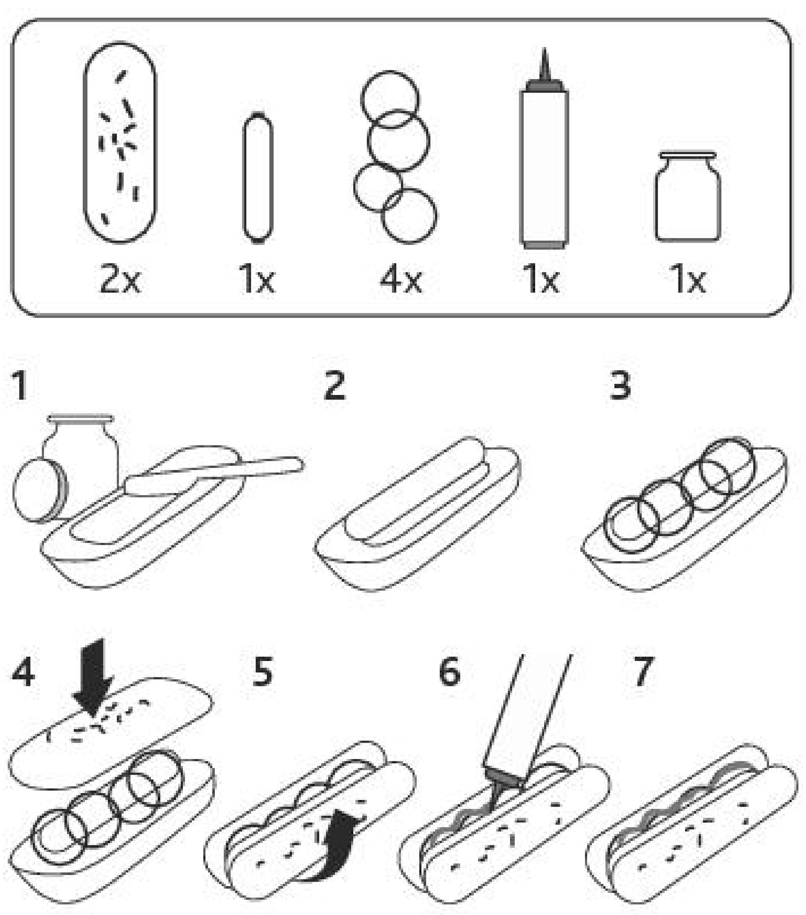
1 kan______________ **3** ______________ **5** ______________

2 ______________ **4** ______________ **6** ______________

Opdracht 5

Noteer de juiste werkwoordsvormen in de gebruiksaanwijzing. Kies uit de werkwoorden *kunnen*, *kennen*, *leggen*, *liggen* en *willen*. Gebruik het schema van opdracht 2 om de juiste vorm te kiezen.

HOT DOG

______________________ je de IKEA-hotdog al? Superlekker! Je ______________________ er natuurlijk eentje bij IKEA kopen, maar met deze handige gebruiksaanwijzing ______________________ iedereen er zelf een maken! Volg de stappen en smullen maar! Allereerst smeer je boter op de helft van een broodje (stap 1). Daarna ______________________ je de worst (stap 2) en de gesneden uien (stap 3) op het broodje. Zorg ervoor dat de uien netjes verdeeld op de worst ______________________. Je ______________________ vervolgens de bovenkant van het broodje erbovenop (stap 4). Nu draai je het broodje, zodat het op zijn kant ______________________ (stap 5). Ten slotte voeg je saus toe (stap 6). Je ______________________ zoveel saus toevoegen als je zelf ______________________. Je ______________________ je eigen smaak natuurlijk het beste. Klaar (stap 7)!

Opdracht
6

1 Stel je voor: je bent een weekend weggeweest met je familie, maar het was een ramp. Het huisje was vies en kapot en aan de beheerder had je niets. Jullie hebben in het kort jullie klachten genoteerd. Bekijk de klachten en schrijf goede zinnen, die je kunt gebruiken in een klachtenbrief aan de eigenaar. Gebruik in elke zin twee vormen van de werkwoorden *kennen*, *kunnen*, *liggen*, *leggen* en *willen* en onderstreep die vormen in je zin.

1 niet lekker slapen (geen schone lakens op bed)
2 geen eigen spullen in kasten doen (overal stof)
3 weekendje naar de natuur, maar huisje niet in bos!
4 niet douchen (handdoekpakketten in ander huisje geplaatst)
5 geen leuke dingen doen (omgeving niet bekend bij beheerder)
6 geld terug (niet mogelijk volgens beheerder)

1 We konden niet lekker slapen, want er lagen geen schone lakens op het bed.

2 ______

3 ______

4 ______

5 ______

6 ______

2 Ruil je werkboek met dat van een klasgenoot en controleer de werkwoorden *kennen*, *kunnen*, *liggen*, *leggen* en *willen* in elkaars antwoorden. Overleg met je docent als je twijfelt over de juiste vorm.

Opdracht
7

Verzin passende woorden om de zinnen af te maken. Kijk goed naar het gebruikte werkwoord.

1a Amber kent de route ______.

1b Amber kan de route ______.

2a Rogier ligt ______ op het strand.

2b Rogier legt ______ op het strand.

3a Dit liedje ken jij ______.

3b Dit liedje kun jij ______.

Ik kan/weet • lastige werkwoorden op de juiste manier gebruiken.

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Hoe zit dat precies?

Soms hoor je wat op het nieuws of lees je een nieuwsbericht waarvan je denkt: hoe zit dat precies? Zou het interessant zijn als iemand hierover eens een gastles kwam geven?

Samen met twee klasgenoten zoek je een interessant of actueel onderwerp waarover jullie weleens meer zouden willen weten. Wie lijkt jullie deskundig over dit onderwerp én woont een beetje dicht bij de school? Schrijf een zakelijke brief waarin je hem of haar uitnodigt een gastles te komen geven. Bepaal met de hele klas welke brief het beste verstuurd kan worden: gaan jullie die spreker echt uitnodigen?

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Schrijven*: Een zakelijke brief of e-mail schrijven

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan de inleiding, het middenstuk en het slot in een tekst herkennen. • Ik kan onderscheid maken tussen hoofd- en bijzaken. 2F • Ik kan de bedoeling van delen van teksten herkennen. 2F
Schrijven	• Ik kan een zakelijke brief of e-mail schrijven. 2F
Kijken en luisteren	• Ik kan belangrijke informatie en hoofdzaken uit de tekst halen. 1F
Spreken en gesprekken	• Ik kan informatie verzamelen via het houden van een vraaggesprek. 2F • Ik kan de betrouwbaarheid van informatie beoordelen. 2F
Woordenschat	• Ik kan de betekenis van een onbekend woord in de tekst vinden (of opzoeken in een woordenboek). 2F • Ik weet de betekenis van de woordenlijstwoorden en de uitdrukkingen uit deze paragraaf.
Taalverzorging spelling	• Ik kan hoofdletters, punten en vraagtekens gebruiken. 1F • Ik kan hoofdletters, dubbele punt en aanhalingstekens in citaten gebruiken. 2F • Ik kan komma's gebruiken. 3F
Taalverzorging spelling	• Ik kan werkwoorden goed spellen (met behulp van het schema voor de werkwoordspelling). 2F
Taalverzorging formuleren	• Ik kan lastige werkwoorden op de juiste manier gebruiken.

Zo bereid je de toets goed voor

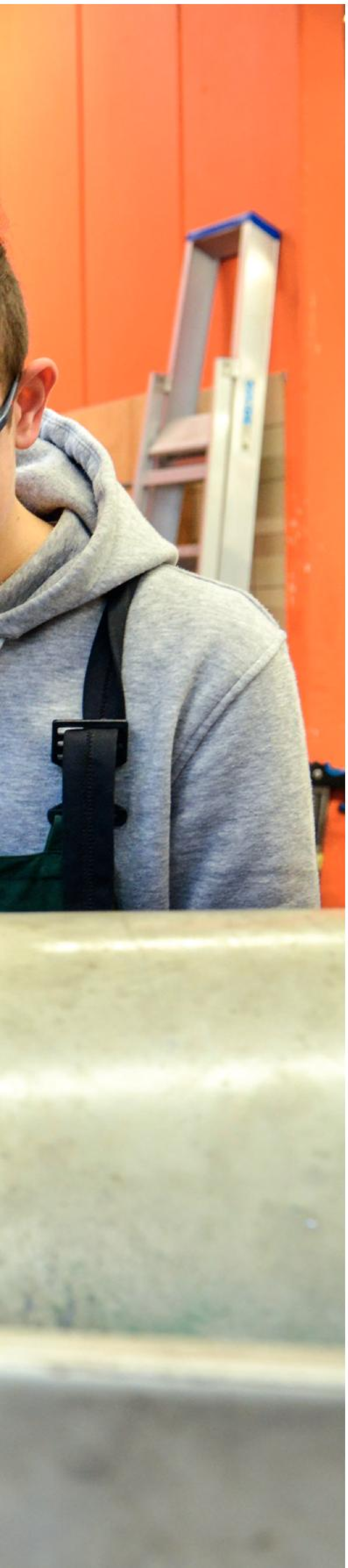
- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten gingen nog niet goed? Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de theorievideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Hoofdstuk 2

Kennis

Taal en beroep: hoe bedoelt u?

Als mensen ergens veel verstand van hebben, gebruiken ze vaak woorden met een betekenis die niet iedereen kent. Ze gebruiken **vaktaal**. Zo vervangt een bouwvakker in jouw huis met liefde de *dorpels* en een tuinman komt graag je tuin *zwartmaken*. Maar als je zelf geen bouwvakker of tuinman bent, heb je geen idee wat ze komen doen.
Bedenk drie vaktaalwoorden uit jouw profiel of bijbaan. Noteer ook de betekenis.

Gezocht: beroepsnamen m/v

In het Nederlands hebben veel beroepsnamen zowel een vrouwelijke als een mannelijke vorm. Denk bijvoorbeeld aan *leraar* en *lerares* of *boer* en *boerin*. Steeds vaker kom je beroepsnamen tegen waaraan je niet kunt zien of iemand een man of een vrouw is, zoals *leerkracht* of *verpleegkundige*.
Kunnen jullie met de klas zo'n naam bedenken voor deze beroepen?

kapper/kapster ______

verkoper/verkoopster ______

mentor/mentrix ______

acteur/actrice ______

Je kous krimpt!

Nee, een *krimpkous* is geen gekrompen sok. Een *troffel* is ook geen muziekinstrument. En nee, een *balhoofd* is niet wat je krijgt als je (te) vaak een bal kopt. Maar wat zijn het wel? Als je elektricien, metselaar of fietsenmaker was, dan zou je het weten.

Ontdek in de Vaktaalquiz welke vaktaal bij welk beroep hoort en wat die vreemde woorden dan betekenen.

Lezen

Je leert over verbanden en signaalwoorden.

Startopdracht

Bekijk het stripje.

www.daanvanoostenbrugge.nl

1 Wat is volgens jou het doel van de jongen? ______________________

2 Bereikt hij dat doel? ja / nee

3 Wat zou jij doen als je hetzelfde doel als de jongen wilt bereiken? ______________________

____

Theorie

video-uitleg

Verbanden en signaalwoorden

Signaalwoorden helpen je om verbanden in een tekst te herkennen.
De volgende **tekstverbanden** ken je al:

verband	**voorbeelden van signaalwoorden**
opsomming of volgorde	eerst, ten eerste – ten tweede – ten slotte, om te beginnen, ook, en, daarna, tevens, vervolgens, bovendien
tegenstelling	maar, echter, toch, hoewel, daarentegen
oorzaak-gevolg	doordat, daardoor, als gevolg van, het gevolg is
voorbeeld	zo, bijvoorbeeld, zoals, neem nou, onder andere

Andere tekstverbanden zijn:

verband	**voorbeelden**
vergelijking	net zo als, even … als, in vergelijking met, *meer / groter* dan – *Jolanda verdient minder geld dan ik.*
doel-middel	waarmee, zodat, om ... te, door middel van, met behulp van – *Om mijn eindexamen te halen, zal ik nog veel moeten oefenen met schrijven.* doel: eindexamen halen middel: veel oefenen met schrijven
voorwaarde	als ... (dan), indien – *Als Jeroen nu vertrekt, komt hij nog net op tijd voor de trein.* Jeroen wil de trein halen. Voorwaarde is: hij moet nu vertrekken.
conclusie	dus, concluderend, dat betekent, kortom – *Het is dus een goed idee om huisdieren in een verzorgingshuis te hebben.*

Opdracht 1

1 Bekijk de krantenkoppen. Vul de zinnen eronder aan.

Ali B wil bij zoontje Nouri zijn en schrapt theatershows

1 Om bij zijn zoontje Nouri te zijn ______ zegt Ali B theatershows af ______.

Enorme afname aantal insecten sinds 1990

2 Er zijn nu ______ insecten dan in 1990.

Politie: dode man Wissenkerke geen slachtoffer misdrijf

3 De politie concludeert dat ______

______.

Zelf geen donor? Dan ook geen donororgaan voor jou

4 Je kunt alleen een orgaan krijgen als ______

______

2 Kijk nog eens naar de zinnen die je bij vraag 1 hebt opgeschreven. Welk verband herken je?
Vul in. Kies uit: *conclusie* – ~~*doel-middel*~~ – *vergelijking* – *voorwaarde*.

In zin 1 staat een doel-middel ______.

In zin 2 staat een ______.

In zin 3 staat een ______.

In zin 4 staat een ______.

Opdracht 2

Lees tekst 1.

1 'Een goedkope namaakzonnebril of -tas kopen kan voor de consument meestal niet zoveel kwaad.' Wat kan wél kwaad?

______

Aan welk woord herken je deze tegenstelling? ______

2 BubbleSplash (al. 1) is een voorbeeld van ______.

3 Wat is de voorwaarde om zeker te weten 'of je goedkope kauwgummetjes wel echt zijn' (al. 1)? ______

4 Welk signaalwoord voor doel-middel staat in de eerste zin van alinea 3? ______

Het doel is ______.

Het middel is ______.

5 In alinea 3 staan 2 / 3 / 4 / 5 voorbeelden van dingen die fout gingen in de werkplaatsen.

6 In alinea 4 wordt de ______ van namaak-BubbleSplash

vergeleken met de ______ van de echte.

7 Aan welk signaalwoord herken je de conclusie? ______

Onderstreep de zin waarin de conclusie staat.

Tekst 1

Kauwgumbende opgerold

[1] Een goedkope namaakzonnebril of -tas kopen kan voor de consument meestal niet zoveel kwaad. Maar als je in China een afgeprijsd pakje kauwgum koopt van een bekend merk zoals BubbleSplash, moet je oppassen. Kauwgumbendes zijn namelijk zeer actief in het verspreiden van hun vervalste waar. Als je zeker wilt weten of je goedkope kauwgummetjes wel echt zijn, kun je ze maar beter dubbelchecken.
[2] Meer dan vijfhonderdduizend dozen met nagemaakte merkkauwgum, ter waarde van zo'n 6,3 miljoen euro, zijn deze week in het oosten van China in beslag genomen door de politie. De kauwgom werd verkocht aan hotels, supermarkten en verkoopautomaten in het land. Zeventien verdachten zijn opgepakt, meldt de *South China Post*.
[3] Om de kosten zo laag mogelijk te houden, produceerden de criminelen de neppe kauwgum in eenvoudige werkplaatsen. Daar gingen nogal wat dingen mis. Er werd bijvoorbeeld nooit schoongemaakt en er werden geen handschoenen gedragen. Ook bleken sommige BubbleSplash-varianten gemaakt te zijn van gerecyclede kauwgum die over de datum was.
[4] Dus een tip voor iedereen die wil weten wat hij in zijn mond stopt: koop geen pakje kauwgom van slechts een yuan (13 cent). De echte BubbleSplash gaat over de toonbank voor minstens 10 yuan (1,30 euro) per verpakking van 20 stuks.

Naar: www.ditishetnepnieuws.nl, op 27 november 2019

Opdracht 3

1 Vind jij het belangrijk om weinig plastic te gebruiken? Ja / Nee, want

______________________________.

Lees tekst 2.

2 Wat is een griend? ______________________________

3 In alinea 3 staan oorzaken en gevolgen. Vul in:

______________________________ →

de griend eet plastic → ______________________________

→ de griend kan niet meer jagen.

4 Boven alinea 4 staat 'Grootverbruik'. Alinea 4 gaat over grootverbruik van

plastic tasjes / grote aantallen zeedieren.

5 Het doel van de Thaise autoriteiten (al. 4) is ______________________________

______________________________.

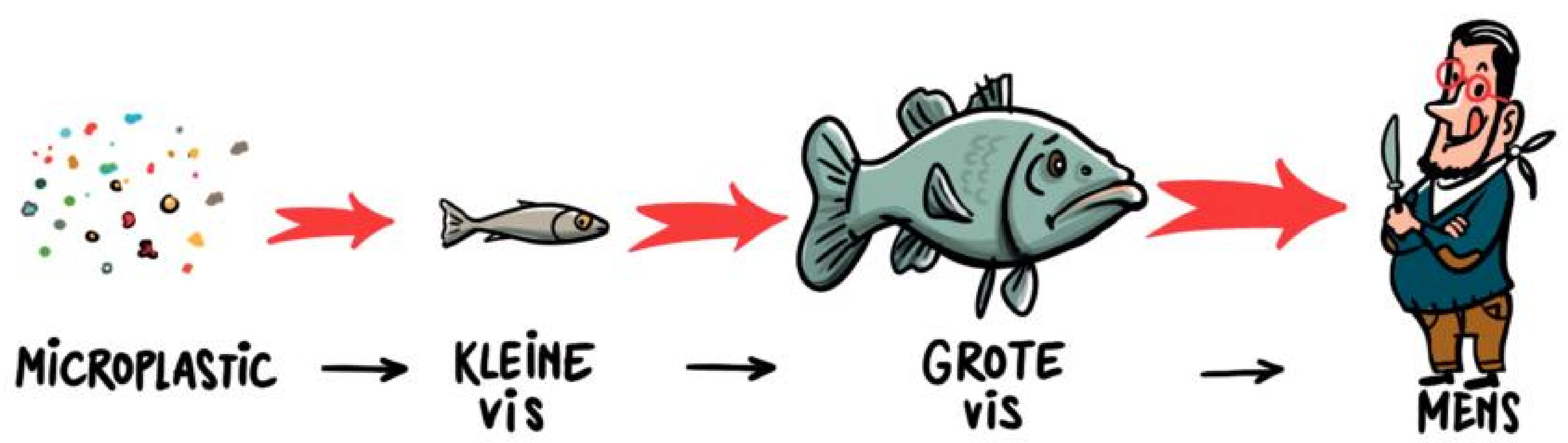
Het middel is ______________________________.

6 Bekijk de afbeelding. De zinnen hieronder leggen uit wat er met de afbeelding bedoeld wordt. Vul de zinnen aan.
Mensen kunnen plastic in hun lichaam krijgen. Dat komt doordat kleine

vissen microplastic eten. Daarna eten ______________ de

______________ op. Ten slotte eten ______________

de ______________ op.

7 Onderstreep de zin in alinea 5 die past bij de afbeelding van vraag 6.

Lees de kadertekst van tekst 2.

8 Wat is de bedoeling van de kadertekst?
De schrijver wil
- ○ een paar leuke weetjes over plasticsoep vertellen.
- ○ informatie geven over de hoeveelheid plastic die mensen gebruiken.
- ○ je overhalen om zelf te helpen de plasticsoep te verminderen.
- ○ je overtuigen van zijn mening over de plasticsoep.

9 Hoe help je de plasticsoep te verminderen door je eigen beker mee te nemen? ____________________

Tekst 2

Griend in Thailand dood door 80 stukken plastic in maag

[1] Dierenartsen in Thailand hebben in de maag van een griend tachtig plastic zakken gevonden. Het plastic woog bij elkaar acht kilo. Het dier overleefde een reddingsactie die vijf dagen duurde niet.

[2] De griend werd maandag uitgeput gevonden in een kanaal in het zuiden van Thailand. Vrijdag spuugde het dier vijf plastic zakken uit en overleed kort daarna, melden de Thaise autoriteiten. Na de autopsie van het dier werden nog eens zo'n tachtig zakken en andere stukken plastic gevonden in de maag van het dier.

[3] Volgens de Thaise kustwacht dacht de walvis waarschijnlijk dat het plastic eten was. 'Al dat plastic maakte de walvis ziek en daardoor kon het dier niet meer naar eten jagen', zegt het hoofd van de kustwacht.

Grootverbruik

[4] Thailand is een van de grootste gebruikers van plastic tasjes ter wereld. Elk jaar komen grote aantallen zeedieren als gevolg van het plastic in zee om het leven. Daarom zijn de Thaise autoriteiten een actie begonnen om mensen ervan te overtuigen minder plastic tasjes te gebruiken en te gaan voor herbruikbare tassen.

[5] Elk jaar komt er zo'n acht miljoen ton aan plastic in de zeeën en oceanen terecht, bleek in december uit onderzoek van de Verenigde Naties. Het gaat dan niet alleen om tassen, maar bijvoorbeeld ook om flesjes, verpakkingen en andere rommel. De VN zegt dat het bedreigend en zelfs dodelijk is voor het leven in zee. Het plastic bereikt via de voedselketen ook de mens.

Wat kun je zelf doen aan de plasticsoep?
Beetje invloed: Laat geen ballonnen op, gebruik geen rietjes, gebruik geen dubbele verpakkingen of miniverpakkingen.
Meer invloed: Scheid je afval, koop geen kleding waar kunststoffen in zijn verwerkt; ruim zwerfafval op; koop geen eenmalige verpakkingen.
Meeste invloed: Kies andere materialen; weiger wegwerpartikelen; neem je eigen beker mee; koop producten van goede kwaliteit (die gaan langer mee).

Naar: nos.nl, op 3 juni 2019

Opdracht
4

Lees tekst 3.

1 De oorzaak van het grote aantal ongelukken waarbij beginnende bestuurders zijn betrokken is leeftijd / onverantwoordelijk rijgedrag / weinig rijervaring.

2 Onderstreep in alinea 1 het doel dat de overheid wil bereiken.

3 Welk middel gebruikt de overheid om dat doel te bereiken?

____

4 In alinea 2 worden jongeren die ______________________________

______________________________ vergeleken met jongeren die

____

5 Kruis de *drie* voorwaarden aan. Je mag de weg op als je nog geen achttien bent als
- ○ je bent geslaagd voor je rijexamen.
- ○ je minimaal zestien en een half bent.
- ○ je nog nooit een ongeluk hebt gehad.
- ○ je je hebt geregistreerd.
- ○ je minimaal zeventien bent.
- ○ je wordt begeleid door een coach.

Tekst 3

Wat is 2toDrive?

[1] Bij een op de vijf ernstige ongevallen zijn beginnende bestuurders betrokken. Toch maakt de groep beginnende bestuurders maar een klein deel uit van alle weggebruikers. Rijervaring is dus erg belangrijk in het verkeer. Door jongeren onder begeleiding rijervaring op te laten doen, wil de overheid het aantal ongevallen verminderen waarbij beginnende bestuurders zijn betrokken.

[2] In onder andere Duitsland, Australië en Canada heeft 2toDrive al uitgewezen dat jongeren die onder begeleiding hebben gereden minder vaak betrokken zijn bij verkeersongevallen dan jongeren die zonder begeleiding de weg op gingen.

[3] Met 2toDrive kun jij je rijbewijs al voor je achttiende verjaardag halen. Als je zestien en een half bent, mag je starten met rijlessen. Je hoeft je niet vooraf te registreren. Je mag rijexamen doen als je zeventien bent. Als je bent geslaagd, mag je tot je achttiende de weg op onder begeleiding van een coach. Handig toch?

Naar: www.vbuuren.nl en www.2todrive.nl, op 4 april 2019

Opdracht 5

1 Knak jij weleens met je vingers of ken je iemand die dat doet? ja / nee

Waarom doen mensen dat, denk je? ______________________________

____

Lees tekst 4.

2 Wat betekenen de volgende woorden uit de tekst? Trek lijnen.

voldoening (al. 1)	beweging die je steeds maakt zonder dat je het wilt
zit tussen de oren (al. 2)	heeft geen lichamelijke oorzaak
onaangenaam (al. 4)	in verband brengen met
associëren met (al. 4)	tevreden gevoel
aandoeningen (al. 6)	vervelend
tic (al. 6)	ziektes

3 Onderstreep de twee vragen die in alinea 1 worden gesteld.

Het antwoord op de eerste vraag staat in alinea ________.

4 Welke zin vat alinea 3 het beste samen?
Knakken met je vingers
- ○ is een slechte gewoonte.
- ○ is gezond.
- ○ is niet slecht, maar het is ook niet goed.
- ○ kan leiden tot ontwrichting en artrose.

5 Wat is het verband tussen alinea 4 en 5?
Alinea 4 en 5 vormen samen een
- ○ opsomming.
- ○ tegenstelling.
- ○ vergelijking.
- ○ doel en middel.

6 De oorzaak van een 'triggerfinger' (al. 5) is
- ○ dat de botten tegen elkaar schuren.
- ○ dat de pees te weinig ruimte heeft.
- ○ een klikje in de vinger.
- ○ een tic waardoor iemand voortdurend met zijn vingers knakt.

7 Onderstreep het signaalwoord voor conclusie in alinea 6.

8 Welke zin geeft het beste de hoofdgedachte van deze tekst weer?
- ○ Bijna iedereen kent wel iemand die geregeld tegen de knokkels duwt of aan de vingers trekt om deze te knakken. (al. 1)
- ○ De voldoening die je voelt bij het kraken van de vingers, zit dus vooral tussen de oren. (al. 2)
- ○ Er zijn enkele gevallen van 'knakkende vingers' die wel tot problemen kunnen leiden. (al. 5)
- ○ Maar een beetje zelf knakken met de vingers kan geen kwaad. (al. 6)

→

Tekst 4

Knakken met de vingers: een gevaarlijke gewoonte?

[1] Bijna iedereen kent wel iemand die geregeld tegen de knokkels duwt of aan de vingers trekt om deze te knakken. Het is een gewoonte waar de een van gruwelt en de ander van geniet. Een 'plop' brengt vervolgens de gewenste voldoening. Door het krakende geluid lijkt het alsof je je vingers 'los' maakt. Maar komt bij dit knakken werkelijk iets los, of lijkt dat alleen maar zo? En hoe schadelijk is knakken eigenlijk?

[2] Bertram The is arts bij het Amphia Ziekenhuis in Breda en gespecialiseerd in, onder andere, de handen. 'Veel mensen kraken omdat ze denken dat er iets vastzit', legt The uit. 'Een peesje bijvoorbeeld. Maar dit is vaak niet zo. Er zit meestal niks vast en er komt ook niks los als je je vingers kraakt.' De voldoening die je voelt bij het kraken van de vingers, zit dus vooral tussen de oren. Voor het lichaam maakt het geen verschil.

[3] Kraken is dus niet goed, maar is het echt slecht? 'Laat ik het zo zeggen: het is een slechte gewoonte, maar het is niet slecht. De grootste misverstanden zijn dat je je vinger zou kunnen ontwrichten tijdens het knakken, of dat je er zelfs artrose van kan krijgen. Maar dat is echt onzin. Het is net zomin schadelijk als gezond.'

[4] Mensen denken dat het slecht is door het geluid van het knakken. 'Voor sommigen is het een vrij onaangenaam geluid', verklaart The. 'Mensen associëren het met botten, met iets hards dat tegen iets anders hards schuurt. Dan denk je meteen: dat kan niet goed zijn. Maar gelukkig is dat niet het geval.'

[5] Er zijn enkele gevallen van 'knakkende vingers' die wel tot problemen kunnen leiden. 'Sommige mensen hebben last van een *triggerfinger*', vertelt The. Bij zo'n triggerfinger hoort de pechvogel bij het strekken van de vinger steeds een klikje. Dokter The legt uit: 'De pees ligt in een peeskoker. Bij een triggerfinger is de pees verdikt en de peeskoker vernauwd. Daardoor heeft de pees dan te weinig ruimte. Dit neemt alleen maar verder toe als de pees blijft klikken.'

[6] Wanneer iemand hier lang mee blijft rondlopen, kan het gebeuren dat de vinger uiteindelijk helemaal niet meer kan strekken. 'Er zijn meer van dit soort aandoeningen, maar het komt veel minder voor dan het onschuldig opzettelijk knakken van de vinger', aldus The. Kortom: het knakken van de vingers is een tic, al dan niet een verslaving. En voor sommigen een heel irritante. The: 'Maar een beetje zelf knakken met de vingers kan geen kwaad. Ik doe het ook wel eens.'

Naar: Marco Visser, Trouw, 1 februari 2019

Opdracht
6 ✱

Lees tekst 5.

1 Het doel van een trol is ______

2 Welke drie middelen gebruikt een trol om zijn doel te bereiken?

______

______

______

3 Wat is het verband tussen alinea 1 en 2?
- ○ Alinea 1 en 2 vormen samen een opsomming.
- ○ Alinea 2 is een voorbeeld bij iets wat in alinea 1 staat.
- ○ In alinea 1 staat een oorzaak en in alinea 2 staat het gevolg.
- ○ In alinea 1 staat een doel en in alinea 2 staat het middel.

4 Waardoor wordt er steeds meer getrold? Onderstreep de twee oorzaken in de tekst.

5 Onderstreep het signaalwoord voor voorwaarde in de laatste zin van de tekst.

De voorwaarde is ______________________________.

Tekst 5

Trollen: de pestkoppen van het internet

[1] Zo nu en dan duikt er in discussies op internet een gebruiker op wiens mening heftige reacties oproept bij de andere gebruikers. Zo'n pestkop, die als enige doel het verstoren van de orde heeft, wordt een trol genoemd. Deze – vaak anonieme – gebruiker geeft een mening die volkomen belachelijk is. Hij kan ook behoorlijk kwetsend zijn en gebruikt vaak grove taal.
[2] Een van de meest bekende internettrollen is Ome Johan, die in 2005 door de politie is aangehouden, na een advertentie op Marktplaats waarin een baby te koop werd aangeboden. Een echte trollenactie!

Help, een trol! Wat nu?

[3] Nu steeds meer bedrijfswebsites een discussieforum hebben en organisaties veel doen met sociale media, neemt de kans toe dat er getrold wordt. Hoe ga je hiermee om?
Op de eerste plaats: niet alle negatieve uitingen zijn het werk van een trol. Probeer eerst voorzichtig na te gaan of een gebruiker misschien inhoudelijke kritiek heeft of gewoon een rotdag, voor je de conclusie trekt dat je met een trol te maken hebt.
Is dit wél het geval, dan is het belangrijk dat je niet reageert zoals de trol wil. Ga niet mee in de discussie en word niet boos. Als je de trol negeert, is de lol er snel af en zal het trollen stoppen.

Naar: www.lemm-tenhaaf.nl, op 14 april 2019

Ik kan/weet
- veelvoorkomende verbanden en signaalwoorden herkennen, benoemen en begrijpen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert een artikel schrijven.

Startopdracht

Zaterdag won Jurre ten Brink de wedstrijd *Het slimste kind van Nederland.* Zijn broer David schrijft naar aanleiding van deze wedstrijd een artikel over hoe je zo'n kenniswedstrijd kunt winnen. Hij heeft de volgende drie titels bedacht.

A Kenniswedstrijd winnen

B Jurre verklapt zijn geheim

C Slim worden en slim blijven

Vul in: Ik vind A / B / C de beste titel voor het artikel, omdat ______________________________

____

Theorie

video-uitleg

Een artikel schrijven

In een informatief artikel geef je de lezer informatie over een bepaald onderwerp.

Zo schrijf je een artikel
In de **inleiding** noem je het onderwerp van het artikel.
Daarnaast kun je
- vertellen waarom je over het onderwerp schrijft (= aanleiding).
- één of meer voorbeelden geven van het onderwerp.
- een leuk, kort verhaaltje vertellen over het onderwerp.

In het **middenstuk** schrijf je over elk deelonderwerp één alinea. Schrijf de belangrijkste informatie over het deelonderwerp in de eerste zin. Ga op dezelfde regel verder en geef in de rest van de alinea voorbeelden of uitleg bij het deelonderwerp.

In het **slot** kun je
- de deelonderwerpen samenvatten.
- vertellen wat er in de toekomst waarschijnlijk nog gaat gebeuren (toekomstverwachting).
- een conclusie trekken.
- een advies geven.

Let op:
- In de eerste zin van een alinea kun je een **signaalwoord** gebruiken om je tekst duidelijker te maken. Een overzicht van signaalwoorden vind je op bladzijde 250.
- Maak eerst een **schrijfplan**. Een voorbeeld daarvan vind je op bladzijde 251.

Opdracht 1

Lees tekst 1. Het is een deel van het artikel van David over *Het slimste kind van Nederland.*

1 Wat heeft David in de inleiding gezet? Het onderwerp en
○ de aanleiding. ○ een voorbeeld. ○ een leuk kort verhaaltje.

2 Onderstreep het signaalwoord dat David heeft gebruikt in de eerste zin van alinea 3.

3 In de eerste zin van een alinea staat de belangrijkste informatie over het deelonderwerp. In de rest van de alinea staan voorbeelden of een uitleg.

Alinea 2 bestaat uit een belangrijke zin met uitleg / voorbeelden.

Alinea 3 bestaat uit een belangrijke zin met uitleg / voorbeelden.

4 De eerste zin van alinea 4 heeft David ook al bedacht. Schrijf de rest van de alinea. Je mag zelf weten of je dat met voorbeelden of een uitleg doet.

Gebruik ongeveer 40 woorden.

Om te kunnen winnen, moet je ook weten hoe je je zenuwen onder controle houdt. ______________________________

____

____

____

Tekst 1

inleiding
Zaterdag won mijn broertje Jurre het spel *Het slimste kind van Nederland.* In de finale moest hij tegen Deirdre en Gert spelen. Ze waren alle drie heel goed, maar uiteindelijk won Jurre. Nu vraag ik me af: hoe win je zo'n wedstrijd?

middenstuk
Winnen begint met een goede voorbereiding. Je kunt bijvoorbeeld op Wikipedia of in tijdschriften en kranten kijken en belangrijke feitjes noteren. Die feitjes lees je elke dag even door. Maar je kunt natuurlijk ook oefenen met je ouders of oefenen via de app van *De slimste mens*.

Het is daarnaast belangrijk om een tactiek te bedenken. Het gaat bij deze wedstrijd namelijk niet alleen om veel weten, maar ook om de tijd. Als je tegenstander nul seconden overheeft, heb jij gewonnen.

Opdracht 2

Op de jaarlijkse familiedag vraagt Ginger aan haar neef Boris: 'Wat wil jij later worden?' Het antwoord van Boris is: 'Rijk.' Dat antwoord brengt Ginger op een idee voor het onderwerp voor het artikel dat ze nog voor de schoolkrant moet schrijven: *Rijk worden*. Bekijk Gingers schrijfplan op de volgende bladzijde.

1 Vul in het schrijfplan het tekstdoel van Gingers tekst in. Kies uit: *amuseren – informeren – overhalen – overtuigen.*

2 Vul in het schrijfplan het publiek van Gingers tekst in. Kies uit:
kinderen – jongeren – volwassenen.

onderwerp	rijk worden	
tekstdoel		
publiek		
onderdeel	***alinea***	***deelonderwerp + korte uitwerking in steekwoorden***
inleiding	1	• onderwerp + aanleiding – gesprekje met Boris → later? → rijk worden
middenstuk	2	• geldzaken – geen snoep en overbodige dingen – sparen → slim beleggen
	3	• spullen – geen merkspullen kopen – want … – kringloopwinkel en Marktplaats
	4	• opleiding – beroep met kans op werk
	5	• nadelen rijkdom – eenzaamheid / vriendschap om geld – stress, nooit tevreden
slot	6	

3 Ginger heeft als eerste zin van alinea 2 geschreven:
Je kunt allereerst nadenken over de dingen waaraan je je geld uitgeeft.
Onderstreep in deze zin het signaalwoord dat Ginger heeft gebruikt.

4 De belangrijkste informatie over een deelonderwerp staat altijd in de eerste zin. Lees de steekwoorden die in het schrijfplan bij alinea 3, 4 en 5 staan.
Bedenk voor elke alinea een eerste zin. Kijk nog eens naar het signaalwoord dat Ginger heeft gebruikt in de eerste zin van alinea 2 (vraag 3). Gebruik in jouw zinnen ook steeds een passend signaalwoord.

eerste zin alinea 3: ______________________________

____

____

eerste zin alinea 4: ______________________________

____

____

eerste zin alinea 5: ______________________________

____

____

5 Schrijf een alinea helemaal uit. Kies uit alinea 3, 4 of 5. Gebruik ten minste 40 woorden.

____

____

____

____

6 Wat zou jij in het slot zetten?
- ○ een samenvatting
- ○ een toekomstverwachting
- ○ een conclusie
- ○ een advies

Schrijf het slot helemaal. Schrijf ten minste vier zinnen.

____

____

____

____

7 Bedenk een opvallende titel. ______________________________

Opdracht 3

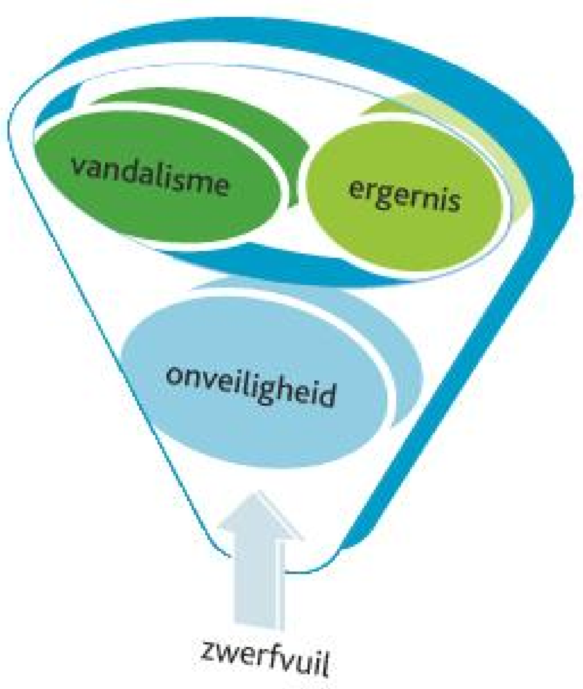
1 Gebruik de afbeelding onderaan de pagina en vraag 2 tot en met 4 voor het maken van een schrijfplan voor een artikel.

2 Op de volgende bladzijde staat een leeg schrijfplan. Noteer het onderwerp in dat schrijfplan. Gebruik één woord.

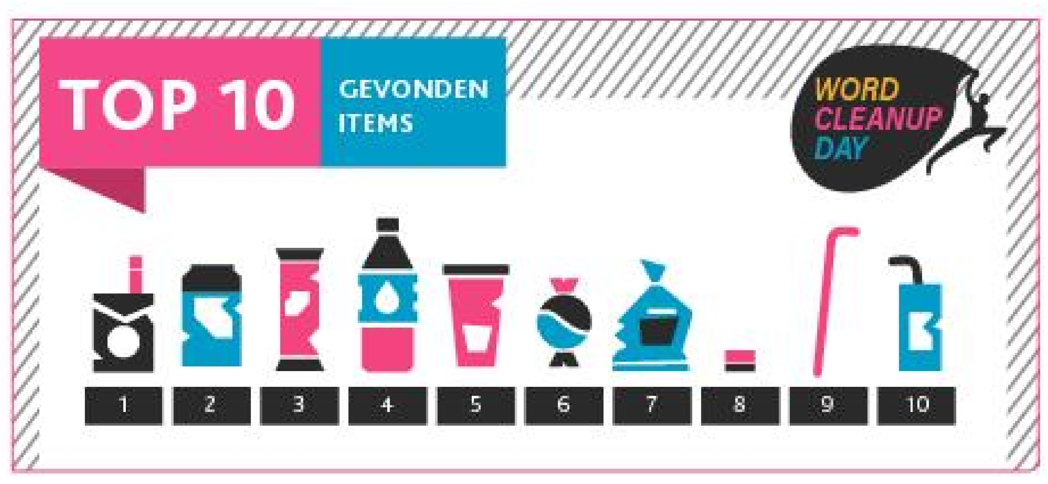
3 Bereid je voor op het onderwerp.
- Maak op een kladblaadje een woordveld.
- Zoek in je woordveld woorden die met elkaar te maken hebben.
- Kies drie groepjes woorden uit die je als drie deelonderwerpen wilt gebruiken.
- Gebruik die woorden om het middenstuk van je schrijfplan in te vullen.

4 Bedenk wat jij in de inleiding en in het slot zet. Onderstreep dat in het schrijfplan. Noteer daaronder de inleiding en het slot in steekwoorden.

5 Ruil je werkboek met dat van een klasgenoot. Controleer het schrijfplan aan de hand van de volgende punten.
- Zijn er drie deelonderwerpen?
- Staan de deelonderwerpen in een logische volgorde?
- Is duidelijk wat bij elk deelonderwerp beschreven wordt?
- Past de inleiding bij het onderwerp?
- Past het slot bij de inleiding en de deelonderwerpen?

Door afval op straat te gooien, krijg je zwerfvuil. Zwerfvuil zorgt voor dierenleed en voor nog meer zwerfafval. Oplossingen zijn vaak simpel. Tijdens de *World Cleanup Day* leggen deelnemers vast wat ze aan zwerfafval tegenkomen. Dat doen ze met behulp van een app op hun mobiel.

onderwerp		
tekstdoel	*informeren*	
publiek	*jongeren*	
onderdeel	***alinea***	***deelonderwerp + korte uitwerking in steekwoorden***
inleiding	1	• onderwerp + aanleiding / voorbeeld / leuk kort verhaaltje –
middenstuk	2	• deelonderwerp 1: – – –
	3	• deelonderwerp 2: – – –
	4	• deelonderwerp 3: – – –
slot	5	advies / samenvatting / conclusie / toekomstverwachting –

Opdracht 4

Nog een paar maanden en je bent van school. De afgelopen jaren heb je van alles meegemaakt. Voor een herinneringsboek dat tijdens de diploma-uitreiking aan alle examenkandidaten wordt gegeven, schrijf je een artikel over je eigen schooltijd.
In het middenstuk:
– beschrijf je kort je schooltijd (bijvoorbeeld: advies basisschool, keuze vmbo, niveau, profiel).
– vertel je over bijzondere gebeurtenissen, zoals de stage en de (school)reizen.
– geef je aan wat de school zou kunnen verbeteren en waarom.

1 Maak eerst op een kladblaadje een schrijfplan. Gebruik het voorbeeld hierboven of dat op bladzijde 251.

2 Schrijf op een kladblaadje je artikel.

3 Zet een passende titel boven je artikel en je naam en klas eronder.

4 Ruil je artikel met dat van een klasgenoot. Controleer elkaars tekst met behulp van het feedbackformulier. Dit formulier vind je online of krijg je van je docent.

5 Verbeter je eigen tekst als dat nodig is en schrijf het artikel in het net hiernaast.

Ik kan/weet

- een artikel schrijven met behulp van een schrijfplan en daarbij informatie uit verschillende bronnen samenvoegen. 2F
- een kort artikel schrijven met een begin, middenstuk en slot. 2F
- alinea's maken en inhoudelijke verbanden duidelijk aangeven. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert aantekeningen maken.

Startopdracht

Bekijk de afbeeldingen. Het zijn beelden uit een filmpje waarin wordt uitgelegd hoe je een band moet plakken. Welke twee afbeeldingen laten een hoofdzaak zien? 1 / 2 / 3 / 4

1

2

3

4

Theorie

video-uitleg

Hoofdzaken opschrijven

Bij bijvoorbeeld een belangrijke uitleg, een instructie of als je vragen over een fragment moet maken, kun je **aantekeningen** maken. Schrijf dan niet te veel op. Je moet wel blijven kijken en/of luisteren.

Schrijf geen voorbeelden op, want dat zijn meestal bijzaken. Noteer alleen de **hoofdzaken**. Bedenk wat belangrijk is, wat jij goed moet onthouden of waarover vragen gesteld zouden kunnen worden. Antwoorden op de w+h-vragen zijn vaak hoofdzaken.

Tip: Let bij het opschrijven van de hoofdzaken op belangrijke woorden, zoals:
– *Het onderwerp is ...*
– *Ik ga het eerst hebben over … en … Daarna ...*
– *Een ander voordeel is …*
– *Het werkt zo …*
– *Je moet wel opletten dat …*

Opdracht 1

1 Luister naar het fragment *Je wordt verkouden van kou*. Maak tijdens het luisteren aantekeningen op een kladblaadje. Noteer alleen de hoofdzaken in steekwoorden.

2 De zinnen op de volgende pagina gaan over de hoofdzaken van dit fragment. Lees de zinnen, maar vul nog niets in.
Beantwoord de vraag: Zou jij de zinnen kunnen aanvullen met behulp van je aantekeningen?
○ Ja, alle informatie die gevraagd wordt staat in mijn aantekeningen.
○ Nee, ik mis informatie. Ik weet niet wat ik moet invullen bij a / b / c / d / e.

Je wordt verkouden door (a) ______________________ en dat krijg je van (b) ______________________.

Er zijn twee redenen waardoor je sneller verkouden wordt in de winter:

(c) 1 ______________________

(d) 2 ______________________

(e) Buiten een warme jas aantrekken helpt dus wel / niet tegen verkoudheid.

3 Je gaat nog een keer naar het fragment luisteren. Als je bij vraag 2 hebt geantwoord dat je nog informatie mist, noteer dan op je kladblaadje waarop je moet letten. Vul tijdens het luisteren je aantekeningen aan.

4 Vul de zinnen van vraag 2 aan met behulp van je aantekeningen.

Opdracht 2

Je gaat kijken naar een fragment over sneakers uit een aflevering van het programma *Voor de vorm*. Lees eerst de vragen 1, 2 en 3. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

1 Wat zijn de twee deelonderwerpen van het fragment?
- ○ de geschiedenis van de sportschoen / het werk van Roel van Hoff
- ○ de uitvindingen van de baas van Nike / het verzamelen van sneakers
- ○ sportschoenen van over de hele wereld / het repareren van sneakers

2 Bij het eerste deelonderwerp worden schoenen met rubberen zolen opgesomd. Wat is de juiste volgorde? Noteer de cijfers 1 tot en met 4.

schoenen met rubberen zolen

______ die op het strand gedragen werden ______ waarin lucht zit

______ met extra grip (wafelijzertechniek) ______ waarop gesport werd

3 Wat is de beste samenvatting van het tweede deelonderwerp?
- ○ Roel van Hoff is Europees kampioen sneakers herstellen en is de laatste hoop van radeloze verzamelaars uit de hele wereld.
- ○ Roel van Hoff krijgt sneakers van mensen uit de hele wereld, haalt ze helemaal uit elkaar en zet ze dan weer in elkaar.
- ○ Roel van Hoff repareert sneakers van mensen uit de hele wereld door de zool van een nieuw paar sneakers onder het oude paar sneakers te zetten.

4 Je gaat kijken naar een ander fragment uit dezelfde aflevering. Maak tijdens het kijken aantekeningen. Let in ieder geval op de functie van de tong, neus en hiel van een sneaker en op wat er gezegd wordt over de levensduur van sneakers. Beantwoord daarna de vragen over dit fragment. Je vindt deze vragen online of je krijgt ze van je docent.

Opdracht 3

Je gaat luisteren naar een fragment uit een podcast van *Echt gebeurd*. Maak tijdens het luisteren aantekeningen. Beantwoord daarna de vragen over dit fragment. Je vindt deze vragen online of je krijgt ze van je docent.

Ik kan/weet
- aantekeningen maken. 1F
- onderscheid tussen hoofd- en bijzaken maken. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert een informerende presentatie geven.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding. Wat doe jij om ervoor te zorgen dat jouw publiek er niet op deze manier bij zit als jij iets moet presenteren? Noem drie dingen.

Theorie

video-uitleg

Een informerende presentatie geven

Het doel van een **informerende presentatie** is de luisteraars te informeren over een onderwerp. Het gaat bij zo'n presentatie om feiten, niet om jouw mening.

Zo bereid je je presentatie voor
- Kies een onderwerp dat interessant is voor jou en je publiek.
- Maak een woordveld om deelonderwerpen te bedenken. Je kunt ook de w+h-vragen gebruiken.
- Zoek informatie over de deelonderwerpen.
- Bedenk in welke volgorde je alles gaat vertellen.
- Maak spreekkaartjes waarop je de informatie in steekwoorden noteert.
- Kies hulpmiddelen die je presentatie aantrekkelijker en/of duidelijker maken. Bijvoorbeeld: filmpje, PowerPoint, foto's of een voorwerp.
- Oefen je presentatie.

Zo bouw je je presentatie op
- Inleiding – begin met een kort, leuk verhaaltje of een voorbeeld en vertel hoe je presentatie is opgebouwd.
- Middenstuk – behandel de deelonderwerpen in een logische volgorde. Gebruik signaalwoorden om de verbanden tussen de deelonderwerpen duidelijk te maken.
- Slot – geef een korte samenvatting of conclusie en beantwoord de eventuele vragen.

Zo houd je je presentatie
- Gebruik alleen woorden en zinnen die je zelf snapt.
- Praat rustig en duidelijk.
- Kijk je publiek aan terwijl je praat en kijk zo min mogelijk naar je spreekkaartjes of powerpointdia's.
- Sta niet stokstijf voor de klas, maar gebruik je lichaam, handen en gezichtsuitdrukking tijdens het spreken.

Opdracht 1

Jouw school zoekt een nieuwe vlogger voor de website. De vlogs zijn bedoeld voor leerlingen en ouders en gaan over van alles: lessen, activiteiten en feesten. Om te solliciteren, moet je een sollicitatievlog van maximaal 2 minuten maken, waarin je een korte informatieve presentatie houdt

met feiten over jouw school. Jij wilt graag solliciteren. Je houdt eerst een proefpresentatie voor je klasgenoten.

1 Maak op een kladblaadje een woordveld om deelonderwerpen te bedenken.

2 Kies twee deelonderwerpen en werk deze uit tot het middenstuk van je presentatie. Gebruik een signaalwoord om het verband tussen de twee deelonderwerpen duidelijk te maken.

3 Bedenk een inleiding en een slot.

4 Maak vier spreekkaartjes. Schrijf op het eerste kaartje de inleiding helemaal op. Noteer op het tweede en derde kaartje in steekwoorden wat je over de deelonderwerpen gaat vertellen. Schrijf op het vierde kaartje het slot helemaal op. Let op: spreekkaartjes zijn een hulpmiddel voor als je het even niet meer weet. Probeer ze zo weinig mogelijk te gebruiken.

5 Vorm een drietal. Jullie houden om de beurt je proefpresentatie en geven elkaar feedback. Lees voordat jullie gaan presenteren vraag 6, zodat jullie weten wat voor feedback je moet geven.

6 Ik vertelde feiten over school en gaf niet mijn mening. ja / nee

Ik deed deze twee dingen heel goed: ______________________

____

Ik kreeg deze tip voor het maken van een echte sollicitatievlog: ______________________

____

Opdracht 2

Volgend jaar wil je naar het mbo. Je gaat in de klas een presentatie van ten minste drie minuten geven over de mbo-opleiding die je graag zou willen doen. Geef informatie over de volgende deelonderwerpen:
- Wat heb je nodig voor de opleiding? (toelatingseisen, eigenschappen)
- Wat leer je tijdens de opleiding? (vakken, stage)
- Wat kun je doen na de opleiding? (werk, vervolgopleiding)

1 Kies een mbo-opleiding en zoek informatie over de deelonderwerpen.

2 Maak spreekkaartjes voor de inleiding, elk deelonderwerp en het slot. Noteer de informatie over de deelonderwerpen in steekwoorden en noteer ook signaalwoorden die je kunt gebruiken om de verbanden tussen de deelonderwerpen duidelijk te maken. Schrijf de inleiding en het slot helemaal op.

3 Bedenk welke hulpmiddelen je gaat gebruiken. Een powerpoint is altijd handig en daarnaast kun je misschien nog meer dingen laten zien.

4 Je docent vertelt of de presentaties in groepjes of voor de klas worden gehouden. Als je een feedbackformulier moet invullen, lees dit formulier dan van tevoren door, zodat je weet waarop je moet letten.

5 Bekijk de feedbackformulieren die je klasgenoten hebben ingevuld. Geef jezelf een top en een tip:

Top: ______________________

Tip: ______________________

Ik kan/weet
- een eenvoudige informerende presentatie voorbereiden en houden. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert woordraadstrategieën toepassen en de betekenis van moeilijke woorden.

Startopdracht

Deze woorden komen voor in de tekst bij opdracht 1. Weet jij nu al wat de woorden met elkaar te maken hebben? Zet de woorden in de juiste rij en bedenk voor elke rij zelf nog een woord.
Kies uit: ~~*eikenbomen*~~ – *grassprietjes* – ~~*insecten*~~ – *lampen* – *lantaarnpalen* – *lichtmasten* – *nachtvlinders* – *plantensoorten* – *trekvogels*.

Kunstlicht	Flora	Fauna
	eikenbomen	insecten

Opdracht 1

Lees tekst 1.

1 In alinea 1 staat: ‘Licht heeft invloed op de natuur’. Onderstreep de twee voorbeelden daarvan in de tekst.
Het woord *invloed* betekent dus: iets wat een / geen verandering veroorzaakt.

2 Welk synoniem van *effecten* staat in alinea 1? ____________________

3 In alinea 2 staat dat de onderzoeklocaties eerst onverlicht waren om de uitgangssituatie in kaart te brengen. ‘De uitgangssituatie in kaart brengen’ betekent hier dus: Voor / Na het onderzoek werd met / zonder kunstlicht gekeken hoe het was.

4 In alinea 3 staat dat het ging om ‘de effecten op langere termijn’. Een voorbeeld van zo’n effect staat in de laatste zinnen van de alinea. Daaruit kun je de betekenis van die woorden afleiden. ‘Effecten op langere termijn’ zijn effecten die je meteen / pas later ontdekt.

5 Lees de eerste zin van alinea 4.
Wat zijn *negatieve* gevolgen? goede / slechte gevolgen
Wat zou dan betekenen dat Spoelstra negatieve gevolgen *vreest*, denk je?
Spoelstra is blij met / bang voor negatieve gevolgen.

6 Om de laatste zin van alinea 4 te snappen, moet je weten wat *funest* is.

Noteer de betekenis. Gebruik een (online)woordenboek. ____________________

7 In de eerste zin van alinea 5 staat het woord *intensief*. Lees de tweede zin.
Het is dus veel / weinig werk om iets intensief te volgen.

8 Wat betekent *inventariseren*? Gebruik een (online)woordenboek.

____

9 In de eerste zin van alinea 6 staat ‘praktische toepassingen’. Onderstreep de zinnen waarin een voorbeeld van zo’n praktische toepassing wordt gegeven.

10 Onderstreep de tegenstelling van *gunstig* (al. 6) in dezelfde zin.

Wat betekent *gunstig*? ______________________________

Tekst 1

Verstorend kunstlicht

[1] De haan kraait, zodra het licht wordt en kippen stoppen tijdelijk met eieren leggen, wanneer de dagen korten. Licht heeft invloed op de natuur. Slimme koppen onderzoeken de gevolgen van langdurige verstoring door kunstlicht. Het is een raar gezicht: een rij lantaarnpalen midden in het bos. De lampen maken deel uit van het onderzoeksprogramma naar de effecten van kunstlicht op flora en fauna, licht op natuur. In acht natuurgebieden staan rijen lampen met wit, groen en rood licht naast elkaar.

[2] Kamiel Spoelstra is de leider van dit unieke project. 'We hebben gekozen voor de donkerste gebieden in ons land.' Drie jaar geleden waren de onderzoeklocaties onverlicht. 'We wilden eerst de uitgangssituatie in kaart brengen', aldus Spoelstra. Vanaf maart het jaar daarop floepten de lichten in de nachtelijke uren aan. Zij branden nu van zonsondergang tot zonsopkomst. 'Na drie jaar kunnen we nu zien, wat er is veranderd in de natuur.'

[3] Veel effecten van kunstlicht zijn inmiddels bekend, zoals trekvogels die worden aangetrokken door fel verlichte olieplatforms op zee en insecten die 's avonds afkomen op lichtbronnen. 'Maar het gaat ons om de effecten op langere termijn', zegt Spoelstra. 'Zo leggen nachtvlinders hun eitjes op eikenbomen. Die komen in het voorjaar uit en zijn dan voedsel voor vogels. Als een lantaarnpaal vlak bij zo'n boom staat, zullen veel nachtvlinders worden opgegeten door vleermuizen, waardoor er in het voorjaar minder rupsen zullen zijn. Dat kan gevolgen hebben voor de voortplanting van vogels die hun jongen voeden met rupsen.'

[4] Spoelstra vreest meer negatieve gevolgen van het kunstlicht: 'Meer direct licht beïnvloedt ook de daglengte, het tijdstip wanneer vogels broeden en het moment waarop de eieren uitkomen, namelijk als er het meeste voedsel is. Een verkeerde timing, vanwege kunstlicht, kan funest zijn voor het overleven van de jongen.'

[5] Om te achterhalen of en in hoeverre het directe kunstlicht negatieve effecten heeft, worden flora en fauna drie jaar lang intensief gevolgd. Een flink karwei voor de biologen: plantenonderzoekers van FLORON (de instelling die in het wild voorkomende plantensoorten onderzoekt) moesten eerst inventariseren wat er allemaal groeit rondom de lichtmasten. Aan het eind van de rit tellen ze elk grassprietje opnieuw. Zo kunnen ze vergelijken wat het effect is van wit, groen en rood licht op de plantengroei. De verandering in het aantal vogels wordt nauwlettend gevolgd door veldbiologen van SOVON (de instelling die in het wild voorkomende vogels inventariseert).

[6] De bioloog voorziet praktische toepassingen van zijn onderzoek. 'We kunnen geen kant-en-klare oplossingen bieden, want wat voor de ene soort gunstig is, kan voor de andere nadelig zijn. Maar stel dat een gemeente voor de veiligheid een weg of fietspad wil verlichten in een bos of buitengebied, dan analyseren we eerst welke soorten in die buurt leven. Als je weet dat die soorten gevoelig zijn voor wit en groen licht, maar minder voor rood licht, dan kun je langs dat stuk weg rode lampen plaatsen.'

Naar een artikel van Peter de Jaeger, de Gelderlander, 30 maart 2013

Uit: Examen Nederlands BB 2015-1

Opdracht 2

Wat betekent het onderstreepte woord?
Noteer het nummer achter de zin. Kies uit:
1 hoe goed of slecht iets is
2 iemand die goederen of diensten koopt
3 iets wat hetzelfde is
4 iets wat zorgt voor een verandering
5 probleem, moeilijk vraagstuk
6 uitkomst

1 Iedereen was tevreden met het resultaat van het overleg: het clubhuis zou worden opgeknapt. ______

2 Ik zie duidelijk een overeenkomst tussen mijn vader en mijzelf. ______

3 Een consument kan zelf bepalen welke ziektekostenverzekering hij afsluit. ______

4 Als een product heel goedkoop is, is de kwaliteit vaak niet zo best. ______

5 De kwestie van het vuurwerkverbod wordt morgen besproken. ______

6 Het weer heeft invloed op mijn humeur: van zon word ik vrolijk, van regen chagrijnig. ______

Opdracht 3

Lees tekst 2. Wat betekenen de onderstreepte woorden? Trek lijnen.

initiatief	bestuur van een land of gemeente
overheid	gevolg van iets
maatregel	iets wat moet gebeuren voordat iets anders kan gebeuren
effect	regel die ervoor zorgt dat iets verandert of wordt opgelost
voorwaarde	verdere uitleg, uitleg van wat je precies bedoelt
toelichting	wat je ergens van vindt, mening
standpunt	voorstel om iets in te voeren of iets te gaan doen

Tekst 2

De mbo-raad heeft een voorstel gedaan om vmbo-leerlingen beter te begeleiden bij hun overstap naar het mbo. Dit initiatief wordt gesteund door de overheid. Een woordvoerder van de regering legt uit: 'Wanneer leerlingen beter weten wat hun te wachten staat in het mbo, zal dat gevolgen hebben voor hun prestaties. Wij zijn van mening dat een maatregel zoals het organiseren van meeloopdagen in het mbo een groot effect kan hebben. Voorwaarde voor het slagen van dit plan is dat er geld voor wordt vrijgemaakt. Wij zullen volgende week een toelichting geven bij ons standpunt.'

Opdracht 4

Noteer de betekenis van de woorden in de woordenlijst hieronder.

woord	**betekenis**
de consument	______________
het effect	______________
het initiatief	______________
de invloed	______________
de kwaliteit	______________
de kwestie	______________
de maatregel	______________
de overeenkomst	______________
de overheid	______________
het resultaat	______________
het standpunt	______________
de toelichting	______________
de voorwaarde	______________

Opdracht 5

Welke betekenis past het best bij de woordgroep? Trek lijnen.

het initiatief nemen	bedenken wat je van iets vindt
invloed uitoefenen	dingen doen waardoor iets wordt opgelost
een kwestie aankaarten	een probleem willen bespreken
maatregelen nemen	ergens als eerste mee beginnen
veel overeenkomsten vertonen	gevolgen hebben
een standpunt bepalen	op elkaar lijken
effecten veroorzaken	zorgen dat iets verandert

Opdracht 6

Bekijk de afbeeldingen.

1 Welke afbeelding past bij het woord *consument*? __________

2 Welk woord uit de woordenlijst van opdracht 4 past bij de andere afbeelding? ______________________

Opdracht 7

Welk woord past het best bij de zin? Kies uit: *de kwaliteit – het resultaat – het standpunt – de toelichting – de voorwaarde*.

1 Als je je baan wilt houden, moet je wel op tijd komen.

____

2 Ik zal je uitleggen wat ik er precies mee bedoel.

____

3 De duurdere telefoons werken beter en sneller dan de goedkopere.

____

4 Volgens mij is het belangrijk om je aan de verkeersregels te houden.

____

5 De onderzoekers toonden aan dat veel jongeren schulden hadden.

____

Opdracht 8

1 In de letterlijn staan synoniemen van de woorden die erboven staan. Onderstreep die synoniemen.

Woorden: ~~*advies*~~ – *bedreiging* – *conflict* – *illustratie* – *melding* – *transport*

Letterlijn:

EMOVERVOERTIPLAATJEESGEVAARGEBERICHTVOERUZIELENSRAAD

2 Welk woord en een synoniem daarvan vormen de overgebleven letters?

______________ = ______________

Opdracht 9

Vul de juiste werkwoorden in. Kies uit: *beleeft – hebt – kiest – kunt – maakt – probeert – verstuurt – vindt – zegt.*

1 een zending is iets wat je ______________

2 een opvatting is iets wat je ______________

3 een talent is iets wat je goed ______________

4 een bezitting is iets wat je ______________

5 een bewering is iets wat je ______________

6 een ervaring is iets wat je ______________

7 een experiment is iets wat je ______________

8 een keuze is iets wat je ______________

9 een product is iets wat je ______________

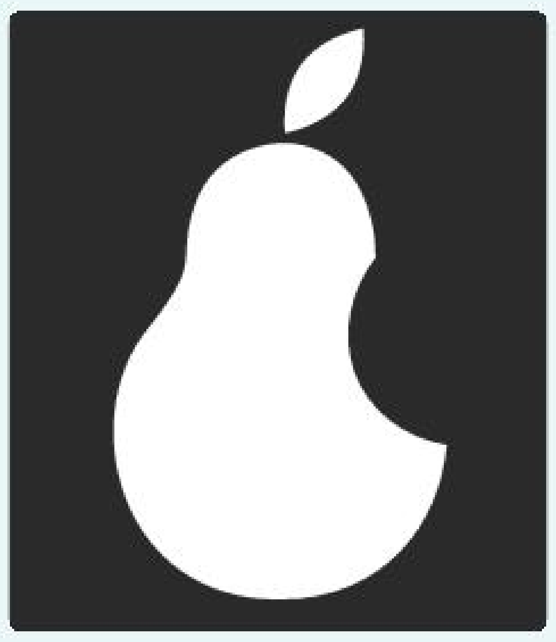
UITDRUKKINGEN

Opdracht 10

Lees tekst 3. Er staan veel uitdrukkingen in. Herschrijf het bericht zonder uitdrukkingen. De onderstreepte stukken moet je in ieder geval veranderen. Je mag een (online)woordenboek gebruiken.

Tekst 3

Nieuwe Pear op de markt

De nieuwste telefoon van Pear valt in de smaak. Het vorige model was niet meer van deze tijd. Het gaat de uitvinders dan ook voor de wind. Ze verdienen geld als water. De vraag is natuurlijk of dat zo blijft. De kopers zijn ook niet van gisteren. Een nieuw product moet wel echt vernieuwend zijn, anders verdienen ze straks geen droog brood meer.

De nieuwste telefoon van Pear is een succes. Het vorige model ______________________

____

____

____

____

____

____

Opdracht 11

Van de volgende uitdrukkingen kun je de betekenis wel raden als je goed leest en nadenkt. Je mag overleggen met een klasgenoot. Trek lijnen.

Ik weet waar ik aan toe ben.	Ik weet er niks van.
Ik ben van alle markten thuis.	Ik weet er wel een oplossing voor.
Ik weet hoe de vork in de steel zit.	Ik weet overal wat vanaf.
Ik weet waar de schoen wringt.	Ik weet precies hoe het in elkaar zit.
Ik weet er wel een mouw aan te passen.	Ik weet wat het probleem is.
Ik ben er niet van op de hoogte.	Ik weet wat ik kan verwachten.

Opdracht 12

Vul een passende uitdrukking uit opdracht 11 in.

1 De begintijd van de wedstrijd was veranderd. Ik kwam dus te laat, want ik ______________________

____

2 Ik kan niet alleen goed tekenen, maar ik ben ook goed in sport en weet veel van geschiedenis. Ik ben ______________________

Ik kan/weet

- de betekenis van een onbekend woord in de tekst vinden (of opzoeken in een woordenboek). 2F
- de betekenis van de woordenlijstwoorden en de uitdrukkingen uit deze paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
spelling

Je leert over los en aan elkaar schrijven.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding. Hoe komt het dat de persoon denkt dat de winkel weggaat?

Theorie

video-uitleg

Aan elkaar of los

In het Nederlands schrijf je twee of meer woorden aan elkaar als ze één begrip vormen. Dit doe je bijvoorbeeld bij:

- samenstellingen die bestaan uit twee of meer zelfstandige naamwoorden. Bijvoorbeeld: *kassabon, bibliotheekpas, motorbootverzekering.*
- werkwoorden die beginnen met voorzetsels, zoals: *na*, *op*, *over*, *uit*. Bijvoorbeeld:
  – *Ik heb de hond uitgelaten. Wij gaan de hond uitlaten.*
- woorden met er-, daar-, hier- en waar- plus een voorzetsel. Bijvoorbeeld: *erin, daarachter, hierbij, waarover.*

Opdracht 1

Omcirkel de woorden die je aan elkaar moet schrijven, omdat ze samen een samenstelling vormen. Let op: soms moeten er drie woorden aan elkaar geschreven worden.

1 Op maandag avond zorgt mijn zus altijd voor het avond eten.

2 Niels bespreekt in zijn eind werk stuk drie deel onderwerpen.

3 Froukje werkt in de souvenir winkel van de Rotterdamse dieren tuin.

4 Mijn stage periode in het zieken huis restaurant was heel leuk.

Opdracht 2

Omcirkel de woorden die je aan elkaar moet schrijven, omdat ze samen een samenstelling vormen. Let op: in elke zin moet je één keer twee of drie woorden omcirkelen.

1 'Je gedraagt je als een klein kind', zei oma tegen haar klein kind.

2 De post bezorger kan vandaag geen post bezorgen.

3 Ik zou wel elke week een zak geld als zak geld willen krijgen!

4 Ik geef drie sterren aan het personeel in dit drie sterren hotel!

Opdracht

3

Noteer de juiste werkwoordsvormen.

1 Hij eet het op.

Hij gaat het opeten ______. Hij heeft het opgegeten ______.

2 Wij leveren het in.

Wij gaan het ______. Wij hebben het ______.

3 Ik bereid me voor.

Ik ga me ______. Ik heb me ______.

4 Jij zoekt iets uit.

Jij gaat iets ______. Jij hebt iets ______.

5 Zij denken erover na.

Zij gaan erover ______. Zij hebben erover ______.

Opdracht

4

Omcirkel in elke zin het voorzetsel. Noteer daarna op de lege plek een woord dat begint met er-.

1 Staat jouw fiets (naast) de fiets van Quinten? Ja, mijn fiets staat ernaast ______.

2 Mogen die glazen in de vaatwasser? Ja, die mogen ______.

3 Past deze ketting bij mijn jurk? Ja, die ketting past ______.

4 Liggen de honden onder de tafel? Ja, ze liggen ______.

5 Hangt de kar achter de auto? Ja, die hangt ______.

Opdracht

5

Lees eerst alle zinnen. Noteer dan op de lege plek een woord met er-, daar-, hier- of waar- plus een voorzetsel. Let op: je moet ze alle vier één keer gebruiken.

1 ______ praten jullie met elkaar?

2 Het was even proppen in ons kleine autootje, maar uiteindelijk pasten de nieuwe stoelen ______.

3 Zie je die flat in de verte? Wij wonen ______.

4 Je mag alleen deze koffer meenemen, dus alles moet ______ passen.

Opdracht

6

Welke woorden schrijf je aan elkaar? Schrijf ze als één woord achter de zin.

1 Cato gaat dit jaar met een jongeren reis naar Italië. jongerenreis ______

2 Afgelopen nacht is de stroom uit gevallen. ______

3 Er is een vuur werk wedstrijd in Scheveningen. ______

4 Zullen we daar na wat gaan drinken in de stad? ______

5 U ontvangt hier over nog een bericht per e-mail. ______

Opdracht 7

Lees de appjes van Isabel. Ze heeft alle woorden achter elkaar getypt.
Schrijf de appjes over op de juiste manier.

Ikkantochnietzaterdagochtend.

Mijnvolleybalwedstrijdisverplaatst.

Kanikdaarnalangskomen?

Ikbeljealsdewedstrijdisafgelopen!

____

____

____

____

Opdracht 8

Lees de krantenkoppen. Woorden die samen één begrip vormen, zijn niet aan elkaar geschreven. Omcirkel die woorden.

Restaurant Gouden Smaak binnen kort geopend!

Dit wordt bedoeld: Over korte tijd opent Restaurant Gouden Smaak.

Dit staat er nu: ______________________________

Vanaf nu rijbewijs voor zeventien jarigen

Dit wordt bedoeld: ______________________________

Dit staat er nu: ______________________________

Veel diarree gevallen op cruiseschip na bedorven maaltijd

Dit wordt bedoeld: ______________________________

Dit staat er nu: ______________________________

Bij Snackbar Smullers: oude kaaskroketten voor een euro!

Dit wordt bedoeld: ______________________________

Dit staat er nu: ______________________________

Halve finaleteams zijn er klaar voor

Dit wordt bedoeld: ______________________________

Dit staat er nu: ______________________________

Opdracht 9

Je hebt een bijbaan bij een snackbar. Op de menukaart staan veel woorden los, terwijl ze aan elkaar geschreven moeten worden. Je hebt daar iets over gezegd tegen de eigenaar. Hij vraagt jou nu om op te schrijven welke woorden aan elkaar geschreven moeten worden. Noteer die tien woorden.

1 ______________________ 6 ______________________

2 ______________________ 7 ______________________

3 ______________________ 8 ______________________

4 ______________________ 9 ______________________

5 ______________________ 10 ______________________

Opdracht 10

1 Ruil je werkboek met dat van een klasgenoot. Zoek opdracht 2 op in de paragraaf Schrijven van hoofdstuk 2. Lees de antwoorden van je klasgenoot op vraag 4, 5 en 6 goed door. Controleer of alle woorden die aan elkaar geschreven moeten worden, ook echt aan elkaar geschreven zijn. Als je fouten vindt, omcirkel die dan met potlood.

2 Geef de werkboeken weer aan elkaar terug. Ben je het eens met de fouten die je klasgenoot gevonden heeft? Zo ja, omcirkel ze dan met pen. Overleg met je docent als je twijfelt of woorden aan elkaar geschreven moeten worden of niet.

Opdracht 11 ✱

De zinnen links kun je korter schrijven. Soms moet je één woord opschrijven, omdat het om een samenstelling gaat. Soms moet je twee woorden opschrijven.

1 Ik ben een liefhebber van dieren. Ik ben een ______________________

2 Ik lees een boek dat dik is. Ik lees een ______________________

3 Ik koop een schilderij dat mooi is. Ik koop een ______________________

4 Ik ben een chauffeur van een bus. Ik ben een ______________________

5 Ik schrijf een verslag over een stage. Ik schrijf een ______________________

Ik kan/weet
- bepalen of ik woorden los of aan elkaar moet schrijven. 3F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert werkwoordsvormen in samengestelde zinnen correct spellen.

Startopdracht

1 Noteer een korte zin. Gebruik ten minste één werkwoord en eindig met een punt.

____

2 Lees de zin van een klasgenoot. Noteer die zin hieronder, verander de punt in een komma en maak de zin langer. Gebruik weer ten minste één werkwoord in het stukje dat je toevoegt. Eindig weer met een punt.

____

____

Theorie

video-uitleg

Werkwoordspelling: zinnen met meerdere persoonsvormen

In een samengestelde zin staan meerdere persoonsvormen. Door een zin in een andere tijd te zetten, kun je erachter komen welke werkwoorden persoonsvormen zijn en welke niet.
Bijvoorbeeld:
– *Ik heb uren liggen lezen, maar mijn boek is nog steeds niet uit.*
– *Ik had uren liggen lezen, maar mijn boek was nog steeds niet uit.*
Vervolgens kun je het schema (bladzijde 257) gebruiken om te bepalen hoe je het werkwoord moet schrijven.

Opdracht 1

1 Onderstreep de persoonsvormen in zin 2 van de startopdracht.

2 Staan er ook werkwoorden in die geen persoonsvorm zijn? ja / nee

Opdracht 2

Hoeveel persoonsvormen staan er in de zin?

1 Tijn is blij, want eindelijk mag zijn beugel eruit. één pv / twee pv's

2 We gaan u snel een informatiepakket toesturen. één pv / twee pv's

3 Als ik zit te gamen, hoor ik verder niets meer. één pv / twee pv's

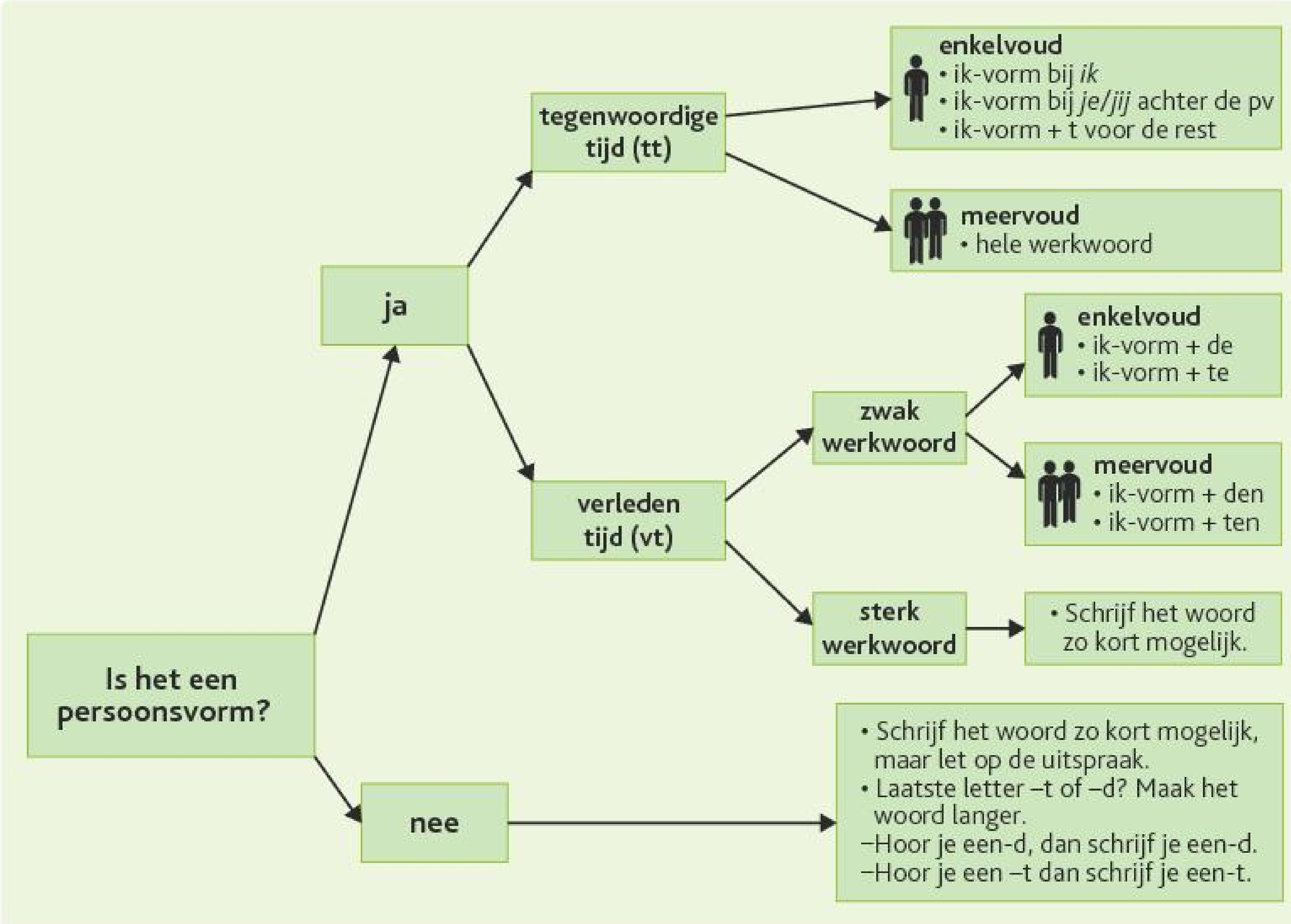
Opdracht 3

Is het onderstreepte werkwoord een persoonsvorm tegenwoordige tijd (pvtt), een persoonsvorm verleden tijd (pvvt) of geen persoonsvorm? Kruis het juiste antwoord aan.

1 Als we een lange rit gaan maken, neem ik een pilletje tegen reisziekte.
○ pvtt ○ pvvt ○ geen pv

2 We hebben de hele dag hard moeten werken, dus we zijn hartstikke moe.
○ pvtt ○ pvvt ○ geen pv

3 Toen mijn nieuwe jas werd geleverd, bleek de maat niet te kloppen.
○ pvtt ○ pvvt ○ geen pv

Opdracht 4

Hieronder staan zes zinnen en zes routes die je kunt volgen in het schema hierboven. Bepaal wat voor soort werkwoord je moet invullen op de lege plek en trek een lijn naar de juiste route. Noteer daarna de juiste werkwoordsvorm.

1 De hockeyers wonnen met 2-0, maar de spits (raken) ... geblesseerd.

2 Die koptelefoon is duur, dus daar (moeten) ... ik nog even voor sparen.

3 Toen Maikel afbelde, was Desi erg (teleurstellen) ... .

4 Vroeger woonden wij bij een bos en daar (bouwen) ... we altijd hutten.

5 Doordat er een lange file stond, (komen) ... veel mensen te laat.

6 Wij (halen) ... altijd boodschappen voor oma, want ze loopt erg moeilijk.

zin 1 — pv → tt → enkelvoud → ______

zin 2 — pv → tt → meervoud → ______

zin 3 — pv → vt → zwak werkwoord → enkelvoud → raakte

zin 4 — pv → vt → zwak werkwoord → meervoud → ______

zin 5 — pv → vt → sterk werkwoord → ______

zin 6 — geen pv → ______

Opdracht 5

1 Maak de zinnen af. Gebruik ten minste één werkwoord. Gebruik het schema om te bepalen hoe je de werkwoordsvormen moet schrijven.

1 Dave luistert de hele dag naar de radio, want ______

2 Ilse kon haar bril niet vinden en ______

3 Mijn vrienden zijn gek op pretparken, maar ______

2 Onderstreep alle persoonsvormen in de drie zinnen hierboven.

Opdracht 6

Noteer de juiste werkwoordsvormen. Kijk goed of de vormen wel of niet een persoonsvorm zijn. Gebruik het schema om te bepalen hoe je de werkwoordsvormen moet schrijven.

1. Toen de stroom even uitgevallen was, (lopen) ______________ alle wekkers in huis verkeerd.
2. Als u nu even plaatsneemt in de wachtkamer, dan (worden) ______________ u zo snel mogelijk naar binnen geroepen.
3. Mijn vader heeft een boete gekregen, omdat hij zijn auto verkeerd (parkeren) ______________ had.
4. Ik ga met je mee in de achtbaan, maar ik (vinden) ______________ het doodeng!
5. Kate heeft haar haarkleur helemaal (verpesten) ______________, omdat ze de verpakking van de verf niet goed had gelezen.
6. Hoewel hij goed oplette, (branden) ______________ Milan toch zijn vingers aan het lijmpistool.

Opdracht 7

Lees het chatgesprek. Vul de juiste werkwoordsvormen in.

Welkom bij de klantenservice van overalgeluid.nl. Waarmee kan ik je helpen?

Ik heb boxjes bij jullie (kopen) ____________ , maar ik (vinden) _____________ het geluid niet mooi. Ik wil ze graag terugsturen.

Je (kunnen) _______________ binnen twee weken altijd producten terugsturen, maar (willen) ____________ je ze niet ruilen voor andere?

Nee, sorry. Ik (checken) _____________ gisteren jullie site, maar jullie verkopen de boxen die ik wil, niet.

Jammer! Als de boxjes niet (beschadigen) ______________________ zijn, kun je ze gratis terugsturen. Als je op 'klantenservice' (klikken) ___________________ , zie je een button 'retourformulier'. Dat (vullen) _______________ je in en dan krijg je via e-mail een verzendlabel. Dat label (printen) __________________ je en plak je op de doos.

Krijg ik dan snel mijn geld terug?

Als ze bij ons binnen zijn, (worden) ______________ het bedrag gelijk (terugstorten) ____________________________ . Weet je zo genoeg of (hebben) ___________________ je nog vragen?

Ik weet genoeg. Dankjewel.

Opdracht
8

Tijdens je stage bij Van Zande B.V. moet je een ochtend bij de receptie zitten. Er zijn bezoekers en telefoontjes voor meneer Berger, die ziek is. Je hebt in steekwoorden genoteerd wat je moet doorgeven:

1 *postbode - pakketje - achter de balie*
2 *telefoon - de heer Krauwel - afspraak verzetten (06-5988671)*
3 *bezoeker - mevrouw Singh - interesse werken in bedrijfsrestaurant (06-2268935)*
4 *telefoon - glazenwasser - overleg over nieuwe werkdagen (06-2487596)*

1 Schrijf de informatie in goede zinnen in een memo aan meneer Berger. Schrijf steeds een samengestelde zin met daarin twee persoonsvormen.

MEMO — **VAN ZANDE B.V.** GILDEWEG 32 – OOSTERDIEPE

Voor: Dhr. Berger VAN: ______

Toen u ziek was, waren er de volgende telefoontjes en bezoekers voor u:

______

______

______

______

______

______

______

______

______

2 Ruil je werkboek met dat van een klasgenoot en controleer elkaars zinnen. Overleg met je docent als je twijfelt over de juiste werkwoordspelling.

Opdracht
9 ✱

Maak zelf samengestelde zinnen met de gegeven werkwoordsvormen.

1 fietste, zag: ______

2 gevierd, uitnodigen: ______

3 terugbrengen, gekocht: ______

Ik kan/weet • alle werkwoordsvormen in samengestelde zinnen correct spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
formuleren

Je leert samengestelde zinnen maken.

Startopdracht Bekijk de afbeelding.

1 Denk je dat Fokke en Sukke ooit een mailtje lezen op deze manier? ja / nee
2 Fokke en Sukke spreken samen een samengestelde zin uit. Omcirkel in beide delen het onderwerp en de persoonsvorm.
3 Staan het onderwerp en de persoonsvorm in beide delen in dezelfde volgorde? ja / nee

Theorie

video-uitleg

Woordvolgorde in samengestelde zinnen

Een samengestelde zin maak je door twee zinnen aan elkaar te plakken met een voegwoord. Voor dat voegwoord zet je een komma (behalve voor *en*). Als je samengestelde zinnen schrijft, moet je goed nadenken over de volgorde van het onderwerp (ow) en de persoonsvorm (pv) in het tweede gedeelte van de zin.

Maak je zinnen niet te ingewikkeld. Houd je aan de volgende twee tips:

- Als het voegwoord in het midden staat, gebruik dan direct na het voegwoord de volgorde ow-pv. Soms moet er iets tussen het ow en de pv staan.
  – *Volgende week kan Dennis niet,* **want** *hij is op trainingskamp.*
  – *Ik ben vanmiddag op tijd thuis,* **maar** *ik eet niet mee.*
  – *Ik kan niet,* **omdat** *ik naar een verjaardag moet.*

- Als het voegwoord vooraan in de zin staat, gebruik dan na de komma de volgorde pv-ow.
  – **Als** *Mees goed in waterpolo is, kan hij in het nationale team spelen.*
  – **Voordat** *de les begint, drink ik eerst nog een kopje koffie.*

Opdracht 1

1 Omcirkel in elke zin het voegwoord en onderstreep in het gedeelte na de komma het onderwerp en de persoonsvorm.
1 Ik moet nu weg, want *de winkel sluit* over een kwartier.
2 Als er in het weekend een goede wind staat, gaat Kyan surfen.
3 Abby kan een telefoon kopen, omdat ze veel gespaard heeft.
4 Hoewel ik geen ervaring heb, zou ik de functie goed kunnen uitvoeren.

2 In zin 1 en 3 is de volgorde in het gedeelte na de komma ow-pv / pv-ow, want het voegwoord staat in het midden / vooraan.
In zin 2 en 4 is de volgorde in het gedeelte na de komma ow-pv / pv-ow, want het voegwoord staat in het midden / vooraan.

Opdracht 2

Omcirkel het voegwoord en kies de juiste woordvolgorde.

1 Jorn was blij, want hij was / was hij een weekend alleen thuis.

2 Onze pinautomaat is stuk, maar u kunt / kunt u pinnen aan de overkant.

3 Als Liv naar haar vriend gaat, ze vergeet / vergeet ze altijd de tijd.

4 Voordat je gaat hardlopen, je moet / moet je goed je spieren rekken.

5 Milan is mijn neef en hij woont / woont hij bij mij in de straat.

6 Hoewel het keihard regende, de training ging / ging de training door.

7 Hajar verstuurt appjes, terwijl ze een film kijkt / terwijl kijkt ze een film.

8 Ik baalde, omdat ik niet genoeg tijd had / had ik niet genoeg tijd.

Opdracht 3

De woorden in het onderstreepte stuk zin staan door elkaar. Noteer de woorden in de juiste volgorde.

1 Inge heeft een bijbaantje, maar vreselijk saai vindt ze het.

____

2 Ik wil deze broek graag terugbrengen, omdat de rits is kapot nu al.

____

3 Als u tijd heeft, ik graag zou u een paar vragen stellen.

____

4 Nadat we het product hebben gecontroleerd, terug uw geld u krijgt.

____

Opdracht 4

1 Welke twee zinnen zijn juist?
- ○ Ik zou graag bij u op de manege stage willen lopen, omdat ik later zelf een manege wil beginnen.
- ○ Jorg heeft een PlayStation en een Xbox, maar speelt hij de meeste spellen op zijn computer.
- ○ Mijn ouders lusten geen koffie en houden mijn broer en ik er ook niet van.
- ○ Nikki heeft veel zin in het wadlopen volgend weekend, want ze hoopt zeehondjes te zien.

2 Welke twee zinnen zijn juist?
- ○ Voordat u het zwembad ingaat, u moet eerst douchen.
- ○ Als je tijdens het interview de antwoorden in steekwoorden noteert, kun je ze later in hele zinnen uitschrijven.
- ○ Nadat Jessica geopereerd was aan haar knie, werd ze een maand lang met de auto naar school gebracht.
- ○ Hoewel het vliegtuig veel sneller gaat, ik ga vanwege het milieu liever met de trein op vakantie.

Opdracht 5

In elke zin staan de onderstreepte woorden door elkaar. Welk van de twee blauwe woorden hoort vooraan te staan? Zet dat woord in de woordslang. Let op: in een woordslang is de laatste letter van het eerste woord ook de eerste letter van het tweede woord enzovoort.

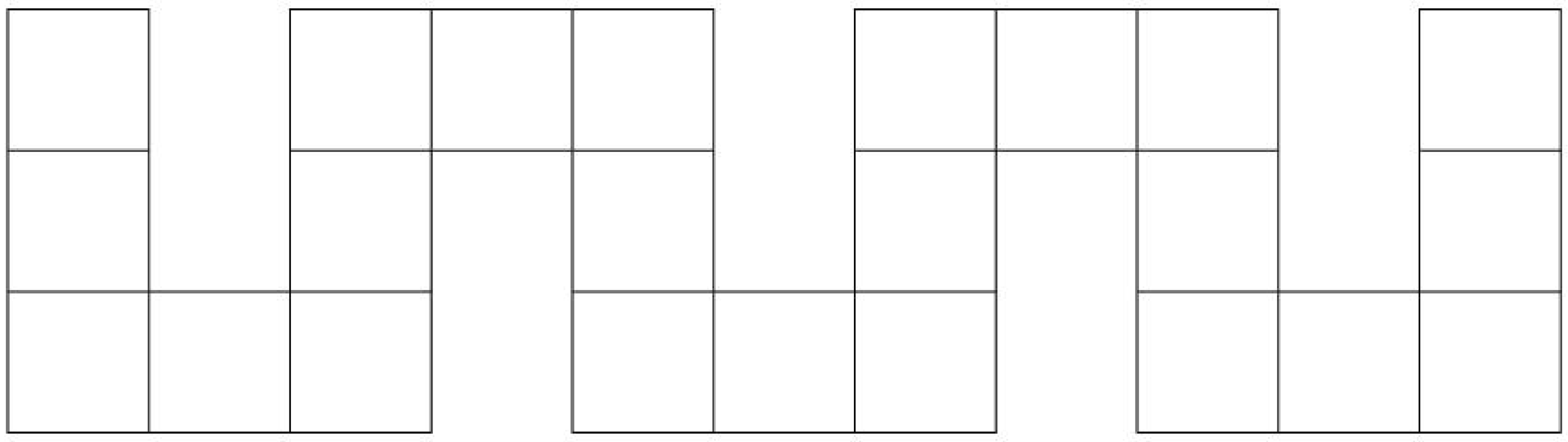
1 Hoewel de winkel nog niet open is, er al staan voor de deur mensen.

2 Yrsa bestelt een heel menu, maar alleen Nourat patat neemt.

3 Nadat hij het middenstuk had bedacht, de inleiding Thieme typte.

4 Je moet eenden niet voeren, omdat dan te veel eenden eten.

5 Romy noemt de cijfers op en onder elkaar Niels noteert ze.

Opdracht 6

1 Maak de zinnen af.

1 Op YouTube kijk ik vaak naar ________________________, omdat ________________________

2 Als ik naar muziek van ________________________ luister, ________________________

3 Ik zal nooit in mijn leven ________________________, want ________________________

4 's Morgens wil ik het liefste ________________________, maar ________________________

5 Nadat ik ________________________, ________________________

6 Ik moet in het weekend altijd ________________________
en mijn vriend(in) ________________________

2 Controleer je zinnen door de volgende vragen te beantwoorden:

1 In welke zinnen staat het voegwoord in het midden? 1 / 2 / 3 / 4 / 5 / 6
De volgorde na het voegwoord moet hier dus ow-pv zijn. Klopt dat? ja / nee

2 In welke zinnen staat het voegwoord vooraan? 1 / 2 / 3 / 4 / 5 / 6
De volgorde na de komma moet dus pv-ow zijn. Klopt dat? ja / nee

Opdracht
7

Op internet lees je de advertentie hiernaast. Deze bijbaan lijkt je wel wat. Je gaat een e-mail sturen naar het bedrijf.
Schrijf hieronder goede samengestelde zinnen die je in de e-mail kunt gebruiken. Schrijf steeds één samengestelde zin met daarin een voegwoord en twee persoonsvormen en twee onderwerpen.

Promotors gezocht!
Wie? Jongeren vanaf 15 jaar
Wat? Nieuwe producten aanbieden
Wanneer? Zelf in te delen, minimaal één dag per week
Waar? Wisselend: winkelcentrum, pretpark, dierentuin, evenement.
Interesse? Mail ons!

Vertel waarom je deze e-mail schrijft.

Ik stuur u deze e-mail, omdat ik heel graag bij u wil komen werken.

Vertel waarom deze baan jou leuk lijkt.

Noem twee goede eigenschappen die jou geschikt maken voor deze baan.

Leg uit dat je in het weekend kunt werken. In vakanties kun je ook doordeweeks.

Vertel of je al werkervaring hebt en zo ja, wat voor werk je hebt gedaan.

2 Ruil je werkboek met dat van een klasgenoot en controleer elkaars zinnen. Overleg met je docent als je niet zeker weet of de woordvolgorde juist is of als je twijfelt over de juiste werkwoordspelling.

Opdracht
8 ✱

Herschrijf de samengestelde zinnen door het woord 'te' te gebruiken. Als je dat doet, staat er nog maar één ow en één pv in de zin. Onderstreep het ow en pv in de oude én de nieuwe zin.

1 Ik hoop dat ik voor mijn brommerexamen slaag.

Ik hoop voor mijn brommerexamen te slagen.

2 Vanwege de regen besluiten we dat we met de auto gaan.

3 Finn denkt dat hij de regels uit zijn hoofd kent.

Ik kan/weet
- in samengestelde zinnen de juiste woordvolgorde gebruiken.
- veelvoorkomende voegwoorden correct gebruiken. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Daar wil ik meer van weten

Weet jij welke regels er gelden bij bedrijven die sociale media beheren? Hoe het zit met de dienstplicht in Nederland? Of vraag je je weleens af wat de Nobelprijs is en welke mensen zo'n prijs krijgen?

Samen met je docent bepaal je een onderwerp waarover je meer wilt weten. Je zoekt informatie over dat onderwerp en bereidt een presentatie voor van ten minste vijf minuten. De presentatie is bedoeld voor je klasgenoten: jij bent degene die ze iets gaat vertellen wat ze nog niet wisten. Na een presentatie kunnen jullie onder leiding van je docent verder praten over het onderwerp.

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Spreken en gesprekken*: Een informerende presentatie geven

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan veelvoorkomende verbanden en signaalwoorden herkennen, benoemen en begrijpen. 2F
Schrijven	• Ik kan een artikel schrijven met behulp van een schrijfplan en daarbij informatie uit verschillende bronnen samenvoegen. 2F • Ik kan een kort artikel schrijven met een begin, middenstuk en slot. 2F • Ik kan alinea's maken en inhoudelijke verbanden duidelijk aangeven. 2F
Kijken en luisteren	• Ik kan aantekeningen maken. 1F • Ik kan onderscheid tussen hoofd- en bijzaken maken. 2F
Spreken en gesprekken	• Ik kan een eenvoudige informerende presentatie voorbereiden en houden. 2F
Woordenschat	• Ik kan de betekenis van een onbekend woord in de tekst vinden (of opzoeken in een woordenboek). 2F • Ik weet de betekenis van de woordenlijstwoorden en de uitdrukkingen uit deze paragraaf.
Taalverzorging spelling	• Ik kan bepalen of ik woorden los of aan elkaar moet schrijven. 3F
Taalverzorging spelling	• Ik kan alle werkwoordsvormen in samengestelde zinnen correct spellen. 2F
Taalverzorging formuleren	• Ik kan in samengestelde zinnen de juiste woordvolgorde gebruiken. • Ik kan veelvoorkomende voegwoorden correct gebruiken. 2F

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten gingen nog niet goed? Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de theorievideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Hoofdstuk 3

Ideeën

TAALWEETJES

Spelen met taal

'Ik vouw papier, kom niet zeggen dat jij meer vouwt. Ik doe niet alles goed, maar ik weet zeker, jij doet meer fout.' Deze regels komen uit het nummer *Krantenwijk* van de rapper Boef. De woorden *vouwt* en *fout* betekenen niet hetzelfde, maar ze klinken wel hetzelfde. Je moet er maar opkomen! Rappers en dichters zijn heel goed in het spelen met taal.

Lees samen met een klasgenoot het gedicht* Ballade van Sint Dracus en de Joor*. Kunnen jullie bedenken wat er eigenlijk moet staan?

Bedenk het zelf!

Je hoeft geen rapper of dichter te zijn om met taal te mogen spelen. Weleens van *meeuwsneeuw* gehoord? Een perfect woord voor vogelpoep. En *doecent* is een prima woord voor een docent die praktijklessen geeft.

Bedenk zelf een leuke, passende betekenis voor de volgende woorden:

zoekschop ______________________________

gezichtheffen ______________________________

balentijnsdag ______________________________

hartsmart ______________________________

Watjekouw, wat is dat nou?

Heb je weleens gehoord van een *watjekouw*? Waarschijnlijk niet. Maar let op: dit woord bestaat echt! Wat het betekent, is de grote vraag. Het zou een vissoort kunnen zijn die alleen voorkomt in de Noordelijke IJszee. Het kan ook gereedschap zijn om tentstokken mee te repareren. Of misschien is een *watjekouw* een ander woord voor een harde klap. Welke betekenis is volgens jou de juiste?

Speel het Woordenboekspel.

Lezen

Je leert over feiten, meningen en argumenten.

Startopdracht

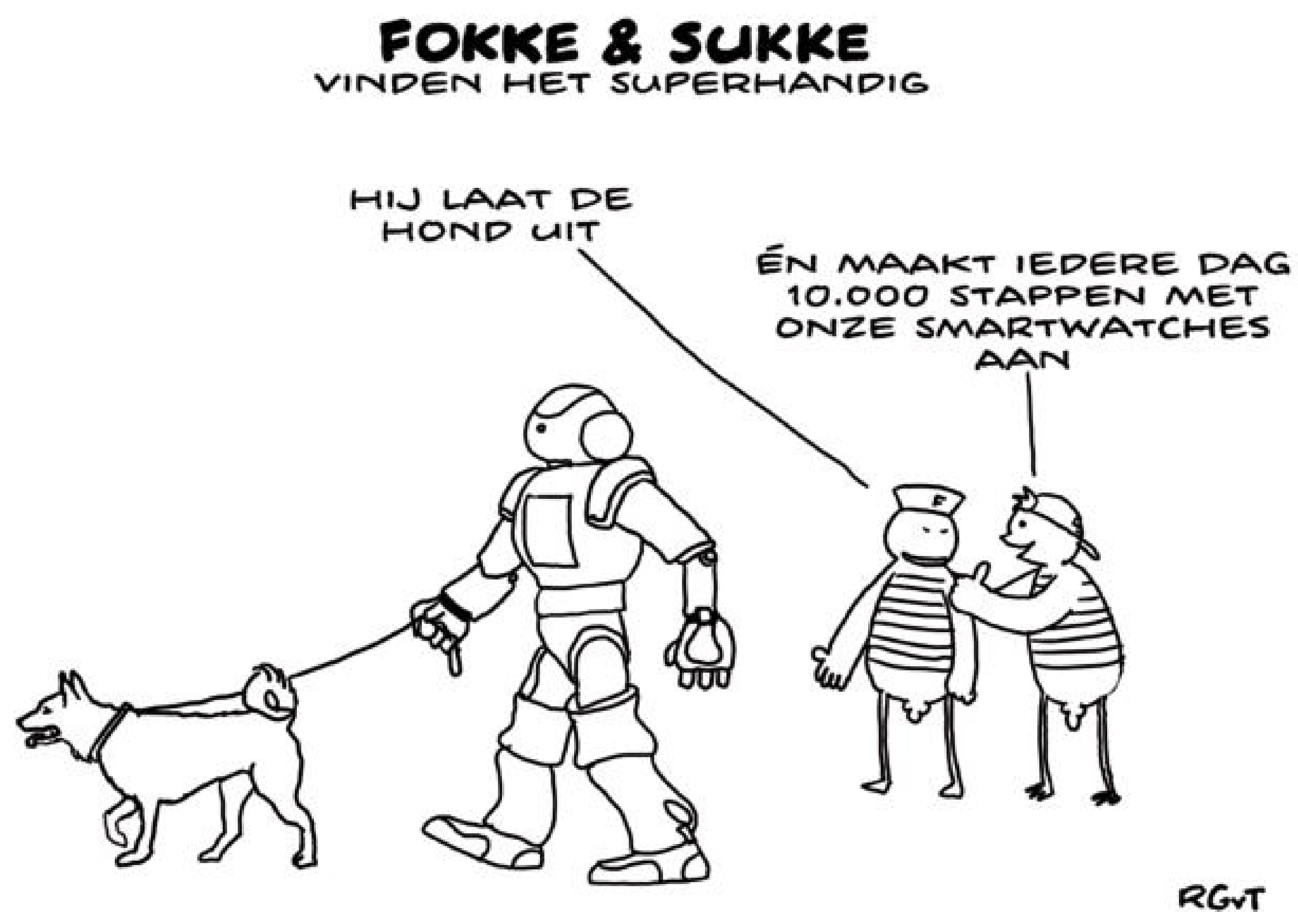
Bekijk de afbeelding.

1 Wat is de mening van Fokke en Sukke over de robot?

____

____

2 Vind je beide redenen waarom ze dat vinden even goed? ja / nee

Theorie

video-uitleg

Feiten, meningen en argumenten

Een **feit** kun je controleren. Bijvoorbeeld:
– *Bij handbal is het rechthoekige speelveld 40 meter lang en 20 meter breed.*
Je kunt controleren of deze uitspraak **waar** of **onwaar** is door informatie over handbal op te zoeken.

Met een **mening** kun je het **eens** of **oneens** zijn. Bijvoorbeeld:
– *Ik vind handbal een vermoeiende sport.*
Een mening herken je vaak aan woorden zoals *Ik vind …*, *Volgens ons …*, *Zij denkt dat …*

Met een **argument** legt iemand uit waarom hij een bepaalde mening heeft. Bijvoorbeeld:
– *Ik vind handbal een vermoeiende sport* (mening), *want je moet bijna een uur lang springen en heen en weer rennen* (argument).
Een argument herken je vaak aan signaalwoorden zoals *omdat, want, namelijk* en *immers*.

Opdracht 1

Lees tekst 1.

1 Bekijk de titel. Wat is de mening van de schrijfster over vuurwerk? Noteer je antwoord in één woord. ______________________________

2 Met 'compleet onverantwoord' (naast de eerste tekening) wordt bedoeld: heel gevaarlijk / heel ongevaarlijk.

3 Onderstreep het argument dat boven de tekening van het gezin staat.

4 Het argument dat boven de tekening van de hond en de kat staat, is:

Vuurwerk is ______________________________

____

5 Noteer het argument bij de vierde tekening in je eigen woorden.

____.

6 De schrijfster geeft alleen argumenten *tegen* vuurwerk. Bedenk zelf een argument *voor* vuurwerk. ______________________________

____

Tekst 1

www.renskedegreef.nl

Opdracht
2

1 Wie vind jij een goede docent? Ik vind ______________________________

goed, omdat ______________________________

______________________________.

Lees tekst 2.

2 Als je door iemand wordt 'geïnspireerd' (al. 1) vind je die persoon een

goed / slecht voorbeeld.

3 Het antwoord op de vraag in de inleiding staat in alinea ________.
Onderstreep het antwoord op de vraag.

4 'Hij kon de les bijvoorbeeld beginnen met: 'Waar willen jullie het over hebben?'' (al. 2) Dit is een voorbeeld bij de zin
- ○ Bovendien gaf hij veel ruimte aan de studenten.
- ○ Hij gaf les vanuit zijn hoofd, niet uit het boek.
- ○ Hij ging ook heel los en vriendelijk met studenten om.
- ○ Hij wist enorm veel.

5 In alinea 3 kun je de mening van Meester Bart herkennen aan de woorden ____________.
Onderstreep het argument bij deze mening.

6 In deze tekst staan
- ○ alleen feiten.
- ○ feiten en de mening van Meester Bart.
- ○ feiten, de mening van Meester Bart en de mening van de interviewer.

Tekst 2

Meester Bart: 'Docenten die indruk op mij maken, zijn niet van de regels en doen het net even anders'

[1] Precies tien jaar is Bart Ongering (35) docent aan de Open Schoolgemeenschap Bijlmer in Amsterdam. Onder de naam 'Meester Bart' – zoals hij genoemd wordt door zijn leerlingen – begon hij grappige uitspraken van zijn leerlingen op te schrijven en te publiceren op sociale media. Die stukjes werden zo'n succes dat Bart Ongering de bekendste docent van Nederland is geworden. Door wie wordt hijzelf geïnspireerd?

Wat vind jij een goede docent?

[2] 'Op de lerarenopleiding kreeg ik les van een docent – Frans Reijnen – en ik vond zijn stijl van lesgeven erg goed. Hij gaf namelijk les vanuit zijn hoofd, niet uit het boek. Hij ging ook heel los en vriendelijk met studenten om. Hij wist enorm veel. Bovendien gaf hij veel ruimte aan de studenten. Hij kon de les bijvoorbeeld beginnen met: 'Waar willen jullie het over hebben?' De mensen die indruk op mij hebben gemaakt, zijn niet van de regels en doen het net even anders.

[3] Een goede docent is volgens mij ook niet bang om zich niet alleen met de lesstof bezig te houden. Lesgeven gaat namelijk niet alleen om de inhoud, maar draait voor een groot deel om het persoonlijk contact. Hoe beter je band met de leerlingen is, hoe beter er geleerd kan worden. Als leerlingen een goede band hebben met een docent, willen ze vaak een goede indruk maken en doen daarom beter hun best.'

Wie of wat inspireert jou als docent?

[4] 'Dat zijn de leerlingen zelf. Ik ben oprecht geïnteresseerd in hen: wie zijn ze, hoe ziet hun dag eruit, wat willen ze bereiken? Hier hebben we het regelmatig over in de klas en het zijn deze momenten – die ver van de lesstof af staan – die vaak het belangrijkste zijn en het verschil maken.'

Naar: www.intermediair.nl, op 20 april 2019

Opdracht 3

1 Ik koop het liefst kleren bij ______________________________, omdat ______________

____

Lees tekst 3.

2 In de inleiding wordt het onderwerp geïntroduceerd en
- ○ geeft de schrijfster haar mening.
- ○ vertelt de schrijfster een anekdote.
- ○ wordt de tekst kort samengevat.
- ○ wordt uitgelegd hoe de tekst is opgebouwd.

3 Onderstreep signaalwoorden in de eerste zinnen van alinea 2, 3 en 4.

4 Wat is het verband tussen alinea 2, 3 en 4?
- ○ Alinea 2, 3 en 4 vormen samen een opsomming.
- ○ Alinea 3 en 4 noemen gevolgen van wat er in alinea 2 wordt verteld.
- ○ Alinea 3 en 4 zijn een uitwerking van wat er in alinea 2 wordt verteld.
- ○ In alinea 2 staat een doel en in alinea 3 en 4 staan de middelen.

5 'Bovendien leidt *fast fashion* tot verspilling' (al. 3). Wie zijn daarvoor verantwoordelijk?
- ○ alleen fabrikanten van kleding
- ○ alleen kopers van kleding
- ○ fabrikanten en kopers van kleding

6 Noteer een passend tussenkopje boven alinea 4.

7 Wat is de functie van de laatste alinea?
De schrijfster geeft
- ○ een samenvatting en adviezen.
- ○ een samenvatting en een toekomstverwachting.
- ○ een toekomstverwachting en adviezen.
- ○ een waarschuwing en een conclusie.

8 Wat wordt er bedoeld met de titel van de tekst?
- ○ Er is iets aan de hand met *fast fashion*.
- ○ *Fast fashion* heeft geen goede pasvorm.
- ○ *Fast fashion* is lekker goedkoop.
- ○ Je kunt beter kleding kopen bij een tweedehandswinkel.

Tekst 3

Fast fashion, dat zit niet goed

[1] Een sweater, jurkje of spijkerbroek voor minder dan een tientje – bij winkels als Primark, H&M en Zara zijn het geen uitzonderingen. Ze verkopen *fast fashion* (dat betekent letterlijk: snelle mode). De kleding in deze winkels wordt in sneltreinvaart ontworpen en geproduceerd en tegen extreem lage prijzen verkocht. Ik vind dat mensen geen *fast fashion* meer moeten kopen.

Milieu

[2] Ten eerste is *fast fashion* heel slecht voor het milieu. Voor de productie van goedkope kledingstoffen worden namelijk verfstoffen gebruikt waarin veel schadelijke chemicaliën zitten. Een groot deel daarvan komt als afvalproduct in rivieren, meren en zeeën terecht. Dat vormt een ernstige bedreiging voor de natuur én voor de gezondheid van de mens.

Verspilling

[3] Bovendien leidt *fast fashion* tot verspilling. Uit onderzoek blijkt dat mensen gemiddeld 50 kledingstukken per jaar kopen, die ze maar vier keer dragen. De kwaliteit van *fast fashion* is te slecht om je afgedragen kleren naar de tweedehandswinkel te brengen. Je moet ze dus weggooien. Bovendien wordt een derde van de kleding die in de winkels hangt niet verkocht. Die belandt in de versnipperaar.

[4] Ten slotte is het slecht gesteld met de arbeidsomstandigheden waaronder *fast fashion* wordt geproduceerd. Kinderarbeid komt gelukkig minder voor dan twintig jaar geleden, maar volwassen arbeiders hebben vaak wel te maken met een onleefbaar laag loon en slechte arbeidsomstandigheden. Ook worden ze gedwongen tot overwerk en zijn veel fabrieken onveilig.

[5] Kortom, mensen zouden geen *fast fashion* meer moeten kopen, want het is slecht voor het milieu, het leidt tot verspilling en het is niet goed voor de arbeiders die de kleding maken. Wat kun je dan wel doen? Je kunt bijvoorbeeld kleding kopen die duurder is, maar wel van goede kwaliteit. Als je weinig geld hebt, maar toch elke maand een nieuwe outfit wilt, kun je ook eens naar een tweedehandswinkel gaan of een kledingruilbeurs organiseren. Dat zit veel beter!

Naar: Sybrichje van der Veen, Factfashion, 1 maart 2020

Opdracht
4

Bekijk en lees tekst 4.

1 Voor welk publiek is deze advertentie bedoeld?
- ○ kinderen
- ○ jongeren
- ○ volwassenen

2 De tekst is afgedrukt op een zwarte ondergrond. Waarom heeft de maker van deze advertentie voor deze ondergrond gekozen?
- ○ om de witte en gekleurde teksten meer te laten opvallen
- ○ om het onderwerp van de tekst te benadrukken
- ○ omdat dat de kleur is van de gemeente Amsterdam
- ○ omdat die kleur past bij het publiek van deze tekst

3 Waaruit bestaat de groot gedrukte tekst in geel en wit op het linkerdeel van de advertentie?
- ○ De gele tekst is een feit en de witte tekst is een argument bij dat feit.
- ○ De gele tekst is een mening en de witte tekst is een argument bij die mening.
- ○ De gele tekst is een uitspraak en de witte tekst is een mening over die uitspraak.

4 In de witte tekst achter het lampje (*'Je hersenen ... lig je wakker.'*) staan

feiten / meningen / argumenten.

5 Onder de woorden HOE DAN? staan adviezen / argumenten / waarschuwingen.

6 Wat is het belangrijkste doel van deze advertentie?
- ○ bekendmaken dat steeds meer mensen 's nachts offline zijn
- ○ laten zien dat de gemeente Amsterdam goed bezig is
- ○ overtuigen om 's nachts je telefoon niet te gebruiken
- ○ uitleggen waarom telefoongebruik in de nacht schadelijk is

Tekst 4

www.amsterdam.nl

Opdracht 5

Lees tekst 5.

1 Wat is de bedoeling van de inleiding?
De inleiding is bedoeld om
- ○ de mening van de schrijver duidelijk te maken.
- ○ een aantal deskundigen te introduceren.
- ○ een uitleg te geven over de opbouw van de tekst.
- ○ het onderwerp van de tekst aan te kondigen.

2 Wat wordt bedoeld met 'cosmetische chirurgie' (al. 1)?
Operaties die
- ○ bedoeld zijn om mooier te worden.
- ○ door bekende mensen worden uitgevoerd.
- ○ noodzakelijk zijn voor je gezondheid.

3 Onderstreep de mening van Robert Schoemacher over het gebruik van botox door jongeren.

Is Loek Habbema het met deze mening eens? ja / nee

4 Robert Schoemacher en Loek Habbema geven allebei argumenten bij hun mening. Wie gebruikt welk argument?

	Robert Schoemacher	Loek Habbema
Botox maakt onzeker.	○	○
Botox is niet veilig.	○	○
Botox is verslavend.	○	○
Botox is zinloos.	○	○

5 Wat is volgens Nathalie Huigsloot het gevolg van de 'mooimaakindustrie' (al. 4)?
- ○ Jongeren vinden zichzelf mooier.
- ○ Mensen vinden uiterlijk niet het belangrijkste.
- ○ Tieners worden er onzeker door.
- ○ Vloggers gebruiken sneller botox.

6 Welk kopje past het best boven alinea 5?
- ○ Geruststelling
- ○ Interviews
- ○ Perfect
- ○ Worsteling

7 Wat is het belangrijkste doel van deze tekst?
De schrijver wil de lezer
- ○ aan het denken zetten over het gebruik van botox door jongeren.
- ○ amuseren met leuke weetjes over botox.
- ○ overtuigen van zijn mening over botoxgebruik onder jongeren.
- ○ uitleggen waarom zoveel jongeren tegenwoordig botox gebruiken.

8 Welke zin geeft het beste de hoofdgedachte van de hele tekst weer?
- ○ Het gebruik van botox door jongeren werkt verslavend en is daarom onverstandig.
- ○ Jonge meiden worden onzeker door de beelden in modebladen en op sociale media.
- ○ Steeds meer Nederlanders ondergaan jaarlijks een cosmetische ingreep.
- ○ Volgens deskundigen heeft het gebruik van botox op jonge leeftijd vooral nadelen.

Tekst 5

Botox op je 20ste? Lang leve de onzekerheid!

[1] Hallo botox, dag rimpels! De tijd dat alleen Hollywoodsterren en BN'ers hun jeugdigheid met een paar prikjes botox wilden behouden, is definitief voorbij. Ruim 100.000 Nederlanders ondergaan jaarlijks een cosmetische ingreep, zo schat de Nederlandse Vereniging Voor Cosmetische Chirurgie. Botox is bij zowel mannen als vrouwen het populairst en staat bekend als een veilige ingreep. Toch maken meerdere deskundigen op het gebied van cosmetische chirurgie zich zorgen: jonge meiden rennen volgens hen veel te snel naar schoonheidsklinieken.

Trend
[2] Robert Schoemacher, Nederlands bekendste cosmetische arts, vindt dat je niet aan botox moet beginnen als je net volwassen bent. 'Een 20-jarige die om botox vraagt, moet echt niet bij mij zijn. Botox heeft helemaal geen zin als je nog geen rimpels hebt. En, ten tweede, hoewel het al sinds 1989 wordt gebruikt voor cosmetische doeleinden, het blijft toch een giftige stof. Zolang er geen mensen zijn die botox zestig jaar lang achter elkaar veilig hebben gebruikt, vind ik het onverstandig om het van je twintigste tot je tachtigste in het gezicht te spuiten.'

Gevaar
[3] Ook cosmetisch arts Loek Habbema ziet grote nadelen aan het gebruik van botox op jonge leeftijd. 'Je ziet inderdaad regelmatig meiden van twintig die al aan botox willen beginnen, terwijl er nog geen rimpel te zien is. Ik ben daar een groot tegenstander van, want deze ontwikkeling zorgt alleen maar voor onzekerheid van jonge mensen. Bovendien werkt botox verslavend. Na de eerste ingreep willen veel mensen steeds meer en steeds grotere ingrepen laten doen.'

Mooimaakindustrie
[4] Volgens journaliste Nathalie Huigsloot laten veel jonge meiden zich gek maken door de mooimaakindustrie. 'In modebladen zien ze de "perfect" gefotoshopte modellen en op foto's op sociale media wordt elk pukkeltje en vlekje zorgvuldig weggewerkt. Hoe mooier, hoe beter is de boodschap die jonge meiden dagelijks meekrijgen. Ondertussen zien ze populaire vloggers als Monica Geuze en Esmee Trouw doodleuk een kliniek binnenstappen voor wat spuitjes. Als onzekere tiener krijg je haast het idee dat je afwijkend bent als je niets doet. Of dat mensen minder van je houden als je smalle lippen hebt.' Huigsloot heeft zelf lange tijd getwijfeld, maar besloot uiteindelijk om 'nee' te zeggen tegen de botoxspuit. 'Ik wil niet dat mijn dochter het idee krijgt dat ze aan zichzelf moet sleutelen om mooi, geliefd en gelukkig te zijn. Ze moet juist weten dat ze prima is zoals ze is en in mij een goed voorbeeld hebben.'

[5] Huigsloot wil jonge meisjes en vrouwen die met hun uiterlijk worstelen geruststellen. 'Ja, er zijn mensen voor wie mensen die er niet "perfect" uitzien niet meetellen. Maar uiteindelijk wordt iedereen oud – ook mét botox. Misschien helpt het jonge meiden als ze beseffen dat de meeste mensen niet zo op de millimeter naar het uiterlijk van vrouwen kijken. Uit mijn interviews met acteurs, relatietherapeuten en psychologen blijkt dat mensen veel liever vrouwen zien die zich met leuke dingen bezighouden dan vrouwen die voor elke rimpel naar de kliniek rennen.'

Naar: Metronieuws, 26 maart 2019

Opdracht 6 ✱

Lees tekst 5 nog een keer.

1 Wat zou volgens alinea 1 een reden kunnen zijn dat zoveel mensen botox gebruiken om er jonger uit te zien? ______

2 In de laatste zin van alinea 2 zegt Schoemacher dat hij het onverstandig vindt om jarenlang botox te gebruiken, omdat nog niet bewezen is dat dat veilig is. Wie zouden volgens hem toch botox kunnen gebruiken?

______

3 Wat is het verband tussen alinea 2 en 3?
- ○ conclusie
- ○ opsomming
- ○ tegenstelling
- ○ vergelijking

4 Welke zin geeft het beste de mening van Nathalie Huigsloot over botox weer?
- ○ Als je geen botox gebruikt, zie je er niet perfect uit.
- ○ Je bent afwijkend als je geen botox gebruikt.
- ○ Je hoeft geen botox te gebruiken om gelukkig te zijn.
- ○ Je kunt best botox gebruiken, want dat doen populaire mensen ook.

Ik kan/weet
- onderscheid maken tussen feiten en meningen. 3F
- onderscheid maken tussen mening en argumenten. 3F

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert een overtuigende tekst schrijven.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding hiernaast.

1 Wat vind jij van de *warmetruiendag*?

Ik vind de *warmetruiendag* een goed / slecht idee.

2 Leg jouw mening over de *warmetruiendag* zo goed mogelijk uit.

____

____

____

____

____

Theorie

video-uitleg

Een overtuigende tekst schrijven

Als je iemand wilt overtuigen van jouw mening, kun je een tekst schrijven waarin je die mening uitlegt en verduidelijkt met argumenten.

- In de inleiding geef je kort je mening over het onderwerp. Gebruik daarbij woorden als *Ik vind …*, *Ik denk …*, *Volgens mij …*, *Ik ben van mening …*
- In het middenstuk gebruik je voor elk argument één alinea. In de eerste zin van elke alinea schrijf je je argument. Ga dan door op dezelfde regel en geef voorbeelden of een uitleg bij je argument. Je tekst wordt duidelijker als je in de eerste zin van een alinea een signaalwoord gebruikt, zoals *ook*, *ten tweede*, *bovendien* (zie ook bladzijde 250).
- In het slot schrijf je je conclusie. Vaak herhaal je in de conclusie kort je mening en je argumenten. Gebruik in het slot een signaalwoord voor conclusie, zoals *dus*, *kortom*, *dat betekent*.

Tip: Maak een schrijfplan (bladzijde 251) voordat je een overtuigende tekst gaat schrijven.

Opdracht **1**

De Nederlandse regering heeft het plan bedacht dat alle scholieren twee keer per jaar verplicht naar een museum moeten.

1 Lees de zes argumenten. Ze horen bij verschillende meningen over dit plan.

1 Alle leerlingen hebben zo de mogelijkheid een museum te bezoeken.
2 De museumbezoeken kosten te veel lestijd.
3 De scholen krijgen extra kosten door het vervoer naar de musea.
4 Leerlingen komen in aanraking met de Nederlandse cultuur en geschiedenis.
5 Leerlingen ontdekken dat musea best leuk kunnen zijn.
6 Veel leerlingen zijn niet geïnteresseerd in kunst of cultuur en gaan klieren.

2 Omcirkel de nummers van de argumenten die horen bij de mening dat het een goed plan is dat alle scholieren twee keer per jaar verplicht naar een museum moeten.

3 In het middenstuk van een overtuigende tekst begint elke alinea met een argument. Daarna volgt een voorbeeld of een uitleg bij dat argument. Lees de alinea's A en B. Bij welk argument uit vraag 1 horen deze alinea's?

alinea A
Leerlingen moeten namelijk naar het museum toe en de meeste musea zijn niet in de buurt van de school. Die reistijd is verprutste tijd, want dan leren leerlingen niks. Al met al kost zo'n bezoek dus een hele lesdag en door het lerarentekort vallen er toch al te veel lessen uit. Dat zijn vaak belangrijke lessen vol uitleg en oefening om goed examen te kunnen doen. Je kunt ook wel in je vrije tijd naar een museum gaan, maar uitleg krijgen kan alleen tijdens schooltijd.

Deze alinea hoort bij argument 1 / 2 / 3 / 4 / 5 / 6.

alinea B
Scholieren die naar een museum gaan, doen dat vaak met hun ouders. Maar sommige leerlingen gaan nooit naar een museum, omdat het te duur is. Zo'n museumbezoek kost namelijk best veel. Er zijn reiskosten, entreekosten en vaak ook nog de kosten om iets te eten en te drinken. Reken maar uit wat dat kost voor een gezin met twee of drie kinderen. Als de regering geld geeft om alle scholieren twee keer per jaar naar een museum te laten gaan, hebben alle scholieren dezelfde kansen.

Deze alinea hoort bij argument 1 / 2 / 3 / 4 / 5 / 6.

4 Wat vind jij van het plan? Ik vind het een goed / slecht plan.

5 Van de zes argumenten uit vraag 1 is een argument gebruikt voor alinea A en een argument voor alinea B. Lees de vier overgebleven argumenten nog een keer. Kies uit deze vier argumenten een argument dat jij goed kunt gebruiken om jouw mening verder uit te leggen.

Ik kies nummer ________.

6 Bedenk een voorbeeld of een uitleg waardoor het argument van vraag 5 duidelijker wordt. Schrijf ongeveer 50 woorden.

7 Schrijf een inleiding bij een overtuigende tekst over het museumplan van de Nederlandse regering. Vertel wat het onderwerp is. Geef ook kort je mening over het onderwerp.

8 Hieronder staan twee goede conclusies bij een overtuigende tekst over het verplichte museumbezoek. Welke past bij jouw mening?

- ○ Het is dus echt geen goed idee om alle scholieren verplicht twee keer per jaar naar een museum te sturen, want het kost de scholen te veel geld. Het kost ook veel lestijd en levert alleen maar ongeïnteresseerde leerlingen op die andere museumbezoekers storen.
- ○ Kortom, het is een fantastisch plan van de regering om alle scholieren verplicht twee keer per jaar een museum te laten bezoeken. Zo krijgen alle scholieren de mogelijkheid om te ontdekken dat er veel leuke musea bestaan en te zien hoe interessant de Nederlandse geschiedenis en cultuur zijn.

Opdracht 2

Bijna elke krant heeft een rubriek waarin lezers hun mening kunnen geven over bijvoorbeeld iets wat in het nieuws is of over een uitspraak van een bekende Nederlander. Jij gebruikt een van de lezersreacties uit een krant (tekst 1 of tekst 2) voor het schrijven van het middenstuk van een overtuigende tekst.

1 Lees tekst 1 en tekst 2.

Tekst 1

Wat minder vakantie graag

Natuurlijk zijn vakanties fijn, maar kortere lesdagen in plaats van lange vakanties zijn volgens mij echt beter. Tijdens een lange zomervakantie staan de hersenen uit, want leerlingen liggen de halve dag op het strand of in bed om daarna de rest van de dag te gamen. Dat zorgt ervoor dat de lesstof die er voor de vakantie is ingestopt volledig is weggezakt. Het kost weken om de boel weer op te halen. Als pubers kortere vakanties hebben, kunnen ze bovendien later naar school. Dat is fijn, want pubers hebben ongeveer tien uur slaap nodig en dat halen ze nooit wanneer de school om half 9 begint.

Johannes Visser (43) Goes

Tekst 2

Jongere als voorbeeld

De afgelopen tijd zijn veel scholieren de straat op gegaan om aandacht te krijgen voor een beter klimaat. Ik heb daar moeite mee en denk dat het anders moet. Als je als jongere echt wat wilt bereiken, geef dan gewoon het goede voorbeeld. Zeg tegen je ouders dat je deze winter niet met het vliegtuig op skivakantie hoeft. En als je leraar een geprinte lessenserie uit wil delen, vraag dan om de onlineversie. Zo laten we als jongeren zien dat het ons echt menens is met onze toekomstige leefomgeving. Daar kan geen volwassene en geen politicus omheen.

Ruben Oosterhuis (16) Zeewolde

2 Je gaat reageren op de lezersreactie waarmee jij het oneens bent.

Ik ben het oneens met ○ Johannes Visser ○ Ruben Oosterhuis

3 Noteer in steekwoorden twee argumenten voor jouw mening.

argument 1 ______________________________

argument 2 ______________________________

4 Noteer in steekwoorden een voorbeeld of uitleg bij je argumenten.

voorbeeld / uitleg bij argument 1 ______________________________

____

voorbeeld / uitleg bij argument 2 ______________________________

____

5 Schrijf een middenstuk van twee alinea's.
- Schrijf in elke alinea ongeveer 50 woorden.
- Gebruik in de eerste zin van elke alinea een passend signaalwoord.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

6 Ruil je tekst met die van een klasgenoot. Controleer elkaars tekst met de volgende vragen:

- Is duidelijk wat de mening van de schrijver is? ja / nee
- Gaat elke alinea over één argument dat past bij de mening? ja / nee
- Staat bij de argumenten een passend voorbeeld of passende uitleg? ja / nee
- Staat in de eerste zin van elke alinea een passend signaalwoord? ja / nee

Opdracht 3

In de rubriek *Eens of oneens?* van het tijdschrift *Shout* gaat het om jouw mening. Kun jij met jouw tekst de lezers overtuigen?
Je schrijft een overtuigende tekst over een van de onderwerpen. De tekst is bedoeld voor lezers van alle leeftijden.

1 Lees de onderwerpen.
<u>*Onderwerp A*</u> – Kramp in je voet, een vlekje op je buik of een vervelend hoestje? Deze kwaaltjes kun je opzoeken op Google en dan heb je op een rijtje wat er allemaal aan de hand is. Daarvoor hoef je echt niet naar een dokter.

<u>*Onderwerp B*</u> - Influencers hebben verstand van wat er speelt op het gebied van make-up, fashion of games. Door ze te volgen en na te doen, loop je altijd voorop met de nieuwste trends, bijvoorbeeld: lippenstift mag weer lekker rood, flared jeans blijven populair of *Tropical 6* is het beste spel ever!

2 Maak op een kladblaadje eerst een leeg schrijfplan. Gebruik het voorbeeld hiernaast of dat op bladzijde 251.

onderwerp		
tekstdoel		
publiek		
onderdeel	*alinea*	*deelonderwerp + korte uitwerking in steekwoorden*
inleiding	1	• onderwerp + – – – –
middenstuk	2	• deelonderwerp 1: – – – –
	3	• deelonderwerp 2: – – – –
	4	• deelonderwerp 3: – – – –
slot	5	• – –

3 Vul in wat je onderwerp en tekstdoel zijn en wie je publiek is.

4 In de inleiding zet je naast het onderwerp je mening. Noteer dat in het schrijfplan. Zet daaronder de inleiding in steekwoorden.

5 Bedenk drie argumenten en noteer ze in een paar steekwoorden achter: *deelonderwerp 1, deelonderwerp 2* en *deelonderwerp 3*.

6 Je hebt bij je argumenten uitleg en voorbeelden nodig. Zoek eventueel als voorbereiding extra informatie over het onderwerp. Noteer bruikbare informatie in een paar steekwoorden onder je argumenten.

7 In het slot van je artikel zet je de conclusie. Noteer dat in je schrijfplan. Zet daaronder het slot in steekwoorden.

8 Schrijf met behulp van je schrijfplan op een kladblaadje een overtuigende tekst van vijf alinea's.

9 Zet een passende titel boven je tekst en je naam en klas eronder.

10 Ruil je tekst met die van een klasgenoot. Controleer elkaars tekst met behulp van het feedbackformulier. Dit formulier vind je online of krijg je van je docent.

11 Verbeter je eigen tekst als dat nodig is en schrijf de overtuigende tekst in het net hiernaast.

Ik kan/weet

- een korte overtuigende tekst schrijven met een inleiding, middenstuk en slot. 2F
- mijn mening onderbouwen met argumenten en voorbeelden of uitleg. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert over non-verbale communicatie.

Startopdracht

1 Bekijk de afbeelding. Hoe denk je dat de jongen zich voelt op de foto's? Noteer onder elke foto één passende emotie.

__________ __________ __________ __________

2 Vergelijk jouw woorden met die van een klasgenoot. Hoeveel dezelfde woorden hebben jullie genoteerd? 1 / 2 / 3 / 4

Theorie

video-uitleg

Non-verbale communicatie

Mensen brengen niet alleen informatie over met woorden, maar ook uit hun gezichtsuitdrukking, gebaren en de toon waarop ze iets zeggen kun je veel opmaken. Dit 'praten zonder woorden' noem je **non-verbale communicatie**. Hieruit kun je bijvoorbeeld afleiden hoe mensen zich voelen en wat ze van elkaar vinden.

Om goed te begrijpen wat mensen precies bedoelen, let je vooral op:
- **houding, gebaren**: Iemand kijkt bijvoorbeeld de ander niet aan of draait zich om als hij kwaad is.
- **toon**: Iemand gaat bijvoorbeeld harder en sneller praten als hij boos of enthousiast is. Aan de toon kun je ook horen of iemand ongerust of geschrokken is. Valt er een stilte, dan moet iemand bijvoorbeeld even nadenken, omdat hij verbaasd is.
- **gezichtsuitdrukking**: Iemand zet bijvoorbeeld grote ogen op als hij verrast is of kijkt verdrietig als hij teleurgesteld is.

Opdracht **1**

Je gaat kijken naar een fragment uit het programma *Galileo*. Lees eerst de vragen, zodat je weet waarop je moet letten. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen tijdens het kijken.

1 Presentator Manuel steekt even zijn vinger op als hij zegt: 'En dat is in Nederland verboden.' Hiermee wil hij benadrukken
- ○ dat hij veel over het onderwerp weet.
- ○ hoe vreselijk heet de peper dus is.

2 Als de kok vertelt dat hij een gasmasker gaat opzetten, is Manuel enthousiast / nieuwsgierig / verbaasd. Dat kun je zien aan zijn gezichtsuitdrukking / houding.

3 Janneke Wittekoek stelt zich voor met de woorden: 'Ik ben de dokter'. Waarom herhaalt Manuel de woorden 'de dokter'?
- ○ Hij doet een beetje spottend, want hij vindt het belachelijk dat zij er is.
- ○ Hij laat zien dat hij blij is dat zij er is, want hij vindt de situatie spannend.
- ○ Hij toont daarmee dat hij verrast is, want hij had geen dokter verwacht.

4 De dokter legt aan Manuel uit wat ze allemaal gaat meten bij hem. Uit Manuels non-verbale communicatie kun je afleiden dat hij
- ○ verveeld raakt door de lange uitleg.
- ○ zenuwachtig begint te worden.
- ○ zin heeft in wat er gaat gebeuren.

5 Manuel zegt heel rustig: 'Dit slaat nergens op. Ik ga gewoon een hapje eten. Een beetje rijst en een beetje curry.' Manuel voelt zich wel / niet zo rustig als hij klinkt. Hij voelt zich ongerust / verdrietig / zelfverzekerd.

Opdracht
2

Je gaat kijken naar een fragment uit het programma *Echt niet OK*. Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen tijdens het kijken.

1 De man gaat tegenover de vrouw zitten. Wat kun je afleiden uit zijn non-verbale communicatie vóórdat hij begint te praten? Hij is geschrokken / verbaasd / zenuwachtig.

2 Als de man haar aanspreekt, toont de vrouw met haar non-verbale communicatie verschillende emoties. Eerst is ze onverschillig / vriendelijk / zenuwachtig. Daarna wordt ze geïrriteerd / spottend / verdrietig.

3 Aan de non-verbale communicatie van de vrouw kun je zien dat de 'gezonde hardwerkende burger' wel / niet bij haar in de smaak valt.

4 Op de 'romantische dromer' reageert de vrouw een beetje boos / verlegen / wantrouwend.

5 Tijdens het telefoongesprek van de 'drukke, belangrijke man' kun je aan de gezichtsuitdrukking van de vrouw aflezen dat zij geïrriteerd / geschrokken / nieuwsgierig is.

6 De vrouw is wel / niet geïnteresseerd in de 'menslievende man'. Dat zie ik aan:

____

Opdracht
3

Je gaat kijken naar een fragment uit *Dating Dalila*. De vragen over dit fragment vind je online of krijg je van je docent.

Ik kan/weet
- uit non-verbale communicatie conclusies trekken over de gevoelens en meningen van de spreker.

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert een meningvormende discussie voeren.

Startopdracht

Werk samen met drie klasgenoten. Bekijk de afbeelding.

1 Stel je voor dat jullie de jury van het programma *Het beste idee van Nederland* zijn. Mag deze op zonne-energie werkende ventilatiepet volgens jullie door naar de volgende ronde? Bespreek samen de voordelen en de nadelen.

2 Wat is jullie conclusie? door / niet door / meer informatie nodig

Theorie

video-uitleg

Deelnemen aan een meningvormende discussie

In een meningvormende discussie geven deelnemers hun mening en argumenten over een onderwerp. Je hoeft het niet met elkaar eens te worden, maar je wilt wel weten hoe anderen erover denken. Om daarachter te komen moet je niet alleen je eigen argumenten noemen, maar ook luisteren naar de argumenten van anderen. Probeer te begrijpen waarom een ander een andere mening heeft dan jij. Dat doe je door vragen te stellen, zoals:
- *Waarom vind je dat?*
- *Hoe bedoel je dat precies?*
- *Is dat altijd zo?*
- *Is dat de enige reden of zijn er nog andere?*
- *Kun je daar een voorbeeld van geven?*

Op die manier kun je door te discussiëren je mening veranderen of versterken.

Zo discussieer je goed
- Zorg ervoor dat je weet waarover je praat. Zoek eventueel eerst informatie over het onderwerp.
- Houd je aan de aanwijzingen van de gespreksleider. Een gespreksleider:
  - opent en sluit de discussie.
  - bepaalt wie het woord krijgt.
  - geeft aan wanneer een nieuw argument mag worden genoemd.
  - grijpt in als deelnemers afdwalen of door elkaar praten.
- Als je iets wilt zeggen, vraag je het woord door bijvoorbeeld te zeggen: *Mag ik hierop reageren?*
- Luister goed naar wat er wordt gezegd. Vraag door om iemands argument zo goed mogelijk te begrijpen.

Opdracht 1

1 Stel je voor: jouw school is van plan om leerlingen de mogelijkheid te bieden om één vak te laten vallen en in plaats daarvan vijf uur per week vrijwilligerswerk te doen. Noteer in steekwoorden wat jij vindt van dit plan. (Tip: Stel jezelf vragen als: Wat zijn de voordelen en nadelen? Voor wie zou dit een goed idee zijn?)

2 Je docent verdeelt het lokaal in vier hoeken: helemaal mee eens / beetje mee eens / beetje mee oneens / helemaal mee oneens.

3 Ga in de hoek staan die het best bij jouw mening past. Bespreek jullie antwoorden op vraag 1. Bedenk hoe jullie het best aan de andere groepen duidelijk kunnen maken hoe jullie over het plan denken.

4 Kies wie namens jullie hoek het woord gaat voeren. Deze persoon mag tijdens de discussie overleggen met zijn groep.

5 Voer met de klasgenoten in de andere hoeken een meningvormende discussie. Jullie docent is de gespreksleider. Let op: het gaat erom dat je hoort hoe anderen over dit onderwerp denken. Misschien hoor je nieuwe informatie en ga je op een andere manier naar dit onderwerp kijken. Misschien hoor je juist informatie die past bij jouw idee en blijf je bij jouw mening of wordt jouw mening zelfs sterker.

6 Stel jezelf na de discussie de volgende vragen: *Heb ik nieuwe informatie gekregen? Heb ik argumenten gehoord waardoor mijn mening is veranderd of argumenten waardoor mijn mening gelijk is gebleven of zelfs is versterkt?*

7 Je docent vraagt je opnieuw om een hoek te kiezen. Denk na over je antwoorden bij vraag 6. Blijf je staan of ga je naar een andere hoek?

Opdracht 2

Je gaat in de klas een meningvormende discussie voeren over het onderwerp: wonen in een dorp of in een grote stad.

1 Kruis het rondje aan dat het best bij je mening past.

wonen in een dorp is leuker 0 0 0 0 0 *wonen in een grote stad is leuker*

Noteer in steekwoorden waarom je dat vindt: ____________________

____

2 Je docent vormt een of meer dubbele cirkels: een binnencirkel en een buitencirkel. Als de cirkels gemaakt zijn, ga je als eerste discussiëren met degene die tegenover jou in de andere cirkel staat.

3 De persoon in de buitencirkel vertelt hoe hij of zij over het onderwerp denkt. De persoon in de binnencirkel stelt vragen.

4 Wissel van rol: de binnencirkel vertelt en de buitencirkel stelt vragen.

5 De buitencirkel draait door, zodat er nieuwe tweetallen ontstaan. Je herhaalt de stappen van het vertellen en vragen stellen. Je docent bepaalt hoe vaak er wordt doorgedraaid.

6 Beantwoord na afloop de volgende vragen:

Weet je nu meer over het onderwerp dan voor de discussie? ja / nee

Mijn mening is veranderd / versterkt door de discussie.

Noteer ten minste één ding dat je tijdens de discussie hebt gehoord,

waardoor jouw mening is veranderd of versterkt: ____________________

____

Ik kan/weet
- actief deelnemen aan een meningvormende discussie. 3F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert woordraadstrategieën toepassen en de betekenis van moeilijke woorden.

Startopdracht

In veel sportscholen kun je aan fitness doen.

1 Noteer vijf dingen waaraan jij denkt bij fitness. ______

2 Het woord *budget* betekent: bedrag dat je kunt besteden.

Wat denk jij dat 'budgetfitness' is? ______

Opdracht 1

Lees tekst 1.

1 De tekst gaat over budgetfitness. Klopt jouw antwoord op vraag 2 van de startopdracht? ja / nee

2 Lees de tweede zin van alinea 1. Het woord *uitgeklede* is figuurlijk / letterlijk bedoeld. Het betekent in deze tekst dat je in de sportscholen geen kleding aan hoeft / weinig begeleiding en luxe krijgt. Je kunt daar voor weinig geld *onbeperkt* trainen, dus je kunt een vastgestelde tijd / zo lang als je wilt trainen.

3 In alinea 2 staat dat Isabel geen *professionele* hulp verwacht, omdat ze maar 15 euro betaalt. Wat zou *professionele* betekenen?

○ goede en vakkundige ○ slechte en verkeerde

4 De betekenis van 'Dat is onrealistisch.' (al. 2) kun je raden als je de zin ervoor goed leest. Het betekent: Dat kun je niet / wel verwachten.

5 Eigenlijk staat in de eerste zin van alinea 3 hetzelfde als in de eerste zin van de tekst. Onderstreep in de eerste zin de betekenis van 'wint terrein'.

6 Wat betekent 'op eigen houtje' (al. 3)? Je mag een (online)woordenboek gebruiken. ______

7 In alinea 3 staat: 'Openingstijden, personele bezetting en aanbod variëren.' Voorbeelden daarvan staan in de zinnen erna. *Variëren* betekent: steeds anders zijn / steeds hetzelfde zijn.

8 In alinea 4 staat: '*betaalbare fitnesscentra voorzien in een grote behoefte*.'

In het woordenboek staat: *behoefte = iets wat je nodig hebt*
voorzien in = zorgen voor

Er zijn dus veel / weinig mensen die graag / niet graag goedkoop willen fitnessen.

9 In alinea 4 staat: 'Scherpere prijzen maken fitnesscentra toegankelijker voor lage inkomensgroepen.'

Wat betekent *scherpere* in deze zin? ______

In *toegankelijker* herken je het woord *toegang*. *Toegankelijker* betekent

dus: dat je er makkelijker / moeilijker naartoe kunt.

Het woord *inkomsten* heb je geleerd: geld dat je krijgt of verdient.

Wat zijn dus *lage inkomensgroepen*? Groepen mensen die ______ geld hebben.

Schrijf nu in eigen woorden de betekenis van de zin op. ______

______

______

10 De titel is figuurlijk bedoeld. Schrijf in eigen woorden op wat met de titel

bedoeld wordt. ______

______

Tekst 1

Trainen zonder toeters en bellen

[1] Budgetfitness groeit erg snel. In uitgeklede sportscholen met vaak maar één personeelslid kun je voor een paar euro per maand onbeperkt trainen. Spinnen doe je virtueel. (Je volgt de instructies van een virtuele sportinstructeur op een groot beeldscherm.) Is dat erg? 'Juist prettig dat niemand kijkt of ik het wel goed doe.'

[2] Met een geplastificeerd trainingsschema voor de beginnende sporter in de hand, loopt Isabel van Kollenburg zoekend langs de rijen krachtapparatuur in een sportcentrum in Maastricht. 'Ik snap helemaal niets van dit apparaat', lacht ze en ze tuurt nog maar eens naar de instructies. Professionele hulp van de jongen achter de balie verwacht ze niet voor een abonnement van 15 euro per maand. 'Dat is onrealistisch.' En daarom nam ze studiegenoot Hendrik Jan Soet mee voor steun. Hij ziet vandaag voor de tweede keer in zijn leven een sportschool van binnen. 'Maar samen komen we er wel uit.'

[3] Budgetfitness wint terrein in Nederland. Veel bedrijven bieden in relatief eenvoudige ruimtes een hele reeks aan cardio- en krachtapparatuur. Daarop kunnen leden zich voor een bedrag van rond de 15 euro per maand op eigen houtje uitleven. De filosofie: 'what you pay is what you get' (je krijgt waarvoor je betaalt). Luxe extra's als een sauna en een sapbar zijn er niet. Begeleiding is er niet of nauwelijks, tenzij je extra betaalt. Openingstijden, personele bezetting en aanbod variëren. Zo bieden enkele bedrijven, naar eigen zeggen, wel gratis begeleiding en voor een meerprijs groepslessen met instructeur. Andere beperken zich met een instructeur op een beeldscherm tot virtuele work-outs als spinning en bodypump.

[4] Het klinkt misschien allemaal wat minder gezellig dan de oude, vertrouwde sportschool. Maar volgens Paul Haver, onderzoeker bij het onafhankelijke Mulier Instituut, voorzien betaalbare fitnesscentra in een grote behoefte. 'Scherpere prijzen maken fitnesscentra toegankelijker voor lage inkomensgroepen. Uit onderzoek naar budgetfitness in Engeland blijkt dat deze centra niet alleen interessant zijn voor ervaren fitnessliefhebbers. Ook niet-sporters worden verleid te gaan bewegen.'

Naar een artikel van Ingrid Beckers, de Gelderlander, 28 januari 2014

Uit: Examen Nederlands BB 2016-1

Opdracht 2

1 Lees de zinnen. Dit soort zinnen komt vaak voor in examens.

1 Welke zin geeft de hoofdgedachte van de tekst het beste weer?

2 Wat kun je afleiden uit de uitspraak van Job?

3 De inleiding is bedoeld om een deskundige te introduceren.

4 De schrijver wil laten zien dat de prijzen van rijlessen nogal variëren.

5 Het doel van de tekst is om lezers te stimuleren vaker naar de sportschool te gaan.

6 Wat kondigt het signaalwoord 'dus' aan?

7 In het slot voorspelt de schrijver wat er in de toekomst zal gebeuren.

2 Wat betekenen de onderstreepte woorden uit de zinnen bij vraag 1? Trek lijnen.

weergeven	aanmoedigen, zorgen dat iets beter of sneller gaat
afleiden uit	begrijpen uit, concluderen uit
introduceren	bekendmaken, meedelen
variëren	beschrijven
stimuleren	steeds een beetje anders zijn, afwisselen
aankondigen	voorstellen
voorspellen	zeggen dat iets waarschijnlijk gaat gebeuren

Opdracht 3

De zinnen en woorden hieronder staan vaak bij de kijkfragmenten in het examen. Wat betekenen de onderstreepte woorden? Schrijf de juiste letter achter de zin.

A bijna
B hoe het voelt om je heen
C hoe iets is, hoe de situatie is
D niet volledig, niet helemaal
E onnodig, wat niet nodig is
F opmerking over iets

1 Door de beelden weet je dat de sfeer tijdens het gesprek ontspannen was. B

2 De stem geeft commentaar bij de beelden. ______

3 De beelden geven geen extra informatie. Ze zijn overbodig. ______

4 Het beeld is belangrijk. Zonder beeld heb je nagenoeg geen idee hoe het echt was. ______

5 In het fragment worden alleen de voordelen getoond. Je krijgt daardoor een beperkt beeld van het onderwerp. ______

6 De beelden laten de zware, winterse omstandigheden tijdens de reis zien. ______

Opdracht 4

Noteer de betekenis van de woorden in de woordenlijst hieronder.

woord	betekenis
aankondigen	______________________
afleiden uit	______________________
beperkt	______________________
commentaar	______________________
introduceren	______________________
nagenoeg	______________________
omstandigheden	______________________
overbodig	______________________
sfeer	______________________
stimuleren	______________________
variëren	______________________
voorspellen	______________________
weergeven	______________________

Opdracht 5

Welk woord past het best in de zin? Kies uit: *aankondiging – beperking – introductie – stimulans – variatie – voorspelling – weergave*.

1 Als je verschillende soorten broodbeleg afwisselt, zorg je voor

______________________.

2 Als je de datum van een evenement bekendmaakt, kun je een poster met

een ______________________ ophangen.

3 Als je een prachtig uitzicht beschrijft, geef je een ______________________ van dat uitzicht.

4 Als je een marathonloper aanmoedigt, kan dat een

______________________ zijn om harder te lopen.

5 Als je vooraf vertelt wie je denkt dat de wedstrijd wint, doe je een

______________________.

6 Als iemand een presentatie gaat geven, wordt hij soms door een andere persoon voorgesteld aan het publiek. Dat noem je de

______________________ van de spreker.

7 Als veel mensen op een feest willen komen, maar er geen plaats is voor

iedereen, is er een ______________________ van het aantal gasten.

Opdracht 6

Lees tekst 2. Het is de mening van Arti over een film. Vul passende woorden in. Kies uit: *afleiden uit – commentaar – nagenoeg – omstandigheden – overbodig – sfeer – weergegeven*.

Tekst 2

De film *Northways* gaat over een reis van een groep mensen naar de Noordpool. Het was een prachtige film waarin de natuur heel mooi werd ______________________. Er was wel een minpuntje. Soms gaf een stem ______________________ bij de beelden. Dat vond ik ______________________. Er hoefde niet verteld te worden dat de ______________________ zwaar waren. Dat werd wel duidelijk toen er zo'n harde sneeuwstorm kwam, dat ze ______________________ niet meer vooruit konden komen. En je kon de ______________________ in de groep ook heel goed ______________________ de beelden.

Opdracht 7

Welk woord past niet in het rijtje?

1. aansporen – activeren – stimuleren – verwijderen
2. beperkt – helemaal – totaal – volledig
3. bijna – bovendien – nagenoeg – vrijwel
4. bekijken – beschouwen – bespreken – waarnemen
5. nodig – noodzakelijk – onmisbaar – overbodig

Opdracht 8

1 Vul een synoniem van de onderstreepte woorden in.

Zin	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
We kregen <u>diverse</u> lekkere hapjes.	v					h	i	l					
Het werd uiteindelijk <u>redelijk</u> druk.	n		g										
Er waren <u>circa</u> 50 deelnemers.	o				v								
Het was <u>exact</u> om 12 uur afgelopen.	p			c	i								
<u>Aanvankelijk</u> was het heel stil.	e			s									
De <u>locatie</u> was heel gezellig.	p					s							
De muziek was af en toe <u>hinderlijk</u>.	v					l			d				
<u>Uiteraard</u> was de zaal versierd.	n			u				ij					

2 Welk woord lees je van boven naar beneden in de gekleurde vakjes? Noteer ook een synoniem. ______________________ = ______________________

UITDRUKKINGEN

Opdracht 9

Deze uitdrukkingen kun je gebruiken om te overdrijven. Welk woord hoort op de lege plek in de uitdrukking? De plaatjes kunnen je helpen.

1

2

3

4

5

1 Als je heel veel geld hebt, ______________________ je in het geld.
2 Als je heel veel tijd hebt, heb je ______________________ van tijd.
3 Als je je heel erg aan iets ergert, erger je je ______________________ en geel.
4 Als je heel weinig verdient, verdien je geen droog ______________________.
5 Als je heel blij bent, ben je in de ______________________.

Opdracht 10

1 Lees eerst de zinnen, waarin uitdrukkingen zijn onderstreept.
   1 Ik kom je niet halen als je weer je fietssleutel kwijt bent. Je moet eens leren je eigen boontjes te doppen.
   2 Hij heeft iemand in de arm genomen om zijn belastingformulier in te vullen.
   3 Er waren allerlei taken tijdens de open dag. Ik heb het rondbrengen van koffie voor mijn rekening genomen.
   4 De docent vroeg of ik wilde meehelpen met de rommelmarkt. Ik heb ja gezegd, want ik wilde daar wel een steentje aan bijdragen.
   5 Ik heb alles in het werk gesteld om alle taken op tijd af te krijgen. Helaas is dat niet gelukt.
   6 Iedereen vindt het maken van een werkstuk een enorme klus, maar ik draai mijn hand daar niet voor om.

2 Verbind nu de uitdrukkingen met de juiste betekenis.

je eigen boontjes doppen	aan iets meehelpen
iemand in de arm nemen	alles doen wat mogelijk is
iets voor je rekening nemen	ergens voor zorgen, zorgen dat iets gebeurt
ergens een steentje aan bijdragen	iemand iets voor je laten doen wat je zelf niet kunt
alles in het werk stellen	iets niet moeilijk vinden om te doen
ergens je hand niet voor omdraaien	je eigen zaken regelen, je eigen problemen oplossen

Ik kan/weet
- de betekenis van een onbekend woord in de tekst vinden (of opzoeken in een woordenboek). 2F
- de betekenis van de woordenlijstwoorden en de uitdrukkingen uit deze paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
spelling

Je leert over meervouden.

Startopdracht

1 Kies het juiste antwoord: Een woord in het meervoud verwijst naar één ding / meer dingen.

2 Omcirkel de woorden die in het meervoud staan: poster / posters / zin / zinnen / idee / ideeën.

3 Lees de zin op de poster. Is het woord *leven* echt het meervoud van het woord *lef*? ja / nee

4 Bestaat er een meervoud van het woord *lef*?
ja: ______________________ / nee

5 Iemand die lef heeft, durft veel / weinig.

De mensen van Loesje bedoelen dus met de poster:
als je echt iets uit je leven wilt halen, moet je niet bang zijn om dingen te durven.

Ben jij het daarmee eens? Ja / Nee, want ______________________________

____

Theorie

video-uitleg

Meervoud

De meeste zelfstandige naamwoorden hebben een enkelvoud en een **meervoud**. Er zijn verschillende manieren waarop je het meervoud van zelfstandige naamwoorden maakt.

meervoud op -**en**	• Bijvoorbeeld: kast → kasten; duif → duiven; kaas → kazen.
meervoud op -**s**	• Bijvoorbeeld: tasje → tasjes; kantine → kantines. • Als je het woord verkeerd uitspreekt met -s eraan vast, gebruik je -**'**s. Bijvoorbeeld: foto → fotos → foto's. • Gebruik -**'**s bij afkortingen. Bijvoorbeeld: mbo → mbo's.
meervoud op -**ën**	• Bijvoorbeeld: zee → zeeën; idee → ideeën; theorie → theorieën. Uitzonderingen zijn: bacterie → bacteriën; porie → poriën.
bijzondere gevallen	• Bijvoorbeeld: kalf → kalveren; pad → paden. • Zelfstandige naamwoorden met meerdere meervoudsvormen. Bijvoorbeeld: groente → groentes en groenten; museum → museums en musea.

Gebruik bij twijfel altijd een (online)woordenboek of woordenlijst.org.

Opdracht
1

De woorden hieronder hebben een meervoud op -en. Bij sommige woorden zet je er alleen -en achter. Bij andere woorden moet je nog iets extra's doen. Noteer de woorden plus hun meervoudsvorm onder de juiste regel.
advies – batterij – bewijs – golf – kassabon – kolom – nadeel – omschrijving – oorzaak – proef

alleen -en erachter *(bijvoorbeeld: bank – banken)*

______________________ ______________________

-en erachter en een letter erbij *(bijvoorbeeld: bal – ballen)*

______________________ ______________________

-en erachter en een letter eraf *(bijvoorbeeld: boom – bomen)*

______________________ ______________________

-en erachter en f wordt v *(bijvoorbeeld: druif – druiven)*

______________________ ______________________

-en erachter en s wordt z *(bijvoorbeeld: muis – muizen)*

______________________ ______________________

Opdracht
2

De woorden hieronder hebben een meervoud op -s of 's. Noteer de meervoudsvormen in de juiste rij.
inwoner – machine – organisatie – pagina – profielfoto – thema – tussenkopje – vmbo

meervoud op -s	**meervoud op 's**
______________________	______________________
______________________	______________________
______________________	______________________
______________________	______________________

Opdracht
3

De woorden hieronder hebben een meervoud op -ën. Noteer de meervoudsvormen.

drie	______________________	bacterie	______________________
idee	______________________	twee	______________________
knie	______________________	theorie	______________________

Opdracht
4

De woorden hieronder hebben een bijzondere meervoudsvorm. Noteer de meervoudsvormen. Gebruik een (online)woordenboek of woordenlijst.org. Bij woorden met twee meervoudsvormen mag je kiezen welke je noteert.

bedrag	______________________	kind	______________________
bladzijde	______________________	koe	______________________
bloedvat	______________________	mogelijkheid	______________________
fotograaf	______________________	route	______________________
gemiddelde	______________________	schip	______________________

Opdracht 5

Splits de samenstellingen in twee woorden en zet beide woorden in het meervoud.

functieomschrijving	functies	omschrijvingen
sollicitatiebrief		
vacaturewebsite		
stagebedrijf		
salarisuitbetaling		
weekendbaan		
vulploegcollega		
afdelingsmanager		
opleidingsniveau		

Opdracht 6

De volgende woorden heb je geleerd in de paragraaf Woordenschat van hoofdstuk 2. Noteer de meervoudsvormen. Gebruik bij twijfel een (online) woordenboek of woordenlijst.org.

consument ______

effect ______

initiatief ______

kwaliteit ______

kwestie ______

maatregel ______

overeenkomst ______

overheid ______

resultaat ______

standpunt ______

voorwaarde ______

Opdracht 7

Werk samen met een klasgenoot. Zoek op internet tien beroepen waarvoor je een mbo-diploma nodig hebt. Noteer steeds het beroep en het meervoud ervan.

kok-koks / monteur-monteurs / onderwijsassistent-onderwijsassistenten /

Opdracht 8

Een cv (curriculum vitae) is een bijlage bij een sollicitatiebrief. In je cv staan gegevens over jou, je opleiding en je werkervaring. Noteer in het cv van Jeffrey Rensen alle meervouden van de woorden tussen haakjes.

curriculum vitae

Persoonlijke (gegeven) ______________________

Naam	Jeffrey Rensen
Adres	Burghstraat 224, 7890 CV Grootsteden
Telefoonnummer	06-1827364
E-mail	j.rensen@net.nl
Geboortedatum	21-08-2005
Geboorteplaats	Grootsteden

Opleiding en (cursus) ______________________

2017 - nu	Keizer College Grootsteden, vmbo-basis
2019	cursus voetbaltraining aan (kind) ______________________
2019	cursus EHBO voor (sportvereniging) ______________________

Werkervaring

In de afgelopen (jaar) ______________________ had ik drie (bijbaan) ______________________ bij verschillende (bedrijf) ______________________.

1 *Fred Autowas*: (aanwijzing) ______________________ geven aan de (automobilist) ______________________ / juiste (wasprogramma) ______________________ aanzetten / (hoesje) ______________________ om de (ruitenwisser) ______________________ doen.

2 *Slagerij Berends*: (klant) ______________________ helpen in de winkel / (bestelling) ______________________ plaatsen bij (leverancier) ______________________ / (machine) ______________________ schoonmaken.

3 *Tuinder Kruiswijk*: (tomaat) ______________________ plukken en sorteren.

(Eigenschap) ______________________ **en (vaardigheid)** ______________________

hardwerkend, sportief, handig, serieus

Opdracht

9 ✱

Sommige woorden komen alleen voor in het enkelvoud (ev) of alleen in het meervoud (mv), bijvoorbeeld *rijst* (alleen ev) en *middeleeuwen* (alleen mv). Lees de woorden. Omcirkel de woorden die alleen een enkelvoud hebben en onderstreep de woorden die alleen een meervoud hebben. Er blijven vier woorden over.

aanleiding – financiën – fruit – grondstoffen – hersenen – huiswerk – kleren – locaties – muziek – nieuws – ramp – verzendkosten

Ik kan/weet

- meervouden die eindigen op -en goed spellen. 1F
- meervouden die eindigen op -s goed spellen. 2F
- meervouden van woorden die eindigen op -ee of -ie goed spellen. 3F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert in twijfelgevallen werkwoordsvormen goed spellen.

Startopdracht

Lees het stripje. Welke twee woorden met een -d op het eind zijn wél goed gespeld?

____

____

Theorie

video-uitleg

Werkwoordspelling: twijfelgevallen

Bij sommige werkwoorden kun je niet horen hoe je ze moet spellen. Toch wil je die werkwoorden soms in een tekst gebruiken. Als je gewoon het schema werkwoordspelling (bladzijde 257) volgt, schrijf je deze woorden goed.

Bijvoorbeeld:
- Is het *gebeurd, gebeurdt* of *gebeurt*?
  – *Tijdens het werk in het magazijn is iets bijzonders gebeur....*
  geen pv → zo kort mogelijk, maak het woord langer voor -d of -t ('gebeurde') → gebeurd
- Is het *aangeklede*, *aangekleedde* of *aangekleede*?
  – *Ik moest de aangekle...e paspop in de etalage zetten.*
  geen pv → zo kort mogelijk → aangeklede
- Is het *word*, *wordt* of *wort*?
  – *De machine wor... bestuurd door een robot.*
  pv tt → ik-vorm (word) + t → wordt

Opdracht 1

Kijk eerst goed welk onderwerp bij de persoonsvorm hoort. Volg daarna het deel van het schema dat hieronder staat en kies de juiste werkwoordsvorm.

Is het een persoonsvorm? → **ja** → **tegenwoordige tijd (tt)** → **enkelvoud**
- ik-vorm bij *ik*
- ik-vorm bij *je/jij* achter de pv
- ik-vorm + t voor de rest

1 Ik begeleid / begeleidt mijn oma naar haar stoel.

2 De sollicitant antwoord / antwoordt: 'Ik ben elk weekend beschikbaar.'

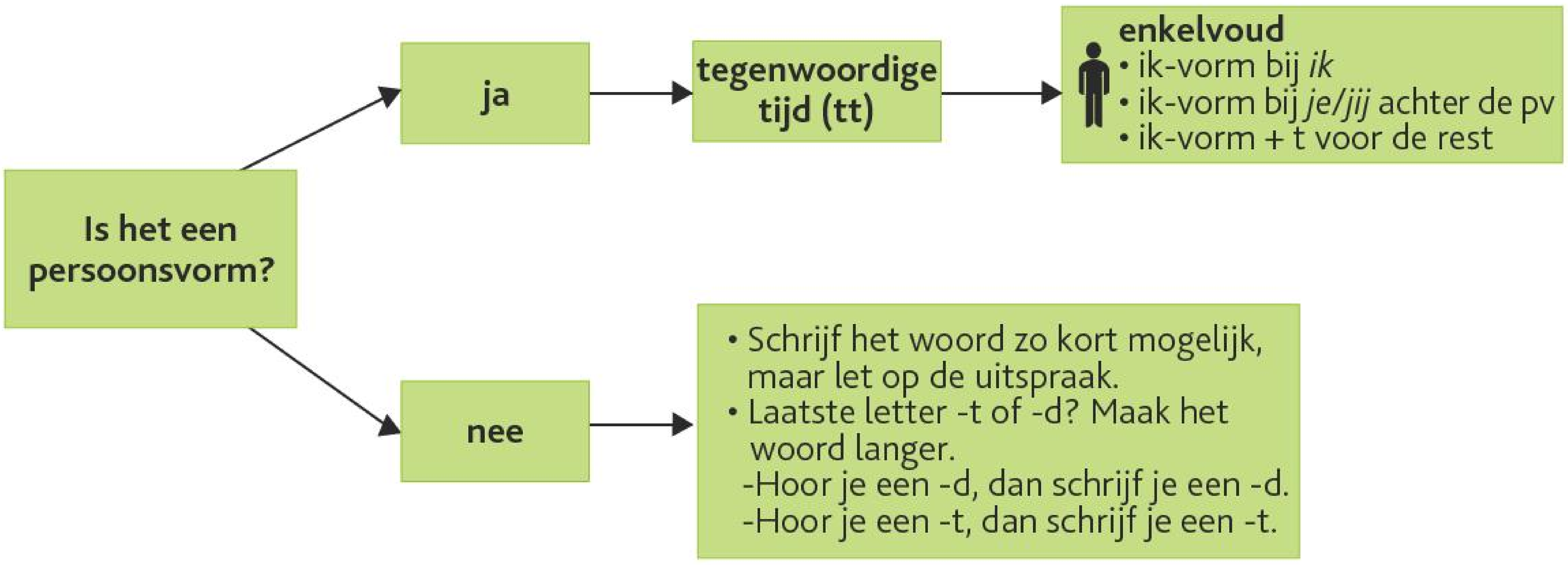
3 Vind / Vindt jij dat ook?

4 De andere auto's zitten vol, dus jij rijd / rijdt met ons mee.

5 Als mijn laptop is opgestart, verzend / verzendt ik de e-mail gelijk.

Opdracht 2

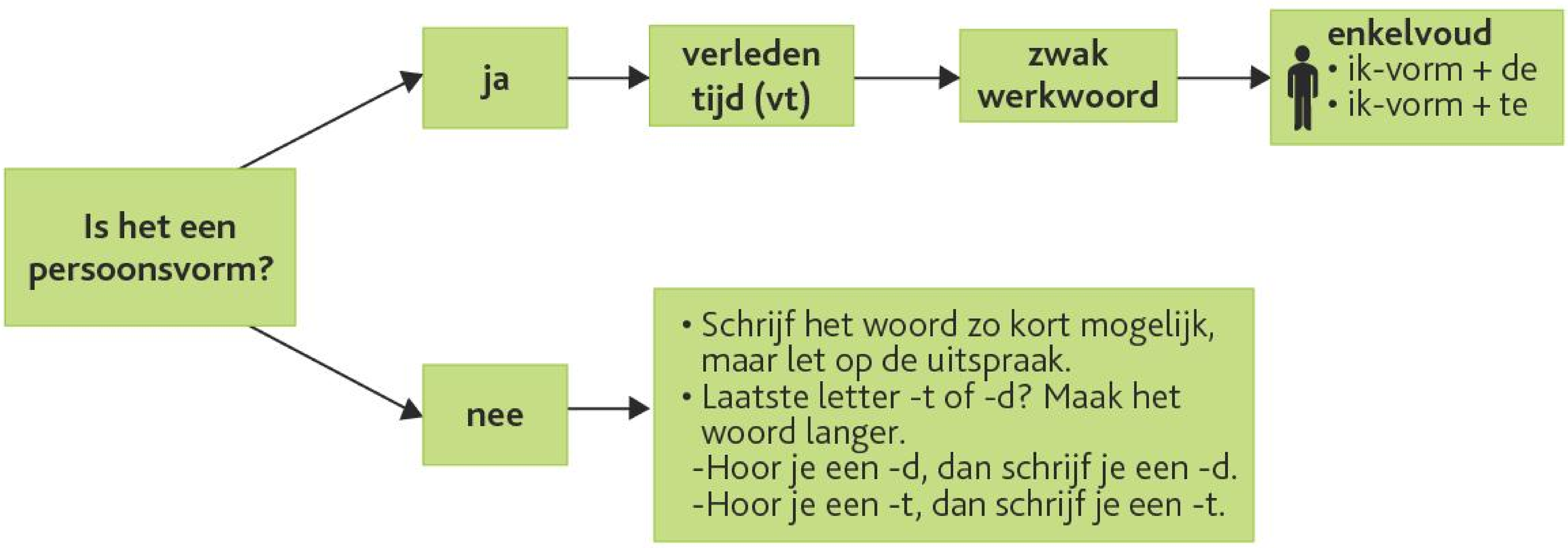
Bepaal eerst of je een persoonsvorm moet invullen (zie bladzijde 257).
Volg daarna het deel van het schema dat hieronder staat en kies de juiste werkwoordsvorm.

1. De huurbaas verhoogd / verhoogt de huur.
2. Wat bedoeld / bedoelt Jamie daarmee?
3. We hebben een half uur geleden al pizza's besteld / bestelt.
4. Er gebeurd / gebeurt hier echt nooit iets spannends!
5. Nadat ze het commentaar heeft gelezen, verbeterd / verbetert Josine haar verslag.
6. Tijn hield een goed verhaal, maar hij heeft me niet overtuigd / overtuigt van zijn mening.

Opdracht 3

Volg het deel van het schema dat hieronder staat en kies de juiste werkwoordsvorm.

1. De vermelde / vermeldde gegevens werden gecontroleerd.
2. De gemeente verbrede / verbreedde de smalle weg.
3. Julian verpeste / verpestte de sfeer met zijn negatieve houding.
4. Wie van jullie bereide / bereidde deze heerlijke pastasalade?
5. Nadat Shelley een paar gemene acties had uitgevoerd, ontvriende / ontvriendde ik haar op alle sociale media.
6. Hoewel het keihard regende, bleven de verklede / verkleedde feestgangers vrolijk wachten op de carnavalsoptocht.

Opdracht 4

Noteer in elke zin de juiste vorm van het werkwoord. Volg de stappen van het schema werkwoordspelling op bladzijde 257. Als het een persoonsvorm is, staat voor de zin of die in de tegenwoordige tijd (tt) of de verleden tijd (vt) moet staan.

1 bezorgen

1 (tt) De pizzabezorger ____________________ de pizza's op tijd.

2 Die leuke postbode heeft een pakketje bij ons ____________________.

2 vergroten

1 (vt) De hardloopster ____________________ haar voorsprong.

2 De ____________________ voorsprong zorgde voor gejuich in het stadion.

3 beantwoorden

1 (tt) Ik ____________________ de vraag direct.

2 (tt) Mijn vriend ____________________ de vraag ook.

3 De ____________________ vragen waren goed.

4 (vt) Steffie ____________________ de vraag ook.

5 Alle vragen moeten snel worden ____________________.

4 besteden

1 (tt) ____________________ jij al jouw kleedgeld aan schoenen?

2 (tt) Winston ____________________ veel geld in de kantine van school.

3 Waaraan hebben de prijswinnaars hun geld ____________________?

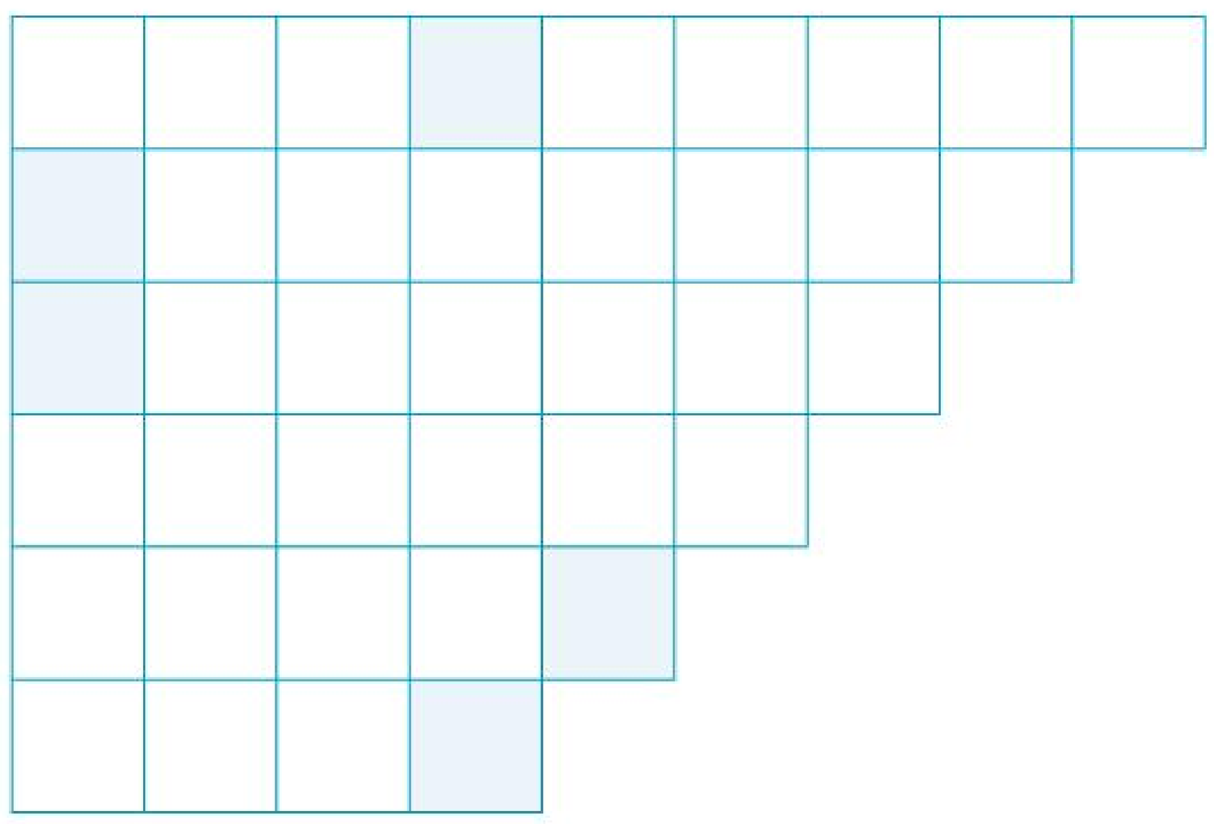
4 (vt) Ik ____________________ in Italië veel geld aan ijsjes.

5 Het ____________________ geld werd precies bijgehouden.

Opdracht 5

1 Lees de zinnen. Alle zinnen moeten in de tegenwoordige tijd staan. Noteer de juiste werkwoordsvormen in de puzzel. Elke vorm past op één plek.

Amy (kleden) zich alternatief en ze (halen) haar kleding bij kringloopwinkels.
Ik (melden) me bij de balie en de assistente (noteren) mijn naam.
Joep heeft raar gedrag (vertonen) na de val, maar hij (herinneren) zich niets.

2 Welke werkwoordsvorm kun je maken met de letters in de gekleurde vakjes?

____

3 Wat is de verleden tijd van die werkwoordsvorm? ____________________

Opdracht
6

1 Lees de oproep. Jij wilt meedoen aan deze wedstrijd. Maak vijf zinnen die je in de e-mail kunt gebruiken. Gebruik in je zinnen een vorm van de volgende werkwoorden: *vinden, filmen, worden, vertonen, verzenden*. Elke zin moet uit ten minste zeven woorden bestaan.

> **WIN EEN JAAR GRATIS NAAR DE BIOSCOOP!**
>
> *Ben jij jonger dan 18 jaar? Ben je gek op films?*
> *Maak je zelf vaak korte filmpjes met je telefoon?*
>
> **Drie keer ja? Dan zoeken wij jou!**
>
> Stuur ons je mooiste filmpje (over je hond of de natuur of een concert of...).
> De tien beste inzendingen worden vertoond op het filmfestival
> en de tien winnaars mogen een jaar lang gratis naar de bioscoop!
>
> Stuur jouw filmpje als bijlage bij een e-mail naar wedstrijd@filmfestival.nl.
> Vertel in de e-mail waarom je juist dit filmpje instuurt.
> Vergeet niet je naam en je leeftijd te vermelden.

1 ______________________________

2 ______________________________

3 ______________________________

4 ______________________________

5 ______________________________

2 Ruil je werkboek met dat van een klasgenoot en controleer elkaars zinnen. Overleg met je docent als je twijfelt over de juiste werkwoordspelling.

Opdracht
7 ✱

Maak zelf een zin met de gegeven werkwoordsvorm.

1 overlegt ______________________________

2 houd ______________________________

3 beloofd ______________________________

Ik kan/weet
- werkwoordsvormen waaraan je niet kunt horen hoe ze worden geschreven goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging formuleren

Je leert over verwijswoorden.

Startopdracht

Bekijk de afbeeldingen.

1 Op welke afbeelding staat een taalfout? afbeelding 1 / afbeelding 2

2 Verbeter de fout: ______________________________

Theorie

video-uitleg

Verwijswoorden

Met een verwijswoord kun je verwijzen naar andere woorden in een tekst.
Meestal gebruik je de juiste verwijswoorden zonder na te hoeven denken.
– *Rob is jarig en hij geeft een feest voor zijn vrienden.*
– *Als mijn zusje vrij is, speelt ze op haar PlayStation.*

Let goed op bij deze **veelgemaakte fouten met verwijswoorden**.

• *Deze* huis …	Wijs een het-woord alleen aan met **dit** of **dat**.
• *Dit* brommer …	Wijs een de-woord alleen aan met **deze** of **die**.
• Het meisje *die* …	Verwijs naar een het-woord met **dat**.
• De tafel *dat* …	Verwijs naar een de-woord met **die**.
• Dit is *me* fiets. • Is dat *jou* huis? • *U* accu is leeg.	Als het bezit erachter staat, mag je hier alleen **mijn**, **jouw** en **uw** gebruiken.
• Die tas is van *mijn*. • Ik kwam *jouw* tegen. • Wij sturen *uw* de offerte.	Er staat geen bezit achter, dus je gebruikt hier **mij**, **jou** en **u**.
• Dit is *onze* huis.	Staat er een bezit achter? Gebruik **ons** bij een het-woord. Gebruik **onze** bij een de-woord of meervoud.
• *Hun* hebben honger.	Gebruik **hun** alleen als er een bezit achter staat: Dat zijn *hun* boeken. Gebruik anders **zij** of **ze**: *Zij/Ze* hebben honger.

Opdracht 1

Kies eerst of er *de* of *het* voor het woord moet staan en kies daarna het juiste verwijswoord.

1 Kim leest ________ tijdschrift elke maand.

Het is de / het tijdschrift, dus: Kim leest deze / dit tijdschrift elke maand.

2 Yash gaat ________ opleiding doen.

Het is de / het opleiding, dus: Yash gaat die / dat opleiding doen.

3 ________ salade is makkelijk om te maken.

Het is de / het salade, dus: Deze / Dit salade is makkelijk om te maken.

4 ________ cadeau is voor Denzel.

Het is de / het cadeau, dus: Deze / Dit cadeau is voor Denzel.

5 Ik zou graag stage lopen bij ________ bedrijf.

Het is de / het bedrijf, dus: Ik zou graag stage lopen bij die / dat bedrijf.

6 Wanneer heb je ________ e-mail verstuurd?

Het is de / het e-mail, dus: Wanneer heb je die / dat e-mail verstuurd?

Opdracht 2

Onderstreep het woord waarnaar je moet verwijzen. Kijk of het een de-woord of een het-woord is en kies dan het juiste verwijswoord.

1 De kinderen gingen op zoek naar de bal, dat / die over het hek was geschoten.

2 Ik bied 50 euro op het steigerhouten bed, dat / die u op Marktplaats heeft gezet.

3 Ik wil graag reageren op de advertentie, dat / die ik op uw website zag staan.

4 Sven heeft afgesproken met een vriend, dat / die hij sinds de basisschool niet meer gezien heeft.

5 In Frankrijk bezochten we een beroemd kasteel, dat / die boven op een berg stond.

6 We hadden dus een groot probleem, dat / die direct opgelost moest worden.

Opdracht 3

Kies het juiste verwijswoord. Staat er een bezit achter het verwijswoord? Onderstreep dan het bezit en kies voor *mijn*, *jouw* of *uw*. In de andere gevallen gebruik je *me*, *mij*, *jou* of *u*.

1 Wanneer komen jou / jouw ouders weer terug van vakantie?

2 Kan iemand mij / mijn even helpen met die zware doos?

3 Dus u / uw kent me / mijn opa en oma?

4 Ik heb me / mijn ID-kaart niet bij me / mijn.

5 We verzamelen morgen om 20.00 uur bij jou / jouw.

6 Noteer hier u / uw adres en telefoonnummer, alstublieft.

Opdracht 4

Kies het juiste verwijswoord. Onthoud: gebruik *ons* als er een het-woord achter staat.

1 Ik vind ons / onze team het gezelligste team van de hele vereniging.

2 Wij zetten ons / onze fiets altijd in de fietsenstalling.

3 Morgen moeten we ons / onze verslag inleveren, toch?

4 Ons / Onze stagebegeleider vertelt wat we vandaag moeten doen.

Opdracht 5

Kies het juiste verwijswoord. Onthoud: gebruik *hun* alleen als er een bezit achter staat.

1 Waarom zijn zij / hun altijd te laat?

2 Veel mensen kunnen niet zonder ze / hun telefoon.

3 Mijn buurjongens zitten in een band en ze / hun zijn echt heel goed!

4 Zij / Hun zullen ons helpen met het invullen van het formulier.

Opdracht 6

Welk verwijswoord past niet op de lege plek?

1	Gisteren was ... zus op televisie.	me – jouw – uw – hun
2	Vanaf morgen staat ... huis te koop.	deze – dit – hun – ons
3	Wanneer is de uitslag van ... examen?	hun – jouw – mijn – onze
4	... computer loopt constant vast.	deze – me – jouw – onze

Opdracht 7

1 Welke drie vakjes met verwijswoorden passen bij de zin in het midden? Trek lijnen tussen de vakjes en de zin.

ons, ons

hun, hun

ze, hun

Wil je … helpen met … interview?

ons, onze

mij, mijn

mij, me

2 Welke vier vakjes met verwijswoorden passen bij de zin in het midden? Trek lijnen tussen de vakjes en de zin.

jouw, dit

je, jouw

jou, deze

jou, dit

Wij vragen … om … formulier zo snel mogelijk terug te sturen.

u, deze

u, uw

uw, dit

u, dit

Opdracht 8

1 Op een formulier moet je soms iets toelichten in een paar zinnen. Lees de toelichtingen op de volgende bladzijde en vul passende verwijswoorden in. Soms passen er meerdere verwijswoorden. Dan mag je kiezen welk woord je noteert. Let op: je mag alleen verwijswoorden gebruiken, dus geen *de*, *het* of *een*!

Wat is de reden voor de opzegging van uw abonnement?

Ik wil ______________ abonnement op ______________ blad opzeggen, omdat het blad voor kinderen is. Ik ben er te oud voor geworden en ik wil een abonnement nemen op een tijdschrift ______________ beter bij ______________ leeftijd past.

Waarom wil je bij ons werken?

Het lijkt ______________ heel leuk om in ______________ winkel te werken, omdat ______________ leuke kleren verkoopt. Ik draag ______________ kleren zelf ook. Het lijkt ______________ leuk om klanten te adviseren bij ______________ keuze. Ik hoop dat ______________ dan blij de winkel uitgaan!

Kunt u uw mening over ons vakantiepark toelichten?

Ik ben een weekend op ______________ park geweest met ______________ familie. ______________ opa en oma hebben het geregeld. ______________ waren 50 jaar getrouwd en hebben hier ______________ trouwdag gevierd. We waren erg blij met ______________ huisje, ______________ mooi en netjes was. Het zwembad is superleuk. Ik ben daar twee keer geweest met ______________ neven. ______________

2 Ruil je werkboek met dat van een klasgenoot en controleer elkaars antwoorden. Overleg met je docent als je twijfelt over het juiste verwijswoord.

Opdracht
9 *

Kies het juiste verwijswoord.

1 De vogel, dat / die hoog in de boom zit, is bruin en het vogeltje, dat / die hier op de grond zit, is zwart.

2 Mijn zussen zijn goed in hockey. Mijn oudste zus, dat / die al uit huis is, speelt in het eerste en mijn kleine zusje, dat / die 7 is, zit in het talententeam.

3 Onze katten zijn heel verschillend. Fido is een zwart katje, dat / die altijd wil rennen en spelen en Felix is een rode kater, dat / die alleen maar slaapt.

Ik kan/weet
- verwijswoorden op de goede manier gebruiken. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Geen woorden maar daden

De lokalen zijn vies, er is vaak lesuitval, de fietsenstalling is te klein, het plein is saai – op elke school is er wel iets, maar met mopperen alleen los je niets op. Er moet wat veranderen en daar gaan jullie voor zorgen!

Samen met drie klasgenoten bedenk je twee dingen die bij jullie op school beter kunnen. In een brief aan de directie leggen jullie uit wat er beter kan, waarom dat nodig is en welke oplossingen jullie hebben bedacht.

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Schrijven*: Een overtuigende tekst schrijven
- *Spreken en gesprekken*: Deelnemen aan een meningvormende discussie

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan onderscheid maken tussen feiten en meningen. 3F • Ik kan onderscheid maken tussen mening en argumenten. 3F
Schrijven	• Ik kan een korte overtuigende tekst schrijven met een inleiding, middenstuk en slot. 2F • Ik kan mijn mening onderbouwen met argumenten en voorbeelden of uitleg. 2F
Kijken en luisteren	• Ik kan uit non-verbale communicatie conclusies trekken over de gevoelens en meningen van de spreker.
Spreken en gesprekken	• Ik kan actief deelnemen aan een meningvormende discussie. 3F
Woordenschat	• Ik kan de betekenis van een onbekend woord in de tekst vinden (of opzoeken in een woordenboek). 2F • Ik weet de betekenis van de woordenlijstwoorden en de uitdrukkingen uit deze paragraaf.
Taalverzorging spelling	• Ik kan meervouden die eindigen op -en goed spellen. 1F • Ik kan meervouden die eindigen op -s goed spellen. 2F • Ik kan meervouden van woorden die eindigen op -ee of -ie goed spellen. 3F
Taalverzorging spelling	• Ik kan werkwoordsvormen waaraan je niet kunt horen hoe ze worden geschreven goed spellen. 3F
Taalverzorging formuleren	• Ik kan verwijswoorden op de goede manier gebruiken. 2F

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten gingen nog niet goed? Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de theorievideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online extra oefenen.

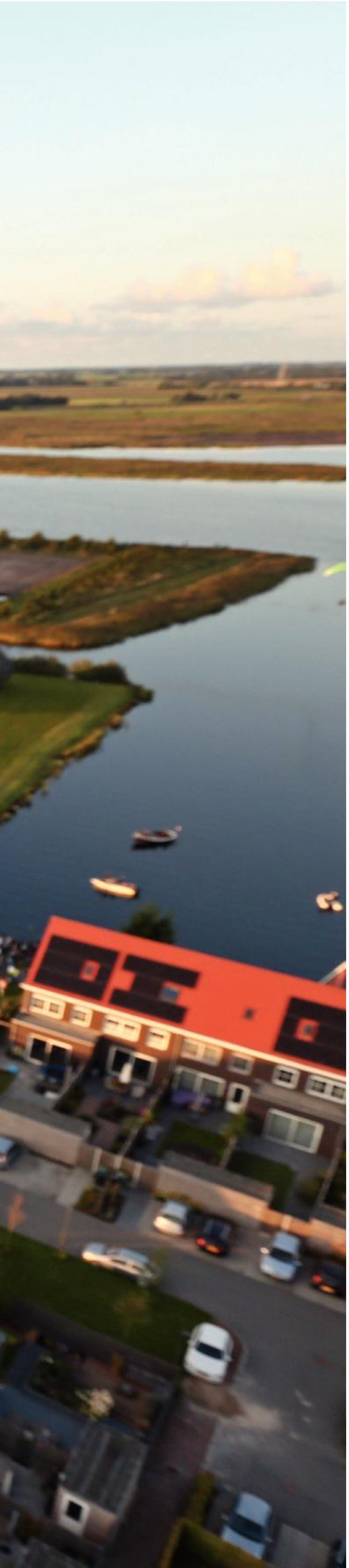
Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Hoofdstuk 4

Kansen

TAALWEETJES

Weet je nog dat weetje?

Weet je nog wat een *bekbrommer* is? In leerjaar 1 kwam die langsrijden bij een weetje over dialecten. En weet je nog die bommelwoorden? Het *kerstomaatje* is er een. Zij kwam in leerjaar 2 voorbij schuifelen. En vorig jaar heb je de *Tongbrekerstest* gedaan met die scheve sneden brood.

Doe de Weetjesquiz en check wat jij nog weet.

Jouw beeld bij Nederlands

De Nederlandse Taalunie heeft een aantal jaar geleden onderzocht wat jongeren vinden van de Nederlandse taal. De eerste vraag van het onderzoek was deze: 'Zoek een plaatje dat laat zien wat je vindt van de Nederlandse taal en leg uit waarom je dat plaatje kiest.' Een jongere koos het plaatje hiernaast en schreef erbij: 'Het is een plaatje van hangsloten. Deze kunnen ook open, dan verandert de taal en als die hangsloten dicht blijven, blijft de taal hetzelfde.'

Zoek of teken zelf zo'n plaatje en schrijf je uitleg erbij.

Creatief met taal

Een uitkomst van het onderzoek van de Nederlandse Taalunie was dat er in de lessen Nederlands te veel aandacht is voor de 'saaie' onderwerpen, zoals spelling en grammatica. Jongeren willen op school op een meer creatieve manier bezig zijn met taal. Hoe dan?
Bedenk zelf een leuke, creatieve opdracht voor Nederlands.

Lezen

Je leert over leesdoelen en leesstrategieën.

Startopdracht

Bekijk het NS-informatiebord.

1 Als je naar een bepaalde plaats wilt reizen, let je op de grote / kleine / grote en kleine letters.

2 Als je wilt weten of een trein vertraging heeft, let je op de blauwe / rode woorden.

3 Als je snel naar Hilversum wilt reizen, kun je nu het best de trein van spoor 6 / 7 nemen.

4 Heb je om deze vragen te beantwoorden het hele informatiebord nauwkeurig gelezen? ja / nee

Theorie

video-uitleg

Leesdoelen en leesstrategieën

Je kunt een tekst op verschillende manieren lezen. Welke **leesstrategie** je kiest, hangt af van je **leesdoel**.

Leesdoel	Leesstrategie	Aanpak
• onderwerp vaststellen • snel weten of een tekst voor jou bruikbaar of interessant is	**Verkennend lezen**	• Bekijk de tekst. Kijk naar de titel, de tussenkopjes, de afbeeldingen, de anders gedrukte woorden en de bron. • Lees de eerste alinea.
• deelonderwerpen vinden	**Globaal lezen**	• Lees de tussenkopjes. • Lees de eerste en de laatste alinea. • Lees de eerste en laatste zin van alle alinea's.
• de tekst helemaal goed lezen en begrijpen • de hoofdzaken van de tekst vinden	**Precies lezen**	• Lees de tekst helemaal. • Gebruik bij moeilijke woorden een manier om de betekenis van een onbekend woord te vinden. • Zoek naar signaalwoorden die verbanden aangeven. • Bedenk wat de hoofdgedachte is (let op inleiding en slot).
• informatie opzoeken in een tekst • het antwoord op een vraag zoeken	**Zoekend lezen**	• Kijk naar tussenkopjes en anders gedrukte woorden. Let ook op opvallende tekens. • Als je weet waar de informatie in de tekst staat, ga je precies lezen.
• betrouwbaarheid van de tekst beoordelen	**Kritisch lezen**	Vraag je af: • Is de bron bekend, actueel en betrouwbaar? • Is de schrijver deskundig en onpartijdig? • Wat is het doel van de tekst?

Opdracht 1

Lees tekst 1 verkennend.

1 Tekst 1 gaat over wombats / de keutels van wombats.

Lees tekst 1 globaal.

2 Welke twee vragen worden waarschijnlijk beantwoord in tekst 1?
- ○ Hoe kan het dat wombats vierkante keutels leggen?
- ○ In welke landen komen wombats het meest voor in het wild?
- ○ Waarom stapelt een wombat zijn keutels op?
- ○ Wat zijn de voedingsgewoonten van een wombat?

Lees tekst 1 precies.

3 Wat wordt bedoeld met 'Met bekend resultaat' (tweede kolom)?
- ○ de onregelmatige rekbaarheid van de darm
- ○ een blokkentoren
- ○ een kleine honderd keutels per nacht
- ○ vierkante keutels

4 'De geur wil zeggen: ''Hier woon ik, dit is mijn territorium.' Om dat visueel kracht bij te zetten, stapelen ze hun stront op prominente plekken (...)' (kolom 3)
'Territorium' betekent: drol / gebied.
'Visueel kracht bijzetten' betekent: duidelijk laten ruiken / zien.
'Prominente' betekent: geheime / opvallende.

Vul in: De wombat stapelt zijn keutels op, om ______________________________

____.

5 Welke functie hebben de afbeeldingen?

De afbeeldingen
- ○ laten belangrijke informatie zien, die niet is verteld.
- ○ maken informatie uit de tekst duidelijker.
- ○ sporen de lezer aan om meer informatie te zoeken over wombats.
- ○ zijn alleen bedoeld om de aandacht van de lezer te trekken.

6 Welke zin geeft het beste de hoofdgedachte van de hele tekst weer?
- ○ Wombats leggen door hun bijzondere darmen vierkante keutels en dat heeft een aantal voordelen voor ze.
- ○ Wombats leggen vierkante keutels, omdat een deel van hun darmen een onregelmatige rekbaarheid heeft.
- ○ Wombats zijn Australische nachtdieren, die wel honderd keutels per nacht poepen.
- ○ Wombats zijn bijzondere dieren omdat ze door hun keutels laten zien en ruiken wat hun territorium is

7 Lees tekst 1 kritisch. Het is een artikel uit *Quest*, een tijdschrift waarin ingewikkelde onderwerpen op een makkelijke manier worden uitgelegd.

Wat denk jij?
De bron is betrouwbaar / onbetrouwbaar. De schrijver van tekst 1 is

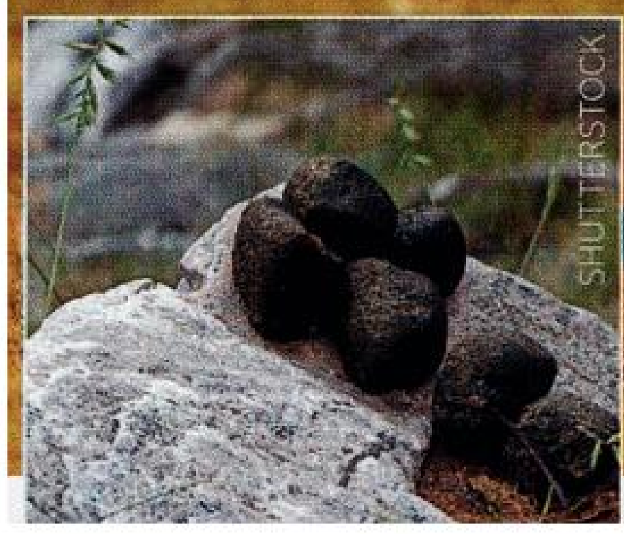
ondeskundig / deskundig en partijdig / onpartijdig. Het doel van de tekst is

informeren / overtuigen. Tekst 1 is dus wel / niet betrouwbaar.

Tekst 1

Stapelbare keutels

Wie? De wombat (*Vombatus ursinus*)
Rechthoek? Geen mooie worstendrollen of ronde uitwerpselen voor de wombat. Dit Australische nachtdier poept vierkante keutels, een kleine honderd per nacht. Alsof dat nog niet genoeg is, bouwt hij er fraaie blokkentorens van.
Nut? Eerst het hoe. Deze dieren hebben geen vierkante anus. Hun geheim schuilt in het laatste deel van de darmen, ontdekten wetenschappers van het Georgia Institute of Technology (VS). Ze bliezen langwerpige ballonnen op in de darmen van dode wombats en zagen dat het laatste deel van de darm niet overal even rekbaar was. Door de onregelmatige rekbaarheid is dit gedeelte een soort rechthoekige buis waar de poep doorheen wordt geduwd. Met bekend resultaat. Maar wat is het voordeel van blokvormige keutels? Wombats laten hun soortgenoten letterlijk een poepie ruiken. De geur wil zeggen: 'Hier woon ik, dit is mijn territorium'. Om dat visueel kracht bij te zetten, stapelen ze hun stront op prominente plekken, zoals een rots. Wel zo handig als je drollen er dan niet snel afrollen. Zo kunnen soortgenoten niet alleen ruiken, maar ook zien van wie dit terrein is.

Ronde keutels rollen eraf. Zonde, dan ziet niemand jouw strontblokken!

Quest 181, maart 2019

Opdracht
2

Bekijk tekst 2.

1 Wat is naast informeren het belangrijkste doel van tekst 2?
- ○ aansporen om iets te doen
- ○ amuseren
- ○ waarschuwen

Lees tekst 2 zoekend.

2 Een vaatwasser verbruikt meer / minder water dan je verbruikt als je de afwas met de hand doet.

3 Je kunt het meeste water besparen door
- ○ de keuzeknop van de wc te gebruiken.
- ○ de kraan dicht te doen als je je tanden poetst.
- ○ de stopknop van de wc te gebruiken.
- ○ korter te douchen.

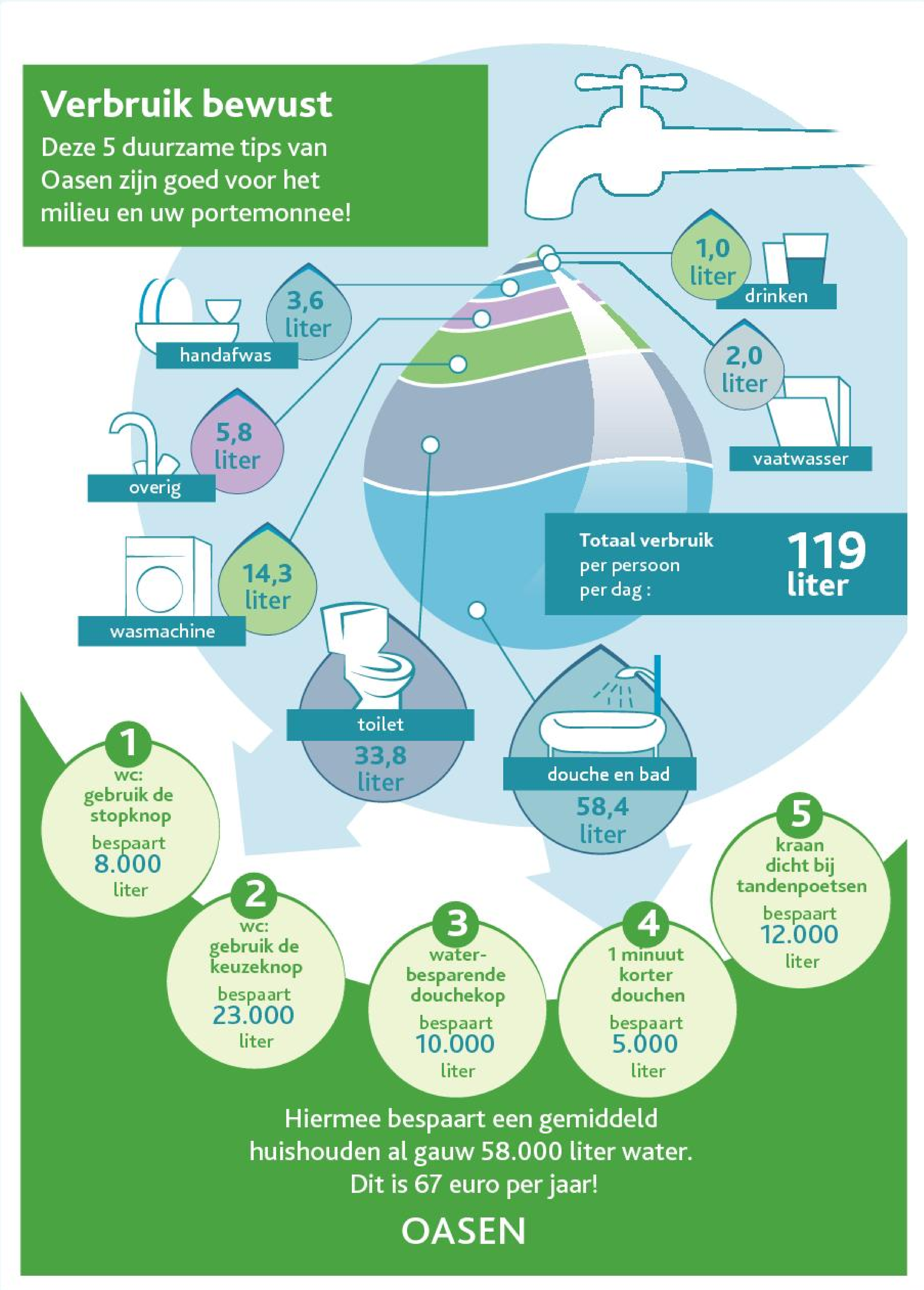
4 Wat is de belangrijkste functie van de afbeelding van de grote waterdruppel die uit de kraan komt?
- ○ de aandacht van de lezer trekken
- ○ de advertentie aantrekkelijker maken
- ○ extra informatie toevoegen
- ○ informatie verduidelijken

5 Wat is de bedoeling van de tekst in de groene rondjes?
- ○ de mening van *Oasen* samenvatten
- ○ tips geven om water te besparen
- ○ waarschuwen om niet te veel water te gebruiken

6 Met 'Verbruik bewust' wordt bedoeld: zorg ervoor dat je minder water gebruikt / weet hoeveel water je gebruikt en waarvoor.

7 *Oasen* is een drinkwaterbedrijf. Waarom is het eigenlijk bijzonder dat dit bedrijf tips geeft om water te besparen? ______________________

Tekst 2

Opdracht 3

Bekijk tekst 3.

1 Als je het antwoord op de vraag in de titel wilt weten, kun je déze tekst het best verkennend / globaal / precies lezen.

Lees tekst 3 nu helemaal.

2 Welk tussenkopje geeft het best het deelonderwerp van alinea 3 aan?
- ○ Bruin water
- ○ Filters
- ○ Grondwater
- ○ IJzer en mangaan

3 Wat zijn de gevolgen van droogte? Zet de volgende zaken in de juiste volgorde door ze te nummeren.

_______ bruin water

___1___ droogte

_______ ijzer- en mangaandeeltjes uit de leidingen komen in het drinkwater

_______ piek in drinkwaterverbruik

_______ stroomsnelheid in de leidingen verandert

4 Welk antwoord geeft de tekst op de vraag die in de titel wordt gesteld?
- ○ omdat de waterfilters niet goed werken als er te veel water wordt gebruikt
- ○ omdat een heel hoog waterverbruik kan leiden tot bruin water
- ○ omdat er anders tijdens de spitsuren wel een watertekort kan ontstaan
- ○ omdat we anders water gebruiken dat schadelijk is voor de gezondheid

5 De bedoeling van het slot van de tekst is
- ○ de belangrijkste informatie samenvatten.
- ○ de lezer waarschuwen.
- ○ een toekomstverwachting uitspreken.
- ○ nieuwe informatie geven.

6 Tekst 2 en 3 gaan allebei over water, maar er staat andere informatie in. In

tekst 2 / tekst 3 staat vooral hoe je water kunt besparen en in

tekst 2 / tekst 3 staat vooral waarom je water moet besparen.

Tekst 3

Geen watertekort maar wel water besparen. Waarom eigenlijk?

[1] Vooral bij een hittegolf en langdurige droogte vragen Nederlandse drinkwaterbedrijven aan consumenten om waterbesparende maatregelen te nemen. Niet omdat er een echt watertekort dreigt, maar vooral omdat er op die warme en droge dagen enorme pieken zijn in het watergebruik. Dit zijn vaak de spitsuren voor watergebruik: in de ochtend tussen 6.00 uur en 9.00 uur en 's avonds tussen 18.00 uur en 22.00 uur.

[2] Op snikhete dagen schiet ons waterverbruik de hoogte in. We douchen meer, we besproeien de tuin met kraanwater en voor de kinderen vullen we zwembadjes. Elk drinkwaterbedrijf is in principe voorbereid op die extra vraag naar water. Maar vooral als die warmte en droogte langer aanhouden, wordt aan mensen gevraagd om het watergebruik in de spitsuren zoveel mogelijk te beperken. Zo voorkomen we met z'n allen een lagere druk en daarmee de kans op bruin water.

[3] Bij een piek in drinkwaterverbruik kan de stroomsnelheid in drinkwaterleidingen veranderen. In dat geval kan er in zeldzame gevallen bruin water uit de kraan komen. Dat ziet er niet fris uit, maar het is niet schadelijk voor de gezondheid. De bruine kleur wordt veroorzaakt door deeltjes ijzer en mangaan die van nature voorkomen in het grondwater. Deze deeltjes worden voor het grootste deel uit het water gefilterd tijdens het zuiveren van het grondwater tot drinkwater. Een klein deel gaat door de filters heen en zet zich af in de leidingen. Onder normale omstandigheden blijft het daar zitten, maar als de stroomsnelheid verandert, dan kunnen die deeltjes worden meegenomen in het kraanwater, dat dan een bruine kleur krijgt.

[4] Kortom, ook tijdens langdurige perioden van hitte en droogte komt de drinkwatervoorziening niet in gevaar. Wel is er tijdens de spitsuren in de ochtend en de avond kans op bruin water. De kans daarop wordt echter kleiner als de consument tijdens deze pieken niet onnodig water gebruikt.

Naar: www.drinkwaterplatform.nl, op 8 april 2019

Opdracht 4

Lees tekst 4.

1 Wat is het onderwerp van tekst 4?
- ○ de ervaring van Tim Jalving met *Dream School*
- ○ de werkwijze van het programma *Dream School*
- ○ het helpen van jongeren die vastlopen in het onderwijs

2 'Vroegtijdige schoolverlaters' (al. 1) zijn jongeren die:
- ○ nog geen 18 zijn als ze van school gaan.
- ○ te vaak zijn blijven zitten.
- ○ veel spijbelen.
- ○ zonder diploma van school gaan.

3 Aan welke twee voorwaarden moeten jongeren die mee willen doen aan *Dream School* voldoen?

1 ______________________ 2 ______________________

4 Onderstreep in alinea 3 het doel dat de presentatoren van *Dream School* willen bereiken.

Hebben Eric van 't Zelfde en Lucia Rijker dit doel bij Tim bereikt? ja / nee

5 Wat is de functie van alinea 4, 5 en 6?
De functie van alinea 4, 5 en 6 is de lezer
- ○ informeren over de gevolgen die ADHD voor iemand kan hebben.
- ○ informeren over wat Tim deed voordat hij meedeed aan *Dream School*.
- ○ ervan overtuigen dat het Nederlandse onderwijssysteem voor sommige leerlingen niet werkt.
- ○ ervan overtuigen dat het Tims eigen schuld is dat hij zijn opleiding niet heeft afgemaakt.

6 In de eerste zin van alinea 5 staat dat Tim de opleiding Sport en Bewegen niet afmaakt. Wat staat in de rest van alinea 5?
- ○ de gevolgen daarvan
- ○ de oorzaken daarvan
- ○ een samenvatting daarvan
- ○ het doel daarvan

7 'Tijdens deze 'schoolpauze' was hij allesbehalve aan het luieren.' (al. 6) Wat wordt met deze zin bedoeld?

In de twee jaar dat Tim niet / wel naar school ging, heeft hij geluierd / hard gewerkt.

8 In het slot van de tekst wil de schrijver laten zien dat
- ○ deelname aan *Dream School* voor alle deelnemers heel succesvol is.
- ○ het helemaal niet erg is als je na het vmbo niet weet wat je moet gaan doen.
- ○ je alles kunt bereiken als je maar doorzet.
- ○ Tim dankzij *Dream School* weer toekomstplannen heeft.

9 Wat staat vooral in tekst 4?
- ○ de mening van Tim
- ○ feiten en de mening van Tim
- ○ feiten en de mening van de schrijver
- ○ de meningen van Tim en de schrijver

Tekst 4

Jongere pakt de draad weer op na deelname tv-programma *Dream School*

[1] Na enkele verwoede pogingen om te studeren, verliet Tim Jalving (18) uit Oud-Beijerland vroegtijdig de schoolbanken. Om de draad weer op te pakken, deed hij mee aan het tv-programma *Dream School*. Daarin proberen vroegtijdige schoolverlaters de motivatie te vinden om opnieuw aan de slag te gaan. De vaak tegendraadse jongeren zijn vastgelopen in het reguliere schoolsysteem.

[2] 'Ik was op vakantie in Spanje toen ik afgelopen zomer via Instagram een oproep tegenkwam van de NTR, de omroep waar *Dream School* wordt uitgezonden', vertelt Tim Jalving. Zijn mondhoeken krullen naar boven in een glimlach. 'Ze zochten kandidaten voor het nieuwe seizoen van *Dream School*. Aangezien ik aan de voorwaarden voldeed – ik was zonder diploma van school gegaan en ook nog tussen de 16 en 23 jaar – heb ik me stiekem opgegeven, want in die tijd zat ik in een dip. Ik wist niet wat ik wilde doen, ik zat niet op school en had eigenlijk niets waar ik me aan vast kon houden.'

[3] *Dream School* wordt gepresenteerd door kickbokster Lucia Rijker en rector Eric van 't Zelfde. Zij proberen de leerlingen nieuwe inzichten te geven door hen gastlessen van bekende Nederlanders te laten volgen. De gastlessen hebben indruk op Tim gemaakt. Net als de aanpak van kickbokster Lucia Rijker. 'Ik ben een nieuwe Tim geworden', zegt hij. 'Dat voelde ik al toen ik de eerste dag het klooster alias schoolgebouw binnenstapte.'

[4] Tim deed na de mavo op het Hoeksch Lyceum een poging om een opleiding bij Defensie te volgen. 'Dat is écht mijn allergrootste droom. Ik wilde dat zó graag.' Vanwege een oogafwijking en medicatie die hij slikt voor ADHD werd hij echter niet toegelaten. De teleurstelling was heel groot, vertelt hij.

[5] Toen begon Tim aan de opleiding mbo Sport en Bewegen, maar maakte die niet af. 'Ik had geen doel meer voor ogen, dan raak ik erop uitgekeken. Ik deed niets aan school en dan stapelt het werk zich alsmaar op.' Daarnaast vond hij het moeilijk om met grote hoeveelheid verantwoordelijkheden om te gaan. 'Als ik iets niet inleverde, maakte dat de school niet uit. Aan het eind van het schooljaar had ik mezelf ermee, want mijn achterstand was niet meer in te halen.'

[6] Ten slotte besloot hij een 'tussenjaar' te nemen. Dat liep uit de hand, want dat ene tussenjaar werden er al snel twee. Tijdens deze 'schoolpauze' was hij allesbehalve aan het luieren. 'Ik werkte in een fabriek. Met heel veel plezier, trouwens.' Toch bleef er iets knagen.

[7] 'Ik snapte zelf ook wel dat ik niet heel mijn leven dit werk kan blijven doen, zonder diploma', zegt Tim. 'En sinds *Dream School* weet ik dat zeker.' De zelfverzekerdheid straalt uit zijn ogen. 'Ik ben erachter gekomen dat mijn passie ligt bij fabrieken, daar sluit een opleiding in de logistiek bij aan.' Verder heeft hij een liefde ontwikkeld voor fotografie. 'En nog steeds trekt het leger, dat is en blijft nog steeds mijn grote droom.'

Naar: www.ad.nl, op 16 februari 2019

Opdracht
5 ✱

Jij denkt erover om de opleiding Medewerker dierverzorging te gaan volgen, maar zoekt eerst informatie over de kans op stage en werk. Je vindt tekst 5.

1 Is het makkelijk om een stageplaats te krijgen als je de bol-opleiding volgt?
ja / nee

2 Heb je iets aan deze tekst als je wilt weten hoe groot de kans op een leerbaan is? ja / nee

3 Is het een verstandige keuze om deze opleiding te gaan doen, als je kijkt naar de kans op werk?

Ja / nee, want ______________________________

4 Deze tekst is bedoeld voor leerlingen die naar het mbo willen. Vind jij dat het taalgebruik past bij het publiek voor wie de tekst is bedoeld?

Ja / nee, want ______________________________.

Tekst 5

Medewerker dierverzorging

Niveau 2

Kans op stage
Voor deze opleiding is het aanbod van stageplaatsen door bedrijven enigszins kleiner dan de vraag naar stageplaatsen door bol-studenten. Verwacht wordt dat bol-studenten moeite moeten doen om een geschikte stageplaats te vinden, bijvoorbeeld door te solliciteren bij meerdere leerbedrijven.

Kans op leerbaan
Dit is een opleiding die (vooral) door bol-studenten wordt gevolgd. Vandaar dat voor deze opleiding alleen de kans op stage is bepaald en niet de kans op een leerbaan.

Kans op werk
In het algemeen geldt voor deze opleiding dat de vraag naar recent gediplomeerden veel kleiner zal zijn dan het aanbod.

Naar: www.s-bb.nl, op 1 mei 2019

Ik kan/weet
- belangrijke informatie uit de tekst halen en de manier van lezen daarop afstemmen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert schrijven voor een baan of stage.

Startopdracht Bekijk de strip. Vind jij werken ook fantastisch?

Ik vind werken **wel** / **niet** fantastisch, omdat ______________________________

____

Theorie

video-uitleg

Schrijven voor een baan of stage

Voor een (bij)baan of stageplaats moet je vaak solliciteren. Dat kan met een sollicitatieformulier, per e-mail of met een sollicitatiebrief. Een werkgever vraagt altijd om een **motivatie** en om een **cv**.
Een motivatie vul je in op het formulier of zet je in je brief of e-mail. Een cv, een overzicht van je persoonlijke gegevens, voeg je bij het formulier of de brief of e-mail.
Of een werkgever jou uitnodigt voor een kennismaking, hangt voor een groot deel af van wat jij inlevert. Zorg daarom dat alles foutloos en volledig is en er verzorgd uitziet.

Zo schrijf je een goede motivatie
Vertel:
- iets over jezelf en leg uit waarom de functie en het bedrijf je leuk lijken. Het is belangrijk dat je enthousiast overkomt.
- waarom de werkgever juist jou zou moeten aannemen. Leg uit welke eigenschappen jou geschikt maken voor de functie en geef daarbij voorbeelden.
- iets over je eventuele (werk)ervaring. Leg uit waarom je die ervaring goed kunt gebruiken in deze functie.

Zo maak je een goed cv
- Begin met je persoonlijke gegevens en opleiding(en). Deze gegevens gebruik je bij elke sollicitatie.
- Noteer daarna je werkervaring (baantjes, stages). Noem ook (onbetaalde) klusjes, als die passen bij de functie.

- In het laatste deel noem je bijvoorbeeld de hobby's, interesses, eigenschappen en vaardigheden die passen bij de baan of stageplaats waarop je nu solliciteert.
- Gebruik een 'rustig' lettertype en zorg voor een mooie/opvallende lay-out, maar overdrijf niet.

Een voorbeeld van een cv vind je op bladzijde 255 en 256.

Soms moet je een volledige **sollicitatiebrief** schrijven. Online vind je daarover meer informatie.

Opdracht 1

In de advertentie van een bouwmarkt staan de kopjes:

a *Wat ga je doen?*
b *Wat vragen wij?*
c *Wat eisen wij?*
d *Wat bieden wij?*

1 Onder welk kopje staat de volgende informatie? Noteer de letter.

1 minimumleeftijd ______

2 werktijden en salaris ______

3 eigenschappen en vaardigheden ______

4 werkzaamheden ______

5 opleiding die nodig is ______

2 Onder het kopje *Wat vragen wij?* staan de volgende zinnen:

> Wij zoeken iemand die het fijn vindt om klanten te helpen en graag de handen uit de mouwen steekt. Daarbij willen we een collega die bereid is om te blijven leren en die goed kan samenwerken. Ook moet hij of zij wel een beetje verstand hebben van knutselen.

Trek lijnen tussen de woorden uit de advertentie en de motivatie.

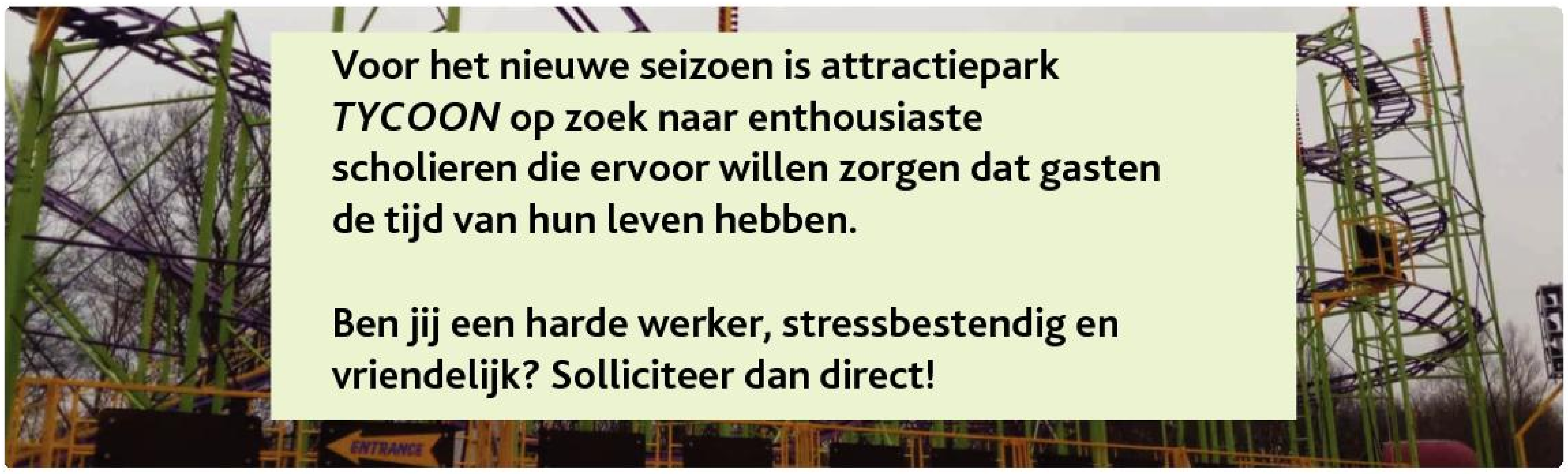
advertentie	**motivatie**
fijn vindt om klanten te helpen	Als ik iets niet begrijp of niet weet hoe ik iets moet doen, vraag ik een collega. Dan kan ik het de volgende keer zelf.
de handen uit de mouwen steekt	Ik luister goed naar de vragen van klanten en help ze zo goed mogelijk.
bereid is om te blijven leren	Op school moeten we vaak in groepjes werken en dat vind ik leuk, want samen kun je vaak veel meer dan in je eentje.
goed kan samenwerken	Regelmatig help ik in het klusbedrijf van mijn oom. Van hem heb ik ook geleerd hoe ik mijn eigen meubels kan maken.
beetje verstand hebben van knutselen	Stilzitten is niet echt mijn ding. Ik vind het veel fijner om dingen te doen.

3 In de advertentie staat ook dat het bij de vacature gaat om werken en leren (bbl). Ze willen graag weten waarom je kiest voor een bbl-opleiding en niet voor een bol-opleiding, waarbij je het grootste deel van de opleiding op school te vinden bent.

Schrijf hiervoor een motivatie van ongeveer 50 woorden.

Opdracht 2

Op zoek naar een vakantiebaan lees je de volgende advertentie:

Voor deze vakantiebaan moet je een sollicitatieformulier invullen. Lees het formulier op de volgende bladzijden eerst goed door.

1 Wat betekent *Ik heb dit formulier volledig en naar waarheid ingevuld*?

2 Vul het formulier in tot het kopje *Motivatie.* Onder het kopje *Motivatie* staan drie vragen. Noteer in steekwoorden je antwoorden op die drie vragen.

1 Waarom wil je bij ons bedrijf werken?

2 Wat lijkt je zo leuk aan de functie die je hebt uitgekozen?

3 Welke kwaliteiten maken jou geschikt voor ons bedrijf en deze functie?

3 Gebruik je antwoorden van vraag 2 om een motivatie te schrijven. Schrijf die eerst op een kladblaadje en daarna op het formulier.

4 Ruil je formulier met dat van een klasgenoot en vul voor elkaar het feedbackformulier in.

Attractiepark TYCOON

SOLLICITATIEFORMULIER

Vul dit formulier volledig en goed leesbaar in.

Ik solliciteer naar de functie … (max. twee functies aankruisen)	0 horeca – keuken 0 horeca – bediening 0 verkoper in een van de winkeltjes 0 baliemedewerker bij de entree 0 milieudienst (schoonmaken park e.d.)

Persoonsgegevens

Voorletters	
Voornaam	
Achternaam	
Straatnaam	
Huisnummer (+ toevoeging)	
Postcode en woonplaats	
Mobiel nummer	
E-mailadres	
Geboortedatum [dd/mm/jjjj]	
Geslacht	0 man 0 vrouw

Opleiding

Opleidingsniveau	0 vmbo 0 havo	0 vwo 0 mbo	0 hbo 0 anders
Diploma behaald	0 ja	0 nee	
Ik spreek Engels	0 matig	0 goed	0 voldoende
Ik spreek Duits	0 matig	0 goed	0 voldoende

Werkervaring

Heb je al eens eerder gewerkt?	0 nee, dit is mijn eerste bijbaan. 0 ja
	Naam werkgever: Werkzaamheden:

→

Beschikbaarheid			
Wanneer ben je beschikbaar om te werken?	0 het hele jaar 0 alleen in de zomervakantie (juni/juli/augustus) 0 in alle schoolvakanties 0 in de weekenden		
Welke dagen van de week ben je <u>niet</u> beschikbaar?	0 maandag 0 dinsdag 0 woensdag	0 donderdag 0 vrijdag 0 zaterdag	0 zondag

Motivatie

Geef een motivatie waarin je uitlegt waarom we jou zouden uitnodigen voor een gesprek.

Gebruik voor je motivatie jouw antwoorden op de volgende vragen:
- Waarom wil je bij ons bedrijf werken?
- Wat lijkt je zo leuk aan de functie die je hebt uitgekozen?
- Welke kwaliteiten maken jou geschikt voor ons bedrijf en deze functie?

0 Ik heb dit formulier volledig en naar waarheid ingevuld.

Mail dit formulier én je cv naar werk@attractieparktycoon.nl

Opdracht 3

Onderaan het sollicitatieformulier van attractiepark *TYCOON* staat dat je ook je cv moet meesturen. In je cv zet je onder één kopje de eigenschappen en vaardigheden die bij jou passen en die belangrijk zijn voor de vacature.

1 Kruis twee dingen aan die passen bij jou en bij de functie die jij hebt uitgekozen.

- ○ creatief
- ○ enthousiast
- ○ gemotiveerd
- ○ nauwkeurig
- ○ behulpzaam
- ○ bereid om iets extra's te doen
- ○ instructies uitvoeren
- ○ handig
- ○ verantwoordelijkheidsgevoel
- ○ zelfstandig

2 Bedenk bij een van de aangekruiste eigenschappen een voorbeeld waaruit blijkt dat jij de gevraagde eigenschap hebt.

3 Vul jouw gegevens in op het lege cv hieronder.

4 Ruil je cv met dat van een klasgenoot. Controleer het cv: is alles juist en volledig ingevuld? Denk ook aan hoofdletters.

5 Ruil jullie cv's weer. Werk je cv op de computer uit tot een persoonlijk cv. Gebruik het voorbeeld van een cv op bladzijde 256.

6 Laat je cv controleren door je docent.

Curriculum vitae

PERSOONLIJKE GEGEGEVENS

naam ____________________

voornamen ____________________

adres ____________________

____

telefoonnummer ____________________

e-mailadres ____________________

geboortedatum en -plaats ____________________

OPLEIDING EN CURSUSSEN

van __________ tot __________ ____________________

van __________ tot __________ ____________________

van __________ tot __________ ____________________

WERKERVARING

van __________ tot __________ ____________________

van __________ tot __________ ____________________

van __________ tot __________ ____________________

EIGENSCHAPPEN EN VAARDIGHEDEN

- ____________________
- ____________________

HOBBY'S EN INTERESSES

- ____________________
- ____________________

Ik kan/weet

- een sollicitatieformulier invullen. 1F
- een motivatie schrijven.
- een cv maken.

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert kijk- en luisterstrategieën gebruiken.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding. Je kunt verschillende redenen hebben om dit examennieuws aan te klikken. Welk stuk zin rechts hoort bij de stukken zin links? Trek lijnen.

Ik wil alleen iets weten over het examen Engels, dus ik ga	de hele aflevering goed bekijken.
Ik wil weten of de informatie in dit nieuws echt klopt, dus ik ga	ondertussen iets anders doen en wacht tot ik hoor dat het daarover gaat.
Volgens Dion geven ze in dit nieuws goede tips, dus ik ga	uitzoeken wat de bron van dit nieuws is.

Theorie

video-uitleg

Kijk-/luisterstrategieën

Goed kijken en luisteren kan op verschillende manieren.
Je kijk-/luisterstrategie hangt af van je doel. Bijvoorbeeld:

- **Globaal** – Je kijkt en luistert oppervlakkig totdat je iets interessants hoort. Je hebt bijvoorbeeld het nieuws op staan, maar luistert niet echt totdat je opeens iets hoort over je favoriete sporter.
- **Zoekend** – Je weet van tevoren waarop je moet letten en wacht op de informatie die jij nodig hebt. Zoekend kijken en luisteren doe je vooral als je bepaalde informatie wilt, bijvoorbeeld de vertraging van je bus op het station of de voordelen van een bepaald merk sneakers.
- **Precies** – Je kijkt en luistert heel goed. Dit doe je bijvoorbeeld als je docent uitlegt wat je precies moet gaan doen of als je vragen over een fragment moet beantwoorden.
- **Kritisch** – Je bedenkt of de informatie betrouwbaar is. Waar komt de informatie vandaan? Wie vertelt het? Waarom wordt het verteld?

Opdracht 1

Je gaat kijken naar een fragment over trampolinespringen. Lees eerst vraag 1, bekijk dan het fragment zoekend en beantwoord de vraag.

1 Sommige mensen zeggen dat trampolinespringen gevaarlijk is, omdat je er hersenbeschadiging van kunt krijgen. Hebben zij gelijk? ja / nee

Lees de vragen 2 en 3 en bekijk het fragment nog een keer. Kijk/luister nu precies en beantwoord de vragen.

2 Wat zou de oorzaak kunnen zijn voor duizeligheid, hoofdpijn of misselijkheid na het trampolinespringen?
A het botsen van je hersenen tegen je schedel
B de inspanning die het springen kost
C het aanpassen van je evenwichtsorgaan en ogen
○ alleen A ○ B en C ○ 0 A, B en C

3 Hoeveel kinderen belandden er in het jaar voor de uitzending op de eerste hulp vanwege een val van de trampoline? ______

Denk nog eens kritisch na over het fragment dat je hebt gezien en beantwoord vraag 4.

4 Is de informatie in dit fragment betrouwbaar?
- ○ Ja, want de presentator noemt feiten die je kunt controleren en hij kreeg zijn informatie van mensen die verstand hebben van het onderwerp.
- ○ Nee, want de presentator wilde gewoon een leuk filmpje maken. Hij presenteert springend of liggend op de trampoline en hij maakt grapjes.

Opdracht 2

Je gaat luisteren naar een fragment uit het programma *Tussenuur*. Lees eerst de vragen 1 tot en met 4. Het zijn algemene vragen over het begin van de uitzending. Luister dan naar het fragment en beantwoord de vragen.

1 Wat is het onderwerp van deze uitzending? ______

2 Op welke manier leidt de presentatrice het onderwerp in?
- ○ Ze beschrijft de mening van een deskundige.
- ○ Ze geeft een korte samenvatting vooraf.
- ○ Ze vertelt een persoonlijk verhaal.

3 Welke vraag wil de presentatrice voor zichzelf beantwoorden?
○ Ben ik een fitgirl? ○ Is sporten leuk? ○ Wat is gezonde lifestyle?

4 De presentatrice gaat als eerste praten met een 'powerduo'. Uit haar inleiding kun je afleiden dat deze twee mensen waarschijnlijk
- ○ bekend en heel populair zijn.
- ○ een gezonde lifestyle hebben.
- ○ een succesvolle sportschool hebben.

Je gaat luisteren naar een tweede fragment uit hetzelfde programma. Het is het begin van het interview met Estrella en Jordy. Lees eerst de vragen 5, 6 en 7. Luister dan naar het fragment en beantwoord de vragen.

5 Zijn de ouders van Estrella en Jordy echte fitouders?
○ ja ○ nee ○ een beetje

6 Waarom besloten Jordy en Estrella om 'the fit life' te gaan leven?
- ○ Ze wilden een strakker lijf toen ze terugkwamen van vakantie.
- ○ Ze wilden leren wat ze met onbewerkte producten konden doen.
- ○ Ze wilden voortaan een boodschappenkar vol kleur hebben.

7 De presentatrice vraagt wat onbewerkte producten precies zijn. Geeft Jordy antwoord op haar vraag?
- ○ Ja, hij legt uit wat onbewerkte producten zijn en geeft voorbeelden.
- ○ Nee, hij omschrijft wat hij en zijn zus in het begin kochten en aten.
- ○ Nee, hij vertelt alleen dat je daar veel kennis over moet hebben.

Opdracht 3

Je gaat kijken naar een fragment uit het programma *Dream School*. De vragen over dit fragment vind je online of krijg je van je docent.

Ik kan/weet
- belangrijke informatie uit de tekst halen en de manier van luisteren daarop afstemmen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert een sollicitatiegesprek voeren.

Startopdracht

1 Tijdens een sollicitatiegesprek is het belangrijk wát je zegt, maar ook welke indruk je maakt. Noteer in steekwoorden waarop werkgevers volgens jou letten:

2 Bekijk het filmpje over non-verbale communicatie tijdens een sollicitatiegesprek. Noteer twee tips waar je wat aan had:

Theorie

video-uitleg

Een sollicitatiegesprek voeren

Je voert een sollicitatiegesprek als je een (bij)baan of een stageplaats zoekt. Tijdens een sollicitatiegesprek kun je laten zien wie je bent en wat je kunt. Zo kan de werkgever beslissen of jij geschikt bent voor de baan en kun jij beslissen of die baan jou echt leuk lijkt.

Zo voer je een sollicitatiegesprek
- Lees voor het gesprek de advertentie goed door en zoek informatie over het bedrijf of instelling.
- Bedenk van tevoren welke vragen aan jou gesteld kunnen worden en welke antwoorden jij wilt geven.
- Schrijf van tevoren de vragen op die jij wilt stellen over bijvoorbeeld werkzaamheden, werktijden en scholingsmogelijkheden.
- Zorg ervoor dat je er netjes en verzorgd uitziet.
- Geef een hand aan het begin van het gesprek en stel jezelf voor.
- Luister goed naar de vragen en beantwoord ze zo eerlijk mogelijk.

Opdracht 1

Thijm heeft een intakegesprek gehad voor de opleiding *Vrede en Veiligheid*. Zo'n intakegesprek is bedoeld om te bepalen of iemand geschikt is voor de opleiding en wordt toegelaten.

1 Lees hieronder een stukje van het intakegesprek van Thijm.

Medewerker opleiding: 'Wat lijkt je leuk aan de opleiding en waarom?'
Thijm: 'Je krijgt een uniform en dat lijkt me wel wat.'
Medewerker opleiding: 'Waarom denk je dat deze opleiding bij jou past?'
Thijm: 'Nou, ik houd er wel van om de baas te spelen.'
Medewerker opleiding: 'Hoe denk je dat een werkdag in dit beroep eruitziet?'
Thijm: 'Ehhh, geen flauw idee wat je precies moet doen.'
Medewerker opleiding: 'Welke vaardigheden heb je nodig voor dit beroep?'
Thijm: 'Poeh, daar heb ik nog niet over nagedacht.'

2 Zou jij Thijm toelaten op de opleiding? Ja / Nee, want ______

3 Vorm een tweetal. Jullie gaan twee intakegesprekken voeren. De ene keer doe je de intake en de andere keer ben je de student. Bedenk allebei een opleiding waarvoor je een intakegesprek wilt voeren.

4 Bereid de twee gesprekken voor. Als je de intake doet, lees dan van tevoren de vragen uit het gesprek van Thijm door. Als je de student bent, denk dan alvast na over jouw antwoorden op die vragen.

5 Voer de twee gesprekken.

6 Geef jezelf een top en een tip voor het gesprek waarin je de student was.

Top: ______

Tip: ______

Opdracht 2

Je gaat oefenen met het voorbereiden en voeren van een sollicitatiegesprek. De bijlagen die genoemd worden, vind je online of krijg je van je docent. Noteer de antwoorden op de vragen in steekwoorden op het uitwerkblad.

1 Bekijk de drie advertenties van de site scholierenwerk.nl en kies de vacature die jou het leukst lijkt en waarop je wel zou willen solliciteren.

2 Veel sollicitatiegesprekken beginnen met: 'Vertel eens iets over jezelf.' Noteer wie jij bent, wat voor opleiding je doet, wat voor ervaring je hebt en wat je sterke punten zijn.

3 Oefen voor jezelf, zodat je een mooi, lopend verhaal over jezelf kunt houden van 30 tot 60 seconden.

4 In veel personeelsadvertenties staat welke eigenschappen de nieuwe werknemer moet hebben. Tijdens een sollicitatiegesprek wordt vaak gevraagd om een voorbeeld te geven bij deze kwaliteiten.
Bekijk welke eigenschappen er in de advertentie staan. Bedenk een goed voorbeeld bij drie ervan. Noteer de eigenschappen en voorbeelden. Op het uitwerkblad staat een voorbeeld om je te helpen.

5 Op het uitwerkblad staan veelgestelde vragen tijdens sollicitatiegesprekken. Noteer wat jij zou antwoorden op deze vragen.

6 Werkgevers vinden het prettig als je zelf ook vragen stelt. Dat betekent namelijk dat je van tevoren over de functie en het bedrijf hebt nagedacht. Noteer twee vragen die jij zou kunnen stellen.

7 Je wilt natuurlijk een goede indruk maken tijdens een sollicitatiegesprek. Noteer hoe jij jezelf voorstelt en hoe je afscheid neemt.

8 Je docent vertelt hoe de gesprekken gevoerd gaan worden en of jullie gebruikmaken van feedbackformulieren. Ben je sollicitant? Lees dan je uitwerkblad goed door. Ben je werkgever? Lees dan de vragenlijst door.

Ik kan/weet
- een sollicitatiegesprek voorbereiden en voeren. 3F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert woordraadstrategieën toepassen en de betekenis van moeilijke woorden.

Startopdracht

Dieren hebben net als mensen bepaalde eigenschappen. Ze zijn bijvoorbeeld:
angstig – betrouwbaar – eigenwijs – geduldig – gevoelig – nieuwsgierig – onzeker – rustig – stoer

1 Onderstreep drie voorbeelden die volgens jou het best bij een paard passen.

2 Welke drie passen het best bij jou? ______________________________

____

Opdracht 1

Lees tekst 1.

1 Als je de hele tekst goed leest, weet je wat er bedoeld wordt met 'praktijken in coaching met paarden' (al. 2).
- ○ Bedrijven waar mensen dingen over zichzelf kunnen leren door om te gaan met paarden.
- ○ Maneges waar onzekere en angstige paarden geleerd wordt weer zelfvertrouwen te krijgen.

2 In alinea 1 staat 'Met die gave kunnen ze een spiegel van jouw leven zijn.'
In welke zin staat wat die gave is? De zinnen erna / ervoor.
Een gave is dus iets wat je geeft / gelooft / kunt.

3 Wat denk je dat *van nature* (al. 2) betekent? natuurlijk / uit zichzelf

4 Onderstreep een synoniem van *emoties* (al. 2) in de tweede zin van alinea 2.

5 In alinea 2 wordt uitgelegd wat de gave die paarden hebben, precies inhoudt: Ze spiegelen de, vaak onbewuste, gevoelens van mensen.
Je herkent het woord *spiegel*. Dus als een paard jou spiegelt:
- ○ doet het paard het tegenovergestelde van wat jij doet.
- ○ laat het paard door zijn gedrag zien hoe jij je voelt.

6 In de tweede zin van alinea 3 wordt het spiegelen verder uitgelegd.
Wat wordt met die zin bedoeld?
- ○ Als jij je anders gedraagt dan je je voelt, heeft een paard dat in de gaten.
- ○ Als jij iets doet wat een paard niet wil, dan gaat het paard trappen.

7 In alinea 3 staat: 'Het gaat erom dat je eenduidig bent, dat geest en lichaam op één lijn zitten.' Dat wordt daarna uitgelegd met een voorbeeld.
Kies het juiste antwoord: Een paard zal je volgen als jij met je gevoel / met je lichaam / met je gevoel én met je lichaam duidelijk maakt wat je wilt dat hij doet.

8 Wat betekent *achterhalen* (al. 4)? ______________________________

9 Als je alinea 5 goed leest, kun je de betekenis van *tegendraads* misschien bedenken. Gebruik een (online)woordenboek als je het niet weet.

____

10 Wat betekent 'de vinger op de zere plek leggen' (al. 5)? Gebruik een (online)woordenboek. ______________________________

Tekst 1

Paard als spiegel

[1] Ooit op een paard gezeten dat absoluut niet deed wat jij wilde? Dat links in plaats van rechts ging? Grote kans dat je niet lekker in je vel zat of gestrest was. Paarden voelen zulke dingen aan. Met die gave kunnen ze een spiegel van jouw leven zijn. Ben je op de goede weg in je carrière, heb je vervelende eigenschappen waaraan je zou moeten werken of juist heel positieve waaruit je meer zou kunnen halen?

[2] Paarden voelen van nature aan wat de emoties zijn van diegene met wie ze contact hebben. Ze reageren niet op verstandelijke denkprocessen, maar spiegelen de, vaak onbewuste, gevoelens van mensen. Veel praktijken in coaching met paarden maken gebruik van deze eigenschap. Het doel van de coaching is mensen te helpen bij onzekerheid, angst en stress, maar bijvoorbeeld ook teams beter te laten samenwerken. In Nederland zijn verschillende plekken waar paarden je duidelijk maken hoe je jezelf kunt ontwikkelen, of dat nu zakelijk of privé is. Een van de coaches is Sascha Schalkwijk uit Amsterdam. 'Aarden met Paarden' is de toepasselijke naam van haar praktijk.

[3] 'Paarden zijn een spiegel. Ze trappen niet in schijnhoudingen, maar prikken daar feilloos doorheen. Doe jij je stoer voor, maar ben je eigenlijk onzeker, dan zal dat tijdens de sessie onherroepelijk duidelijk worden', stelt Sascha Schalkwijk, paardentrainster, psycholoog en communicatietrainer. Bijna 90% van onze communicatie is fysiek. 'Het gaat erom dat je eenduidig bent, dat geest en lichaam op één lijn zitten.' Tijdens een sessie probeert iemand een paard van punt A naar punt B te leiden. Halverwege zet het dier zijn begeleider klem door te veel naar links te lopen. 'Een paard zal zich alleen laten leiden door iemand die het vertrouwt. Op het moment dat jij er geestelijk niet volledig achter staat, zal het paard je niet vertrouwen en je dus niet volgen.'

[4] Sascha Schalkwijk vertaalt het gedrag van de paarden niet voor haar deelnemers. 'De paarden brengen jouw dagelijks leven naar boven, maar je moet zelf achterhalen welke onderwerpen uit jouw leven het paard jou laat zien. Door de juiste vragen te stellen, probeer ik dit voor de deelnemers duidelijk te maken.' Zo ging een van haar paarden eens meteen voor de voeten van een deelneemster op de grond liggen. 'Zij voelde het als een geruststelling. Ze was erg onzeker over alles: werk, gezin, vrienden. Dit paard vertelde haar dat het niet nodig was zo onzeker te zijn.'

[5] Sascha werkt ook met dieren van cliënten zelf. 'Soms werkt het niet tussen een eigenaar en het paard. Vaak komt dat ook doordat de eigenaar iets anders uitdraagt dan hij voelt. Het dier krijgt dan gemengde signalen, raakt in de war en gaat tegendraads doen. Ik probeer tijdens zo'n sessie de vinger op de zere plek te leggen. Dat lukt gelukkig vrijwel altijd.'

Naar een artikel van Nienke Oort, De Telegraaf, 7 september 2013
Uit: Examen Nederlands BB 2016-1

Opdracht 2

Als je solliciteert naar een baan, staan in de advertentie vaak eigenschappen die je moet bezitten. Lees tekst 2.

1 Wat is de betekenis van de gevraagde eigenschappen? Trek lijnen.

zorgvuldig	graag nieuwe dingen willen leren
zelfstandig	graag willen helpen
behulpzaam	je best willen doen (voor iets)
gemotiveerd	je makkelijk kunnen aanpassen als er iets verandert
leergierig	precies, nauwkeurig
flexibel	zonder hulp van anderen dingen kunnen doen

2 Bekijk de woordbetekenissen hieronder. Zoek in tekst 2 een onderstreept woord dat past bij de betekenis. Schrijf dat erachter.

woordbetekenis	woord uit de tekst
baan waarvoor iemand gezocht wordt	
goede eigenschappen	
hulp aan klanten, dienstverlening	
laten gebeuren (wat iemand graag wil)	
tijd hebben om iets te kunnen doen of om te kunnen komen	
vooral	
zijn het belangrijkst	

Tekst 2

Vacature: Medewerker (-ster) vulploeg gezocht

Als vulploegmedewerker zorg je er samen met je collega's voor dat onze klanten tevreden zijn. De klanten staan centraal en je doet je uiterste best om hun wensen te vervullen. Dit houdt in dat je met name ingezet wordt bij het aanvullen en schoonmaken van de schappen, maar ook dat je vragen van klanten beantwoordt of ze de weg wijst.

Een goede vulploegmedewerker (-ster) is:
- *zorgvuldig*
- *behulpzaam*
- *leergierig*
- *zelfstandig*
- *gemotiveerd*
- *flexibel*

Je moet 2 tot 12 uur per week beschikbaar zijn. Als jij een goede service aan klanten net zo belangrijk vindt als wij en ruimschoots beschikt over bovenstaande kwaliteiten, dan nodigen wij je graag uit om te solliciteren.

Opdracht
3

Noteer de betekenis van de woorden in de woordenlijst hieronder.

woord	betekenis
behulpzaam	
beschikbaar zijn	
flexibel	
gemotiveerd	
kwaliteiten	
leergierig	
met name	
service	
staan centraal	
vacature	
vervullen	
zelfstandig	
zorgvuldig	

Opdracht 4

Welk woord past het best op de lege plek? Kies uit: *beschikbaar – centraal – kwaliteiten – leergierig – service – vervullen.*

1 Ik wil graag nieuwe dingen leren. Ik ben ________________.

2 Ik ben zelfstandig, zorgvuldig en behulpzaam. Dat zijn mijn ________________.

3 Klanten wil ik snel en goed helpen. Ik geef een goede ________________.

4 Ik ben gemotiveerd en werk hard. Ik wil mijn droom graag ________________.

____

5 Het belangrijkst is dat mensen mij kunnen vertrouwen. Dat staat voor mij

________________.

6 Ik kan op alle dagen en tijden. Ik ben altijd ________________.

Opdracht 5

1 Lees de zinnen.
- Als je … wilt worden, moet je over veel kwaliteiten beschikken.
- Voor een … staan de klanten centraal.
- Een … moet meerdere dagen per week beschikbaar zijn.
- Voor een … is het met name belangrijk dat hij of zijn goede service verleent.

2 Verzin één leuk beroep dat op alle lege plekken past. ________________

Denk jij dat je een vacature voor dat beroep kunt vervullen? Ja / Nee, want ________________

____

Opdracht 6

Kies drie eigenschappen die volgens jou bij jou passen en geef een voorbeeld waarmee je dat duidelijk maakt. Kies uit: *behulpzaam – flexibel – gemotiveerd – leergierig – zelfstandig – zorgvuldig.*
Bijvoorbeeld:

Ik ben geduldig. Voorbeeld: Ik help mijn broertje en moet dan heel rustig dingen steeds opnieuw uitleggen.

Ik ben ________________. Voorbeeld: ________________

____

Ik ben ________________. Voorbeeld: ________________

____

Ik ben ________________. Voorbeeld: ________________

____

Opdracht 7

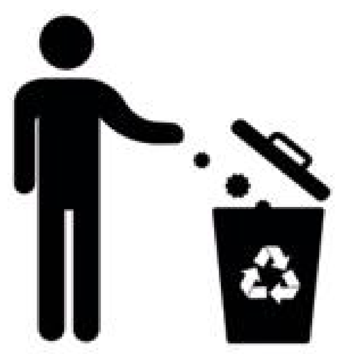
Wat betekenen de borden en pictogrammen? Vul de juiste woorden in. Kies uit:
contant – gerecycled – historisch – maximaal – milieu – profiteren van – risico – schadelijke – service – verplicht.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

1 Hier kun je alleen pinnen. Je kunt niet ______________________ betalen.

2 Dit is een ______________________ gebouw.

3 Hier kun je ______________________ kortingen van 50 procent.

4 Het afval in deze bak wordt ______________________.

5 Op dit terrein bevinden zich stoffen die slecht zijn voor het ______________________.

6 Dit product bevat ______________________ stoffen.

7 Hier is geen ______________________. Het is zelfbediening.

8 Hier mag je ______________________ 100 kilometer per uur rijden.

9 Hier is het dragen van een veiligheidshelm ______________________.

10 Pas op, het is hier glad. Het ______________________ dat je valt, is groot.

UITDRUKKINGEN

Opdracht
8

Maak de zinnen met een uitdrukking af. Gebruik het woord dat tussen haakjes staat.

Je wilt zeggen dat:	Je zegt:
iets niet te begrijpen is.	(touw) Er is ___
je ergens wel een oplossing voor weet.	(mouw) Ik weet ___
je wel weet wat het probleem is.	(schoen) Ik weet ___
je iets niet moeilijk vindt om te doen.	(hand) Ik draai ___
iedereen moet meehelpen.	(steentje) Iedereen moet ___

Opdracht
9

1 Lees de tekst.

Oplossing inbraak komt dichterbij

De inbraak in de supermarkt in Steeg is nog niet opgelost, maar gisteren kwam wel aan het licht dat de dieven gebruik hebben gemaakt van een oude personeelspas. In de afgelopen tijd was het de baas van de supermarkt opgevallen dat sommige medewerkers slordig met hun personeelspas omgingen. De baas heeft dit door de vingers gezien, maar hij zag daarbij over het hoofd dat inbraak daardoor wel heel makkelijk werd. Het ligt voor de hand dat de dieven er lucht van hebben gekregen dat er slordig met de passen werd omgegaan. De politie van Steeg stelt het op prijs als u blijft meedenken over deze zaak.

2 Wat betekenen de onderstreepte uitdrukkingen in de tekst? Trek lijnen.

aan het licht komen	iets beginnen te merken
iets door de vingers zien	iets per ongeluk niet zien, terwijl dat wel zou moeten
iets over het hoofd zien	iets waarderen, iets prettig vinden
voor de hand liggen	logisch zijn, vanzelf spreken
ergens lucht van krijgen	net doen alsof je iets niet ziet of merkt
iets op prijs stellen	ontdekt worden

Ik kan/weet
- de betekenis van een onbekend woord in de tekst vinden (of opzoeken in een woordenboek). 2F
- de betekenis van de woordenlijstwoorden en de uitdrukkingen uit deze paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
spelling

Je leert foutloos spellen.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding.

1 Wat vraagt de vrouw?

Ze wil weten of Dick ______________________________

____

2 Wat denkt de man dat zij bedoelt?

Hij denkt dat ze wil weten of hij ____________________

____

3 De man zegt dat hij niet goed in spelling is. Ben jij goed in spelling? ja / nee / een beetje

Theorie

video-uitleg

Foutloos spellen

Als jouw tekst door een ander wordt gelezen, is het belangrijk dat je geen spelfouten maakt. Je hebt daarvoor allerlei regels geleerd. Een handige samenvatting van alle regels krijg je van je docent of vind je online.

Bij sommige woorden kun je geen spellingregels gebruiken, bijvoorbeeld omdat je niet (goed) kunt horen hoe je de klanken moet spellen (*onmiddellijk, lag/lach, mei/mij*) of omdat het leenwoorden zijn (*cadeau, stagiaire*).
Als je twijfelt over de spelling van een woord, dan kun je het door een ander woord vervangen.
– *Ik houd niet van spaghetti.* → *Ik houd niet van pasta.*
Lukt dat niet? Zoek het woord dan op in een woordenboek of op woordenlijst.org.

Als je schrijft op de computer, kun je ook de spellingcontrole gebruiken, maar die ontdekt niet alle fouten.

Gebruik bij de opdrachten in deze paragraaf de samenvatting van de regels die in de theorie genoemd wordt.

Opdracht 1

Onderstreep de woorden die met een hoofdletter geschreven moeten worden.

1 zou ik de afspraak met dennis ridder kunnen verplaatsen naar dinsdag 20 april?

2 ik ben naar de open dag geweest in haarlem, maar er zijn meer vestigingen in de provincie noord-holland waar je deze opleiding kunt doen.

3 het liefst zou ik stage lopen bij een landelijke drogisterij, zoals kruidvat of etos, maar bij ons in het noorden zijn alle plekken heel snel bezet.

Opdracht
2

Schrijf de zinnen over en plaats hoofdletters en leestekens.

1 alissa heeft zich ingeschreven bij een sportopleiding want haar stage als jeugdtrainer bij de hockeyclub was heel erg leuk

______

______

2 in het schrijfplan noteer je in steekwoorden de inhoud van de inleiding het middenstuk en het slot van je tekst

______

______

3 delano zei als het volgende week nog steeds zo druk is wil ik best een dagje extra werken

______

______

4 meneer valerius kunt u mij binnenkort uitleg geven over de werking van deze machine

______

______

Opdracht
3

Noteer van elk woord het verkleinwoord.

bon	______	bewijs	______
oefening	______	kassa	______
probleem	______	batterij	______

Opdracht
4

Noteer de laatste letter van het woord. Kies uit een -d of een -t.

abonnemen__	gemiddel__	schul__
ongeschik__	ingrediën__	concurren__
kwalitei__	fabrikan__	tussenstan__
plattegron__	hoeveelhei__	elektricitei__

Opdracht
5

Omcirkel in elke zin de woorden die aan elkaar geschreven moeten worden.

1 Djamilla heeft haar stage verslag heel goed door gelezen en de woorden waar over ze twijfelde, heeft ze op gezocht in een woorden lijst.

2 Veel mensen zijn telefoon verslaafd en worden hartstikke zenuwachtig als ze dat ding een keer niet mee genomen hebben.

3 Voordat je het sollicitatie formulier verstuurt, moet je na kijken of alle gevraagde gegevens er in vermeld staan.

Opdracht 6

Maak samenstellingen.

een pas voor de klant ______

de groei van de bevolking ______

het verschil in hoogte ______

zo sterk als een beer ______

de warmte van de zon ______

de storing van de computer ______

Opdracht 7

Noteer van elk woord de meervoudsvorm.

symbool	______	overeenkomst	______
vloeistof	______	werkgever	______
reclame	______	mbo	______

Opdracht 8

Lees de tekst en kies steeds het juiste woord.

SCHADEFORMULIER **PAGINA 2**

Bent u van mening dat iemand anders verantwoordelijk is voor de schade aan uw voertuig? Geef dan hieronder een toelichting.

De auto kwam uit een uitrit ineens achterruit/achteruit de straat op. Ik moest hard/hart remmen en lag/lach ineens op de grond. Met mei/mij is er niets, maar mijn scooter is stuk. Nu moet ik met de bus reizen/rijzen. De automobilist zei/zij dat het mijn schuld was, omdat ik te snel reed op een smal en steil/stijl weggetje. Nauw/Nou, dat is niet waar! Ik moest remmen, omdat hij ineens de weg op kwam.

Opdracht 9

Als je niet weet hoe je een woord schrijft, kun je proberen dat woord te vervangen. De onderstreepte woorden hieronder zijn lastig te spellen. In zin 1 en 2 kun je het woord door een ander woord vervangen. In zin 3 en 4 moet je een hele zin veranderen.

1 Ik moet <u>onmiddellijk</u> terugbellen. ______

2 Ik woon in een <u>appartement</u>. ______

3 Ik was <u>stagiair</u> bij de bakker.

______

______

4 Voor het verslag heb ik mijn teamleider <u>geïnterviewd</u>.

______

Opdracht 10

1 Stel je voor: op jouw school wordt altijd een klassenboek gemaakt van elke examenklas. Elke examenleerling krijgt dat boek als herinnering. Voor het klassenboek moet je de volgende vragen beantwoorden. Beantwoord de vragen met goede zinnen van ten minste acht woorden. Let goed op dat je de woorden die je gebruikt, foutloos spelt.

Kies één woord dat goed bij jou past. Leg uit waarom je dat woord kiest.

___

___

Welke opleiding ga je doen na je examen? Leg uit waarom je die kiest.

___

___

Wat is je leukste herinnering aan deze school? Leg uit waarom je die kiest.

___

___

Aan welke leraar of lerares zul je nog wel eens met plezier terugdenken en waarom?

___

___

Geef deze school een top en een tip:

Top: ___

Tip: ___

2 Ruil je werkboek met dat van een klasgenoot en controleer elkaars zinnen. Overleg met je docent als je twijfelt over de juiste spelling.

Opdracht 11 ✱

In de zinnen hieronder ontdekt de spellingcontrole geen fouten. Toch staan er fouten in. Onderstreep de fouten en schrijf eronder de zin zonder fouten op.

1 Kan ik de ze broek ruilen voor eendje in een anderen mat?

___

2 Ik hop dat uw mij snel antwoord kunt geven op me vraag.

___

3 In het sloot heb ik alle hoofd zaken nog eens herhaalt.

___

Ik kan/weet

- hoofdletters en leestekens correct gebruiken. 2F
- samenstellingen met en zonder tussenletters goed spellen. 3F
- verkleinwoorden en meervouden goed spellen. 2F

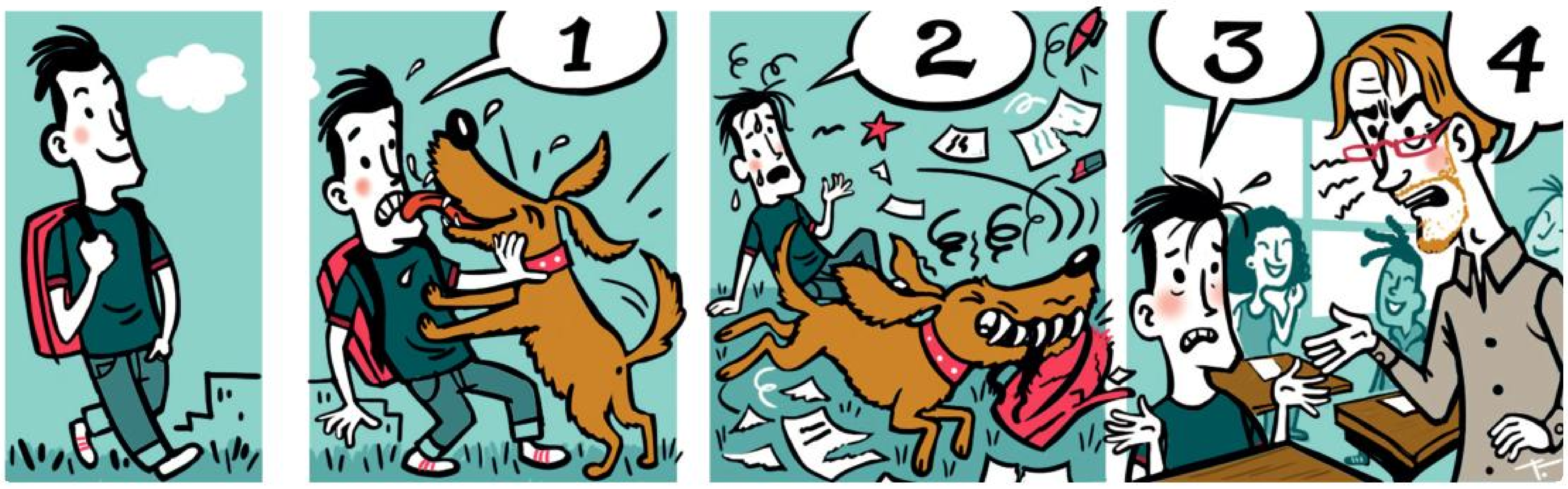
Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over werkwoordspelling.

Startopdracht

1 Bekijk het stripverhaal. Bedenk teksten voor de ballonnen. Gebruik in elke ballon ten minste één werkwoord en gebruik één keer een vorm van het werkwoord 'gebeuren'.

1 ______________________________

2 ______________________________

3 ______________________________

4 ______________________________

2 Ruil je werkboek met dat van een klasgenoot. Controleer of je klasgenoot de werkwoorden goed heeft gespeld.

Theorie

video-uitleg

Werkwoordspelling: herhaling

Om **werkwoorden** goed te spellen, kun je het schema gebruiken op bladzijde 257.
Als je zelf een tekst moet schrijven en in het schema niet kunt ontdekken hoe je een werkwoord moet spellen, kun je proberen het werkwoord of de zin te veranderen.
Bijvoorbeeld:
– *Ik von… mijn stage erg leuk.*
→ *Mijn stage was erg leuk.*
– *Je wor… om tien uur in de kantine verwacht.*
→ *We verwachten je om tien uur in de kantine.*
– *We hebben eerst alle artikelen geprijsd / geprijst / geprezen.*
→ *We hebben eerst op alle artikelen een prijsje geplak**t***. (met een -t, want geen pv, dus langer maken)

Opdracht 1

Kies de juiste werkwoordsvorm. Het schema werkwoordspelling en de uitleg daarbij op bladzijde 257 kunnen je daarbij helpen.

1 Ik heb die broek vorige week bestelt / besteld, maar nog niet ontvangen.

2 Wij beantwoorden / beantwoordden uw e-mail morgen.

3 Ik vind / vindt het leuk om in een winkel te werken.

4 Ik heb de bus gemisd / gemist, dus ik ben een kwartiertje later.

5 Mijn vader knipde / knipte voor mij deze vacature uit ons dorpskrantje.

6 Vanwege de drukte verzette / verzetten we de afspraak naar vrijdag.

Opdracht 2

Lees de e-mail. Noteer de juiste werkwoordsvormen van de werkwoorden tussen haakjes. Volg de stappen van het schema werkwoordspelling op bladzijde 257. Alle zinnen staan in de tegenwoordige tijd.

Aan: m.solger@brasserieduindorp.nl

Onderwerp: beschikbaarheid volgende week

Beste mevrouw Solger,

Zoals afgesproken (mailen) ______________________ ik u mijn beschikbaarheid voor volgende week. Ik (kunnen) ______________________ niet op mijn gewone tijden werken, omdat ik een toetsweek (hebben) ______________________. Ik (vinden) ______________________ mijn opleiding erg belangrijk, dus ik (willen) ______________________ mezelf goed (voorbereiden) ______________________ op de toetsen. Fijn dat u dat (begrijpen) ______________________!

Op maandag zijn er geen toetsen (plannen) ______________________, maar die dag (worden) ______________________ voor mij een dag om te leren. De toetsen zijn op dinsdag, woensdag en vrijdag. U (mogen) ______________________ mij dus inplannen op woensdagavond, donderdagochtend en vrijdag na 15.00 uur.

Als er iets (veranderen) ______________________, dan laat ik u dat weten.

Met vriendelijke groet,
Rowena Vlonder

Opdracht
3

Lees het briefje. Noteer de juiste werkwoordsvormen van de werkwoorden tussen haakjes. Volg de stappen van het schema werkwoordspelling op bladzijde 257. Alle zinnen staan in de verleden tijd.

Onze stage was leuk!

Vanwege onze stage (geven) ______________ wij dit seizoen training bij de jeugd. We (vinden) ______________ dit heel leuk! Het was nog leuker dan we hadden (verwachten) ______________. Nadat onze stage was (afronden) ______________, hebben we dus nog (doortrainen) ______________ tot het eind van het seizoen. We hebben veel (leren) ______________. We (bedenken) ______________ nieuwe oefeningen en (organiseren) ______________ toernooitjes. De kinderen (snappen) ______________ alles heel snel!

De trainers (helpen) ______________ ons met alles en (beantwoorden) ______________ al onze vragen.

Na de laatste training (houden) ______________ twee kinderen een toespraak en we (krijgen) ______________ een cadeau. Dat hadden ouders (regelen) ______________.

Heel erg bedankt daarvoor!
Jamie en Jochem

Opdracht
4

Werk samen met een klasgenoot. Lees de zinnen. Vul eerst de juiste werkwoordsvorm in. Bedenk daarna hoe je hetzelfde kunt zeggen, zonder die lastige werkwoordsvorm te gebruiken. Noteer die nieuwe zin eronder.

1 Ik wil banketbakker worden, want ik (worden) ___word___ blij van taarten en koekjes bakken.
Ik wil banketbakker worden, want taarten en koekjes bakken is leuk.

2 Volgend jaar (veranderen) ______________ er veel in mijn leven.
____

3 Het pakket (worden) ______________ gisteren niet door u bezorgd.
____

4 Ik heb per ongeluk het hele bestand (deleten) ______________.
____

5 Hij schaamde zich, dus hij heeft erover (zwijgen) ______________.
____

Opdracht 5

1 Bekijk de button. Hij hoort bij een vacature. Lees daarna de tekst, kies de woorden die bij jou passen en noteer de juiste werkwoordsvormen.

Ik heb veel / weinig (betalen) ______ baantjes gehad. Dit (betekenen) ______ dus: veel / weinig ervaring. Vaak (worden) ______ een sollicitant (beoordelen) ______ op zijn ervaring. Het bedrijf van deze advertentie (veranderen) ______ dat. Ik (vinden) ______ dit goed / raar, want jouw ervaring (voorspellen) ______ wel / niet of je je werk goed doet.

2 Stel je voor: De button bij vraag 1 hoort bij een advertentie van Intratuin, waarin staat dat het bedrijf op zoek is naar medewerkers voor de tuin- of de dierenafdeling. Jij hebt geen ervaring, maar je zou best op één van die afdelingen willen werken. Je klikt op de button en je moet naast je gegevens ook een motivatie invullen. Hierin leg je uit waarom je dit baantje wilt en waarom jij er geschikt voor bent. Schrijf de motivatie. Schrijf ongeveer 50 woorden. Maak goede zinnen en zorg ervoor dat je de (werk)woorden die je gebruikt, foutloos spelt.

______

______

______

______

______

______

______

3 Ruil je werkboek met dat van een klasgenoot en controleer elkaars zinnen. Overleg met je docent als je twijfelt over de juiste werkwoordspelling.

Opdracht 6 ✱

Op internet staan veel voorbeelden van borden (verkeersborden, reclameborden enz.) waarop fout gespelde werkwoorden staan. Zoek of bedenk een voorbeeld en schrijf/teken/plak dat hiernaast. Ruil daarna je werkboek met dat van een klasgenoot. Laat je klasgenoot de fout verbeteren op de schrijflijn onder de borden.

______

Ik kan/weet
- alle werkwoordsvormen correct spellen. 3F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
formuleren

Je leert over de trappen van vergelijking.

Startopdracht Bekijk de afbeelding.

1 Vul in de zinnen een passend woord in.

Hardloopster 1 / 2 / 3 / 4 is het ______________________

Hardloopster 1 / 2 / 3 / 4 is net zo ______________________ als 1 / 2 / 3 / 4.

Hardloopster 1 / 2 / 3 / 4 is ______________________ dan 1 / 2 / 3 / 4.

2 In vraag 1 beoordeel / controleer / vergelijk ik de hardlopers met elkaar.

Theorie

video-uitleg

Trappen van vergelijking en *als/dan*

Bij vergelijkingen gebruik je vaak de trappen van vergelijking en de woordjes *als* en *dan*. Dit zijn de regels:

	vorm van het woord	***als* of *dan*?**
stellende trap	Schrijf het woord zo kort mogelijk: – *Levi is groot.* – *Vis is lekker.* – *Sanne is lief.*	*als* – *Levi is even groot **als** Jamil.* – *Vis is net zo lekker **als** pizza.* – *Sanne is even lief **als** Iris.*
vergrotende trap	Zet achter het woord -er of -der: – *Levi is grot**er**.* – *Vis is lekker**der**.* – *Sanne is liev**er**.*	*dan* – *Levi is groter **dan** Jamil.* – *Vis is lekkerder **dan** pizza.* – *Sanne is liever **dan** Iris.*
overtreffende trap	Zet achter het woord -st. Let op: voor het woord moet je 'het' schrijven. – *Levi is het groot**st**.* – *Vis is het lekker**st**.* – *Sanne is het lief**st**.*	

Opdracht 1

Noteer op de lege plekken het juiste woord. Let op: de laatste vier woorden veranderen helemaal.

stellende trap	vergrotende trap	overtreffende trap
aardig	______	______
______	schoner	______
______	______	stoerst
snel	______	______
______	kleiner	______
______	______	scheefst
zuur	______	______
______	knapper	______
goed	______	______
veel	______	______
weinig	______	______
graag	______	______

Opdracht 2

Noteer in de zinnen de passende vorm van het woord dat voor de zin staat.

1 interessant — Kapper lijkt mij een ______ beroep dan schoonheidsspecialiste.

2 lang — Met de fiets doe je er net zo ______ over als met de bus.

3 sportief — Voor sommige richtingen van sportopleidingen moet je ______ zijn dan voor andere richtingen.

4 vriendelijk — Ik vond de teamleider het ______ van alle medewerkers.

5 druk — 's Morgens is het in de tram veel ______ dan 's middags.

Opdracht 3

Bij sommige woorden is de overtreffende trap niet goed uit te spreken. In dat geval gebruik je het woord 'meest'. Bijvoorbeeld: *komisch – komischer – meest komisch*. Vul de trappen van vergelijking aan.

stellende trap	vergrotende trap	overtreffende trap
enthousiast	______	______
boos	______	______
roze	______	______
fantastisch	______	______

Opdracht 4

Onderstreep de woorden waaraan jij kunt zien of je *als* of *dan* moet gebruiken. Kies daarna het juiste woord.

1 In het westen van het land waait het vaker als / dan in het oosten.

2 Een vakkenvuller verdient minder per uur als / dan een serveerster.

3 Het weer is helaas net zo slecht als / dan gisteren.

4 Ik kan beter met Lars samenwerken als / dan met Finn.

5 Coen is even oud als / dan ik.

6 Sommigen gaan liever met dieren om als / dan met mensen.

7 Het station was een stuk verder lopen als / dan ik dacht.

8 Wij hebben evenveel tijd in het werkstuk gestoken als / dan de anderen.

Opdracht 5

1 Werk samen met een klasgenoot. Bekijk de afbeeldingen, lees de tekstballonnen en lees de lijst met fouten. In elke tekstballon staan twee fouten. Elke fout komt één keer voor. Noteer onder de tekstballonnen de letters van de gemaakte fouten. Noteer achter de foutenlijst steeds kort hoe het wel had gemoeten.

De sportwagen is uiteraard mooierder en sneller als de andere twee.

_______en_______

De auto links is van het merk volkswagen maar de merken van de andere twee ken ik niet.

_______en_______

Ik zal me scooter later nooit inruilen voor één van deze autoos.

_______en_______

Mijn hockey trainer heeft geen auto, want vindt hij dat milieuvervuilend.

_______en_______

A foute meervoudsvorm ______________________

B fout in het gebruik van *als* of *dan* ______________________

C foute vorm van een trap van vergelijking ______________________

D hoofdletter vergeten ______________________

E komma vergeten ______________________

F los geschreven wat aan elkaar moet ______________________

G verkeerd verwijswoord ______________________

H verkeerde woordvolgorde ______________________

2 Maak nu zelf vier zinnen bij de afbeeldingen hieronder. Laat de zinnen nog niet aan je klasgenoot zien. Maak in elke zin expres een fout. Gebruik de foutenlijst bij vraag 1.

3 Ruil je werkboek met dat van je klasgenoot. Kan je klasgenoot de fouten vinden? Overleg met je docent als jullie twijfelen of iets goed of fout is.

Opdracht
6 ✱

Veel mensen gebruiken de woorden *mij* en *jou* na een vergelijking met *als* of *dan*, maar dat is fout. Gebruik in die gevallen altijd *ik* en *jij* (of *hij*, *zij* en *wij*). Voorbeelden: Jij bent net zo snel als ik. / Hij is langer dan jij. / Wij waren er eerder dan hij.

1 Mijn zus is net zo gek op honden als / dan ik / mij.

2 Ik vind het gek dat ik korter stage heb gelopen als / dan jij / jou.

3 Amber is gek op kleding, maar Josta houdt er nog meer van als / dan zij / haar.

4 Mijn vader is jaloers op de auto van de buurman. Hij wil er net zo één als / dan hij / hem.

5 De trainer denkt dat de tegenstanders even goed zijn als / dan wij / ons.

6 Als we hard rennen, zijn we er eerder als / dan zij / hun.

Ik kan/weet
- de trappen van vergelijking goed gebruiken in combinatie met *als* en *dan*.

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Je zenuwen de baas

Je ergste nachtmerrie: Je hebt een sollicitatiegesprek en je komt te laat. Van de zenuwen gooi je even later ook nog je beker drinken over de tafel en je spreekt de meneer die vragen aan jou stelt aan met 'mevrouw'.

Dat overkomt jou niet! Jij weet hoe je je moet voorbereiden en een goed sollicitatiegesprek voert. Daarom heb jij minder last van je zenuwen. Je maakt met je groepje een filmpje van een goed sollicitatiegesprek. Welk filmpje mag de docent als goed voorbeeld gebruiken bij het uitleggen van een sollicitatiegesprek?

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Spreken en gesprekken*: Een sollicitatiegesprek voeren

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan belangrijke informatie uit de tekst halen en de manier van lezen daarop afstemmen. 1F
Schrijven	• Ik kan een sollicitatieformulier invullen. 1F • Ik kan een motivatie schrijven. • Ik kan een cv maken.
Kijken en luisteren	• Ik kan belangrijke informatie uit de tekst halen en de manier van luisteren daarop afstemmen. 1F
Spreken en gesprekken	• Ik kan een sollicitatiegesprek voorbereiden en voeren. 3F
Woordenschat	• Ik kan de betekenis van een onbekend woord in de tekst vinden (of opzoeken in een woordenboek). 2F • Ik weet de betekenis van de woordenlijstwoorden en de uitdrukkingen uit deze paragraaf.
Taalverzorging spelling	• Ik kan hoofdletters en leestekens correct gebruiken. 2F • Ik kan samenstellingen met en zonder tussenletters goed spellen. 3F • Ik kan verkleinwoorden en meervouden goed spellen. 2F
Taalverzorging spelling	• Ik kan alle werkwoordsvormen correct spellen. 3F
Taalverzorging formuleren	• Ik kan de trappen van vergelijking goed gebruiken in combinatie met *als* en *dan*.

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten gingen nog niet goed? Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de theorievideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Poëzie en

fictie

Inhoud

A Anne Frank

Opdracht 1

Bespreek klassikaal wat jullie al over Anne Frank weten. Maak aantekeningen in steekwoorden. ______________________________

Opdracht 2

Je docent leest tekst 1 voor en legt de woorden uit die je niet kent. Het is een fragment uit *Het Achterhuis*, het dagboek van Anne Frank.

1 Wat kan een voordeel zijn van een dagboek bijhouden? Je mag meerdere antwoorden kiezen.
- ○ Je kunt je gedachten op een rijtje zetten.
- ○ Je kunt dingen opschrijven die je niet aan anderen kunt of durft te vertellen.
- ○ Je kunt later teruglezen wat je allemaal hebt meegemaakt.
- ○ Iets anders, namelijk ______________________________

2 Anne wil dat haar dagboek een echte vriendin wordt. Waarom wil ze dat?

____

3 Een dagboek kan wel / niet een echte vriend(in) zijn, want ______________________________.

4 Zou jij bevriend willen zijn met Anne? Ja / Nee, want ______________________________.

Tekst 1 (niveau 2)

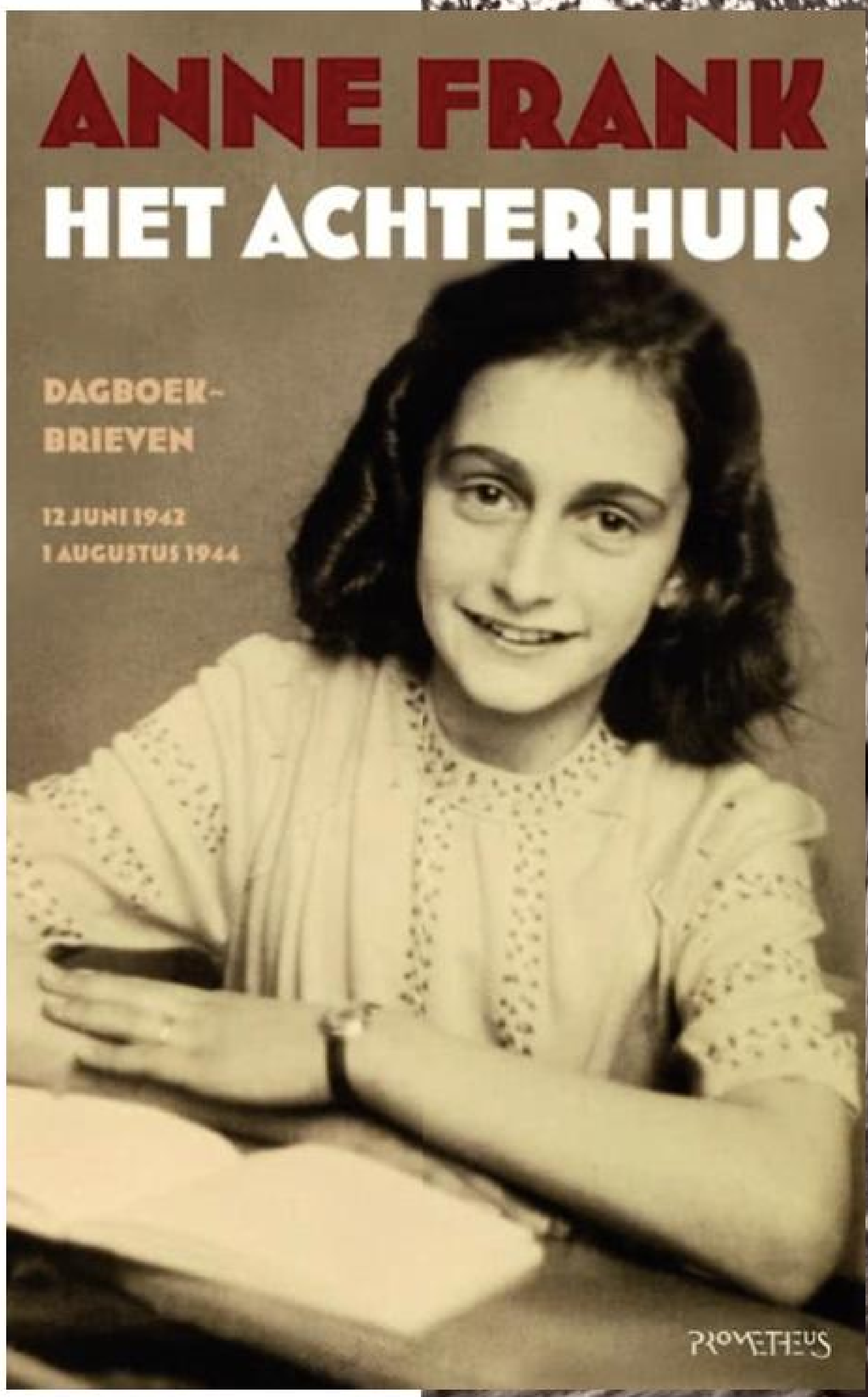
Het Achterhuis

Op 12 juni 1942 kreeg Anne Frank voor haar dertiende verjaardag een dagboek. Ze begon er meteen in te schrijven.

ZATERDAG, 20 JUNI 1942

Nu ben ik bij het punt aangeland waarvandaan het hele dagboekidee begonnen is: ik heb geen vriendin.
Om nog duidelijker te zijn moet hierop een verklaring volgen, want niemand kan begrijpen dat een meisje van dertien geheel alleen op de wereld staat. Dat is ook niet waar. Ik heb lieve ouders en een zuster van zestien, ik heb alles bij elkaar geteld zeker wel dertig kennisjes en wat je dan vriendinnen noemt. Ik heb een stoet

aanbidders die mij naar de ogen zien en, als 't niet anders kan, met een gebroken zakspiegeltje in de klas nog een glimp van me trachten op te vangen. Ik heb familie, lieve tantes en een goed thuis. Nee, zo ogenschijnlijk ontbreekt het me aan niets, behalve 'de' vriendin. Ik kan met geen van m'n kennisjes iets anders doen dan pret maken, ik kan er nooit toe komen eens over iets anders dan over de alledaagse dingen te spreken of wat intiemer te worden, en daar zit 'm de knoop. Misschien ligt dat gebrek aan vertrouwelijkheid bij mij, in ieder geval het feit is er en het is jammer genoeg ook niet weg te werken. Daarom dit dagboek. Om nu het idee van de lang verbeide vriendin nog te verhogen in m'n fantasie wil ik niet de feiten zomaar gewoon als ieder ander in dit dagboek plaatsen, maar wil ik dit dagboek de vriendin-zelf laten zijn en die vriendin heet Kitty.

Anne Frank, Het Achterhuis. Dagboekbrieven 12 juni 1942 – 1 augustus 1944. Uitgeverij Prometheus, Amsterdam 2018

Opdracht 3

Je docent leest tekst 2 voor en legt de woorden uit die je niet kent. Hier lees je wat Anne nog meer schreef op 20 juni 1942.

1 Annes familie is weggegaan uit Duitsland, omdat ____________________

____________________.

2 Onderstreep in tekst 2 alle dingen die Nederlandse joden in 1942 moesten of juist niet meer mochten.

3 Stel je voor dat jij bij een bevolkingsgroep zou horen die opeens heel veel dingen niet meer mag. Wat voor gevoel zou jou dat geven? Je mag meerdere antwoorden kiezen.

- ○ Dan zou ik bang zijn.
- ○ Dan zou ik boos zijn.
- ○ Dan zou ik jaloers zijn op de andere mensen.
- ○ Dan zou ik me buitengesloten voelen.
- ○ Iets anders, namelijk ____________________

____

Tekst 2 (niveau 2)

Het Achterhuis

ZATERDAG, 20 JUNI 1942

Daar niemand iets van mijn verhalen aan Kitty zou snappen als ik zo met de deur in huis kom vallen, moet ik in 't kort mijn levensgeschiedenis weergeven, zo ongraag als ik dat ook doe.
M'n vader, de liefste schat van een vader die ik ooit ontmoet heb, trouwde pas op z'n zesendertigste jaar met m'n moeder die toen vijfentwintig was. M'n zuster Margot werd in 1926 geboren, in Frankfurt a/M in Duitsland. Op 12 juni 1929 volgde ik. Tot mijn vierde jaar woonde ik in Frankfurt. Daar wij volbloed-joden zijn, ging m'n vader in 1933 naar Holland. Hij werd directeur van de Nederlandse Opekta Mij. voor jambereiding. Mijn moeder, Edith Frank-Holländer, ging in september ook naar Holland en Margot en ik gingen naar Aken, waar onze grootmoeder woonde. Margot ging in december naar Holland en ik in februari, waar ik als verjaardagscadeau voor Margot op de tafel werd gezet.
Ik ging algauw naar de kleuterschool van de Montessorischool, de zesde. Daar bleef ik tot mijn zesde jaar, toen ging ik naar de eerste klas. In de zesde klas kwam ik bij mevrouw Kuperus de directrice terecht. Wij namen hartroerend afscheid van elkaar aan het einde van het schooljaar en huilden alle twee, want ik werd op het Joods Lyceum aangenomen, waar Margot ook naartoe ging.
Ons leven verliep met de nodige opwinding, daar de overgebleven familie in Duitsland niet door Hitlers jodenwetten gespaard bleef. In 1938 na de pogroms vluchtten m'n twee ooms, broers van moeder, en belandden veilig in Noord-Amerika, m'n oude grootmoeder kwam bij ons. Ze was toen drieënzeventig jaar.
Na mei 1940 ging het bergaf met de goede tijden: eerst de oorlog, dan de capitulatie, inmars der Duitsers en de ellende voor ons joden begon. Jodenwet volgde op jodenwet en onze vrijheid werd zeer beknot. Joden moeten een jodenster dragen; joden moeten hun fietsen afgeven; joden mogen niet in de tram; joden mogen niet in een auto, ook niet in een particuliere; joden mogen alleen van 15:00 – 17:00 boodschappen doen; joden mogen alleen naar een joodse kapper; joden mogen vanaf 20:00 uur 's avonds tot 6:00 's ochtends niet op straat; joden mogen zich niet in schouwburgen, bioscopen en andere voor vermaak dienende plaatsen ophouden; joden mogen niet naar een zwembad, evenmin naar tennis-, hockey- of andere sportplaatsen; joden mogen niet roeien; joden mogen in het openbaar generlei sport doen; joden mogen na acht uur 's avonds niet meer in hun tuin zitten, evenmin bij hun kennissen; joden mogen niet bij christenen thuis komen; joden moeten naar joodse scholen gaan en al dergelijke meer. Zo ging ons leventje door en we mochten dit niet en dat niet.

Anne Frank, Het Achterhuis. Dagboekbrieven 12 juni 1942 – 1 augustus 1944. Uitgeverij Prometheus, Amsterdam 2018

Opdracht 4

Je docent leest tekst 3 voor en legt de dingen uit die je niet begrijpt.

1 Wat is een concentratiekamp? Noteer je antwoord in steekwoorden.

2 Margot was zestien toen ze werd opgeroepen om naar een concentratiekamp in nazi-Duitsland te gaan. Welke woorden passen bij wat Margot toen gedacht en gevoeld heeft, denk je? angstig / boos / eenzaam / oneerlijk / onzeker / verdrietig / verward / iets anders, namelijk

3 ‘Schuilen, waar zouden wij gaan schuilen, in de stad, op het land, in een huis, wanneer, hoe, waar…?’
Waar gaan Anne en haar familie schuilen?

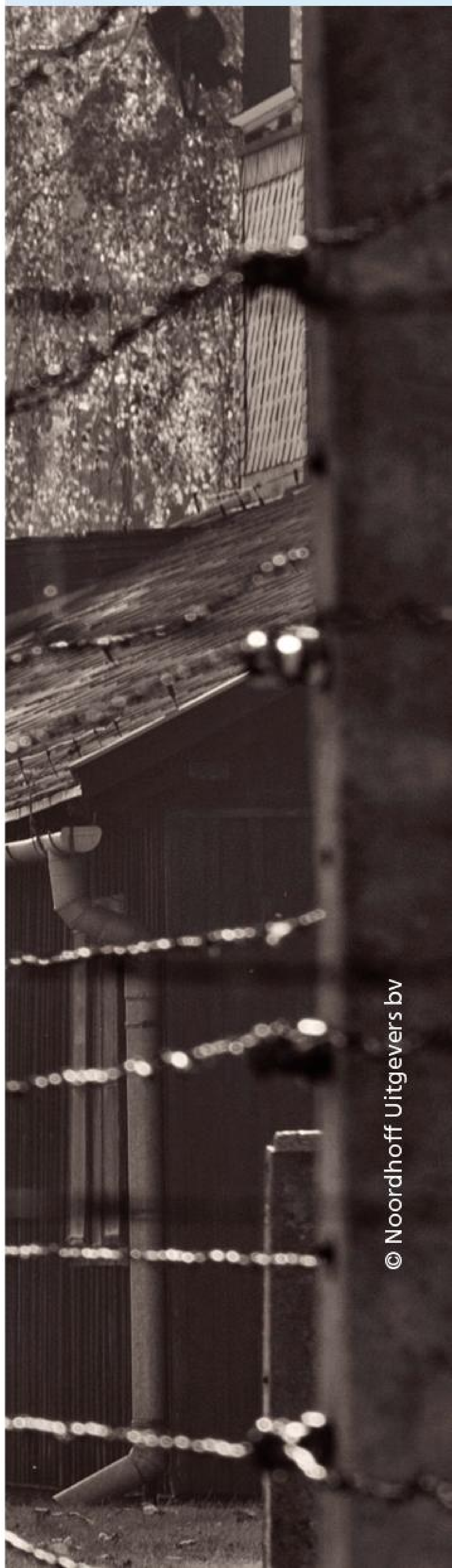
Tekst 3 (niveau 2)

Het Achterhuis

Nog geen maand nadat Anne haar dagboek is begonnen, moet het gezin Frank vluchten. Er is een oproep van de SS gekomen en het hele gezin is in rep en roer. Ondertussen komt Hello, een vriend van Anne, langs.

WOENSDAG, 8 JULI 1942

Lieve Kitty,
Vanaf zondagmorgen tot nu lijkt een afstand van jaren. Er is zoveel gebeurd dat het is alsof de hele wereld zich plotseling omgedraaid heeft, maar Kitty, je merkt dat ik nog leef, en dat is de hoofdzaak zegt vader. Ja, inderdaad, ik leef nog, maar vraag niet waar en hoe. Ik denk dat je vandaag helemaal niets van me begrijpt, dus daarom zal ik maar beginnen met je te vertellen wat er zondagmiddag gebeurd is. Om drie uur (Hello was even weggegaan, om later terug te komen) belde er iemand aan de deur, ik hoorde het niet, daar ik lui in een ligstoel op de veranda in de zon lag te lezen. Even later verscheen Margot in opgewonden toestand aan de keukendeur. ‘Er is een oproep van de SS voor vader gekomen,’ fluisterde ze. ‘Moeder is al naar mijnheer Van Daan gegaan.’ (Van Daan is een goede bekende en compagnon van vaders firma.)
Ik schrok ontzettend, een oproep, iedereen weet wat dat betekent, concentratiekampen en eenzame cellen zag ik al in m’n geest opdoemen en daarnaartoe zouden wij vader moeten laten vertrekken? ‘Hij gaat natuurlijk niet,’ verklaarde Margot mij toen wij in de kamer op moeder zaten te wachten. ‘Moeder is naar Van Daan om te vragen, of we morgen naar onze schuilplaats kunnen vertrekken. Van Daan gaat met ons mee schuilen. We zijn daar dan met ons zevenen.’ Stilte. Wij konden niet meer spreken, de gedachte

aan vader, die geen kwaad vermoedend op bezoek in de Joodse Invalide[1] was, het wachten op moeder, de warmte, de spanning, dat alles deed ons zwijgen.
Plotseling belde het weer. 'Dat is Hello,' zei ik.
'Niet opendoen,' hield Margot me tegen, maar dat was overbodig, we hoorden moeder en meneer Van Daan beneden met Hello praten, dan kwamen ze binnen en sloten de deur achter zich dicht. Bij elke bel moesten Margot of ik nu zachtjes naar beneden om te zien of het vader was, andere mensen lieten wij niet toe. Margot en ik werden uit de kamer gestuurd, Van Daan wou met moeder alleen spreken.
Toen Margot en ik in onze slaapkamer zaten, vertelde zij dat niet vader maar haar de oproep betrof. Ik schrok opnieuw en begon dan te huilen. Margot is zestien, zulke jonge meisjes willen ze dus alleen weg laten gaan, maar gelukkig, ze zou niet gaan, moeder had het zelf gezegd, en daarop zouden dan ook vaders woorden dan wel gedoeld hebben toen hij het met mij over schuilen had. Schuilen, waar zouden wij gaan schuilen, in de stad, op het land, in een huis, in een hut, wanneer, hoe, waar …? Dat waren vele vragen die ik niet kon stellen en die toch steeds terugkwamen.

[1] Joodse Invalide: een joods verpleeg- en bejaardenhuis in Amsterdam

Anne Frank, Het Achterhuis. Dagboekbrieven 12 juni 1942 – 1 augustus 1944. Uitgeverij Prometheus, Amsterdam 2018

Opdracht 5

Lees tekst 4 en 5. Het zijn fragmenten uit *Anne Frank, haar leven* van Marian Hoefnagel. Hierin wordt ook de periode beschreven waarin Anne niet meer in haar dagboek schreef. Mensen die met Anne in de kampen hebben gezeten, hebben daarover verteld. De schuingedrukte woorden worden onder de tekst uitgelegd.

1 Hoewel ze het niet goed heeft in kamp Westerbork, is Anne 'gelukkig' en 'opgelucht'. Hoe kan dat? ______

______

______

2 'Niemand weet precies wat daar gebeurt. Iedereen vreest het ergste.'
Wat is 'het ergste' waar iedereen bang voor is?

______

3 De omstandigheden in Bergen-Belsen zijn heel erg slecht. Anne en Margot zijn alleen, zonder hun ouders. Toch 'vieren' ze feest. Kun je dat begrijpen?

Ja / Nee, want ______

4 Annes dagboek is in Amsterdam achtergebleven. Ze heeft dus niet kunnen opschrijven wat ze heeft gedacht en gevoeld toen ze in Auschwitz en Bergen-Belsen was. Welke gedachten en gevoelens zou ze gehad hebben, denk je?

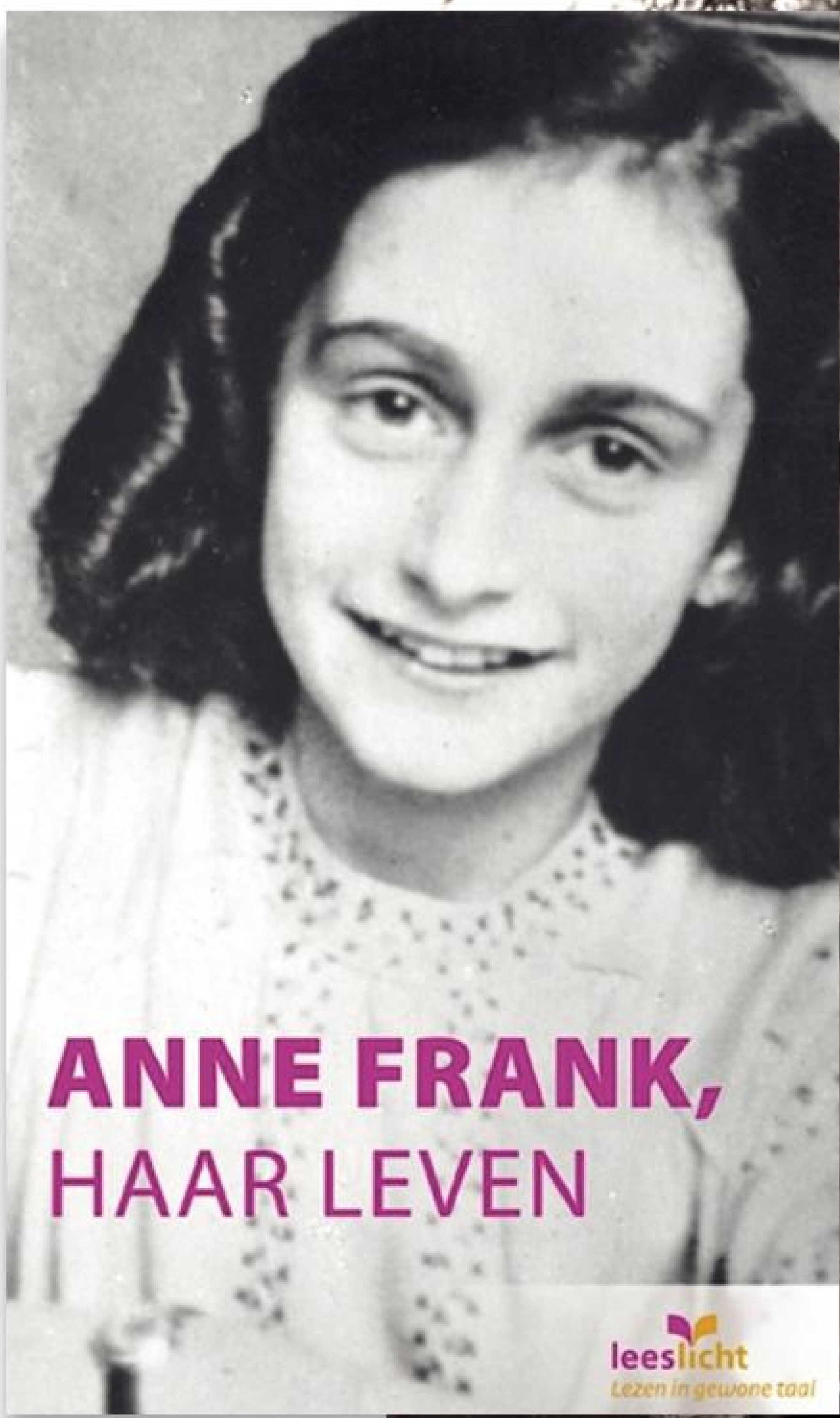
Gedachte: ______

Gevoel: ______

Tekst 4 (instapniveau)

Anne Frank, haar leven

Anne Frank zit samen met haar ouders, haar zus, het gezin Van Pels (in haar dagboek heten ze Van Daan) en meneer Pfeffer twee jaar ondergedoken in het 'achterhuis'. Dat is een ruimte achter het kantoor van Annes vader. Om niet ontdekt te worden, mogen ze overdag geen geluid maken. Ze kunnen ook niet naar buiten. Anne voelt zich vaak eenzaam en opgesloten. Op 4 augustus 1944 worden de onderduikers opgehaald door de SS. Iemand heeft hen verraden. Ze worden naar kamp Westerbork gebracht. Dat is een 'doorgangskamp'.

Weggevoerd
Na meer dan twee jaar zijn de onderduikers weer buiten.
Het is natuurlijk vreselijk dat ze zijn gepakt, maar Anne geniet van de buitenlucht.
Ook in de trein naar *kamp Westerbork* kijkt ze steeds naar buiten.
Naar de weilanden, naar de gemaaide korenvelden.
Ze heeft het allemaal zo lang moeten missen.

In Westerbork worden de onderduikers in een apart gedeelte gevangen gezet.
Zij krijgen een extra strenge behandeling, omdat zij ondergedoken waren.
Joden die zichzelf gemeld hebben, worden beter behandeld.
Anne, Margot en hun moeder zitten bij elkaar in een *barak* voor vrouwen.
Annes vader zit in een mannenbarak, maar hij mag wel af en toe langskomen.

Het is heel vreemd, maar Anne is gelukkig in Westerbork.
Ze hebben het niet goed in het kamp, toch is Anne opgelucht.
Ze ziet nieuwe mensen en praat graag met hen.
Haar ouders zijn juist heel stil.
Zij zijn erg bang dat ze naar de concentratiekampen in het oosten van Europa zullen worden gebracht.
Niemand weet precies wat daar gebeurt.
Maar iedereen vreest het ergste.

Op 2 september is het zover: de bewoners van het achterhuis staan alle acht op de lijst.
Meer dan duizend mensen moeten de volgende dag met de trein mee; de trein naar het oosten.
De wagons zijn overvol.
Er is geen wc. Ze moeten plassen en poepen in een emmer. Die stinkt na een tijd vreselijk.

De mensen staan tegen elkaar aan.
Er is geen plaats om te zitten.
Anne en Margot hebben nog geluk: zij kunnen tegen hun ouders aan leunen.

Sommige gevangenen hebben geld en sieraden verstopt in hun kleding.
Maar Duitse soldaten pakken het onderweg allemaal af.

De trein doet er lang over: drie dagen en nachten rijdt hij door.
Soms stopt hij; dan mogen de gevangenen even naar buiten.
Ze kunnen wat drinken en de stinkende wc-emmer leeggooien.
Maar dan gaat hij weer verder en al gauw stinkt de emmer weer vreselijk.
En dan stopt de trein voor de laatste keer.
Ze zijn in *Auschwitz*, het grote *vernietigingskamp* in Polen. In dat land zijn de nazi's ook de baas.

De gevangenen moeten hun bagage achterlaten in de trein.
Vrouwen moeten aan de ene kant gaan staan.
Mannen aan de andere kant.
Het is de laatste keer dat Annes vader zijn vrouw en dochters ziet.
'De blik in de ogen van Margot zal ik nooit vergeten', vertelt hij later.

Marian Hoefnagel, Anne Frank, haar leven. Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam 2012

kamp Westerbork: Joden die in Nederland waren gearresteerd, werden eerst naar het kamp Westerbork in Drente gebracht. Vandaar werden ze verder vervoerd naar concentratiekampen in het oosten van Europa. Er zijn 107.000 joodse inwoners van Nederland naar de kampen gebracht. Maar 5.000 hebben het overleefd.
barak: Een barak is een grote, kale schuur. In de concentratiekampen sliepen de gevangen in barakken.
Auschwitz: Auschwitz was een concentratiekamp in bezet Polen. Polen was ook bezet door het Duitse leger. Het was een groot vernietigingskamp. Iedere dag kwamen er treinen vol Joden aan. Het doel van de nazi's was om al die mensen in de gaskamers te vermoorden of ze zo hard te laten werken dat ze aan uitputting en ziekte stierven.
vernietigingskamp: De nazi's hadden veel concentratiekampen in het oosten van Europa gebouwd. Een aantal van die kampen was een vernietigingskamp. Die kampen waren speciaal gebouwd om zoveel mogelijk mensen te vermoorden.

Tekst 5 (instapniveau)

Anne Frank, haar leven

Weg uit Auschwitz
Intussen trekken de Russische soldaten steeds verder Polen in.
Het Duitse leger moet zich terugtrekken.
Daarom besluiten de nazi's om de gevangenen uit Auschwitz weg te halen.

Alle vrouwen die nog kunnen werken, moeten terug naar Duitsland.
Nazi-artsen bekijken welke vrouwen de reis naar Duitsland kunnen maken.
Anne, Margot en hun moeder komen ook aan de beurt.
Eén voor één staan ze naakt in het felle licht van een grote lamp.
Het is de laatste keer dat Annes moeder haar dochters ziet.
Zij moet in Auschwitz blijven.

Anne en Margot worden op de trein naar Duitsland gezet.

Drie dagen duurt de treinreis naar het concentratiekamp Bergen-Belsen.
Het is een ellendige reis.
Velen zijn uitgehongerd en sterven onderweg.
Anne en Margot overleven de reis, maar in Bergen-Belsen is het niet veel beter.
De barakken in het kamp zijn overvol.
Daarom moeten ze slapen in een tent. Het is er koud.
Maar als de tent kapot waait, moeten ze toch nog in de barakken slapen.
En daar zitten al veel te veel vrouwen in.

In de strenge winter van 1944-1945 is het moeilijk uit te houden in het kamp.
De gevangenen krijgen weinig te eten en soms helemaal niets.
Er breken allerlei ziektes uit.
Toch proberen Anne en Margot hoop te houden.
Begin december 1944 vieren ze samen met de andere vrouwen Chanoeka, Sinterklaas en Kerstmis in één keer.
Ze zingen Nederlandse liedjes en eten een 'feestmaal':
oud brood, in kleine stukjes gesneden, met een beetje ui en gekookte kool.
Het brood hebben ze dagenlang opgespaard.
Een paar uur lang vergeten ze bijna hun ellende.

Intussen is het in Auschwitz nog kouder.
Soms wel 40 graden onder nul.
Annes moeder is ziek geworden. Zij sterft in januari 1945.

Marian Hoefnagel, Anne Frank, haar leven. Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam 2012

Opdracht 6

Lees tekst 6.

1 Welke gedachten of gevoelens roept het verhaal van Anne Frank bij je op? ______________________________

____

2 Annes vader heeft het dagboek uitgegeven. Achter in het boek heeft hij geschreven: 'Ik hoop dat Annes boek in je latere leven zal nawerken. Zodat je zult werken voor vrede in de wereld.' 'Werken voor vrede in de wereld' kun je bijvoorbeeld doen door ______________________________

______________________________.

Tekst 6 (instapniveau)

Anne Frank, haar leven

Het einde
Het leven in Bergen-Belsen wordt steeds slechter.
Weinig eten. En veel ongedierte en ziektes.
Annes kleren zitten onder de luizen en vlooien.
Ze vindt dat zo vies, dat ze al haar kleren weggooit.
Ze heeft alleen nog een deken, die ze om zich heen doet.
Een andere gevangene zoekt wat kleren bij elkaar voor Anne.
Want het is winter en ijskoud.

Margot en Anne worden ziek.
Ze hebben hoge koorts en uitslag op hun huid: vlektyfus.
Het is een ziekte die ze hebben gekregen door al die luizen.
Ze blijven de hele dag in hun bed, in de ijskoude, tochtige barak.
Ze hebben geen warme kleren meer en liggen de hele tijd te bibberen.
Iedere keer als de deur open gaat, wordt het nog kouder.
'Doe de deur dicht', roepen ze steeds.
Want ze liggen vlak bij de ingang.
Ze zijn te zwak om op te staan en het zelf te doen.

Op een dag valt Margot uit bed, op de stenen vloer.
Ze kan niet meer overeind komen en sterft.
Kort daarna sterft ook Anne.

Marian Hoefnagel, Anne Frank, haar leven. Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam 2012

Opdracht 7

Deze vragen gaan over alle teksten uit deze paragraaf.

1 Kijk nog eens naar je aantekeningen bij opdracht 1. Heb je dingen over het leven van Anne Frank geleerd die je nog niet wist? ja / nee

2 Vind jij het belangrijk dat mensen het verhaal van Anne Frank kennen?
Ja / Nee, want ______________________________
____
______________________________.

3 Anne Frank wilde schrijfster worden. Denk je dat ze dan net zo beroemd zou zijn geworden als ze nu is? Ja / Nee, want ______________________________
____
______________________________.

Opdracht 8 – Creatief schrijven

Je gaat een brief schrijven aan Anne Frank.

1 Vul samen met drie klasgenoten het schema verder in.

Nederland in 1933-1944	Hoe is het nu?
Mensen vluchten uit het buitenland naar Nederland.	
Mensen worden buitengesloten vanwege hun ras.	
Sommige mensen helpen de mensen die worden vervolgd en bedreigd.	
Mensen kunnen zomaar worden opgepakt vanwege hun ras.	

2 Schrijf (alleen) een brief aan Anne Frank, waarin je vertelt hoe het nu in Nederland is. Doe het zo:

- Begin met een aanhef, bijvoorbeeld: *Beste Anne*,
- Vertel in de eerste alinea wie je bent en hoe je leeft. Bijvoorbeeld hoe je heet, hoe oud je bent, in welke stad je woont, wie jouw huisgenoten zijn, op welke school je zit, wat je in je vrije tijd doet enz.
- Vertel in de alinea's van het middenstuk iets over hoe het nu in Nederland is, vergeleken met de periode 1933-1944 toen Anne hier woonde. Je kunt voor elke rij uit het schema één alinea gebruiken. Gebruik voorbeelden als je schrijft over hoe het nu in Nederland is.
- In het slot schrijf je een conclusie.
- Sluit af met een groet.

Opdracht 9 – Voor je fictiedossier (niveau 1)

Je kunt *Het Achterhuis* of *Anne Frank, haar leven* lezen of een van de Leestips hieronder. Overleg met je docent als je liever een ander boek over de Tweede Wereldoorlog leest.
Maak de online-opdracht 'Tweede Wereldoorlog'.

Leestips

Alison Leslie Gold, *Anne Frank, mijn beste vriendin*

Hanneli Goslar is de beste vriendin van Anne Frank. Dan duikt de familie Frank onder. Anne en Hanneli zien elkaar pas weer terug in kamp Bergen-Belsen. ***(niveau 1)***

Bettie Elias, *Jongen zonder naam*

Samuel en zijn familie zijn opgepakt door de SS. Samen met honderden andere joden worden zij naar een kazerne in Mechelen gebracht. ***(niveau 1)***

Sharon Dogar, *De jongen in het Achterhuis*

Peter van Pels zat samen met Anne Frank in het Achterhuis ondergedoken. Dit boek vertelt zijn kant van het verhaal, ook over wat er gebeurde nadat de onderduikers zijn verraden. ***(niveau 2)***

Jona Oberski, *Kinderjaren*

De vierjarige joodse kleuter Jona komt met zijn ouders in een concentratiekamp terecht. Omdat hij zo jong is, begrijpt hij niet of nauwelijks wat er allemaal gebeurt. ***(niveau 2)***

Kijk ook op Lezenvoordelijst.nl voor meer boeken op je eigen niveau.

B Recycling

Opdracht 1

Bekijk tekst 1.

1 Om welke drie redenen past de titel goed bij tekst 1?

1 ______________________

2 ______________________

3 ______________________

2 Wat vind je van tekst 1? *flauw – geinig – interessant – kinderachtig – leuk bedacht – mooi – iets anders, namelijk* ______________________

Begrippen

Sonnet Gedicht van veertien regels met een strak rijmschema.

Tekst 1

Vakantiesonnet Zandvoort

Ted van Lieshout, Hou van mij. Leopold, Amsterdam 2009

Opdracht 2

Lees tekst 2.

1 De ik-persoon praat in het grootste deel van het gedicht tegen

een mevrouw die naar de pups komt kijken / zijn of haar moeder.

2 Op welke opmerking zou 'Ja, prachtig hè' (regel 1) een reactie kunnen zijn?

- ○ Hoe oud zijn ze?
- ○ Och, wat een schatjes.
- ○ Wanneer mogen ze bij hun moeder weg?
- ○ Zijn het labradors of herdershondjes?

3 Op welke vraag zou 'Bijna negen weken/ klopt' een antwoord kunnen zijn? .

4 De antwoorden op de vragen in strofe 3 staan in strofe 1 / 2 / 3 / 4.

5 De ik-persoon zegt tegen zijn of haar moeder dat de mevrouw geen puppy wilde. Spreekt de ik-persoon de waarheid? Ja / Nee, want ______________________________

______________________________.

6 Wat vind je van tekst 2? Leg je antwoord uit. Kies uit: *bijzonder – grappig – leuk – mooi – raar – stom – iets anders, namelijk* ______________________________

Tekst 2

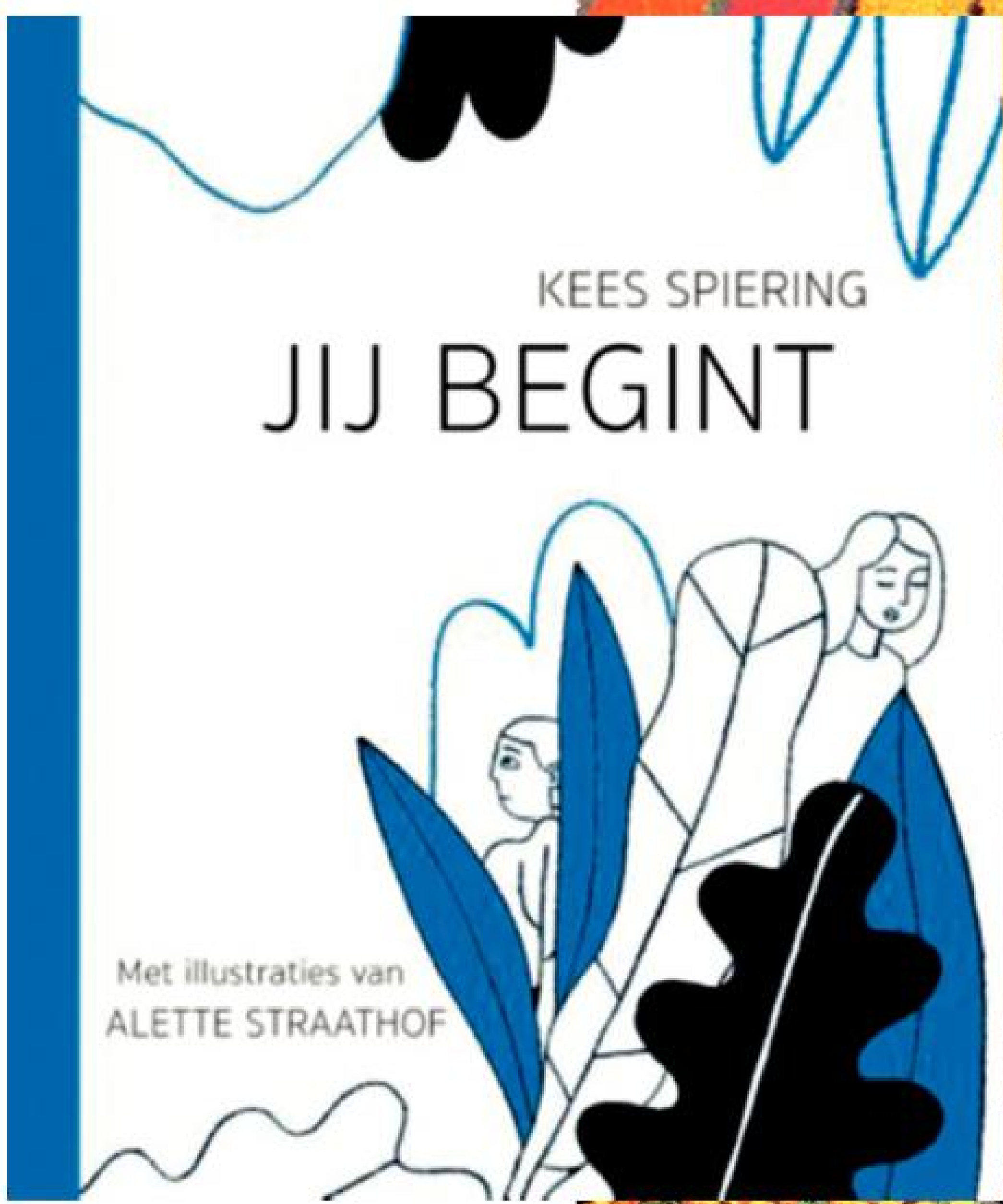
Pups

Ja, prachtig hè. Bijna negen weken
klopt. Zet ze nu maar weer terug, kom
op, overeind en mee alstublieft.
Wij geven ze natuurlijk niet aan
iedereen. Omdat mijn ouders winkelen
doe ik het gesprek vandaag alleen.

Gaat u maar zitten. U wilt
vast niets drinken hè? Oké.
Als u er een mee mocht nemen
en het raakte aan de diarree
betaalde u dan duizend euro
om het te genezen?
Dat vindt u veel. Oké.

Is uw tuin als een voetbalveld
mínstens zo groot? Rijden er auto's
langs uw huis? Serveert u dagelijks
biefstuk en muis? Is uw lievelingskleur
blauw of rood?

Nee, ja, nee en blauw? Mmm, oké
maar sorry, nee, u voldoet niet
aan de eisen. Het spijt me echt
ga nu maar gauw, ergens anders
meer geluk, goede reis mevrouw.
Hai mam. Ja, die is geweest
maar ze wilde er geen
stom wijf.

'Pups' uit *Jij Begint* (c) 2018 Kees Spiering en uitgeverij Luitingh-Sijthoff bv, Amsterdam

Opdracht 3

Lees tekst 3. Het is een gedicht over de oorlog in Irak van de Nederlands-Irakese dichter Rodaan Al Galidi.

1 Het gedicht staat tussen aanhalingstekens. Wie is aan het woord? de dichter / een nieuwslezer

2 Hoeveel Amerikanen zijn het slachtoffer geworden? ______________________________

3 Hoeveel Irakese slachtoffers zijn er gevallen? ______________________________

De dichter vindt dat heel veel / weinig. Dat kun je zien aan ______________________________

____.

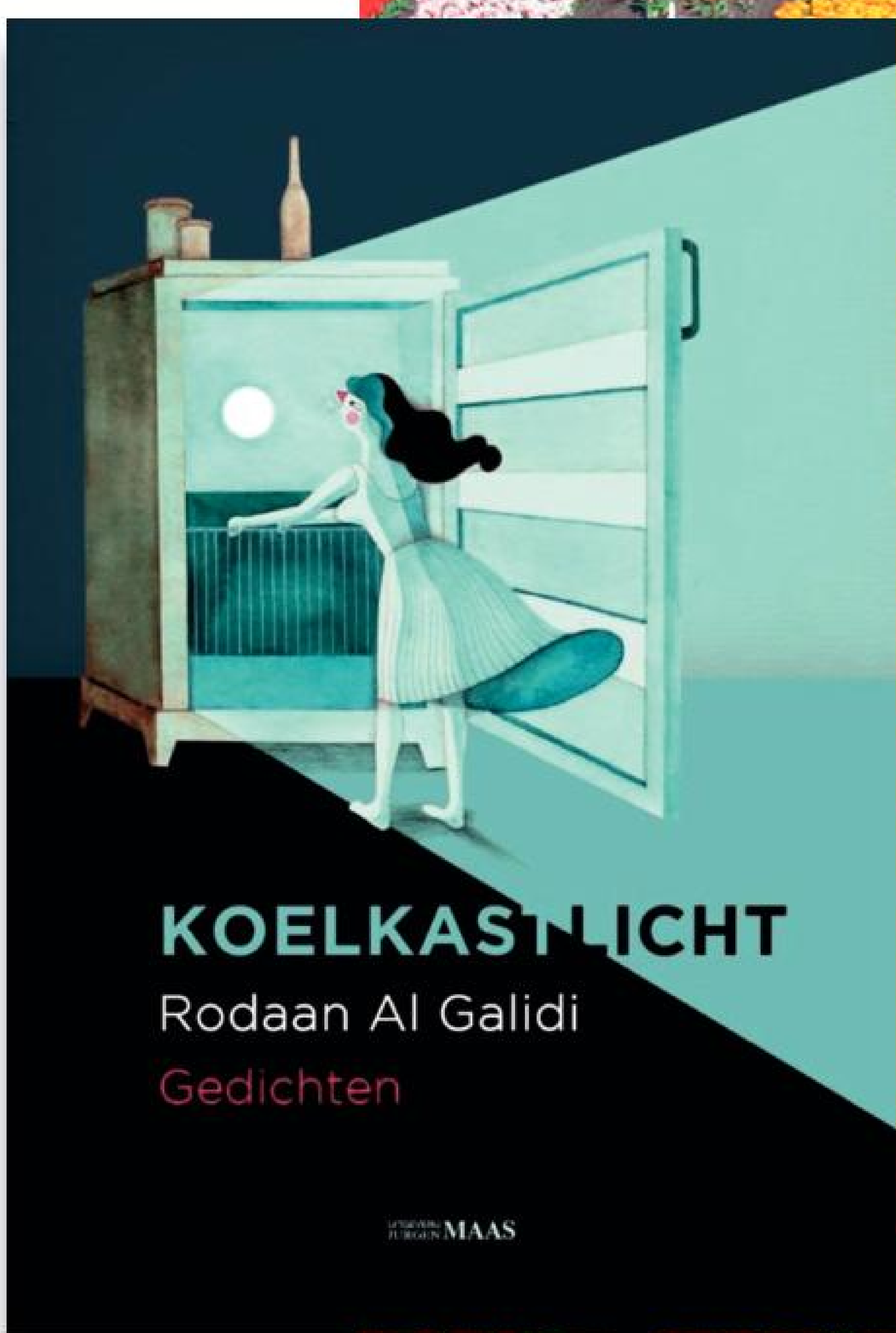
4 De nieuwslezer zorgt ervoor dat de Amerikaan belangrijker / minder belangrijk lijkt dan de Irakese slachtoffers.

5 Is de dichter het met de nieuwslezer eens? ja / nee

Tekst 3

ACHTHONDERDZESTIG

‘Dames en heren,
goedenavond.
Dit is het nieuws van 6 juli.
In Irak
zijn vanmorgen 860 mensen omgekomen
bij verschillende bomaanslagen
en de Amerikaanse soldaat John Smith
werd door een kogel geraakt
in zijn linkerbeen.
De tweeëndertigjarige soldaat studeerde in 1999 af
aan de hogere technische school
om daarna het leger in te gaan.
Hij is getrouwd met Ashley en heeft twee kinderen,
Rosaly van zes
en Keith van drie.
Zijn vrouw is lerares op een basisschool.
De woordvoerder
van het ministerie van Defensie
liet weten dat zijn situatie stabiel is
en dat de verwachting is
dat hij na vijf maanden revalidatie
weer zal kunnen lopen.
Rafael Nadal is de winnaar geworden
van Wimbledon.
De tweeëntwintigjarige Spanjaard
versloeg vijfvoudig kampioen Roger Federer
in vijf sets:
6-4 6-4 6-7 (5) 6-7 (8) 9-7.
Het is de eerste eindzege
van Nadal op Wimbledon.’

Rodaan Al Galidi, Koelkastlicht. Uitgeverij Jurgen Maas, Amsterdam 2016

Opdracht 4

Lees tekst 4.

1 Het doel van een gebruiksaanwijzing is amuseren / informatie geven / iets leren of uitleggen / een mening geven.

2 Wat moet je volgens dit gedicht doen? ______________________________

3 Wat is het verschil tussen een echte gebruiksaanwijzing en tekst 4?

____

____

Tekst 4

Ted van Lieshout, Hou van mij. Uitgeverij Leopold, Amsterdam 2009

Opdracht 5

Lees tekst 5.

1 Bespreek klassikaal wat jullie (nog) weten van het sprookje 'Doornroosje'.
Maak aantekeningen in steekwoorden.

____

____

____

2 Vind je de prins in dit gedicht echt 'prinselijk'? Ja / Nee, want __________________

____.

3 Doornroosje schrijft: 'Niet wakker kussen!' Meent ze dat echt? Ja / Nee, want ________

____.

4 Wat vind je leuker? Het sprookje / Dit gedicht, want ________________________

____

____.

Tekst 5

Doornroosje sliep.
Naast haar lag een brief:
  ‘Niet wakker kussen!
  Onder geen voorwaarde!
  Ook niet na honderd jaar!’

Wat zal ik doen? dacht de prins. Zal ik weggaan?
Of zal ik haar kussen en denken dat zij het niet zo bedoelt?
Ik ben zo moe, zo dodelijk vermoeid …

Doornroosje gluurde door haar wimpers.
Met de grootst mogelijke moeite haalde ze langzaam
en regelmatig adem.
Ze zag de deur dichtgaan,
hoorde de treden van de trap –
zo moe, zo pijnlijk vermoeid, elke stap –

en haar hart werd verscheurd.

Toon Tellegen, Gedichten 1977–1999. Querido, Amsterdam 2000

Opdracht 6

Lees tekst 6 en 7. Tekst 7 is een parodie op tekst 6.

Begrippen

Parodie Iets belachelijk maken door het na te doen.

1 Onderstreep in tekst 6 en 7 per regel de woorden die in beide gedichten voorkomen.

2 Waar kan de ik-persoon in tekst 6 niet tegen?

Onderstreep in tekst 6.

3 Waar kan de ik-persoon in tekst 7 niet tegen?

Onderstreep in tekst 7.

4 De ik-personen uit tekst 6 en 7 kunnen allebei ergens niet tegen. Die dingen roepen wel / niet dezelfde gevoelens bij hen op, want

____

____.

5 Is tekst 7 serieus bedoeld? Ja / Nee, want ______________________________

____

6 Maak zelf een parodie op tekst 6 door woorden in te vullen.

Alles kan ik verdragen. Maar ______________________

______________________ ______________________

______________________ ______________________, nee.

______________________ kan ik met droge ogen

______________________, daar ben ik werkelijk hard in.

Tekst 6

Jonge sla

Alles kan ik verdragen,
het verdorren van bonen,
stervende bloemen, het hoekje
aardappelen, kan ik met droge ogen
zien rooien, daar ben ik
werkelijk hard in.

Maar jonge sla in september,
net geplant, slap nog,
in vochtige bedjes, nee.

Rutger Kopland, *Alles op de fiets*. Van Oorschot, Amsterdam 1969

Tekst 7

Warme stront

Ik kan een hoop hebbe,
modder op me pijpe,
kots op straat, een portiek
met naalde stamp ik met droge oge
doorheen, daar ben ik
werkelijk hard in.

Maar hondenstront in oktober,
net gelegd, warm nog,
onder me zole, nee!

Ingmar Heytze, *Voor de liefste onbekende, bijna alle gedichten*. Uitgeverij Podium, Amsterdam 2016

Opdracht 7

1 Vijf gedichten in deze paragraaf zijn 'gerecyclede' teksten.

'Recyclen' betekent ______________________________.

2 Trek lijnen.

Tekst 2	is gemaakt van een ander gedicht.
Tekst 3	is gemaakt van een gebruiksaanwijzing.
Tekst 4	is gemaakt van een gesprek.
Tekst 5	is gemaakt van een nieuwsbericht.
Tekst 7	is gemaakt van een sprookje.

3 Lees 'Dichters aan het woord'. Welk(e) gedicht(en) uit deze paragraaf staat (staan) jou aan? ______________________________

4 Ted van Lieshout, de schrijver van tekst 1 en 4, kan niet goed uitleggen waarom een gedicht hem wel of niet aanstaat. Kun jij dat wel? ja / nee

Opdracht 8 – Creatief schrijven

Maak de online-opdracht 'Bloemlezing'.

Dichters aan het woord

Wat is belangrijk in een goed gedicht?
Ted van Lieshout: Ik kan niet zeggen wat belangrijk is in een goed gedicht. Een gedicht moet me aanstaan en dan maakt het niet uit waarom dat is. Sommige gedichten vind ik niet goed, maar dat valt niet uit te leggen.

Judithvanderwel.nl

C Identiteit

Opdracht 1

1 Je identiteit is wie jij bent, door alle eigenschappen die bij jou horen én door alles wat je hebt meegemaakt. Wat bepaalt jouw identiteit? Je mag meerdere antwoorden omcirkelen.

familie / geloof / hobby's / kleding / leeftijd / muziek / sekse / vrienden /

iets anders, namelijk ______

2 Leg een van je antwoorden op vraag 1 uit.

______

______

Opdracht 2

Lees tekst 1.

1 Billy en zijn vader hebben er ruzie over dat Billy op ballet wil. Met wie ben jij het eens? Billy / Billy's vader, omdat ______

______.

2 Billy denkt: 'Ik word heus niet iemand anders, alleen omdat ik van dansen hou'. Ben jij het daarmee eens? Ja / Nee, want ______

______.

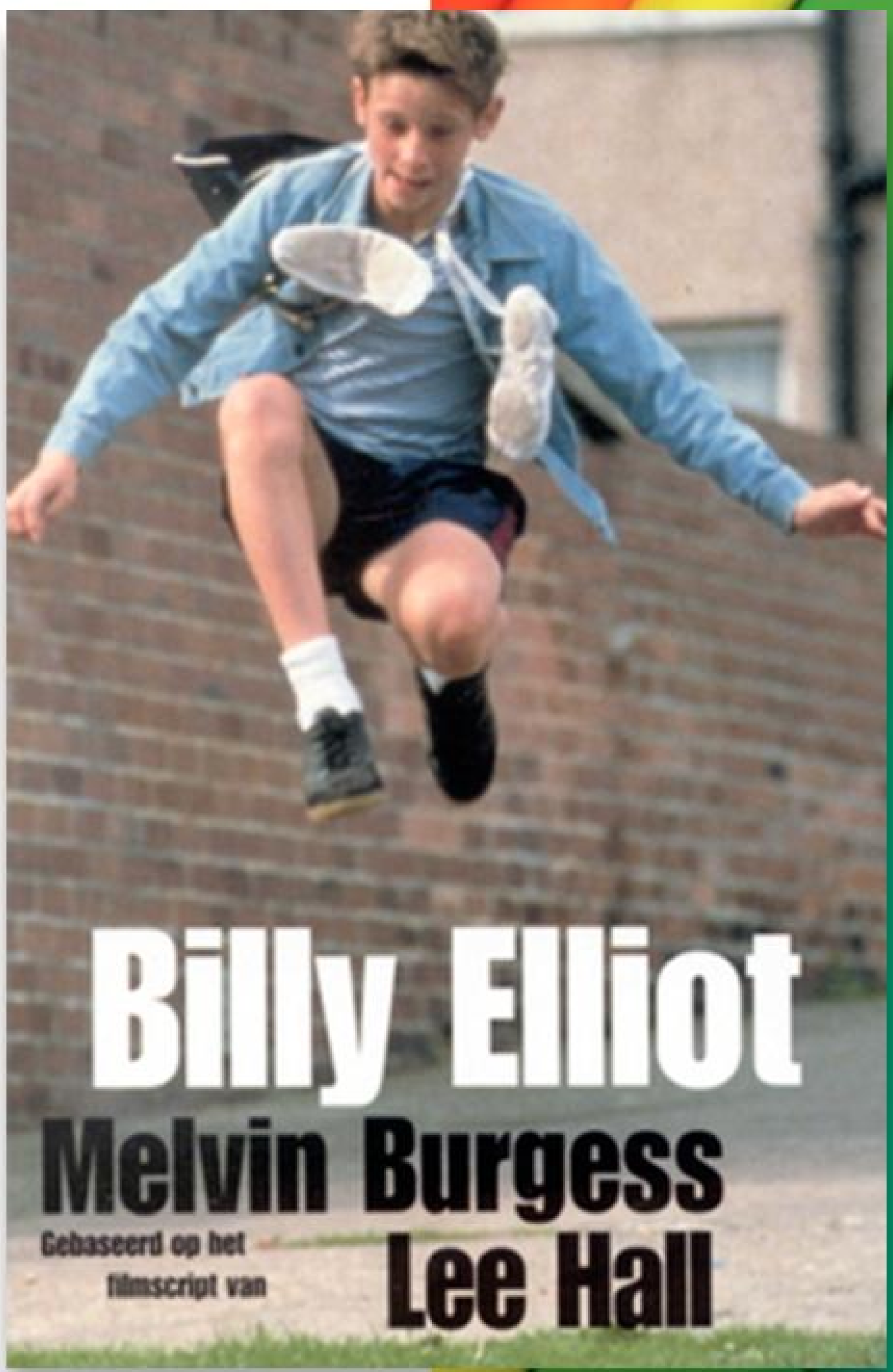
3 Wat heeft tekst 1 te maken met 'identiteit'? ______

______

Tekst 1 (niveau 1)

Billy Elliot

Billy is twaalf jaar en woont in Engeland. Zijn moeder is overleden. Zijn broer Tony en zijn vader werken als mijnwerker, maar ze zijn aan het staken. Daardoor krijgen ze geen geld. Elke zaterdag gaat Billy naar boksles, maar dat is geen succes. In hetzelfde gebouw wordt ook balletles gegeven. Sinds een paar weken gaat Billy daar stiekem heen. Zijn vader komt erachter en is niet blij.

De hele weg naar huis zei hij geen woord. Dat is zijn manier om je te laten zweten. De hele weg naar huis, door de Union Street, de High Street en door de Macefield Road. Geen woord. De schoft. Thuisgekomen wees hij mij een stoel aan, waarop ik moest gaan zitten. Terwijl hij zijn jas uitdeed, bleef hij me maar aanstaren. Toen ging hij tegenover me zitten. En hij had nog steeds geen woord gezegd. Hoe langer hij zwijgt, hoe groter de problemen. Ik vroeg me deze keer af of hij nog wel ooit tegen me zou praten. Ik wist wel wat hij van me wilde.

Hij wilde dat ik sorry zei. Maar ik was niet van plan dat te doen. Hij kon wachten tot hij een ons woog. Het was totaal belachelijk! Wat had ik misdaan?
'Ballet,' zei hij, de stilte doorbrekend.
'Ja, en wat is er zo verkeerd aan ballet?' zei ik. Mijn oma zat op een stoel bij het raam te eten. Ze keek naar ons alsof we op tv waren. Ik keek naar haar. Dat was makkelijker dan naar hem kijken. Vanuit mijn ooghoeken zag ik hem weer rood aanlopen.
'Wat is er mis met ballet? Kijk mij aan, Billy. Probeer je me nou expres kwaad te maken?'
'Het is heel normaal,' zei ik, terwijl ik hem weer aankeek.
'Normaal!!?' Ik begon bang te worden. Hij trok helemaal wit weg.
'Ik deed vroeger aan ballet,' zei mijn oma.
'Zie je wel dat het normaal is?' zei ik.
'Ja, voor je oma. Voor meisjes, Billy. Niet voor jongens. Jongens voetballen of boksen of worstelen of iets dergelijks.'
'Welke jongens doen aan worstelen?' vroeg ik hem en daar had ik hem mee, want er is niemand hier die dat doet.
'Je weet heel goed wat ik bedoel.'
'Dat weet ik niet.'
'Begin nou niet op deze manier, Billy.'
'Ik begrijp gewoon niet wat er verkeerd aan is.'
'Je begrijpt heel goed wat er verkeerd aan is.'
'Nee, dat begrijp ik niet.'
'Ja, dat begrijp je wel.'
'Welles.'
'Nietes.'
'Je weet het heel goed. Wie denk je wel dat ik ben? Je begrijpt me heus wel.'
'We dansen alleen maar, da's alles. Wat is daar nu mis mee?'
Maar natuurlijk begreep ik best wat hij bedoelde. Jongens doen niet aan ballet. Het is nu eenmaal niet hetzelfde als voetbal of boksen en stoer zijn. En het is niet zoiets als staken en voor je rechten opkomen en samen met je vrienden rondhangen. Het is niet zoiets als in de mijnen werken. Het is niet zoiets als de vakbond. Het is gewoon iets wat wij niet doen. Goed dan, misschien ben ik ook wel niet zo'n mijnwerker. En zelfs al was ik dat, wat dan nog? Waarom is ballet iets wat wij niet doen? Alleen omdat nog nooit eerder iemand het gedaan heeft, dat is alles. Nou, ballet is ook een van de dingen die we doen, want ik heb het gedaan en ik ben ook een van ons. Ik word heus niet iemand anders, alleen omdat ik van dansen hou. Toch?

Melvin Burgess en Lee Hall [vert. uit het Engels en bew. Oscarine Vonk],
Billy Elliot. Memphis Bell, Amsterdam 2002

Opdracht 3

Lees tekst 2. Het is een fragment uit *Vrijheid* van Milou van der Horst.

1 Onderstreep een zin waaruit blijkt dat Femke onzeker is.

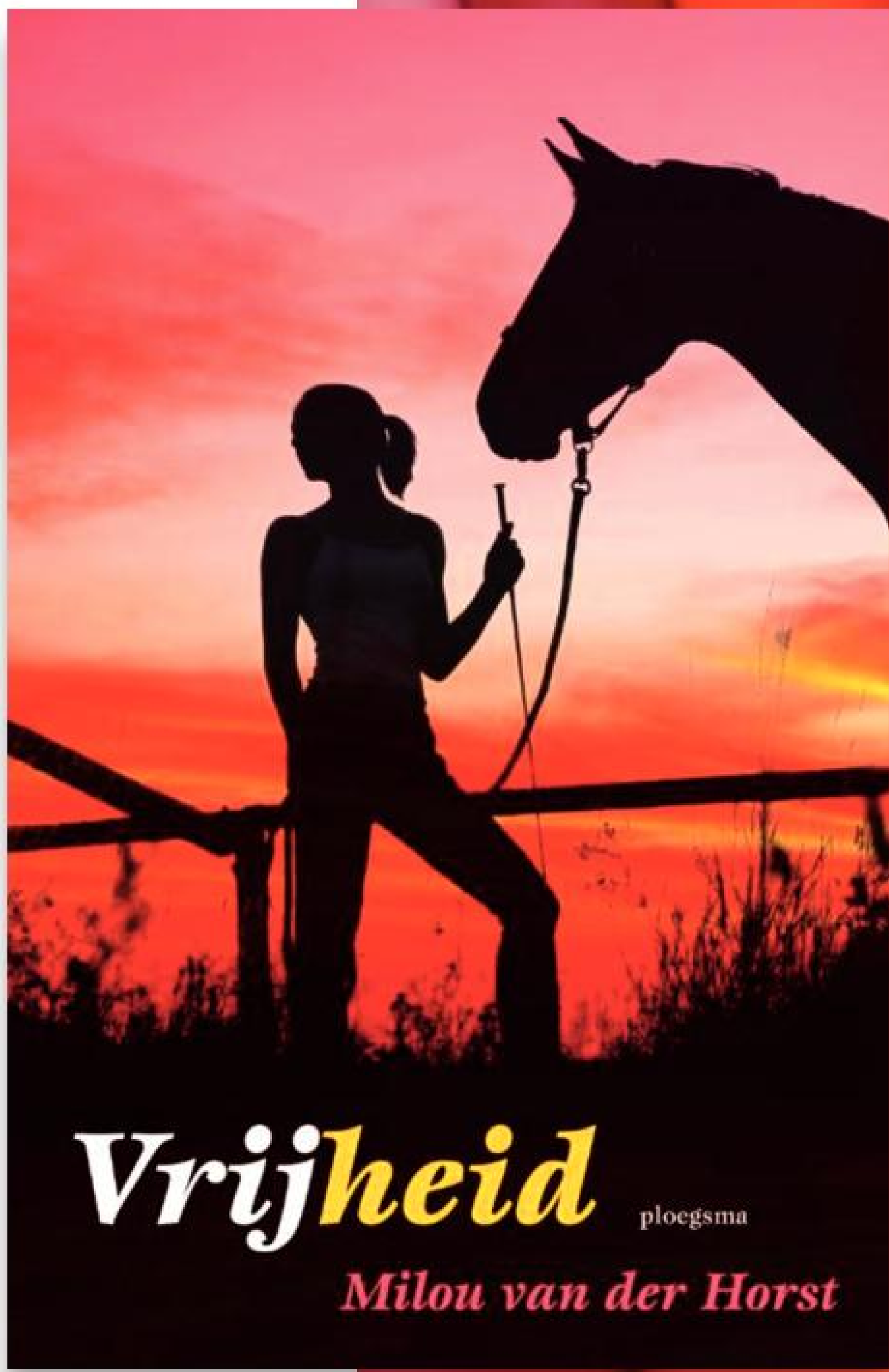
2 Pablo wil niet over de balk springen. Femke lost dat probleem op door

____.

3 Welke les leert Femke van Edward en Pablo? Onderstreep in de tekst.

Tekst 2 (niveau 1)

Vrijheid

Femke (17 jaar, ik-persoon) heeft al jaren een eetstoornis en weinig zelfvertrouwen. Zij krijgt een week paardentherapie op een ranch (een soort boerderij) in de Spaanse Pyreneeën. Edward is haar begeleider.

De volgende morgen geeft Edward me de opdracht om Pablo uit de wei te halen. Hij loopt tot mijn grote opluchting gewoon mee. We lopen naar de arena, de hoekige ring die verscholen ligt tussen de struiken. In deze bak worden de paarden gelongeerd, terwijl de vierkante bakken voor het leren paardrijden en voor oefeningen zijn. Tegen de ingang staat de lange zweep die ik ook voor Gideon heb gebruikt. Nou ja, meer voor mezelf.
'Laat Pablo nu eens draven. Maar er gelden wel regels.' Edward tikt tegen een vinger. 'Je mag hem niet lokken.' Hij tikt tegen een tweede vinger. 'Je mag hem niet aanraken.' Hij tikt tegen een derde vinger. 'En je mag alleen de middelen gebruiken die binnen handbereik zijn. Als je hem toch aanraakt of lokt of iets anders doet dat niet mag, dan moet je zelf vijf rondjes rennen.'
Ik glimlach. 'Dat is geen straf voor mij, hoor!'
Edward kijkt me aan. Zijn hoed werpt een schaduw over zijn ogen. De zon staat in de strakblauwe lucht te schijnen van jewelste. Mag ik de zweep dan ook gebruiken? Hij staat immers redelijk binnen handbereik ... Ik denk even na en vraag dan: 'Mag ik ook de zweep gebruiken?' Ik wijs naar de zweep die tegen de ingang staat.
'Moet ik het voor je herhalen?' vraagt Edward. Hij wil dus duidelijk geen antwoord geven. Ik knik en hij herhaalt het. Dan knikt hij me toe en gaat op het hek van de ring zitten. Twijfelend pak ik de zweep. Ik hef hem op en Pablo gaat draven. Hij doet precies wat ik wil.
Na een tijdje springt Edward van het hek af en zegt: 'Stop hem maar.' Ik leg de zweep neer en Pablo stopt.
'Waarom vroeg je dat net aan mij?'
'Ik wilde liever het zekere voor het onzekere nemen,' zeg ik schouderophalend.
'Gebeurt dat thuis ook vaak?'
Ik denk even na en antwoord dan: 'Ja, ik wil denk ik altijd wel de zekerheid hebben dat ik op de goede weg zit met dingen.'
'Je moet meer op jezelf vertrouwen, want je weet het allemaal best.' Hij knijpt even in mijn schouder. 'Pablo heeft te goed naar je geluisterd, we gaan het moeilijker maken.' Edward loopt naar de zijkant en haalt een hindernis tevoorschijn. Hij legt de balk dwars over de weg die Pablo moet rennen, maar wel een stuk van de zijkant af. 'Laat hem maar weer draven, met dezelfde regels als net.' Edward klimt weer op het hek van de ring.
Ik pak de zweep op, en Pablo begint te rennen. Hij rent wel, maar daar is alles mee gezegd. Pablo loopt gewoon om de hindernis heen. Ik laat hem terugdraven door de zweep voor hem in het zand te slaan. Weer rent hij erlangs. En weer laat ik hem omkeren. Hij vertikt het. Ik laat Pablo stoppen en denk verwoed na. Dan gaat er een lichtje branden. Ik schuif de hindernis tegen de zijkant aan, zodat Pablo er wel overheen

móét springen. De balk was immers binnen handbereik. Ik pak de zweep weer op en klak met mijn tong. Pablo begint te draven en springt over de balk heen. Een glimlach breekt door op mijn gezicht. Pablo draaft een paar rondjes, totdat Edward van het hek springt en zegt dat hij mag stoppen.
'Wat leer je hiervan?' vraagt Edward met zijn handen in zijn zakken.
Ik denk even na en antwoord dan: 'Dat je met een andere kijk op dingen de gebeurtenissen weer in de hand krijgt. Soms moet je je visie aanpassen.' Hij lacht. Ik laat mijn serieuze gezicht varen en glimlach.
'Slim ben jij ook, hè?'
Ik laat mijn blik naar de grond afdalen. 'Nou, dat valt ook wel mee, hoor. Volwassenen kunnen dit soms eindeloos proberen. Je kunt wel blijven trekken aan de teugels om het paard mee te krijgen …' Ik zie mezelf voor me die Pablo meesleurt. 'Maar soms moet je ook iets anders doen. Je gewicht bijvoorbeeld naar achteren verplaatsen om het paard te laten remmen.' Hij kijkt me aan. 'Je hoeft dus niet te aarzelen, je moet op jezelf vertrouwen.'

Milou van der Horst, Vrijheid. Ploegsma, Amsterdam 2011

Opdracht 4

Lees tekst 3. Hier lees je hoe *Vrijheid* verdergaat.

1 Femke wil de 'denkbeeldige navelstreng' met haar moeder achterlaten. Daarmee bedoelt ze dat ze een betere band met haar moeder wil krijgen / zich los wil maken van haar moeder.

2 Femke wil ook haar 'masker' laten wegwaaien. Iemand die een masker opheeft, durft wel / niet zichzelf te zijn.

3 De titel *Vrijheid* past goed bij dit verhaal, omdat ______________________________
______________________________.

Tekst 3 (niveau 1)

Vrijheid

De week is bijna voorbij. Femke gaat met Edward en Sharif naar een plaats vanwaaraf ze een prachtig uitzicht heeft.

Ik zucht: 'Wauw …'
Edward kijkt me aan en zegt zacht: 'Hier waait alles mee met de wind. Wat wil je hier weg laten waaien? Neem je tijd.' Hij draait zich om.
Ik adem diep in en kijk om me heen. Zittend op het krachtige paard en met het machtige gevoel dat het me geeft, antwoord ik hard tegen de wind in: 'Ik laat hier de denkbeeldige navelstreng achter die mij aan mijn moeder vasthoudt. Ook laat ik hier de Femke achter die zich steeds kleinmaakt en niet trots durft te zijn en weinig zelfvertrouwen heeft. Hier op deze berg laat ik ook de stenen achter, de ballast van mijn verleden die mij belemmert om over de hindernissen te springen en te gaan leven vol energie. Als laatste laat ik mijn masker hier wegwaaien. Het masker dat zich aan iedereen aanpast en me ervan weerhoudt mezelf te zijn.'

De tranen stromen over mijn wangen en worden koud in de wind. Alle emotie van de afgelopen weken komt eruit. Hier, op deze berg, op het krachtigste paard van de ranch voel ik mijn nieuwe kansen. Dit is echt het moment waarop alles anders gaat worden.
Edward draait zich weer om en pakt mijn been vast. 'Het is goed, Femke. Alles komt goed. Het wordt alleen anders.' Hij kijkt me lang aan vanonder zijn hoed, die een schaduw over zijn ogen werpt. Als ik mijn laatste traan heb weggeveegd, leidt hij Sharif weer mee.
Een paar honderd meter verderop blijft hij staan. Hij wijst naar het dal. Er ligt een grote schaduw over. 'Zie je dat dal? Je kunt daar wel blijven, waar het donker is en waar je niks van de wereld kunt zien. Je kunt ook deze berg op, laten zien wie je bent. Je groot en machtig maken en alles overzien.'
Ik kies voor de berg. Niet langer voor het dal. Gek genoeg voel ik me opeens groot. Onafhankelijk. Vrij. Femke.

Milou van der Horst, Vrijheid. Ploegsma, Amsterdam 2011

Opdracht 5

Lees tekst 4. Het is een fragment uit *De kick* van Helen Vreeswijk. De schrijfster werkte bij de recherche van de politie. *De kick* is gebaseerd op een waargebeurd verhaal.

1 Frits heeft een blanco briefje (een briefje waar niets op staat) in de pot gestopt, omdat ______________________________.

2 Uiteindelijk schrijft Frits toch iets op zijn briefje, omdat ______________________________.

3 Frits staat helemaal achter / heeft moeite met de acties van zijn vrienden.

4 Vind je dat Frits door moet gaan met de acties? Ja / Nee, want

______________________________.

Tekst 4 (niveau 2)

De kick

De vrienden Frits, Peter, Maurice, Steef en Danny vinden dat ze maar een saai leven hebben. Ze besluiten na het kijken van een actiefilm een wraakactie uit te voeren. Verslaafd aan de adrenalinekick die dit hun geeft, spreken de jongens af om de beurt een actie te bedenken.
De vriendengroep heeft er twee wraakacties op zitten: ze hebben de auto van een leraar in brand gestoken en ingebroken bij de bakkerij waar Danny stage heeft gelopen. Straks is het de beurt aan Frits.

Er waren nog drie opdrachten te gaan, eigenlijk nog twee. Zuchtend liet hij zijn arm zakken. Hij liep al dagen met buikpijn rond. Op wie moest hij wraak nemen? Hij had met niemand problemen. Op school had hij geen vijanden, met de jongens op de hockeyclub kon hij goed opschieten en aan niemand uit de buurt had hij een hekel. Niet genoeg in ieder geval om de persoon kwaad te doen. Daarom had hij een blanco briefje in de pot gestopt en zo zijn geweten gesust.

Achteraf gezien vond hij het een laffe daad. Mietje, liet een honend stemmetje in zijn hoofd hem weten. Ze zullen je uitlachen, vooral Steef en Peet. Hij moest iets verzinnen. Hoe kon hij Danny en Maurice overtreffen zonder dat hij iemand daarmee benadeelde? Een slachtoffer maken zonder iemand aan te wijzen? Onmogelijk! En dan moest het natuurlijk ook nog iets stoers zijn, iets wat respect afdwong. Het liefst was hij een sympathieke schurk, een soort Robin Hood. Zijn mondhoeken krulden omhoog toen er een nieuwe strategie in zijn hoofd vorm begon te krijgen. Waarom had hij daar niet eerder aan gedacht? Het was zo simpel. Zijn imago was gered.
Hij liep naar de tafel en draaide de bus met lootjes om. Het eerste briefje was van Peter. Hij las de tekst hardop en was verbaasd door de opdracht. Hoofdschuddend vouwde hij het papiertje weer dicht en graaide een tweede van tafel. Dat was die van hem. Hij streek het papier met zijn hand glad op tafel en ging zitten. De grijns zat nog steeds op zijn gezicht toen hij zijn idee met een keurig handschrift aan het papier toevertrouwde. Hij onderstreepte zorgvuldig zijn woorden, vouwde het papier dubbel en gooide het in de bus. Hier kon zelfs Peter of Steef niet aan tippen. Er was echter één probleem: hoe kwam hij aan explosieven om de klus te klaren?

Helen Vreeswijk, De kick. Van Goor, Houten 2014

Opdracht 6

Lees tekst 5. Hier lees je hoe *De kick* verdergaat.

1 Onderstreep de zinnen waaraan je kunt zien hoe Maurice erover denkt dat Steef en Peter wapens hebben gekocht.

2 Peter denkt dat Maurice 'de druk niet aankan'.

Wat denk jij? Maurice kan / wil niet meer meedoen, want ______________________________

______________________________.

3 Frits kiest ervoor om mee te doen, maar Maurice stopt ermee.

Een voordeel van mee blijven doen, is ______________________________.

Een voordeel van ermee stoppen, is ______________________________.

4 Ik vind dat Frits / Maurice een goede keuze maakt, omdat ______________________________

______________________________.

5 De schrijfster van *De kick* wil jongeren aan het denken zetten. Waarover zetten tekst 4 en 5 jou aan het denken? ______________________________

Tekst 5 (niveau 2)

De kick

Frits heeft een 'wraakactie' bedacht: een pinautomaat opblazen. Via Sami en zijn bende is hij aan explosieven gekomen. De actie is mislukt en Danny is gewond geraakt aan zijn hand.

Hij keek door de glazen klapdeuren de kantine in en zag zijn vrienden achterin bij het raam zitten. Breed grijnzend liep hij op hen af, zijn ingepakte hand hield hij opvallend voor zijn borst.

‘De schade viel mee.’ Hij liet zich op een stoel zakken en legde demonstratief zijn hand op tafel. Het was een grote witte bal waar alleen nog de toppen van zijn vinger uitstaken. ‘De hele hand is twee keer zo dik geworden.’ Zijn lach verdween toen hij de serieuze gezichten zag. ‘Wat is er?’
‘De twee idioten tegenover je aan tafel hebben wapens gekocht,’ smiespelde Maurice nerveus, terwijl hij over zijn schouder keek om er zeker van te zijn dat niemand hem kon horen.
‘Ja, dat zal best … Vertel me nou wat er aan de hand is.’
‘Het is geen geintje,’ zei Steef. ‘Die twee jongens die daarnet buiten liepen …’
‘Die spierbundel en dat kleintje?’
‘Dat zijn dezelfde gasten die Frits de bom hebben aangesmeerd. Ze gaan ons
pistolen leveren. Vijf stuks.’
‘Echt?’ Danny keek Frits onderzoekend aan. Hij geloofde er geen woord van,
maar hij liet zich niet kennen en speelde het spel mee. ‘Als de kwaliteit net zo
goed is als van die verrekte bom, dan kunnen we onze lol op.’
‘We hebben helemaal geen wapens nodig,’ siste Maurice zijn kameraden toe. ‘We kunnen ze niet eens betalen, ook al verkoopt hij ze voor een zacht prijsje. Lager dan vijfhonderd euro wordt het nooit. Waar halen we zoveel geld vandaan?’
Danny fronste zijn voorhoofd. ‘Het is serieus?’
Frits knikte alleen maar en Danny’s ogen werden groot. ‘Ik heb altijd al een pistool willen hebben. Wat hebben jullie besteld? Ik hoop een Glock 17. Een Glock is echt een gaaf wapen.’
‘Als we gepakt worden met een wapen …’
‘We worden niet gepakt,’ snauwde Peter over tafel naar Maurice. ‘Hou toch op met dat gejammer. Als je de druk niet aankan, moet je ermee stoppen. Niemand houdt je tegen, mietje!’
‘Ja, huilebalk. Word dan lid van een breiclubje.’ Steef gaf de stoel waarop Maurice zat een trap. ‘Ga maar snel naar huis en laat ons met rust.’
Maurice sprong op en graaide zijn tas en de hockeystick van de grond. ‘Mij best, eikels! Ik doe hier niet aan mee. Het is gewoon een … een stom, debiel, achterlijk plan.’ Van nijd sproeide zijn speeksel in het rond.
‘Ga je nou weer huilen?’ vroeg Steef sarcastisch en hij kreeg lachend bijval van de anderen. Maurice trilde van woede. Een rode kleur trok vanuit zijn nek omhoog naar zijn wangen. Hij stak zijn middelvinger op en beende toen gefrustreerd de kantine uit.
‘Doe toch niet zo lullig. Straks stapt hij uit de groep en wat dan? We hebben hem nodig,’ verdedigde Frits zijn vriend.
‘We hebben hem helemaal niet nodig. Het is een eikel eersteklas,’ zei Steef.
Hij stak zijn hand op toen Maurice zich bij de deur nog even had omgedraaid.
‘Groeten thuis!’
Frits gaf hem een stomp op zijn arm.
‘Wat nou? Hij heeft altijd wel iets te zeiken.’
Peter helde over de tafel en begon te fluisteren: ‘Ik weet hoe we aan geld voor de wapens kunnen komen. Met mijn opdracht kunnen we behoorlijk wat geld binnenhalen. Dit weekend zou perfect uitkomen.’
‘Gaat dat wel lukken met je hand?’ Steef prikte met zijn vinger een deuk in Danny’s verband dat langzaam weer in model veerde.

'Zolang ik niet hoef te klimmen, moet het lukken,' zei Danny. 'Wat is je opdracht?'
'Zijn jullie wel goed bij jullie hoofd?' siste Frits die zich over de tafel naar voren had gebogen. 'Zoiets bespreek je toch niet in een overvolle kantine.' Hij seinde met zijn hoofd naar de deur en stond op. 'Laten we naar de chalet gaan.'
'Wat doen we met Maurice?' Steef keek de kring rond. 'Wat als hij ons met zijn boze kop verlinkt?'
Danny grijnsde veelbetekenend. 'Ik handel het wel met hem af.'

Helen Vreeswijk, De kick. Van Goor, Houten 2014

Opdracht 7

Deze vragen gaan over alle teksten in deze paragraaf.

1 De fragmenten uit deze paragraaf hebben allemaal met identiteit te maken. Noteer achter elke titel twee van de volgende woorden: *groepsdruk – meelopen – onzekerheid – sterk – zelfbeeld – zelfstandig.*

Billy Elliot: ______________________

Vrijheid: ______________________

De kick: ______________________

2 Op welke hoofdpersoon zou je (een beetje) willen lijken?

______________________, omdat ______________________

______________________.

Opdracht 8 – Creatief schrijven

Maak de online-opdracht 'Moodboard'.

Opdracht 9 – Voor je fictiedossier (niveau 1)

Lees een boek. Kies een van de boeken uit deze paragraaf of een van de Leestips hieronder. Je kunt ook je docent om hulp vragen.
Maak de online-opdracht 'Collage'.

Leestips

Mirjam Mous, *Password*

Mick en Jerro zijn vrienden. Op een dag verdwijnt Jerro. Als hij terugkomt, doet hij raar. Al gauw blijkt dat Jerro niet is wie hij lijkt te zijn. *(niveau 1)*

Anna Woltz en Vicky Janssen, *Meisje van Mars*

Evert weet vanaf zijn derde dat hij eigenlijk een meisje is. Dat wordt pas echt een probleem als hij naar de middelbare school gaat. *(niveau 2)*

Jelmer Soes en Sanoj, *Lichaam van licht*

Jonas (17) gaat studeren, maar raakt al gauw verslaafd aan de game *The Rift*. Met zijn studie en de rest van zijn leven gaat het al snel bergafwaarts. *(niveau 2)*

Özcan Akyol, *Eus*

Eus, een Turks-Nederlandse puber, voelt zich nergens thuis. Hij raakt in de problemen, komt in de gevangenis terecht en doet daar een belangrijke ontdekking. *(niveau 2)*

Kijk ook op Lezenvoordelijst.nl voor meer boeken op je eigen niveau.

D Verfilmd

Opdracht 1

1 Bekijk de afbeeldingen. Het zijn beelden uit Nederlandse boekverfilmingen. Meer informatie over deze films vind je onder de Filmtips op bladzijde 205. Zou je deze films willen zien? Noteer je antwoorden onder de afbeeldingen.

2 Zeggen je antwoorden op vraag 1 iets over jouw smaak in het algemeen?

Ja / Nee, want ______________________________

______________________________.

Khalid Boudou, *Pizza Maffia*

Ja / Nee, want ______________________________

____

______________________________.

Saskia Noort, *Terug naar de kust*

Ja / Nee, want ______________________________

____

______________________________.

Heleen van Royen, *De gelukkige huisvrouw*

Ja / Nee, want ______________________________

____

______________________________.

Robert Vuijsje, *Alleen maar nette mensen*

Ja / Nee, want ______________________________

____

______________________________.

Opdracht 2

Lees tekst 1, 2 en 3. Het zijn fragmenten uit het autobiografische boek *Komt een vrouw bij de dokter* van Kluun. Deze uitgave is van Uitgeverij Eenvoudig Communiceren en is korter en eenvoudiger dan het oorspronkelijke boek.

Begrippen

Autobiografie Boek waarin een auteur (een deel van) zijn leven beschrijft.

1 Stijn vraagt zich af: En nee, ik wil haar niet in de steek laten. Maar is dat liefde? (tekst 1). Dat is wel / niet liefde, want ____

____.

2 Kun je begrijpen dat Stijn zonder Carmen carnaval is gaan vieren? Ja / Nee, want ____

____.

3 Carmen is boos als Stijn opbelt om te zeggen dat hij nog een dag in Breda wil blijven. Vind je dat terecht? Ja / Nee, want ____

____.

4 Stijn wordt verliefd op Roos. Vind je dat hij goed met zijn verliefdheid omgaat? Ja / Nee, want ____

____.

5 Heb jij begrip voor Stijn? Ja / Nee, want ____

____.

Komt een vrouw bij de dokter is verfilmd. Bekijk de trailer.

6 In de trailer zegt Stijn eerst: ‘Ik hou niet meer van d’r.’ Aan het einde zegt hij tegen Carmen: ‘Ik hou van je.’ Houdt hij nu wel of niet echt van Carmen, denk je? Wel / Niet, want ____

____.

Tekst 1 (instapniveau)

Komt een vrouw bij de dokter

Stijn lijkt het helemaal voor elkaar te hebben. Hij heeft een eigen bedrijf en een fantastische vrouw en dochter. Maar dan krijgt Carmen, zijn vrouw, kanker. De behandelingen zijn erg zwaar.

We vieren het nieuwe jaar (2000) bij Thomas en Anne. Ik heb er vreselijk geen zin in.
Gelukkig zijn Maud en Frenk er ook. En nog een paar oude vrienden uit Breda.
Als het twaalf uur is, houden Carmen en ik elkaar lang vast.
Wat moeten we elkaar wensen?
Op de avond van de eerste kerstdag vroeg Carmen:
‘Hou je nog van me?’
Ze had me net mijn cadeau gegeven.

‘Natuurlijk hou ik van je, schat’, antwoordde ik.
Maar ik loog.
Ik weet niet of ik nog van Carmen hou.
Ja, het doet me pijn als Carmen huilt. Als ze ziek is. Als ze pijn heeft.
Als ze bang is.
Maar is dat ‘houden van’? Of gewoon medelijden? En nee, ik wil haar niet in de steek laten. Maar is dat liefde?

Altijd heb ik geleefd volgens de regel van Stijn: als ik iets niet leuk vind, dan verander ik dat.
Werk, relaties, alles.
Nu ben ik zwaar ongelukkig. En ik kan er niets aan veranderen.
Happy new year, Stijn.

Kluun, Komt een vrouw bij de dokter. Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam 2009

Tekst 2 (instapniveau)

Komt een vrouw bij de dokter

Stijn probeert zo goed als hij kan voor Carmen te zorgen. Maar om alles even te vergeten gaat hij ook vaak uit. Met een paar vrienden en vriendinnen gaat hij naar Breda om carnaval te vieren.

Ik lig alleen op de hotelkamer. Maud heeft niet in haar bed geslapen. Ik heb zin om Anne te sms’en. Als ze haar man zoekt, moet ze even Maud bellen. Met de groeten van Stijn.
Ik sta op en kijk uit het raam. De straat ligt vol met troep van gisteren. Ik heb Carmen beloofd dat ik vandaag thuis zou komen. Maar ik wil niet naar huis. Ik wil blijven. Ik ga Carmen bellen.
‘Hallo schat!’
‘Hai!’
‘Hoe gaat het?’
‘Wel goed.’ Ze klinkt vriendelijk.
‘Hoe is het met de kleine?’
‘Gaat goed. En hoe was het in Breda?’
‘Helemaal geweldig. Het is echt weer zo gezellig dit jaar.’
‘Leuk. Hoe laat kom je naar huis?’
‘Eh … Ik zat te denken … ik wil nog een dagje blijven. Ik hoef morgen pas terug te zijn bij Merk in Uitvoering. Vind je dat goed?’
‘…’
‘Carmen?’
Tuuttuuttuut.
Ik zucht. Morgen wordt erger dan de dag na de finale in 1974.

Kluun, Komt een vrouw bij de dokter. Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam 2009

Tekst 3 (instapniveau)

Komt een vrouw bij de dokter

Het is inmiddels duidelijk dat Carmen niet meer beter zal worden. Ze heeft nog hooguit een jaar te leven. In de periodes tussen de chemokuren door gaan Stijn en Carmen op vakantie en doen ze alles waar ze zin in hebben. Stijn heeft aan Carmen opgebiecht dat hij vreemd is gegaan en hij heeft beloofd dat hij dat niet meer zal doen. Maar dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan.

Ook mijn leven is prettiger geworden. Ik ben weer verslaafd aan Roos.
Ik heb het vier maanden volgehouden om van Roos af te blijven.
We zagen elkaar wel, de hele zomer. Tussen alle vakanties en boottochtjes door.
We spraken af in cafés, ver van haar huis. Om niet in haar bed terecht te komen.
Al die tijd had ik geen seks.
Want na die keer in Zuid-Frankrijk is er met Carmen niets meer gebeurd.

Op een avond ging het mis, na één van de vele chemodrama's in het Lucas. Ik belde Roos, die was thuis, en binnen een kwartier was ik bij haar.
Ze troostte me. Het troosten ging over in knuffelen. En het knuffelen in seks.
Ze protesteerde nog, maar het gebeurde toch.
Op het vloerkleed.
Binnen een minuut kwam ik klaar. We hebben toen samen gehuild.
In de weken daarna raakte ik ernstig verslaafd.

Toch is er een verschil met onze relatie van het voorjaar.
Vorige week zei Roos ineens: 'Ik houd van je, Stijn.'
Ik was er blij mee. Ik voelde me weer een man en geen vriendje.

Kluun, Komt een vrouw bij de dokter. Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam 2009

Opdracht 3

Bekijk de trailer van *Hoe duur was de suiker?* via YouTube. Het is de verfilming van het boek met dezelfde titel van Cynthia McLeod.

1 Vul in terwijl je kijkt.

Het verhaal speelt zich af in (land) ______________________ in (jaartal) ______________________. De ik-persoon heet ______________________.

Het verhaal gaat over slavernij en ______________________.

Lees tekst 4 en 5. Het zijn fragmenten uit *Hoe duur was de suiker?*.

2 Mini-mini is een slavin. Ze is het 'bezit' van Sarith. Wat kun je doen met iets wat jouw bezit is? Je mag meerdere antwoorden kiezen. kapotmaken / negeren / ruilen / uitlenen / verkopen / weggeven

3 Kan Sarith deze dingen ook doen met Mini-mini, denk je? ja / nee

4 Hendrik houdt van Mini-mini, maar hij trouwt niet met haar, omdat

____.

5 Mini-mini vraagt zich af of de blanken wel weten 'welke prijs er werd betaald voor de koffie en de suiker'. Met 'prijs' bedoelt ze:
- ○ de ellende van de slaven.
- ○ geld.
- ○ haar verdriet om Hendrik.
- ○ het werk dat de slaven moeten doen.

6 *Hoe duur was de suiker?* gaat over het Nederlandse slavernijverleden.

Vind je dat een onderwerp dat op elke school behandeld moet worden?

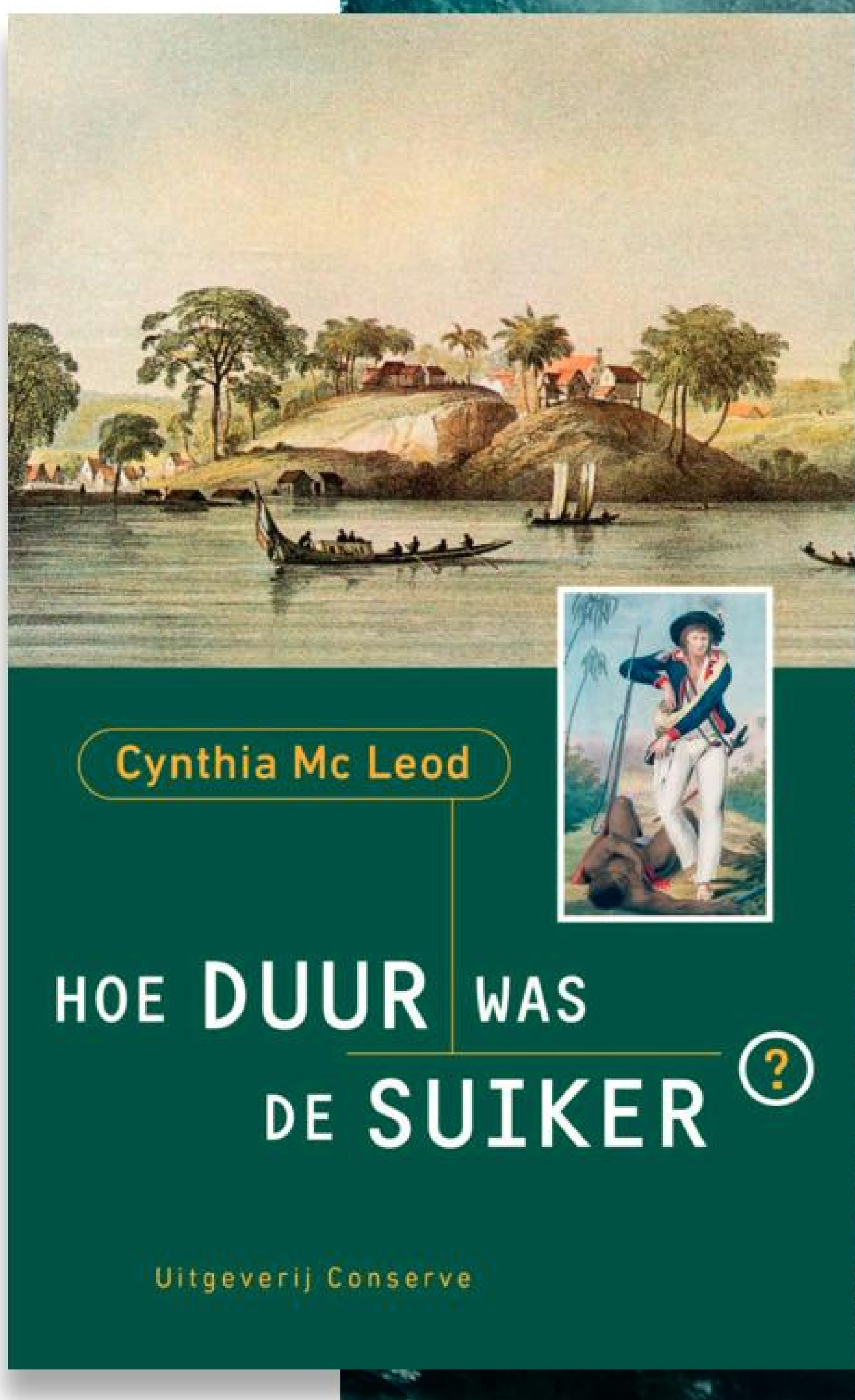
Ja / Nee, want ____

____.

Tekst 4 (niveau 2)

Hoe duur was de suiker?

Suriname, 1747. Mini-mini is een slavin. Haar 'misi' (bazin) is Sarith. Sarith is getrouwd met Julius (de 'masra'). Mini-mini is verliefd op Hendrik, van wie ze een kind verwacht.

De manier waarop Mini-mini met haar geliefde samen was, was niet zoals ze gedroomd had. Ze sliep in een kamertje waar ook drie andere slavinnen sliepen, die in huis kindermeisjes waren.
In het donker kon je gelukkig niets zien, maar aan het geschuifel en gebonk op de vloer wisten ze heus wel wat er plaatsvond, en ze maakten dan ook steeds plagende opmerkingen tegen Mini-mini, die ze altijd voor een stille, verlegen figuur hadden gehouden. Als je slaaf was, bestond er niet zoiets als privacy. En het moest allemaal zo stiekem gebeuren, omdat hij een vrije was. Niemand van de blanken in huis, behalve haar misi, wist dat Hendrik daar de nacht doorbracht.
Mini-mini lag op het matje, ze kon niet slapen, ze voelde in zich het kind bewegen; naast haar sliep Hendrik. Mini-mini droomde over een toekomst als vrije vrouw met Hendrik. Wat hield ze toch van hem, en hij van haar. En straks zouden ze een kind hebben. Het zou lang duren voor hij het geld bij elkaar gespaard had, maar ze zou geduld hebben en ook sparen. Ze was zo dankbaar dat geen enkele masra haar ooit had genomen vóór Hendrik. Gebeurde dat niet altijd met mooie slavinnetjes? En ze was mooi, dat wist ze. Vanaf dat ze heel klein was, had ze altijd iedereen dat horen zeggen. Ze begreep wel dat 'mooi' meestal al gezegd werd, als iemand blank bloed had, en zij had immers een blanke vader. Haar moeder had haar verteld, dat zowel masra Jacob Aäharon als zijn achttienjarige zoon toen met haar sliepen. Eén van die twee was dus haar vader, maar Mini-mini had daaraan heus niet veel, ze was gewoon een slavin.

Wat gaf het als je mooi was en toch een slavin was? En het was heus niet alleen haar lichte kleur, die maakte dat men haar mooi vond, ze had een mooi figuur, kleine ronde borsten, een mooi besneden gezicht, gave witte tanden en grote donkerbruine ogen. Het haar was zwart met krullen, het hing tot midden op haar rug, meestal had ze het in een vlecht bijeen. Hoe vaak had ze mannen, blank en gekleurd, niet begerig naar haar zien kijken, maar door het feit dat ze misi Sariths bezit was, had gelukkig geen enkele man misbruik van haar kunnen maken. Daarvoor was ze misi in ieder geval dankbaar. Het kon natuurlijk anders worden, nu de misi een masra had, maar deze was een goed en aardig mens. Hij hield zoveel van zijn vrouw, dat hij heus niet gauw naar een slavinnetje zou grijpen en zij had nu gelukkig Hendrik.

Cynthia McLeod, Hoe duur was de suiker? Uitgeverij Conserve, Schoorl 2016 (1987)

Tekst 5 (niveau 2)

Hoe duur was de suiker?

Op een avond komt Hendrik niet bij Mini-mini slapen. Mini-mini wil weten wat er aan de hand is en gaat naar zijn huis. Hendrik is niet thuis. Een buurvrouw vertelt dat Hendrik met een andere vrouw is getrouwd.

Mini-mini bedacht dat ze Hendrik móest zien te spreken en de volgende dag wachtte ze hem op in de Steenbakkersgracht, waar hij werkt bij de schrijnwerker. Toen hij de deur uitkwam om naar huis te gaan, stond ze opeens voor hem: ‘Mini-mini!’ zei hij geschrokken. Met haar zachte stem vroeg Mini-mini wat er waar was van wat de buurvrouw had gezegd, en waarom hij niet meer bij haar kwam.
Hendrik zuchtte eens: ja, het was waar, hij hield wel van haar, maar ze was een slavin. Wanneer zou hij nu zoveel geld bij elkaar hebben om haar vrij te kopen? Het zou jaren duren, en wat moest hij doen al die jaren? Zij op de plantage, af een toe een weekje in de stad, en hij hier alleen. Hij vertelde haar maar niet, dat zijn moeder zoveel bezwaren had gemaakt en hem zo dom had gevonden verliefd te worden op een slavin, al was ze mooi en een kleurlinge, een slavin was ze toch maar, en hij met zijn lichte kleur en bijna glad haar kon toch zoveel andere mooie vrouwen krijgen. Het was zijn moeder die ervoor gezorgd had dat hij Meta ontmoette. Het had toen niet lang geduurd of Meta was bij hen komen wonen.
Met neergeslagen ogen hoorde Mini-mini wat Hendrik allemaal tegen haar zei. Ze wist wel, een andere vrouw had dit niet genomen. Die zou geschreeuwd hebben, gevochten, naar die Meta zijn gegaan en haar geklapt en geslagen hebben, maar zij, Mini-mini, kon dat niet, ze was zo verlegen en zo zacht van aard, ze had nooit tegen geweld gekund. Ze draaide zich om en ging weg. Dat was het dan! Voorbij Hendrik! Voorbij vrijheid! Alles was een droom geweest.
’s Nachts op haar matje huilde ze, ja een droom was alles geweest. Alleen het kind. Dat was geen droom, dat was werkelijkheid. Ze legde haar hand op haar buik en voelde het kind bewegen. Ze nam zich voor dat ze, hoe dan ook, ervoor zou zorgen dat dit kind geen

slaaf zou worden. Het zou als slaaf geboren worden, daar was geen ontkomen aan, maar ze zou elke cent sparen, en als het kind groot was, zou ze het vrij kopen om het al die vernedering en ellende te besparen. Want daarom had Hendrik haar afgewezen. Omdat ze een slavin was. Mini-mini dacht aan wat Hendrik haar verteld had en wat de misi verteld had over dat bal bij de gouverneur, waar al die blanken geschitterd hadden met hun goud en hun juwelen, waar de tafels vol waren met spijzen en dranken. Al die geweldige herenhuizen in de stad, rijtuigen, duur meubilair, alles verkregen door slavernij. Slaven, mensen, die een bezit waren van een groepje blanken en voor hen moesten werken en zwoegen om die zo noodzakelijke producten te produceren. En Mini-mini vroeg zich af, of die blanken wel beseften wat ze dronken als ze dat kopje naar hun mond brachten. Of ze ooit wel beseften, hoe duur dit allemaal was, welke prijs er werd betaald voor de koffie en de suiker!

Cynthia McLeod, Hoe duur was de suiker? Uitgeverij Conserve, Schoorl 2016 (1987)

Opdracht 4

Lees tekst 6 en 7. Het zijn fragmenten uit *Cel* van Charles den Tex.

1 Michael Bellicher snapt niet hoe het kan dat een bronskleurige BMW op zijn naam staat. Wat zou er aan de hand kunnen zijn?

____

____

2 De advocaat, Guusje van Donee, zegt: 'En als hij dat kan, dan kan hij nog veel meer.' Wat kan degene die Bellichers identiteit heeft gestolen nog meer, denk je? ______________________________

3 Bellicher en de advocaat denken dat iemand misschien Bellichers identiteit heeft gestolen door zijn gegevens van internet te halen.

Denk je dat dat in het echt kan gebeuren? Ja / Nee, want ______________________________

____

______________________________.

Cel is verfilmd. Bekijk de trailer via YouTube.

4 Doordat Bellichers identiteit is gestolen, heeft hij nog meer problemen dan hij dacht. Welke problemen? Noteer er drie.

1 ______________ 2 ______________

3 ______________

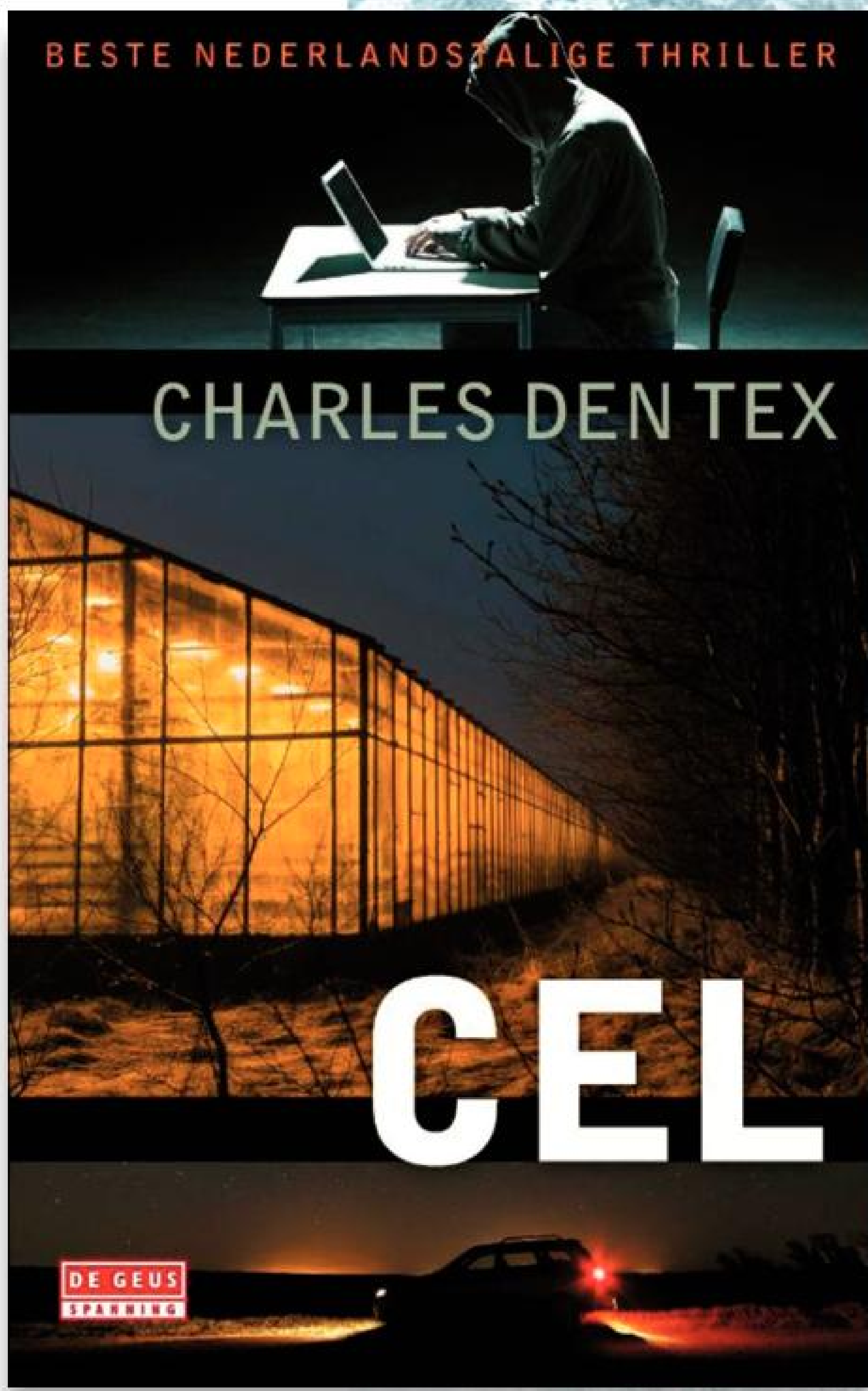
5 Wat verwacht je van de film? Je mag meerdere antwoorden kiezen.

actie / een ingewikkeld verhaal / geweld / spanning / verliefdheid /

iets anders, namelijk ______________________________

Tekst 6 (niveau 2)

Cel

Michael Bellicher is getuige van een dodelijk ongeluk op een provinciale weg. Hij belt 112. Tot zijn grote verbazing wordt hij door de politie meegenomen voor verhoor. Een maand geleden is in Monster (Zuid-Holland) een man van zijn fiets gereden door een bronskleurige BMW die op Bellichers naam staat.

Ik heb geen bronskleurige BMW. Ik wil helemaal geen bronskleurige BMW. Ik ken niemand met een bronskleurige BMW en als ik iemand met een bronskleurige BMW zou kennen, dan zou ik hem niet willen kennen. Een bronskleurige BMW hoort niet. Het mag niet. Klaar. Einde gesprek. Mensen die ik ken, rijden niet in bronskleurige BMW's. Er zijn grenzen. Dus het kan niet.
KAN.
NIET.
Zo'n auto kan uit zichzelf al niet, en daarom kan die bronskleurige BMW niet op mijn naam staan. En als hij wel op mijn naam staat, dan is dat mijn naam niet. Ik denk misschien dat ik Michael Bellicher ben, maar die is eigenaar van een bronskleurige BMW, en een andere Michael Bellicher ken ik niet. Dus als dat mijn auto is, dan weet ik niet wie ik ben.
'Die auto is niet van mij', zei ik.
'Dat zegt u.'
'Dat zeg ik, ja.' Ik wilde schreeuwen, gillen, maar ik hield me in. De omvang van de ellende die op me afkwam, begon langzaam tot me door te dringen. Het maakte niet meer uit wat ik zei, niemand zou me geloven. Vooral Van Bilt en Jonse niet, want die konden zwart-op-wit bewijzen dat het wel mijn auto was en dat ik dus glashard zat te liegen. Er waren maar twee mogelijkheden. Of ik was door dat rode licht geragd en had die man tot aan de rand van zijn dood gereden, of ik had mijn auto aan iemand uitgeleend en dan wist ik wie er achter het stuur had gezeten. Met elke ontkenning maakte ik mijn eigen positie slechter. Alleen een bekentenis zouden ze geloven.
'Ik wil een advocaat', zei ik.

Charles den Tex, Cel. Uitgeverij De Geus, Breda 2005

Tekst 7 (niveau 2)

Cel

Met zijn advocaat, mevrouw Van Donee, bespreekt Bellicher wat er aan de hand kan zijn.

‘Vergis u niet, deze zaak is ernstig’, zei ze. ‘Zodra u kunt bewijzen dat u niet in Monster was ten tijde van het ongeluk, loopt er dus iemand rond met uw identiteit. Dan is er iemand die op uw naam auto’s kan kopen, kan inschrijven en mensen kan aanrijden. En als hij dat kan, dan kan hij nog veel meer. Allemaal onder uw naam.’
‘Waarom zou iemand dat willen?’ vroeg ik.
‘Waarom? Waarom zijn er inbrekers? Waarom zijn er moordenaars? Waarom zijn er ellendelingen die je auto stelen er ermee rondraggen? Waarom zijn er brandstichters? Waarom zijn er pedofielen? Waarom zijn er mannen die jonge meisjes jarenlang opsluiten in kelders? Waarom zijn er gekken die dieren mishandelen?’
We zwegen. Ik raakte steeds meer in de war. Hoe kwam iemand aan mijn identiteit? Wanneer was dat gebeurd? En wat betekende het eigenlijk?
‘Heeft u in de afgelopen maanden uw paspoort verloren?’ vroeg Van Donee.
‘Nee.’
‘Rijbewijs, bankpas, ander document?’
Ik schudde mijn hoofd.
‘Iets gekocht op internet?’
‘Voortdurend’, zei ik. ‘Bedoel je dat een of andere gek mijn gegevens van internet heeft geplukt en die nu gebruikt?’
‘Misschien’, zei ze. ‘Maar misschien is het iets ingewikkelder.’

Charles den Tex, Cel. Uitgeverij De Geus, Breda 2005

Opdracht 5

Deze vragen gaan over alle teksten uit deze paragraaf.

1 Vergelijk het lezen van een boek met het bekijken van een film.
Welke voordelen heeft het om een film te bekijken?

1 ______________________ 2 ______________________

Welke voordelen heeft het om een boek te lezen?

1 ______________________ 2 ______________________

2 Welke woorden vind je bij de fragmenten passen? Je mag de woorden meerdere keren gebruiken. Omcirkel: *aangrijpend – emotioneel – geloofwaardig – leerzaam – origineel – realistisch – spannend – voorspelbaar – waargebeurd.*

Komt een vrouw bij de dokter: ______________________

Hoe duur was de suiker: ______________________

Cel: ______________________

3 Welk verhaal spreekt je het meest aan? Komt een vrouw bij de dokter / Hoe duur was de suiker? / Cel

Leg je antwoord uit. ______________________________

____

4 Wil je liever het boek lezen of de film kijken? ______________________________

Waarom? ______________________________

______________________________.

Opdracht 6 – Creatief schrijven

Maak de online-opdracht 'Filmpje!' Je maakt een kort filmscript van een van de teksten uit deze paragraaf.

Opdracht 7 – Voor je fictiedossier

Bekijk een Nederlandse film. Kies een van de films uit deze paragraaf of overleg met je docent. Maak een filmverslag. Doe het zo:
- Noteer de algemene gegevens: de titel van de film, naam van de regisseur, het jaar waarin de film is verschenen en de naam van de acteur die de hoofdrol speelt.
- Noteer de namen van de hoofdpersoon (of hoofdpersonen) en belangrijke bijfiguren. Vertel wie zij zijn en wat ze met elkaar hebben te maken. Noem minimaal drie en maximaal vijf personages.
- Vertel op welke plaatsen het verhaal zich afspeelt.
- Vertel in welke tijd het verhaal zich afspeelt. Waaraan kun je dat zien?
- Vat het verhaal samen in ongeveer 200 woorden. Vertel ook hoe het verhaal afloopt.
- Vertel wat jij de mooiste of meest indrukwekkende scène uit de film vond. Leg uit waarom je dat vond.
- Herkende je in de film iets uit je eigen leven? Beschrijf wat dit dan is.
- Geef de film een cijfer tussen 1 en 10 en leg uit waarom je dit cijfer hebt gegeven.

Filmtips

Khalid Boudou,
Pizza Maffia

Brahim en Haas zijn niet alleen neven, maar ook beste vrienden. Totdat er ruzie ontstaat over de pizzeria van Brahims vader.

Saskia Noort,
Terug naar de kust

Nadat Maria een abortus heeft gehad, wordt ze ernstig bedreigd. Ze slaat op de vlucht, maar blijkt nergens veilig.

Heleen van Royen,
De gelukkige huisvrouw

Nadat Lea is bevallen van haar eerste kind, draait ze helemaal door.

Robert Vuijsje,
Alleen maar nette mensen

David krijgt genoeg van zijn brave, blanke vriendin en gaat op zoek naar de perfecte donkere vrouw.

Begrippenlijst

Autobiografie Boek waarin de auteur een beschrijving geeft van (een deel van) zijn eigen leven.

Beeldspraak Praten met beelden. De schrijver gebruikt een beeld om iets uit te leggen. Bijvoorbeeld: *Je bent een bloem*. De 'jij' wordt vergeleken met een bloem. De dichter bedoelt: *je bent zo mooi als een bloem*.

Beginrijm Woorden die in de buurt van elkaar staan en met dezelfde klank beginnen. Bijvoorbeeld: *haar – hem* of *chagrijnige Sjaak*.

Bijfiguren Een verhaal heeft een of meer hoofdpersonen. De andere personages zijn bijfiguren.

Chronologische volgorde De volgorde waarin de dingen gebeuren.

Dystopie Verhaal dat zich in de toekomst afspeelt. Meestal heeft er een ramp plaatsgevonden en/of zijn er mensen aan de macht gekomen die andere mensen onderdrukken. Daardoor is de wereld veranderd in een plaats waar je niet zou willen leven.

Eindrijm Het laatste woord van een regel rijmt op het laatste woord van een vorige regel.

Flashback Een sprong terug in de tijd. Er wordt iets beschreven wat eerder is gebeurd (bijvoorbeeld doordat iemand zich iets herinnert).

Genre (spreek uit: zjan-re) Soort verhaal, bijvoorbeeld griezelverhaal of verhaal over geschiedenis.

Haiku Kort gedichtje van drie regels dat bestaat uit precies 17 lettergrepen. De eerste regel heeft 5 lettergrepen, de tweede regel 7 en de derde weer 5 lettergrepen.

Herhaling Iets meer dan één keer zeggen. Soms gaat het om iets wat belangrijk is, maar het kan ook een grappig effect hebben.

Hij/zij-vorm Als er geen ik-persoon in het verhaal voorkomt, is het verhaal geschreven in de hij- of zij-vorm.

Historische (jeugd)boeken Boeken over geschiedenis. In de bibliotheek herken je historische verhalen aan deze afbeelding:

Hoofdpersoon De persoon over wie het hele boek gaat. Je kunt lezen wat hij/zij denkt en voelt.

Ik-vorm Als een verhaal een ik-persoon heeft, is het geschreven in de ik-vorm. Je weet wat de ik-persoon denkt en voelt.

Informatief boek Informatieve boeken zijn geschreven om je informatie te geven over een bepaald onderwerp. De meeste informatieve boeken bestaan uit korte hoofdstukjes met kopjes. Ook staan er vaak afbeeldingen bij.

Inleven Je voorstellen hoe het is om iemand anders te zijn of hoe iemand anders zich voelt.

Karaktereigenschap Hoe iemand is. Bijvoorbeeld: vrolijk, slordig, grappig, lui of rustig.

Klankrijm Woorden die in de buurt van elkaar staan en dezelfde klank hebben. Bijvoorbeeld: *slappe – platte; vroege – coole*.

Letterlijk en figuurlijk taalgebruik 'Het regent' is een voorbeeld van letterlijk taalgebruik: je zegt precies wat je bedoelt. 'De hemel huilt' is figuurlijk taalgebruik: je bedoelt iets anders dan je letterlijk zegt.

Limerick Grappig bedoeld gedichtje van vijf regels met een vast rijmschema (a a b b a). In de eerste regel worden meestal een personage en een plaatsnaam genoemd.

Ontwikkeling van een personage In de meeste boeken veranderen personages door wat ze meemaken. Die verandering noem je 'ontwikkeling'.

Overdrijving Iets groter of erger maken dan het is.

Parodie Iets belachelijk maken door het na te doen.

Personages Alle personen die in een verhaal voorkomen.

Perspectief Het perspectief ligt bij de persoon in het verhaal van wie je weet wat hij denkt en voelt. Meestal is dat de hoofdpersoon.

Probleemboek Boek over problemen van jonge hoofdpersonen. Bijvoorbeeld: boeken over pesten, echtscheiding, ADHD, loverboys enz.

Proloog Een korte tekst voor in het boek. Daarin staat een belangrijk stukje van het verhaal. Soms wordt de afloop al een beetje verklapt.

Puntdicht Kort gedicht met in de laatste regel(s) een (taal)grapje.

Regel Een regel in een gedicht hoeft niet te beginnen met een hoofdletter of te eindigen met een leesteken. Het zijn gewoon alle woorden die op één regel staan.

Rijm Als de laatste stukjes van twee woorden hetzelfde klinken, rijmen ze. Bijvoorbeeld: *feest – geweest; toeter – computer.*

Rijmschema De manier waarop de regels van een gedicht op elkaar rijmen. Je maakt een rijmschema door alle regels die op elkaar rijmen dezelfde letter te geven. Het rijmschema van een limerick is bijvoorbeeld a a b b a.

Ruimte De plaats waar een verhaal zich afspeelt. Bijvoorbeeld buiten of binnen, in een stad of een bos, op een school of bij iemand thuis.

Sciencefiction Verhaal dat zich in de toekomst afspeelt en waarin technologieën worden gebruikt die nu (nog) niet bestaan.

Sfeer Hoe iets aanvoelt. Bijvoorbeeld griezelig of gezellig.

Sonnet Gedicht van veertien regels met een strak rijmschema.

Strofe De regels in een gedicht die bij elkaar horen. Tussen de strofen is een regel overslagen.

Thriller Spannend verhaal. In de bibliotheek kun je thrillers herkennen aan dit icoon:

Tijd De tijd waarin een verhaal zich afspeelt. Bij geschiedenis heb je al een aantal tijdvakken geleerd. Bijvoorbeeld: de tijd van de Grieken en Romeinen, de tijd van ridders en monniken, de tijd van ontdekkers en hervormers en de tijd van wereldoorlogen.

Tijdsprong Er wordt iets beschreven wat vroeger of later is gebeurd. Tijdsprongen komen vaak voor aan het begin van een nieuw hoofdstuk of na een witregel.

Uiterlijke kenmerken Hoe iemand eruitziet. Bijvoorbeeld: lang, slank, bruine ogen, blond haar.

Vooruitwijzing Aanwijzing *dat* er iets gaat gebeuren, vaak zonder dat je precies weet *wat* er gaat gebeuren.

Wisselend perspectief Het verhaal wordt verteld vanuit het perspectief van meerdere personages. Je weet dan van meerdere personages wat ze denken en voelen.

Woordspeling Een spelletje met woorden. Bijvoorbeeld: *Ze heeft dikke billen, maar ze zit er niet mee.*

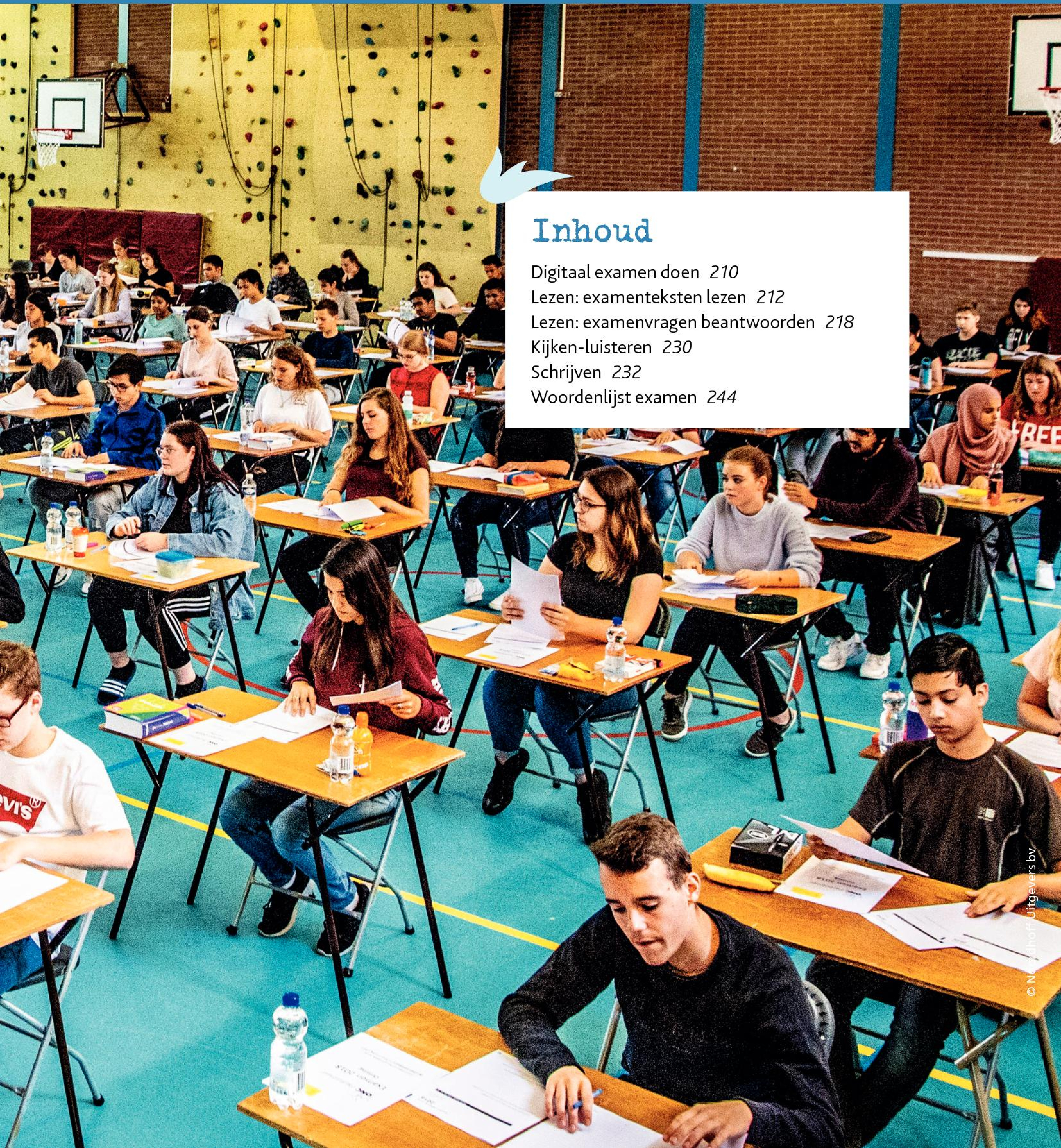
Zin Een zin begint met een hoofdletter en eindigt met een punt, uitroepteken of vraagteken.

Eindex

Einde

xamen

Inhoud

Digitaal examen doen

Je leert hoe het eindexamen Nederlands wordt afgenomen.

Theorie

video-uitleg

Digitaal examen doen

Je examen maak je **digitaal**, dus op de computer. Het is aan te raden om voor het echte examen een officieel oefenexamen te maken. Dan kun je alvast wennen aan de examenomgeving en aan de bediening van het computerprogramma.

In het digitale examen Nederlands zitten drie onderdelen:
lezen, kijken-luisteren en schrijven.
Bij **lezen** en **kijken-luisteren** worden vragen gesteld bij verschillende teksten en (kijk)fragmenten. De vragen gaan over de opbouw en de inhoud van de tekst of van het fragment. De meeste soorten vragen heb je al geoefend bij de onderdelen Lezen en Kijken en luisteren.
Eén opgave is een **schrijfopdracht**. Daar moet je zelf een tekst schrijven. Meestal is dat een zakelijke e-mail of brief.

Tijdens het examen mag je een papieren **woordenboek** gebruiken. Daarin kun je de betekenis van woorden opzoeken, maar dat kost wel veel tijd. Gebruik eerst de manieren die je bij het onderdeel Woordenschat hebt geleerd om de betekenis te raden. Zoek alleen de betekenis op als je die nodig hebt voor het beantwoorden van een vraag.

Vanaf bladzijde 244 staat een woordenlijst. Daarin vind je de betekenis van woorden die vaak in het examen worden gebruikt.

Opdracht 1

Op welke datum en tijd moet jij examen Nederlands doen?

____

Opdracht 2

Je docent vertelt je hoe het examen bij jou op school wordt afgenomen.
Schrijf in steekwoorden op wat je in ieder geval moet onthouden.

____

____

____

____

Opdracht 3

Bespreek met je docent welk examen je op internet gaat bekijken.

1 Hoeveel tijd krijg je om dit examen te maken? ______________

2 Hoeveel vragen heeft dit examen? ______

Ga naar vraag 1 van het examen.

3 Kun je stukken tekst markeren? ja / nee

4 Kun je de tekst vergroten? ja / nee

Klik door het hele examen.

5 Bij hoeveel verschillende teksten worden vragen gesteld? ________

6 Kun je een kijk-/luisterfragment vooruit en achteruit spoelen? ja / nee

7 Waar staat de schrijfopdracht in dit examen?

aan het begin / in het midden / aan het eind

8 Wat voor tekst moet je bij dit examen schrijven bij de schrijfopdracht?

____

9 Kun je een antwoord verbeteren zolang je het examen niet hebt afgesloten? ja / nee

Opdracht 4

Gebruik de woordenlijst die begint op bladzijde 244 om de volgende vragen te beantwoorden. De betekenis van de onderstreepte woorden kun je in de woordenlijst vinden.

1 Een examenvraag is:
Welke functie hebben de beelden van de rijdende speelgoedtreintjes?
Schrijf deze vraag in makkelijker woorden op.

Waarvoor ____

____

2 Een van de meerkeuzeantwoorden op een examenvraag is:
Alinea 2 geeft een uitwerking van wat er in de inleiding wordt beweerd.
Vul makkelijker woorden in.

In alinea 2 staat een ________________ van wat er in de inleiding is ________________.

Opdracht 5

Op de volgende bladzijden ga je oefenen met alle examenonderdelen. Voor welk onderdeel denk jij dat je het meest moet oefenen?

○ kijken-luisteren ○ lezen ○ schrijven

Ik kan/weet

- hoe en wanneer ik het eindexamen Nederlands maak.

Lezen: examenteksten lezen

Je leert over examenteksten lezen.

Theorie

video-uitleg

Een tekst lezen

Bij het onderdeel **leesvaardigheid** beantwoord je vragen bij verschillende teksten. Voordat je een tekst helemaal gaat lezen, bekijk je de tekst goed. Dit doe je door de titel, de bron en de eerste en de laatste alinea te lezen. Zo kun je het onderwerp van de tekst snel bepalen en weet je al iets over de inhoud. Lees de hele tekst precies voor je begint aan het beantwoorden van de vragen.

Hierna tot en met bladzijde 216 staan drie examenteksten. Je vindt de teksten ook online. De drie teksten gebruik je bij het onderdeel Examenvragen beantwoorden.

Opdracht 1

Bekijk de teksten en beantwoord de vragen.

Tekst 1

Wat is de titel van de tekst?

____

Hoe kun je snel zien uit welke alinea's de inleiding bestaat?

____

Uit hoeveel alinea's bestaat de tekst? __________

Welke alinea vormt het slot van de tekst? __________

Wat zou het onderwerp van de tekst kunnen zijn?

____

Tekst 2

Wat is de titel van de tekst?

____

Uit hoeveel alinea's bestaat de tekst? __________

Welke alinea vormt de inleiding van de tekst? __________

Welke alinea vormt het slot van de tekst? __________

Wat zou het onderwerp van de tekst kunnen zijn?

____

Tekst 3

Wat is de titel van de tekst?

____

Uit hoeveel alinea's bestaat de tekst? __________

Welke alinea vormt de inleiding van de tekst? __________

Welke alinea vormt het slot van de tekst? ____________

Wat zou het onderwerp van de tekst kunnen zijn?

____

Tekst 1

Online outlet steeds populairder

(1) Stel dat je favoriete geur op is. Ga je naar de drogist en betaal je 49 euro voor een nieuw flesje of koop je 'm bij de online outlet voor maar 25 euro? Die keuze is gemakkelijk, áls je weet dat online outlets bestaan.

(2) Online outlets zijn een vrij nieuw verschijnsel. Ze zijn te vergelijken met outletcentra in Roermond, Roosendaal en Lelystad, maar zij verkopen via internet. Sommige outlets noemen zichzelf met een chic woord 'shopping club'. Als je bij deze 'shopping clubs' wilt kopen, moet je eerst (gratis) lid van de winkel worden. De bedoeling van de winkels is hetzelfde: in een webshop koop je nieuwe merkartikelen voor een lage prijs. Vaak showroommodellen, retouren of restpartijen van het vorige seizoen. Bijna altijd zit er nog garantie op. Bij een webshop heb je sowieso te maken met een wettelijke bedenktijd van veertien dagen. Wees er wel snel bij, want de voorraad van deze artikelen is meestal beperkt. Een van de grotere online outlets is Marktplaats Outlet. Bij de start verbonden drie bekende leveranciers zich aan de webwinkel. Inmiddels is het aantal leveranciers dat spullen via Marktplaats Outlet aanbiedt, flink opgelopen.

(3) De leverancier kan kiezen: klanten volgens het Marktplaats-principe te laten bieden of een vaste prijs vragen. Janet Tuinstra van Marktplaats: "Per maand zorgen de outlets voor ruim 1,2 miljoen pageviews (= aantal keer dat een pagina wordt geladen). Op de outlet-advertenties wordt vijf keer vaker geklikt dan op gewone advertenties op Marktplaats. Ook zien we dat er op de outlet-advertentie twee keer vaker wordt geboden dan op reguliere advertenties met eenzelfde product."

(4) Een belangrijke factor voor het slagen van de verkoop is volgens Tuinstra een eerlijke omschrijving in de advertentie. "Een lichte beschadiging of een ouder model vindt een consument vaak niet erg. Maar hij wil daarover wél goed geïnformeerd worden." Het succes van een online outlet zit in de verkoop van de juiste producten met zichtbaar hoge kortingen. Vooral zaken als merkkleding en elektronica doen het goed. Deze goederen worden snel ingehaald door nieuwe ontwikkelingen of trends. Als leveranciers deze spullen niet snel verkocht krijgen, blijven ze met voorraden zitten. Ze verkopen deze artikelen dan liever met flinke korting via outlets. En consumenten lopen er graag hip bij voor weinig geld; hoe meer korting, hoe beter. Daarom laten nagenoeg alle outlets naast de outlet-prijs ook de originele verkoopprijs en het kortingspercentage zien.

(5) Renske van der Meer is fan van outletshoppen. "Het afgelopen jaar heb ik bijna al mijn kleding gekocht via online outlets", vertelt ze. "Het meest blij ben ik met mijn ballerina's van Le Coq Sportif. In de winkel € 54,95 euro, op www.showroomprive.nl maar 17 euro. Behalve dat ik mooie schoenen heb, houd ik er een goed gevoel aan over, omdat ze zo weinig hebben gekost."

(6) Wat Renske kan, kan iedereen. Shop zelf ook eens een avondje online en kijk hoe je op www.westwing.nl een prachtig 24-delig bestek voor 72 euro in plaats van 150 euro koopt. Of betaal op ibood.nl in plaats van 179,95 euro slechts 79,95 euro voor een on-ear hoofdtelefoon van SMS Audio. Mooie aanbiedingen vinden is niet moeilijk. De uitdaging is je niet te laten verleiden tot impulsaankopen, maar alleen te kopen wat je nodig hebt.

Naar een artikel van Nadine van Gemert, de Gelderlander, 8 november 2014
Uit: Examen Nederlands BB digitaal 2018-1

Tekst 2

Een nieuwe luchtvaartpionier

(1) De piloot Jeremy Rowsell vliegt binnenkort de halve aarde rond op een brandstof die is gemaakt uit plastic. Dat is nog nooit gedaan. Rowsell vliegt voor het avontuur, voor de wetenschap en om duidelijk te maken dat de aarde bezaaid ligt met plastic afval.

(2) “Natuurlijk is mijn familie bezorgd”, zucht Jeremy Rowsell als hij in de bus naar huis zit. “Maar hé, ik ben piloot. Al sinds mijn 16e. Vliegen is wie ik ben. Bovendien ga ik echt niet met ondeugdelijke brandstof de lucht in. Ik ben niet stom.” Vliegen op plastic. Daarmee is de 42-jarige Rowsell een heuse luchtvaartpionier. Voor zijn reis kiest hij een route die in 1929 is afgelegd door een andere pionier, Sir Charles Kingford Smith. Ook hij vloog in een lawaaierig propellervliegtuig van Sydney naar Londen. Ook hij hing net als Rowsell straks, moederziel alleen boven het aardoppervlak. Alleen crashte Kingford Smith later bij Singapore in zee.

(3) Rowsell, een geboren Brit die al ruim 20 jaar in Australië woont, wil in juli vertrekken. Zijn vlucht naar Londen duurt een dag of 10, schat hij. Zijn eenmotorige Cessna 172 haalt hooguit 185 kilometer per uur. Via Zuidoost-Azië, het Midden-Oosten, Noord-Afrika en Zuid-Europa gaat het naar Groot-Brittannië. In etappes van steeds 15 uur vliegt hij naar zijn vooraf geplande stops. Daar staan jerrycans vol plastic-brandstof op zijn toestel te wachten. Het bijtanken is nog een heel gedoe, want vliegvelden moeten een uitzondering voor Rowsell maken. De brandstof is nog niet officieel toegestaan in de luchtvaartindustrie.

(4) Rowsell schat dat zijn motor voor ongeveer vijf ton aan afgedankte zakjes, koffiebekertjes, bakjes en ander plastic afval opsnoept. Spul dat anders op de vuilnisbelt zou belanden. Of erger, in de natuur. “Wereldwijd wordt hooguit 25 procent van al het plastic ingezameld, hergebruikt, verbrand of naar de vuilstort gebracht”, weet Rowsell. “De resterende 75 procent komt in het milieu terecht. Het vervuilt bossen en stranden. Het verstikt het leven in de oceanen.”

(5) Wetenschappers en bedrijven in onder meer de Filipijnen en de Verenigde Staten hebben technieken ontwikkeld om plastic om te zetten in brandstof. Maar het Ierse bedrijf Cynar loopt daarin voorop. Rowsell haalt daar dan ook de peut voor zijn vlucht vandaan. Bij Cynar wordt plastic bij ruim 400 graden gesmolten in een zuurstofvrije ruimte. De kunststof, ooit

gemaakt uit petroleum, wordt zo omgezet in gas en weer vloeibaar gemaakt. Uit één ton plastic kan Cynar 900 liter brandstof maken. Het proces vervuilt nauwelijks. Het enige bijproduct is koolstof, dat weer kan worden gebruikt. Als verfstof bijvoorbeeld.

(6) De plastic-brandstof is al veelvuldig getest in auto's, maar nog nooit in vliegtuigen. Toch baart dat Rowsell niet de meeste zorgen. "Ik houd vooral rekening met mechanische problemen of noodlandingen op zee of in de woestijn van het Midden-Oosten. Maar ik heb survivaltrainingen gevolgd en ben dus op het ergste voorbereid." Rowsell verzekert dat hij zijn reis naar Londen niet alleen maakt voor het avontuur. "Ik ga niet de superheld uithangen. Ik ben een normale kerel. Ik werk als verzekeringsmakelaar; dat verklaart genoeg. Nee, zie me liever als een moderne postduif. Ik wil met mijn vlucht een boodschap overbrengen: overal ligt plastic, we willen dat niet en we kunnen er iets aan doen. Ik heb ook niet alle antwoorden. Maar ik heb twee kinderen en ben het aan ze verplicht om mee te zoeken naar technologieën die de aarde leefbaar houden. Natuurlijk zou het prachtig zijn als onze auto's, landbouwmachines, schepen en vliegtuigen op puur water kunnen lopen. Zolang dat niet het geval is, moeten we op zoek naar alternatieven. Brandstof uit plastic is een nieuwe, goedkope technologie, die de boel echt op z'n kop kan zetten."

Naar een artikel van Gerben van 't Hof, Algemeen Dagblad, 2013
Uit: Opgavenset 2017, oefenen.facet.onl

Tekst 3

'Perfecte' showkat of -hond vaak te dik

(1) De helft van onze honden en katten is te zwaar. Ze lijken in dit opzicht op hun baasjes. Ook honden en katten die op shows prijzen in de wacht moeten slepen, zijn te dik. Sommige hebben zelfs obesitas, ernstig overgewicht. Daarom hebben keurmeesters en rasverenigingen deze week een brief ontvangen van de Raad van Beheer op Kynologisch Gebied (een organisatie op het gebied van kennis over honden) om bij het keuren van honden toch vooral ook op de pondjes te letten.

(2) Niet alleen voor de gezondheid van de mens is obesitas een van de grootste bedreigingen in de 21e eeuw. De trouwe viervoeter volgt deze trend in verontrustend tempo. "Geen ziekte die zoveel bij dieren voorkomt als vetzucht", zegt Hans Kooistra van de Universiteitskliniek voor Gezelschapsdieren van de Universiteit Utrecht. "Naar schatting is 50 procent van de honden en katten in Nederland te dik. Dat kan ook een beetje te dik zijn. Maar bij honden bijvoorbeeld, heeft een kwart vetzucht", aldus Kooistra.

(3) Dat het slecht is gesteld met het gewicht van onze gezelschapsdieren, blijkt ook uit onderzoek van een collega van Kooistra, Ronald Corbee. Corbee is gespecialiseerd in diervoeding. Hij is bijvoorbeeld gaan kijken op honden- en kattenshows, waar dieren met hun fraaie uiterlijk prijzen in de wacht moeten slepen. De rolmodellen voor onze huisdieren dus. Wat bleek? Zelfs zij hebben te veel spek. Op een kattenshow is gemiddeld 52 procent van de dieren te dik. De showkat doet volgens hem dus niet onder voor de doorsnee huiskat. Ook showhonden eten te veel. Op een hondenshow in Amsterdam bleek bijna een vijfde van de honden te zwaar. Vooral de populaire huisvrienden labrador en golden retriever bleken aanleg voor zwaarlijvigheid te hebben. "Op een show verwacht je geen overgewicht", zegt

→

Corbee. De onderzoeker hanteerde een formule voor de gewenste verhouding tussen spieren en vet.

(4) Er is geen weegschaal voor nodig om te weten of een hond of kat te dik is. Het is vrij eenvoudig vast te stellen: je moet hun ribben niet zien, maar wel kunnen voelen onder een dunne huidlaag. Net als je botjes voelt als je over de rug van je hand strijkt. “Als onze gezelschapsdieren goed op gewicht zouden zijn, zouden we ze waarschijnlijk aan de magere kant vinden”, denkt Corbee. Te dik is de norm geworden. “We zijn het normaal gaan vinden, bij mens en dier.” Er is een samenhang tussen die twee. Volgens het onderzoek hebben dikke baasjes vaak te dikke honden. Eigenlijk is dit logisch. Te zware mensen hebben dikwijls een slecht eetpatroon en bewegen te weinig. Als zij zelden een flink eind gaan wandelen, zit er ook voor hun hond niet veel lichaamsbeweging in. De volkswijsheid dat de hond op zijn baas gaat lijken, haalt hier dus haar gelijk.

(5) Diervoederfabrikanten, van wie je het niet meteen zou verwachten, besteden de nodige aandacht aan overgewicht bij gezelschapsdieren. Overgewicht kan immers tot allerlei ziektes leiden en zieke dieren leven korter. Dat is niet in het belang van de diervoedingsindustrie. Fabrikanten hebben hun aanbod in de loop der tijd sterk uitgebreid en afgestemd op de ‘individuele’ hond of kat. Zo zijn er al merken die rekening houden met de leeftijd, met het ras en de grootte van het dier. Een van deze merken, dat ook dieetvoeding heeft die verkrijgbaar is via de dierenarts, voert op dit moment een voorlichtingscampagne tegen overgewicht.

(6) Volgens dierenarts Margriet Bos zou het goed gaan als de mensen de brokjes voor hun huisdier keurig zouden wegen of in een maatbeker zouden doen. Maar ze overschatten wat nodig is en het voer gaat, hup, zo de etensbak in. Vervolgens wordt vaak alles opgegeten. Ook zijn mensen geneigd de etensbak bij te vullen, zodra de brokjes op zijn. Beter is het de dagelijkse hoeveelheid te wegen en die verdeeld over de dag te geven. Dat de fabrikanten de laatste jaren hun voedingstabellen op de verpakking hebben veranderd, is vast velen ontgaan. Dit is gedaan omdat dieren tegenwoordig meer tussendoortjes krijgen en, vergeleken met vroeger, minder bewegen. De fabrikanten adviseren dus minder grote porties dan voorheen en vermelden op de verpakking wat de dagelijks aanbevolen hoeveelheid calorieën is.

(7) Dieren met overgewicht voelen zich vaak niet prettig, kunnen slechter tegen hitte en kunnen minder goed spelen en bewegen. Ze hebben minder weerstand tegen infecties en lopen meer risico op ziektes en tijdens operaties. Dit alles is de reden dat de Raad van Beheer zijn brief heeft verzonden aan keurmeesters en rasverenigingen om zijn zorg uit te spreken en de aanbeveling te doen om toch vooral op het overgewicht van de dieren te letten.

Naar een artikel van Wilma de Cort, de Gelderlander, 29 oktober 2013
Uit: Examen Nederlands BB digitaal 2018-1

Ik kan/weet
- examenteksten bekijken en precies lezen. 1F

Aantekeningen

Lezen: examenvragen beantwoorden

Je leert veelvoorkomende examenvragen beantwoorden.

Theorie

video-uitleg

Meerkeuzevragen beantwoorden

In het examen worden bij verschillende teksten meerkeuzevragen gesteld.

Zo beantwoord je meerkeuzevragen
Stap 1: Lees eerst alleen de vraag, dus niet de antwoorden.
Stap 2: Lees nog een keer precies het tekstgedeelte waarover de vraag gaat.
Stap 3: Zoek zelf in de tekst het antwoord op de vraag.
Stap 4: Vergelijk jouw eigen antwoord met de antwoorden bij de vraag. Streep de antwoorden die niet goed zijn weg. Je houdt dan vaak twee antwoorden over die erg op elkaar lijken. Kies daaruit het *beste* antwoord.

Tips:
- De antwoorden op meerkeuzevragen staan in alfabetische volgorde. Ga dus niet twijfelen als je vaak achter elkaar hetzelfde antwoord, bijvoorbeeld het eerste, moet aanklikken.
- Kijk niet naar de lengte van de antwoorden. Het langste antwoord hoeft niet het goede antwoord te zijn.
- Je kunt je antwoorden altijd nog verbeteren, zolang je het examen nog niet hebt afgesloten.
- Vul altijd een antwoord in. Je kunt beter gokken dan geen antwoord geven. Als je gokt, is het antwoord misschien toch goed.

Sommige examenvragen kunnen bij elke tekst gesteld worden. Bij elke tekst kan bijvoorbeeld gevraagd worden welk kopje boven één of meer alinea's past, wat het tekstdoel is en wat de hoofdgedachte is. Met dit soort vragen oefen je hierna.

Lees voor je verdergaat de hele tekst *Online outlet steeds populairder* op bladzijde 213 precies. Het is een tekst over online outlets.

Opdracht
1

Lees tekst 1, alinea 4 van de tekst *Online outlet steeds populairder*.
In deze alinea staat dat alle artikelen via online outlets goed verkopen, maar "vooral zaken als merkkleding en elektronica doen het goed."

1 Hoe komt het dat juist merkkleding en elektronica extra goed verkopen? Maak de zinnen af.

1 Verkopers verkopen merkkleding en elektronica met flinke korting, omdat ______________________________

____

2 Consumenten kopen graag merkkleding en elektronica, omdat ______________________________

____

2 Lees de examenvraag op de volgende bladzijde.

1p

> "Vooral zaken als merkkleding en elektronica doen het goed."
> Welke reden geeft de schrijver hiervoor?
> A Bij deze artikelen kun je goed zien wat het product eerst kostte en welke korting je als klant hebt gekregen.
> B Bij deze artikelen wordt goed beschreven of het gaat om een beschadigd of verouderd model.
> C Klanten vinden een beschadiging of een verouderd model bij dit soort artikelen niet zo erg.
> D Op deze artikelen wordt gauw een hoge korting gegeven, omdat er weer nieuwe modellen op de markt komen.

3 Welk antwoord past het best bij wat jij bij vraag 1 hebt opgeschreven? A / B / C / D

Tekst 1

(4) Een belangrijke factor voor het slagen van de verkoop is volgens Tuinstra een eerlijke omschrijving in de advertentie. "Een lichte beschadiging of een ouder model vindt een consument vaak niet erg. Maar hij wil daarover wél goed geïnformeerd worden." Het succes van een online outlet zit in de verkoop van de juiste producten met zichtbaar hoge kortingen. Vooral zaken als merkkleding en elektronica doen het goed. Deze goederen worden snel ingehaald door nieuwe ontwikkelingen of trends. Als leveranciers deze spullen niet snel verkocht krijgen, blijven ze met voorraden zitten. Ze verkopen deze artikelen dan liever met flinke korting via outlets. En consumenten lopen er graag hip bij voor weinig geld; hoe meer korting, hoe beter. Daarom laten nagenoeg alle outlets naast de outlet-prijs ook de originele verkoopprijs en het kortingspercentage zien.

Theorie

video-uitleg

Vragen over de inleiding van de tekst

Het eerste deel van de tekst is de **inleiding**. Die is meestal vetgedrukt en bestaat uit één alinea. In de theorie van hoofdstuk 1 Lezen (bladzijde 12) staan voorbeelden van manieren waarop een schrijver een tekst kan beginnen.

Vragen over de inleiding zijn bijvoorbeeld:
– Wat is de bedoeling van de vetgedrukte inleiding?
– Hoe wordt het onderwerp van de tekst in de eerste alinea ingeleid?
– Hoe is de vetgedrukte inleiding hier bedoeld?
– Hoe leidt de vetgedrukte alinea het onderwerp van de tekst in?

Lees voor je verdergaat de hele tekst *Een nieuwe luchtvaartpionier* op bladzijde 214 precies. Het is een tekst over Jeremy Rowsell, een piloot die wil gaan vliegen op van plastic gemaakte brandstof.

Opdracht
2

Lees tekst 2, de inleiding van de tekst *Een nieuwe luchtvaartpionier.*

1p Wat is de bedoeling van de vetgedrukte inleiding? De bedoeling is
- ○ de aandacht te trekken met een grappig voorval.
- ○ een indruk te geven van wat het onderwerp van de tekst is.
- ○ een persoonlijke mening te geven over het onderwerp van de tekst.
- ○ iets te vertellen over de opbouw van de tekst.

Tekst 2

(1) De piloot Jeremy Rowsell vliegt binnenkort de halve aarde rond op een brandstof die is gemaakt uit plastic. Dat is nog nooit gedaan. Rowsell vliegt voor het avontuur, voor de wetenschap en om duidelijk te maken dat de aarde bezaaid ligt met plastic afval.

Opdracht

3

Lees tekst 3, alinea 1 van de tekst *Online outlet steeds populairder.*

1p Hoe wordt het onderwerp van de tekst in de eerste alinea ingeleid?
Het onderwerp wordt ingeleid door
- ○ de mening van een deskundige te beschrijven.
- ○ de opbouw van de tekst te beschrijven.
- ○ een korte samenvatting van de tekst te geven.
- ○ een pakkend voorbeeld bij het onderwerp van de tekst te geven.

Tekst 3

(1) Stel dat je favoriete geur op is. Ga je naar de drogist en betaal je 49 euro voor een nieuw flesje of koop je ’m bij de online outlet voor maar 25 euro? Die keuze is gemakkelijk, áls je weet dat online outlets bestaan.

Theorie

video-uitleg

Vragen over tussenkopjes

In het middenstuk van een tekst worden verschillende zaken behandeld die met het onderwerp te maken hebben. Dat zijn de deelonderwerpen. **Tussenkopjes** kunnen het deelonderwerp van een of meerdere alinea’s aangeven.
Vaak wordt gevraagd welk tussenkopje het best de inhoud van een alinea aangeeft.

Bijvoorbeeld:
– Welk kopje past het beste boven alinea 4?
– Welk kopje geeft het beste de inhoud weer van de alinea’s 7 en 8?
– Met welk kopje kun je de inhoud van alinea 3 het beste weergeven?

Opdracht

4

Lees tekst 4, alinea 2 van de tekst *Online outlet steeds populairder.*

1p Welk kopje past het beste boven alinea 2?
- ○ Het ontstaan van online outlets
- ○ Hoe is het voorraadbeheer bij online outlets?
- ○ Hoe werkt een online outlet?
- ○ Nadelen van online outlets

Tekst 4

(2) Online outlets zijn een vrij nieuw verschijnsel. Ze zijn te vergelijken met outletcentra in Roermond, Roosendaal en Lelystad, maar zij verkopen via internet. Sommige outlets noemen zichzelf met een chic woord 'shopping club'. Als je bij deze 'shopping clubs' wilt kopen, moet je eerst (gratis) lid van de winkel worden. De bedoeling van de winkels is hetzelfde: in een webshop koop je nieuwe merkartikelen voor een lage prijs. Vaak showroommodellen, retouren of restpartijen van het vorige seizoen. Bijna altijd zit er nog garantie op. Bij een webshop heb je sowieso te maken met een wettelijke bedenktijd van veertien dagen. Wees er wel snel bij, want de voorraad van deze artikelen is meestal beperkt. Een van de grotere online outlets is Marktplaats Outlet. Bij de start verbonden drie bekende leveranciers zich aan de webwinkel. Inmiddels is het aantal leveranciers dat spullen via Marktplaats Outlet aanbiedt, flink opgelopen.

Theorie

video-uitleg

Vragen over verbanden in de tekst

De zinnen en alinea's in een tekst hebben met elkaar te maken: ze houden verband met elkaar. Op bladzijde 250 vind je een overzicht van de belangrijkste tekstverbanden en signaalwoorden.

Vragen over **tekstverbanden** zijn bijvoorbeeld:
– Wat is het verband tussen alinea 2 en 3?
– Wat is het verband tussen de vetgedrukte inleiding en alinea 2?

Tip: Markeer signaalwoorden in de tekst als je ze tegenkomt. Ze kunnen je helpen om het juiste verband tussen zinnen of alinea's te vinden.

Lees voor je verdergaat de hele tekst '*Perfecte' showkat of -hond vaak te dik* op bladzijde 215 precies. Het is een tekst over overgewicht bij honden en katten.

Opdracht **5**

Lees tekst 5, alinea 2 en 3 van de tekst *'Perfecte' showkat of -hond vaak te dik.*

1p Wat is het verband tussen alinea 2 en 3?
- ○ Alinea 2 en 3 vormen een tegenstelling.
- ○ Alinea 3 is een uitwerking van wat er in alinea 2 wordt verteld.
- ○ Alinea 3 noemt een gevolg van wat er in alinea 2 wordt verteld.
- ○ Alinea 3 vormt een waarschuwing bij wat er in alinea 2 wordt gezegd.

Tekst 5

(2) Niet alleen voor de gezondheid van de mens is obesitas een van de grootste bedreigingen in de 21e eeuw. De trouwe viervoeter volgt deze trend in verontrustend tempo. “Geen ziekte die zoveel bij dieren voorkomt als vetzucht”, zegt Hans Kooistra van de Universiteitskliniek voor Gezelschapsdieren van de Universiteit Utrecht. “Naar schatting is 50 procent van de honden en katten in Nederland te dik. Dat kan ook een beetje te dik zijn. Maar bij honden bijvoorbeeld, heeft een kwart vetzucht”, aldus Kooistra.

(3) Dat het slecht is gesteld met het gewicht van onze gezelschapsdieren, blijkt ook uit onderzoek van een collega van Kooistra, Ronald Corbee. Corbee is gespecialiseerd in diervoeding. Hij is bijvoorbeeld gaan kijken op honden- en kattenshows, waar dieren met hun fraaie

→

uiterlijk prijzen in de wacht moeten slepen. De rolmodellen voor onze huisdieren dus. Wat bleek? Zelfs zij hebben te veel spek. Op een kattenshow is gemiddeld 52 procent van de dieren te dik. De showkat doet volgens hem dus niet onder voor de doorsnee huiskat. Ook showhonden eten te veel. Op een hondenshow in Amsterdam bleek bijna een vijfde van de honden te zwaar. Vooral de populaire huisvrienden labrador en golden retriever bleken aanleg voor zwaarlijvigheid te hebben. "Op een show verwacht je geen overgewicht", zegt Corbee. De onderzoeker hanteerde een formule voor de gewenste verhouding tussen spieren en vet.

Opdracht

6

Lees tekst 6, alinea 4 en 5 van de tekst *Een nieuwe luchtvaartpionier.*

1p Wat is het verband tussen alinea 4 en alinea 5?

- ○ Alinea 4 en alinea 5 vormen een opsomming.
- ○ Alinea 4 en alinea 5 vormen een tegenstelling.
- ○ Alinea 4 geeft voorbeelden, alinea 5 geeft hierbij een uitleg.
- ○ Alinea 4 noemt een probleem, alinea 5 noemt hiervoor de oplossing.

Tekst 6

(4) Rowsell schat dat zijn motor voor ongeveer vijf ton aan afgedankte zakjes, koffiebekertjes, bakjes en ander plastic afval opsnoept. Spul dat anders op de vuilnisbelt zou belanden. Of erger, in de natuur. "Wereldwijd wordt hooguit 25 procent van al het plastic ingezameld, hergebruikt, verbrand of naar de vuilstort gebracht", weet Rowsell. "De resterende 75 procent komt in het milieu terecht. Het vervuilt bossen en stranden. Het verstikt het leven in de oceanen."

(5) Wetenschappers en bedrijven in onder meer de Filipijnen en de Verenigde Staten hebben technieken ontwikkeld om plastic om te zetten in brandstof. Maar het Ierse bedrijf Cynar loopt daarin voorop. Rowsell haalt daar dan ook de peut voor zijn vlucht vandaan. Bij Cynar wordt plastic bij ruim 400 graden gesmolten in een zuurstofvrije ruimte. De kunststof, ooit gemaakt uit petroleum, wordt zo omgezet in gas en weer vloeibaar gemaakt. Uit één ton plastic kan Cynar 900 liter brandstof maken. Het proces vervuilt nauwelijks. Het enige bijproduct is koolstof, dat weer kan worden gebruikt. Als verfstof bijvoorbeeld.

Theorie

video-uitleg

Vragen over de bedoeling van woorden of zinnen

In een examentekst staan soms moeilijke woorden of zinnen. Bij Woordenschat heb je geleerd hoe je de **betekenis of de bedoeling** van woorden uit een tekst kunt afleiden. Kijk ook goed of de woorden misschien figuurlijk bedoeld zijn.

Als woorden of zinnen belangrijk zijn om de tekst te begrijpen, wordt er een vraag over gesteld. Een woordenboek kan je helpen om het antwoord te vinden, maar het juiste meerkeuzeantwoord moet je uit de tekst halen.

Bijvoorbeeld:
– Wat bedoelt de schrijver met….?
– Wat wordt hiermee bedoeld?
– Welke woorden hebben dezelfde betekenis?

Opdracht
7

Lees tekst 7, de inleiding van de tekst *'Perfecte' showkat of -hond vaak te dik*.

1 Lees de examenvraag.

1p

> De inleiding eindigt met de zin "… ook op de pondjes te letten."
> Welke woorden hebben dezelfde betekenis?
> A … *het gewicht van de hond in de gaten te houden*
> B … *honden af te laten vallen*
> C … *honden gezond te laten eten*
> D … *op de voedingswaarde van de diervoeding te letten*

2 Als je het woord *pondje* opzoekt in het woordenboek, vind je alleen het woord *pond*. Daar staat iets wat je waarschijnlijk wel weet:
1 gewichtseenheid, halve kilo
2 munteenheid in o.a. Groot-Brittannië

1 De betekenis van 'op de pondjes letten' heeft in deze tekst waarschijnlijk te maken met betekenis 1 / 2.

2 Welke twee antwoorden zijn dus in ieder geval fout? A / B / C / D

3 In de laatste zin staat dat keurmeesters bij het keuren van honden op de pondjes moeten letten. De keurmeesters moeten dus
- ○ het gewicht van de hond in de gaten houden.
- ○ honden af laten vallen.

4 Het juiste antwoord op de examenvraag is: A / B / C / D

Tekst 7

(1) De helft van onze honden en katten is te zwaar. Ze lijken in dit opzicht op hun baasjes. Ook honden en katten die op shows prijzen in de wacht moeten slepen, zijn te dik. Sommige hebben zelfs obesitas, ernstig overgewicht. Daarom hebben keurmeesters en rasverenigingen deze week een brief ontvangen van de Raad van Beheer op Kynologisch Gebied (een organisatie op het gebied van kennis over honden) om bij het keuren van honden toch vooral ook op de pondjes te letten.

Theorie

video-uitleg

Vragen over de bedoeling van een alinea

Een schrijver verdeelt zijn tekst in alinea's. Vaak wordt gevraagd naar de **bedoeling van een alinea**. Dat is meestal de laatste alinea (het slot), maar kan ook een alinea uit het middenstuk zijn. In de theorie van hoofdstuk 1 Lezen (bladzijde 12) staan voorbeelden van verschillende doelen die het slot van een tekst kan hebben.

Bijvoorbeeld:
– Wat is de belangrijkste bedoeling van alinea 7?
– Wat is de functie van de laatste alinea?

Opdracht
8

Lees tekst 8, alinea 6 (het slot) van de tekst *Online outlet steeds populairder.*

1p Wat is de belangrijkste bedoeling van alinea 6?
In alinea 6 wil de schrijver
- ○ adviseren ook eens een aankoop te doen bij een online outlet.
- ○ een conclusie geven over de voor- en nadelen van online outlets.
- ○ een voorspelling doen over de toekomst van de online outlets.
- ○ waarschuwen om goed op te letten bij het kopen bij online outlets.

Tekst 8

(6) Wat Renske kan, kan iedereen. Shop zelf ook eens een avondje online en kijk hoe je op www.westwing.nl een prachtig 24-delig bestek voor 72 euro in plaats van 150 euro koopt. Of betaal op ibood.nl in plaats van 179,95 euro slechts 79,95 euro voor een on-ear hoofdtelefoon van SMS Audio. Mooie aanbiedingen vinden is niet moeilijk. De uitdaging is je niet te laten verleiden tot impulsaankopen, maar alleen te kopen wat je nodig hebt.

Opdracht
9

Lees tekst 9, de laatste alinea van de tekst *Een nieuwe luchtvaartpionier.*

1p Wat is de belangrijkste bedoeling van de laatste alinea van deze tekst?
- ○ aanzetten tot het aanpakken van het plastic-probleem
- ○ een samenvatting van de hele tekst geven
- ○ nieuwe informatie toevoegen
- ○ nog wat laatste adviezen geven

Tekst 9

(6) De plastic-brandstof is al veelvuldig getest in auto's, maar nog nooit in vliegtuigen. Toch baart dat Rowsell niet de meeste zorgen. "Ik houd vooral rekening met mechanische problemen of noodlandingen op zee of in de woestijn van het Midden-Oosten. Maar ik heb survivaltrainingen gevolgd en ben dus op het ergste voorbereid." Rowsell verzekert dat hij zijn reis naar Londen niet alleen maakt voor het avontuur. "Ik ga niet de superheld uithangen. Ik ben een normale kerel. Ik werk als verzekeringsmakelaar; dat verklaart genoeg. Nee, zie me liever als een moderne postduif. Ik wil met mijn vlucht een boodschap overbrengen: overal ligt plastic, we willen dat niet en we kunnen er iets aan doen. Ik heb ook niet alle antwoorden. Maar ik heb twee kinderen en ben het aan ze verplicht om mee te zoeken naar technologieën die de aarde leefbaar houden. Natuurlijk zou het prachtig zijn als onze auto's, landbouwmachines, schepen en vliegtuigen op puur water kunnen lopen. Zolang dat niet het geval is, moeten we op zoek naar alternatieven. Brandstof uit plastic is een nieuwe, goedkope technologie, die de boel echt op z'n kop kan zetten."

Opdracht
10

Lees tekst 10, alinea 6 van de tekst '*Perfecte' showkat of -hond vaak te dik.*

1p Waarvan is sprake in alinea 6?
In alinea 6 geeft de schrijver
- ○ een samenvatting.
- ○ een toekomstverwachting.
- ○ een waarschuwing.
- ○ nieuwe informatie.

Tekst 10

(6) Volgens dierenarts Margriet Bos zou het goed gaan als de mensen de brokjes voor hun huisdier keurig zouden wegen of in een maatbeker zouden doen. Maar ze overschatten wat nodig is en het voer gaat, hup, zo de etensbak in. Vervolgens wordt vaak alles opgegeten. Ook zijn mensen geneigd de etensbak bij te vullen, zodra de brokjes op zijn. Beter is het de dagelijkse hoeveelheid te wegen en die verdeeld over de dag te geven.

Dat de fabrikanten de laatste jaren hun voedingstabellen op de verpakking hebben veranderd, is vast velen ontgaan. Dit is gedaan omdat dieren tegenwoordig meer tussendoortjes krijgen en, vergeleken met vroeger, minder bewegen. De fabrikanten adviseren dus minder grote porties dan voorheen en vermelden op de verpakking wat de dagelijks aanbevolen hoeveelheid calorieën is.

Theorie

video-uitleg

Vragen over de hoofdgedachte van de tekst

Je kunt het belangrijkste van een tekst in één zin samenvatten. Die ene zin noem je de **hoofdgedachte**. Om die zin te vinden, lees je de tekst helemaal en stel je de vraag: wat is het belangrijkste wat in de tekst over het onderwerp wordt gezegd? Je vindt de hoofdgedachte vaak in de inleiding of in het slot van de tekst. Bij veel teksten wordt deze vraag gesteld: Welke zin geeft het beste de hoofdgedachte van deze tekst weer?

Opdracht

11

Voor het beantwoorden van de vragen naar de hoofdgedachte moet je de hele tekst gelezen hebben. Je vindt de teksten op bladzijde 213 tot en met 216.

1p **1** Welke zin geeft het beste de hoofdgedachte van de tekst *Online outlet steeds populairder* weer?
- ○ Het wordt steeds gemakkelijker om online producten te bestellen.
- ○ Klanten willen graag garantie bij het kopen in een online outlet.
- ○ Kopen bij een online outlet kan veel voordeel opleveren.
- ○ Meer dan 1,2 miljoen mensen kopen producten via een online outlet.

1p **2** Welke zin geeft het beste de hoofdgedachte van de tekst *'Perfecte' showkat of -hond vaak te dik* weer?
- ○ Diervoederfabrikanten hebben er schuld aan dat honden en katten te dik zijn.
- ○ Eigenaren van huisdieren moeten letten op overgewicht bij hun huisdier.
- ○ Honden en katten zijn te dik omdat ze, net als hun baasjes, ongezond eten.
- ○ Vooral honden en katten op honden- en kattenshows zijn te dik.

Theorie

video-uitleg

Vragen over het doel van de tekst

Soms wordt gevraagd naar het **doel van de tekst**.
Bijvoorbeeld:
– Wat is het voornaamste doel van deze tekst?
– Wat is de belangrijkste bedoeling van de schrijver van deze tekst?

Om het doel te vinden, let je op de titel, de bron en de hoofdgedachte. Het doel is het antwoord op de vraag: wat wil de schrijver van de tekst bereiken bij de lezers?

→

Veelgenoemde doelen bij examenteksten zijn:
- informeren/uitleggen/beschrijven: de schrijver wil dat je iets te weten komt
- aanzetten om iets te doen/aansporen/overhalen: de schrijver wil dat je iets doet
- overtuigen: de schrijver wil je overtuigen van zijn mening
- een mening geven: de schrijver wil alleen zijn mening geven
- waarschuwen: de schrijver wil je vertellen dat je iets niet moet doen of moet vinden
- adviseren: de schrijver wil je raad geven
- amuseren: de schrijver wil dat je je vermaakt

Opdracht
12

Voor het beantwoorden van de vragen over het doel van de tekst moet je de hele tekst gelezen hebben. Je vindt de teksten op bladzijde 213 tot en met 216.

1p **1** Wat is de belangrijkste bedoeling van de tekst *Een nieuwe luchtvaartpionier*?
De schrijver wil de lezer
- ○ amuseren met een gek verhaal over een piloot die iets nieuws heeft bedacht.
- ○ informeren (via Rowsell) over de mogelijkheden die er zijn om schoon milieuvriendelijke brandstof te produceren.
- ○ overhalen om ook schone en milieuvriendelijke producten te gaan gebruiken.
- ○ overtuigen dat er veel meer mensen zoals Rowsell zouden moeten zijn, die iets anders durven aan te pakken.

1p **2** Wat is het voornaamste doel van de tekst *'Perfecte' showkat of -hond vaak te dik?*
de lezer
- ○ amuseren met een leuk verhaal over honden- en kattenshows
- ○ informeren over het overgewicht bij honden en katten
- ○ overhalen om een bezoek te brengen aan een honden- of kattenshow
- ○ overtuigen dat honden en katten op honden- en kattenshows overgewicht hebben

Theorie

video-uitleg

Vragen bij een advertentie

Vaak is één van de teksten in het examen een **advertentie**. Over de advertentie worden dan vragen gesteld. De vragen hebben meestal iets te maken met het doel van de tekst en/of het beeld.

Bijvoorbeeld:
– Wat is het belangrijkste doel van deze advertentie?
– Wat laten de foto's bij deze tekst vooral zien?
– Wat maken de foto's in combinatie met de tekst vooral duidelijk?

Tip:
Om te ontdekken wat je precies nodig hebt om de advertentie te begrijpen, kun je het volgende doen:
- Bedek de tekst. Begrijp je nu de bedoeling van de advertentie?
- Bedek dan het beeld. Begrijp je nu de bedoeling van de advertentie?

Opdracht
13

Bekijk en lees tekst 11.

1p Wat laten de foto's bij deze tekst vooral zien?
- ○ dat Burgers' Zoo 100 jaar bestaat
- ○ dat Burgers' Zoo het keurmerk "Koninklijk" heeft gekregen
- ○ dat er in Burgers' Zoo veel verschillende dieren wonen
- ○ dat je nu kaartjes met korting kunt kopen

Tekst 11

Uit: Examen vmbo-bb digitaal 2017-2

Opdracht
14

Bekijk en lees tekst 12.

1p **1** Wat is het belangrijkste doel van deze advertentie van de Wegenwacht?
- ○ de nieuwe prijzen van de Wegenwacht bekendmaken
- ○ laten zien hoe zwaar het werk van de Wegenwacht is
- ○ nieuwe leden voor de Wegenwacht werven
- ○ uitleggen hoe de Wegenwacht te werk gaat

1p **2** Wat maken de foto's in combinatie met de tekst vooral duidelijk?
- ○ dat het belangrijk is dat je eerst zelf je auto probeert te repareren
- ○ dat iedereen bij pech direct de Wegenwacht kan bellen
- ○ dat je in de buurt van de auto blijft als je met de Wegenwacht belt voor advies
- ○ dat meer mannen dan vrouwen de Wegenwacht bellen

Tekst 12

Niet zeker of je door kunt rijden?

Wegenwacht Service: nu ook bij twijfelgevallen

Wij, de 4 miljoen leden van de ANWB, hebben 't allemaal wel eens. Iets klopt er niet aan je auto. Gelukkig kunnen we nu ook bij twijfel de Wegenwacht bellen. Ze geven advies en als het nodig is, komen ze naar je toe. Dat is nieuw! Neem daarom, net als wij, Wegenwacht Service.

Nu rest van het jaar gratis

Wegenwacht Nederland Standaard. Voor 95 euro perjaar, dat is nog geen 8 euro per maand. Sluit nu af en krijg de rest van dit jaar gratis! Ga naar anwb.nl/wegenwacht, kom naar de winkel of bel 088 269 2222.

anwb

Uit: Examen vmbo-bb digitaal 2018-1

Opdracht **15**

Bekijk en lees tekst 13.

1p **1** Waarom staat er een foto met een schildpad en vissen in de advertentie?
omdat de Nationale Postcode Loterij
- ○ bedreigde diersoorten beschermt
- ○ een natuurorganisatie is
- ○ ook het Wereld Natuur Fonds steunt
- ○ van de natuur houdt

1p **2** Wat is het doel van deze advertentie?
- ○ de naamsbekendheid van het Wereld Natuur Fonds vergroten
- ○ deelnemers aan de Nationale Postcode Loterij bedanken voor hun deelname
- ○ het publiek laten weten wat de Nationale Postcode Loterij doet voor de wereld
- ○ verantwoorden sinds wanneer het Wereld Natuur Fonds een van de goede doelen is

Tekst 13

De Nationale Postcode Loterij is de grootste goede doelen loterij van Nederland. Sinds 1989 werd er ruim 3,8 miljard euro geschonken aan organisaties die zich inzetten voor mens en natuur. Wereld Natuur Fonds is sinds 1993 beneficiënt van de Postcode Loterij.

NATIONALE POSTCODE LOTERIJ

Uit: Examen vmbo-bb digitaal 2018-2

Ik kan/weet
- veelvoorkomende vragen bij verschillende soorten examenteksten beantwoorden.

Maak de opdrachten op Nieuw Nederlands Online.

Kijken-luisteren

Je leert over de vragen bij de fragmenten op het examen.

Theorie

video-uitleg

Vragen bij fragmenten

De filmpjes in het examen zijn korte **fragmenten** uit langere programma's. De meerkeuzevragen gaan over de inhoud van het fragment. Soms wordt gevraagd naar de functie van het beeld of naar de manier waarop mensen reageren. Dit soort vragen heb je gehad bij het onderdeel Kijken en luisteren.

Bijvoorbeeld:
– Welke functie hebben de beelden van …?
– Wat kun je afleiden uit de reactie van …?
– Waarom zegt … dit?
– Waarom zegt … dit zo?
– Wat geeft de commentaarstem hiermee weer?
– Welke conclusie kun je trekken op basis van wat … zegt?
– Wat zegt ... over …?

Zo beantwoord je vragen bij fragmenten
Stap 1: Lees de vraag.
Stap 2: Bekijk het *hele* fragment. Zo weet je zeker dat je geen informatie mist.
Stap 3: Luister en kijk nog een keer precies naar het stukje waarover de vraag gaat. Bedenk zelf het antwoord op de vraag. Je kunt het fragment terugkijken, maar bedenk wel dat dit tijd kost.
Stap 4: Vergelijk je antwoord met de gegeven antwoorden. Kies het juiste antwoord.

Opdracht
1

Je gaat kijken en luisteren naar een filmfragment uit het programma *Inside Oud* van de KRO. Het filmfragment gaat over de ontmoeting tussen een jongere en een oudere persoon.

1p **1** De commentaarstem zegt dat Gerda zich met handwerken bezighoudt. Waaruit blijkt dit in het fragment?
- ○ De huiskamer wordt door Gerda schoongemaakt en gestoft.
- ○ De kast in haar kamer bevat veel zelfgemaakte beeldjes van klei.
- ○ Gerda speelt graag op het orgel in haar kamer.
- ○ In de huiskamer staan overal gehaakte poppen en dieren.

1p **2** Helemaal in het begin bij de kennismaking geeft Jan-Willem zijn kijk op ouderen. Na de eerste kennismaking met Gerda geeft hij opnieuw commentaar.
Is hij door de kennismaking met Gerda van mening veranderd?
- ○ Ja, hij krijgt zelfs medelijden met oude mensen.
- ○ Ja, tot zijn verrassing ziet hij een levendige oude vrouw.
- ○ Nee, hij vindt oude mensen nog steeds niet erg actief.
- ○ Nee, hij vindt oude mensen nog steeds saai.

Opdracht
2

Je gaat kijken en luisteren naar een filmfragment *Bloed, zweet en luxeproblemen* van BNN.
Het filmfragment gaat over werken op een koffieplantage.

1p **1** Hoe reageert de groep op de opmerking van Daphne: "Ik drink alleen granenkoffie"?
niet alleen verbaasd, maar ook …
- ○ afkeurend
- ○ lacherig
- ○ nieuwsgierig
- ○ teleurgesteld

1p **2** De jongeren krijgen bij de koffieceremonie ook de traditionele "enzet", een soort pap, voorgeschoteld. Daphne bedankt hiervoor en gooit de pap weg.
Wat zijn de reacties van de andere jongeren?
- ○ De jongeren hebben er begrip voor dat Daphne de pap niet eet, maar laten dat niet in hun reacties zien.
- ○ De jongeren hebben er begrip voor dat Daphne de pap niet eet, maar vinden dat Daphne wel een uitleg moet geven.
- ○ De jongeren hebben er geen begrip voor dat Daphne de pap niet eet en laten dat ook duidelijk in hun reacties zien.
- ○ De jongeren hebben er geen begrip voor dat Daphne de pap niet eet, maar laten dat niet in hun reacties zien.

Bekijk het volgende fragment uit *Bloed, zweet en luxeproblemen* over werken op een koffieplantage.

1p **3** De jongeren spreken tijdens de lunch over de dagopbrengst van het werk op de koffieplantage. Zij vinden € 0,60 wel erg weinig, omdat je hier niet veel voor kunt kopen.
Wie van de jongeren geeft aan het hier niet helemaal mee eens te zijn?
- ○ Benjamin
- ○ Daphne
- ○ Lotte
- ○ Majelli

1p **4** In het fragment over de verdiensten en het werk op de koffieplantage tijdens het plukken, geeft Hielke aan dat hij zich harteloos voelt.
Wat blijkt hieruit?
Hieruit blijkt dat
- ○ de mening van Hielke over het werk op de koffieplantage hetzelfde is als die van de andere jongeren.
- ○ Hielke, tot zijn verbazing, geen medelijden voelt met de mensen die op de koffieplantage werken.
- ○ Hielke zich realiseert dat de andere jongeren zich druk maken om niets.
- ○ voor Hielke het werk op de koffieplantage gewoon werk is als ieder ander werk.

Ik kan/weet
- welk soort vragen op het examen bij fragmenten gesteld kunnen worden.

Maak de opdrachten op Nieuw Nederlands Online.

Schrijven

Eindex

Je leert over de schrijfopdracht op het examen.

Theorie

video-uitleg

Een schrijfopdracht maken

Een van de onderdelen van het examen is een **schrijfopdracht**. Vaak moet je een (zakelijke) brief of e-mail schrijven (zie bladzijde 252 en 254). De opdracht bestaat meestal uit een tekst waarin de situatie wordt uitgelegd en daaronder volgt de opdracht.

Stappenplan schrijfopdracht
Stap 1: Lezen
Lees de situatiebeschrijving en de opdracht goed door. Beantwoord deze vragen voor jezelf:
- Wat voor tekst moet ik schrijven? Waarop moet ik dus letten bij deze tekstsoort?
- Wat is het doel van mijn tekst?
- Wie is het publiek van mijn tekst, voor wie is de tekst bedoeld?

Stap 2: Schrijven
Je tekst moet altijd bestaan uit een inleiding, een middenstuk en een slot. Alle onderdelen die je in de tekst moet zetten, staan in de opdracht op een rijtje. Meestal staan ze al in een logische volgorde.
- Bedenk hoe je de onderdelen het beste over de alinea's kunt **verdelen**.
- Veel informatie moet je zelf verzinnen, maar een deel moet je ook uit de situatiebeschrijving halen. **Markeer** in de tekst de informatie die je nodig hebt.
- **Maak goede zinnen** bij elk onderdeel. Sla tussen de alinea's een regel over.

Tip: Je kunt de gevraagde onderdelen in je tekstvak plakken; dan kun je de zinnen erachter typen. Later kun je dan je zinnen over de alinea's verdelen. (Vergeet niet de geplakte onderdelen weer te verwijderen!)

Stap 3: Controleren en verbeteren
Bij de schrijfopdracht krijg je punten voor:
- **inhoud** – Controleer of alle informatie uit stap 2 goed in de tekst staat.
- **taalgebruik** – Kijk alle woorden en zinnen goed na en verbeter eventuele fouten. In het woordenboek kun je opzoeken hoe je woorden moet spellen. Let ook op leestekens.
  Let op: Zorg ervoor dat je tekst ten minste uit het gevraagde aantal woorden bestaat. Bij minder woorden krijg je geen punten voor taalgebruik. Je kunt het aantal woorden met een knop automatisch tellen.
- **presentatie/conventies** (regels) – Controleer of
  – je alle gegevens die bij de tekstsoort horen, hebt genoemd. Denk bijvoorbeeld aan de groet en je voor- en achternaam onder een e-mail.
  – de tekst goed in alinea's is verdeeld.
  – de informatie in een logische volgorde staat.
  – het taalgebruik past bij het publiek.

Opdracht 1

Lees tekst 1. Het is een schrijfopdracht uit een examen.

1 Wat voor tekst moet je schrijven?

____

2 Eén doel van de tekst is informeren. Wat is ook een doel van de tekst?
- ○ de lezer overhalen om jou mee te laten werken aan de actie
- ○ de lezer overtuigen van jouw mening over de actie

3 Voor wie is de tekst bedoeld?
- ○ een groep jongeren, leeftijdsgenoten
- ○ een groep volwassenen die ik goed ken
- ○ een groep volwassenen die ik niet ken

4 Met welke woorden moet je deze mensen aanspreken in je tekst?
- ○ jullie
- ○ u

5 Hoe zou jij de gevraagde onderdelen over inleiding, middenstuk en slot verdelen? Zet de nummers 1, 2 of 3 voor de onderdelen.

_____ Stel jezelf voor.

_____ Vertel hoe je over de actie van 'Oude troep of waardevolle schatten?' hebt gehoord.

_____ Leg uit waarom jij het belangrijk vindt om aan deze actie mee te werken.

_____ Geef aan welke bijdrage(n) je wilt leveren aan deze actie (aanleveren van spullen, helpen met de verkoop en/of meedenken met de inrichting).

_____ Leg uit waarom jij denkt dat je een goede bijdrage kunt leveren aan deze actie. Noem hierbij twee kwaliteiten van jezelf.

_____ Vraag om informatie over hoe de dag er precies uit zal zien.

_____ Vraag om een spoedige reactie.

6 Een van de onderdelen die in de tekst moeten staan, is: *Vertel hoe je over de actie van 'Oude troep of waardevolle schatten?' hebt gehoord.* Onderstreep in de tekst de zin waarin deze informatie staat.

7 Welke groet moet jij onder je e-mail zetten?

____

____

8 Je moet in je taalgebruik rekening houden met het doel van je tekst en met je publiek. Welke twee woorden moeten passen bij het taalgebruik van jouw e-mail?
- ○ enthousiast
- ○ ingewikkeld
- ○ populair
- ○ vriendschappelijk
- ○ zakelijk

9 Hoeveel woorden moet je ten minste schrijven? ______________________________

Tekst 1

Schrijfopdracht

Jouw mentor vertelt de klas over de volgende actie van de leerlingenraad van jouw school en vraagt welke leerlingen mee willen doen aan deze actie.

Oude troep of waardevolle schatten?
Wat ligt er bij jou op zolder? Of bij familie en vrienden? Vaak zitten er tussen je oude spullen dingen waar je een ander nog heel blij mee kunt maken. Neem een kijkje tussen je oude spullen en kijk wat je kunt missen voor onze actie ‘Oude troep of waardevolle schatten?’.
We organiseren de laatste zaterdag van deze maand op het schoolplein een rommelmarkt voor leerlingen, ouders, vrienden en familie. Met de opbrengst gaan we ons schoolplein opknappen tot een gezellig plein waarbij gebruikgemaakt wordt van veel groen en duurzame materialen.
We zijn nu op zoek naar leerlingen die willen helpen met de verkoop en/of mee willen denken over de inrichting van het schoolplein. En we zijn natuurlijk op zoek naar oude spullen om te verkopen.
Wil je meedoen of meedenken? Schrijf ons dan een e-mail via schoolpleinactie@leerlingenraad.nl.

Opdracht
Schrijf een enthousiaste e-mail naar de leerlingenraad waarin je aangeeft dat je graag mee wilt helpen aan deze actie.
Een deel van de informatie die je nodig hebt, staat in de tekst hierboven. De informatie die niet in de tekst staat, moet je zelf bedenken. Een aantal gegevens is al ingevuld.
Neem in de e-mail de volgende onderdelen op:

- Stel jezelf voor.
- Vertel hoe je over de actie van ‘Oude troep of waardevolle schatten?’ hebt gehoord.
- Leg uit waarom jij het belangrijk vindt om aan deze actie mee te werken.
- Geef aan welke bijdrage(n) je wilt leveren aan deze actie (aanleveren van spullen, helpen met de verkoop en/of meedenken met de inrichting).
- Leg uit waarom jij denkt dat je een goede bijdrage kunt leveren aan deze actie. Noem hierbij twee kwaliteiten van jezelf.
- Vraag om informatie over hoe de dag er precies uit zal zien.
- Vraag om een spoedige reactie.
- Sluit je e-mail af met ‘Met vriendelijke groet,’ en je eigen voor- en achternaam.

Let erop dat je je aanmelding duidelijk uitlegt in je e-mail, dat je een goede indeling maakt, dat je zakelijk blijft en de juiste toon weet te vinden.
Let op: Zorg ervoor dat je tekst minimaal uit 75 woorden bestaat. Bij minder dan 75 woorden krijg je geen punten voor taalgebruik.

Aan: schoolpleinactie@leerlingenraad.nl
Onderwerp: aanmelden actie voor schoolplein

Beste leden van de leerlingenraad,

Uit: Examen Nederlands BB digitaal 2018-2

Opdracht
2

Bekijk en lees tekst 2. Het is een voorbeelduitwerking van de schrijfopdracht bij opdracht 1. Alle gevraagde onderdelen zijn in dit voorbeeld verwerkt.

1 Hoe zijn in de voorbeelduitwerking de onderdelen verdeeld over de alinea's?

_________ Stel jezelf voor.

_________ Vertel hoe je over de actie van 'Oude troep of waardevolle schatten?' hebt gehoord.

_________ Leg uit waarom jij het belangrijk vindt om aan deze actie mee te werken.

_________ Geef aan welke bijdrage(n) je wilt leveren aan deze actie (aanleveren van spullen, helpen met de verkoop en/of meedenken met de inrichting).

_________ Leg uit waarom jij denkt dat je een goede bijdrage kunt leveren aan deze actie. Noem hierbij twee kwaliteiten van jezelf.

_________ Vraag om informatie over hoe de dag er precies uit zal zien.

_________ Vraag om een spoedige reactie.

2 Vergelijk je antwoord op vraag 1 met jouw antwoord op vraag 5 van opdracht 1.

○ Ik heb dezelfde verdeling gemaakt als in het voorbeeld.
○ Ik heb een andere verdeling gemaakt en ik vind mijn indeling beter, want

____

____

○ Ik heb een andere verdeling gemaakt en ik vind de voorbeeldindeling beter, want ____

____

3 In de opdracht stond een aantal dingen waar bij het schrijven op moest worden gelet. Is dat in de voorbeeldmail goed gedaan?

1 Schrijf een enthousiaste e-mail naar de leerlingenraad.

nee / ja Voorbeeldwoord(en): ____

2 Let erop dat je je aanmelding duidelijk uitlegt in je e-mail.

nee / ja , in deze zin: ____

3 Let erop dat je zakelijk blijft en de juiste toon weet te vinden.

nee / ja

4 Let op: Zorg ervoor dat je tekst minimaal uit 75 woorden bestaat.

nee / ja

5 Sluit je e-mail af met 'Met vriendelijke groet,' en je eigen voor- en achternaam.

nee / ja

Tekst 2

Aan: schoolpleinactie@leerlingenraad.nl
Onderwerp: aanmelden actie voor schoolplein

Beste leden van de leerlingenraad,

Mijn naam is Luka Hulzebosch en ik zit in klas 4b. Onze mentor vertelde over de actie ‘Oude troep of waardevolle schatten’ die jullie organiseren. Hij vroeg wie daaraan mee wilden doen.

Ik wil me graag aanmelden om mee te helpen. Ik vind het een geweldige actie, omdat de opbrengst wordt gebruikt om het schoolplein opnieuw in te richten. Het is nu heel saai en kaal en het is belangrijk dat leerlingen tijdens de pauzes een fijne plek hebben waar ze kunnen rondhangen. Jongeren moeten ook nadenken over het milieu, dus ik ben ook blij dat er veel groen en duurzame materialen worden gebruikt. Ik kan de hele zaterdag meehelpen met de verkoop van spullen. Ik heb een bijbaantje op de markt en weet dus hoe je met contant geld en pin om moet gaan. Ik ben ook altijd heel vriendelijk en vrolijk tegen klanten en probeer zoveel mogelijk te verkopen. Als jullie nog mensen nodig hebben om mee te denken over de inrichting, dan wil ik dat ook wel. Ik heb daar wel een paar goede ideeën voor.

Kunnen jullie me laten weten hoe de zaterdag er precies uit gaat zien en wat de tijden zijn? Het lijkt me echt heel leuk om mee te doen en ik hoop dat ik snel hoor of dat kan.

Met vriendelijke groet,

Luka Hulzebosch

Theorie

video-uitleg

Goed spellen en formuleren

Je schrijfopdracht op het examen wordt onder andere beoordeeld op **taalverzorging**. Je krijgt bijvoorbeeld minder punten als je spelfouten maakt of hoofdletters en leestekens niet of verkeerd gebruikt. Je tekst wordt ook beoordeeld op zinsbouw en samenhang.

Tips:
- Gebruik bij het maken van de oefenopgaven bij het examenonderdeel Schrijven het Overzicht spellingregels. Dit overzicht krijg je van je docent of vind je online.
  Tijdens het examen mag je een papieren woordenboek gebruiken. Gebruik dit woordenboek als je twijfelt over de spelling van een woord (maar let wel op de tijd!).
- Maak je zinnen niet te lang en ingewikkeld:
  – Plak hoogstens twee zinnen aan elkaar. Gebruik daarbij een voegwoord.
  – Gebruik na een voegwoord de juiste woordvolgorde (zie bladzijde 84).
- Gebruik verwijswoorden. Zo voorkom je dat je steeds dezelfde woorden herhaalt (zie bladzijde 124).
- Gebruik waar dat kan signaalwoorden om het verband tussen je zinnen en alinea’s aan te geven (zie bladzijde 250).

Opdracht
3

1 Lees tekst 3. Het is een schrijfopdracht uit een examen.

Tekst 3

Schrijfopdracht

Jouw mentor vertelt jullie klas over een oproep van *Heel Holland Helpt*. Deze organisatie zoekt vrijwilligers om de buurt waarin jullie school staat, op te knappen. Daarom is de volgende oproep naar de leerlingen van jullie school gestuurd.

> Om de buurt waarin jullie school staat weer leefbaar te maken, zijn we op zoek naar schoolklassen die op een vrije zaterdag willen helpen de buurt op te knappen. Tijdens deze dag helpen de leerlingen met het opknappen van de parken en plantsoenen in de buurt. Het wordt een gezellige dag.
> We harken de parken aan, wieden onkruid, planten nieuwe plantjes en snoeien bomen en struiken. We sluiten deze dag hard werken af met een gezellige barbecue voor alle vrijwilligers.
> Welke klas wordt hierdoor uitgedaagd?
> Stuur een mail naar mevrouw M. Paulus via m.paulus@heelhollandhelpt.nl, waarin je je aanmeldt voor deze dag.

Jouw klas is enthousiast en wil graag meehelpen. Jouw mentor vraagt wie van jullie een e-mail wil sturen om jullie klas aan te melden. Jij wilt de e-mail wel namens jouw klas sturen.

Opdracht
Schrijf een enthousiaste e-mail naar mevrouw Paulus via m.paulus@heelhollandhelpt.nl.
Een deel van de informatie die je nodig hebt, staat in de tekst hierboven. De informatie die niet in de tekst staat, moet je zelf bedenken. Een aantal gegevens is al ingevuld.
Neem in de e-mail de volgende onderdelen op:
- Stel jezelf voor.
- Leg uit hoe je over de oproep van *Heel Holland Helpt* hebt gehoord.
- Geef informatie over jullie klas. Denk bijvoorbeeld aan welke school en de leeftijd van de leerlingen.
- Leg uit waarom jouw klas het belangrijk vindt om mee te doen aan dit project.
- Leg uit waarom jouw klas heel geschikt is om hieraan mee te doen. Noem hierbij twee sterke punten van je klas.
- Vraag informatie over de barbecue en leg uit dat sommige leerlingen in de klas dieetwensen hebben.
- Vraag om een spoedige reactie.

Sluit je e-mail af met ‘Met vriendelijke groet,’ en je eigen voor- en achternaam.
Let erop dat je je aanmelding duidelijk uitlegt in je e-mail, dat je een goede indeling maakt, dat je zakelijk blijft en de juiste toon weet te vinden.
Let op: Zorg ervoor dat je tekst minimaal uit 75 woorden bestaat. Bij minder dan 75 woorden krijg je geen punten voor taalgebruik.

→

Aan: m.paulus@heelhollandhelpt.nl

Onderwerp: aanmelden actie Heel Holland Helpt

Geachte mevrouw Paulus,

Uit: Examen Nederlands BB digitaal 2018-1

2 Wat voor tekst moet je schrijven?

____

3 Eén doel van de tekst is informeren. Wat is ook een doel van de tekst?
○ amuseren ○ overhalen ○ waarschuwen

4 Voor wie is de tekst bedoeld?

____

5 Met welke woorden moet je deze persoon aanspreken in je tekst?
○ je, jou, jouw ○ u, uw

6 Verdeel de onderdelen over alinea's door er nummers voor te zetten.

_____ Stel jezelf voor.

_____ Leg uit hoe je over de oproep van *Heel Holland Helpt* hebt gehoord.

_____ Geef informatie over jullie klas. Denk bijvoorbeeld aan welke school en de leeftijd van de leerlingen.

_____ Leg uit waarom jouw klas het belangrijk vindt om mee te doen aan dit project.

_____ Leg uit waarom jouw klas heel geschikt is om hieraan mee te doen. Noem hierbij twee sterke punten van je klas.

_____ Vraag informatie over de barbecue en leg uit dat sommige leerlingen in de klas dieetwensen hebben.

_____ Vraag om een spoedige reactie.

7 Onderstreep in de situatiebeschrijving de informatie die je nodig hebt voor het schrijven van je tekst.

8 Wat zet je onderaan je e-mail?

____

____

9 Maak bij elk onderdeel goede zinnen. Schrijf je zinnen eerst in het klad op een papier en schrijf dan hiernaast de hele e-mail. Vergeet niet je tekst in alinea's te verdelen.

Aan: m.paulus@heelhollandhelpt.nl

Onderwerp: aanmelden actie Heel Holland Helpt

Geachte mevrouw Paulus,

10 Voor het hele examen kun je 40 punten halen. Twaalf daarvan kun je verdienen met deze schrijfopdracht.
Hieronder staat het beoordelingsformulier. Laat je e-mail nakijken door een klasgenoot of kijk hem zelf na.

Beoordelingsformulier

Inhoud: 6 punten
Voor elk onderdeel dat mist, moet je één punt aftrekken.
De kandidaat
- stelt zichzelf voor. -1
- legt uit hoe hij van de oproep van *Heel Holland Helpt* gehoord heeft. -1
- geeft informatie over de klas. -1
- geeft een beschrijving waarom zijn klas het belangrijk vindt om mee te doen. -1
- geeft een beschrijving waarom hij denkt dat zijn klas geschikt is om hieraan mee te doen (twee sterke punten zijn genoemd). -1
- heeft informatie gevraagd over de barbecue en uitgelegd dat sommige leerlingen dieetwensen hebben. -1
- vraagt om een spoedige reactie. -1

Presentatie/conventies: 2 punten
Als één van de volgende dingen onjuist is of ontbreekt,
moet je één punt aftrekken:
- vermelding slotformule en voor- en achternaam onder e-mail -1
- alinea-indeling -1
- samenhang -1
- logische volgorde -1
- passend taalgebruik -1

Als je niet zeker bent of iets goed is, vraag je docent.

Taalgebruik: 4 punten
- Als je minder dan 75 woorden hebt geschreven, krijg je geen punten.
- Heb je meer dan 75 woorden, laat dan je docent het taalgebruik controleren en bepalen hoeveel punten je krijgt.

	punten
Inhoud	
Presentatie/conventies	
Taalgebruik	
Totaal	

Opdracht

4

1 Lees tekst 4. Het is een schrijfopdracht uit een examen.

Tekst 4

Schrijfopdracht

Je bent bijna klaar met je examen, maar je hebt geen zin om thuis te gaan zitten totdat je aan je nieuwe opleiding kunt beginnen.
Je besluit daarom op zoek te gaan naar een baantje om wat geld te verdienen.
In de supermarkt Bojum in jouw woonplaats hangt de volgende advertentie:

Bedrijfsomschrijving
Bojum Supermarkten is de afgelopen jaren zeer snel gegroeid. Inmiddels heeft Bojum meer dan 150 winkels, verspreid over het hele land. Het is de bedoeling dat dit aantal de komende jaren nog flink wordt uitgebreid. De Brabantse supermarktketen wordt regelmatig onderscheiden met prijzen. Vorig jaar werd Bojum voor de tweede keer uitgeroepen tot meest klantvriendelijk bedrijf en beste supermarktketen van Nederland.

Medewerker(-ster) vulploeg gezocht
Als vulploegmedewerker maak je samen met je collega's het onze klanten voor 100% naar de zin. Je stelt de klant centraal en doet je uiterste best om hun wensen te vervullen. Dit houdt in dat je met name ingezet wordt bij het aanvullen en schoonmaken van de schappen en het op orde brengen en houden van de winkel.
Je bent 2 tot 12 uur per week inzetbaar. Het salaris is boven het minimumloon en je ontvangt direct je vakantiegeld, vakantiedagen en atv in de vorm van een toeslag.
Wat verwachten we van je?
- Je bent voor 2 tot 12 uur per week inzetbaar.
- Je bent commercieel ingesteld en resultaatgericht.
- Je bent servicegericht en leergierig.
- Je toont inzet en je bent gemotiveerd.
- Je bent 15 jaar of ouder.

Klantgerichtheid, gedrevenheid en een sfeer van saamhorigheidsgevoel en onderlinge betrokkenheid zijn kenmerkend voor ons bedrijf. Als jij je hiertoe aangetrokken voelt en je voldoet ruimschoots aan bovenstaande eisen, dan nodigen wij je graag uit om te solliciteren.

Je besluit om op de bovenstaande vacature te schrijven.

Opdracht
Schrijf een keurige sollicitatiebrief per e-mail naar info@bojum.nl. Een aantal gegevens is al voorgedrukt.

Neem hierin de volgende onderdelen op.
- Leg uit op welke baan je solliciteert.
- Noem de plaats van de Bojum waarnaar jij solliciteert.
- Geef een korte omschrijving van de opleiding die je nu volgt.
- Geef aan welke werkervaring je al hebt.
- Noem twee positieve punten van jezelf waaruit blijkt dat je geschikt bent voor deze baan.

- Geef aan in welke maand(en) en op welke dagen jij beschikbaar bent.
- Vraag om een reactie.

Sluit je e-mail af met 'Met vriendelijke groet,' en je eigen voor- en achternaam.
» Let erop dat je alles vermeldt in je sollicitatiebrief en dat je een goede indeling maakt.
Voor de uitwerking van deze opdracht hoef je geen lijst met persoonlijke gegevens (cv) bij te voegen.
Let op: Zorg ervoor dat je tekst minimaal uit 75 woorden bestaat. Bij minder dan 75 woorden krijg je geen punten voor taalgebruik.

Aan: info@bojum.nl

Onderwerp: sollicitatie medewerker vulploeg

Geachte heer of mevrouw,

Uit: Examen Nederlands BB digitaal 2017-1

2 Maak de schrijfopdracht.
- Bedenk eerst wat voor tekst je moet schrijven, welk doel de tekst heeft en voor wie de tekst is bedoeld.
- Gebruik kladpapier om de onderdelen over de alinea's te verdelen.
- Schrijf ook je zinnen eerst in het klad. Controleer dan of alle zinnen goed geformuleerd zijn en alle woorden goed gespeld.
- Schrijf ten slotte de mail in het net hiernaast.

3 Laat je e-mail nakijken door een klasgenoot of kijk hem zelf na. Het beoordelingsformulier vind je online.

	punten
Inhoud	
Presentatie/conventies	
Taalgebruik	
Totaal	

Aan: info@bojum.nl

Onderwerp: sollicitatie medewerker vulploeg

Geachte heer of mevrouw,

Ik kan/weet

- hoe ik een schrijfopdracht op het examen moet maken.

Maak de opdrachten op Nieuw Nederlands Online.

Woordenlijst examen

De volgende woorden komen vaak in de vragen of meerkeuzeantwoorden van de examens voor. Achter het woord staat de betekenis. Eronder staat een voorbeeldvraag of meerkeuzeantwoord waarin dat woord wordt gebruikt en de uitleg hiervan.

aandacht trekken = iets laten opvallen
Het beeld **trekt de aandacht**.
Het beeld valt op, zodat je verder gaat kijken en lezen.

aankondigen / aankondiging = vertellen dat iets gaat komen of gebeuren
In de inleiding staat een **aankondiging** van het onderwerp.
In de inleiding staat wat het onderwerp van de tekst is, waar de rest van de tekst over gaat.

aanleiding = de reden waarom iemand over een onderwerp schrijft
In de inleiding noemt de schrijver de **aanleiding** voor het schrijven van de tekst.
In de inleiding legt de schrijver uit waarom hij de tekst heeft geschreven.

aantonen = bewijzen, laten zien dat iets zo is
Het voorbeeld **toont aan** dat uitsluitend robots eerlijke topsport beoefenen.
Het voorbeeld bewijst dat alleen robots eerlijke topsport beoefenen.

aanzetten tot handelen / aansporen / activeren zie **overhalen**

adviseren / advies geven = raad geven
Het doel van de schrijver is je te **adviseren** over gezonde voeding.
Het doel van de schrijver is je raad te geven over gezonde voeding.

afleiden uit = begrijpen uit, concluderen uit
Wat kun je **afleiden uit** de reactie van de jongen?
Wat begrijp je als je de reactie van de jongen ziet?

amuseren = mensen vermaken met iets leuks of interessants
De schrijver wil de lezer **amuseren** met een leuk verhaal over winkelende mannen.
De schrijver wil de lezer vermaken met een leuk verhaal over winkelende mannen.

argument = waarom je iets vindt
Welk **argument** geeft de schrijver bij zijn mening?
Wat zegt de schrijver om uit te leggen waarom hij dat vindt?

benadrukken = ergens extra aandacht op vestigen, belangrijker maken
De gekozen lettergrootte **benadrukt** het nut van goede doelen.
Door de lettergrootte krijgt het nut van goede doelen extra aandacht.

bewering = iets wat je zegt of schrijft
Welke van de onderstaande **beweringen** is juist?
Welke van de zinnen hieronder is juist?

blijken uit = duidelijk worden uit
Uit welke zin of uit welk zinsdeel **blijkt** zijn visie het best?
Uit welke zin of uit welk stukje zin wordt het beste duidelijk hoe hij erover denkt?

citeren = letterlijk overschrijven of iemands woorden letterlijk weergeven
Wie wordt in alinea 3 **geciteerd**?
Van wie staan er uitspraken in alinea 3? (Die uitspraken staan tussen aanhalingstekens.)

commentaar = opmerking over iets
De schrijver geeft de uitspraken van de deskundige weer zonder verder **commentaar**.
De schrijver schrijft de uitspraken van de deskundige alleen op. Hij zegt er verder niets over.

conclusie = wat je bedenkt nadat je ergens over nagedacht of gelezen hebt
In de laatste alinea wil de schrijver een **conclusie** geven.
In de laatste alinea wil de schrijver laten zien wat er volgt uit wat hij in de tekst heeft verteld.

deskundige = iemand die veel weet van een bepaald vak of onderwerp
Op welke wijze gebruikt de schrijfster de uitspraken van **deskundigen** in deze tekst?
Wat doet de schrijfster in deze tekst met de uitspraken van de mensen die veel weten van het onderwerp?

doel-middel = je gebruikt iets (middel) om iets (doel) te bereiken
Welk verband vind je in deze zin?
'Door veel mest te gebruiken, gaan de planten beter groeien.'
Het **middel** (veel mest) wordt gebruikt om het **doel** (betere groei van de planten) te bereiken.

feit = iets waarvan je kunt controleren of het waar is
In alinea 3 staan alleen **feiten**.
In alinea 3 staan alleen dingen die je kunt controleren.

functie = waarvoor iets is bedoeld
Wat is de **functie** van de laatste alinea?
Waarvoor is de laatste alinea bedoeld?

gegeven = iets wat zo is, een feit
In de laatste alinea voegt de schrijver een nieuw **gegeven** toe.
In de laatste alinea begint de schrijver over iets nieuws, iets waarover hij het nog niet heeft gehad.

(het) gestelde = dat wat is gezegd, de uitspraak
De schrijver benoemt een oorzaak van **het gestelde** in alinea 2.
De schrijver zegt wat een oorzaak is van dat wat in alinea 2 is gezegd.

gevolg = iets wat door iets anders (= oorzaak) gebeurt
In alinea 8 staan de **gevolgen** van de jacht op herten.
In alinea 8 staat welke goede of slechte dingen gebeuren door de jacht op herten.

hoofdgedachte = het belangrijkste wat over het onderwerp wordt gezegd in één zin
Wat is de **hoofdgedachte** van de tekst?
Wat is het belangrijkste wat over het onderwerp wordt gezegd in één zin?

(een) indruk geven van = een eerste idee geven over
In de inleiding wil de schrijver **een indruk geven** van wat het onderwerp van de tekst is.
In de inleiding wil de schrijver je een beetje vertellen wat het onderwerp van de rest van de tekst is.

informeren / informatie geven = dingen vertellen waardoor je meer over iets te weten komt
Het doel van de tekst is **informatie geven**.
Het doel van de tekst is dat je meer over het onderwerp te weten komt.

inleiden = voor het eerst duidelijk maken
Hoe wordt het onderwerp van de tekst in de eerste alinea **ingeleid**?
Op welke manier wordt het onderwerp van de tekst in de eerste alinea voor het eerst duidelijk gemaakt?

introduceren / introductie = voorstellen
In de inleiding wordt een deskundige **geïntroduceerd**.
In de inleiding wordt een deskundige voorgesteld die in de rest van de tekst ook voorkomt.

kopje / tussenkopje = tussentitel
Welk **kopje** past het beste boven alinea 4?
Welke tussentitel past het best boven alinea 4?

mening / opvatting / standpunt = een uitspraak waarmee je het eens of oneens kunt zijn
In de laatste alinea geeft de schrijver zijn eigen **mening**.
In de laatste alinea zegt de schrijver wat hij er zelf van vindt.

middel zie **doel-middel**

minimaal = ten minste
Zorg ervoor dat je tekst **minimaal** uit 75 woorden bestaat.
Zorg ervoor dat je ten minste 75 woorden schrijft.

oorzaak = waardoor iets komt
In welke alinea staat de **oorzaak** van het energietekort?
In welke alinea staat hoe het komt dat er een energietekort is?

opbouw = hoe iets in elkaar zit
In alinea 1 staat hoe de tekst is **opgebouwd**.
In alinea 1 staat hoe de tekst in elkaar zit, wat in de verschillende alinea's staat.

opsomming = één voor één een aantal dingen opnoemen
De alinea's 4, 5 en 6 vormen een **opsomming** van nadelen.
In de alinea's 4, 5 en 6 noemt de schrijver een aantal nadelen achter elkaar op.

opvatting zie **mening**

overhalen / aanzetten tot handelen / aansporen / activeren = mensen zover krijgen dat ze iets doen
De maker van de advertentie wil je **overhalen** om geld te geven voor het goede doel.
De maker van de advertentie wil je zover krijgen dat je geld gaat geven voor het goede doel.

overtuigen = mensen zover krijgen dat ze jouw mening overnemen
De schrijver wil je ervan **overtuigen** dat voetballen leuk is.
De schrijver wil ervoor zorgen dat jij ook vindt dat voetbal leuk is.

persoonlijk = van jezelf
In de laatste alinea staat een **persoonlijke** mening van de schrijver.
In de laatste alinea staat de eigen mening van de schrijver.

reactie / reageren = laten merken wat je van iets vindt
Welke uitspraak past het beste bij de **reacties** van de scholieren?
De scholieren laten merken wat ze ervan vinden. Welke uitspraak past daar het beste bij?

reden = waarom je iets doet of vindt
Welke **reden** voor het invoeren van statiegeld op zwerfafval heeft het bedrijfsleven?
Waarom wil het bedrijfsleven statiegeld invoeren?

samenvatting = de inhoud in het kort
De tekst begint met een **samenvatting** vooraf.
Aan het begin van de tekst worden de belangrijkste dingen uit de tekst kort genoemd.

standpunt zie **mening**

tegenspreken = het tegenovergestelde zeggen
Alinea 4 **spreekt** het gestelde in alinea 3 **tegen**.
In alinea 4 staat het tegenovergestelde van wat in alinea 3 wordt gezegd.

tegenstelling = verschil tussen twee dingen die elkaars tegenovergestelde zijn
Welke **tegenstelling** bestaat er tussen alinea 3 en 4?
Welke twee verschillende dingen staan in alinea 3 en 4 tegenover elkaar?

toekomstverwachting = wat er waarschijnlijk nog gaat gebeuren
In de laatste alinea spreekt de schrijver een **toekomstverwachting** uit.
In de laatste alinea vertelt de schrijver wat er waarschijnlijk nog gaat gebeuren.

toelichting = uitleg, verduidelijking
Alinea 2 geeft een **toelichting** op de inhoud van alinea 1.
In alinea 2 wordt de inhoud van alinea 1 duidelijker uitgelegd.

tussenkopje zie **kopje**

uitwerking = iets wat al eerder kort is gezegd, verder uitleggen
Alinea 3 geeft een **uitwerking** van wat er in alinea 2 wordt verteld.
In alinea 3 wordt iets wat al eerder in alinea 2 is gezegd, verder uitgelegd.

verband = wat twee delen van een tekst met elkaar te maken hebben
Wat is het **verband** tussen alinea 2 en 3?
Wat hebben alinea 2 en 3 met elkaar te maken?

verduidelijken = duidelijker, beter te begrijpen maken
De foto **verduidelijkt** de tekst.
Door de foto begrijp je de tekst beter.

verklaren / verklaring = uitleggen hoe iets in elkaar zit of hoe iets komt
Alinea 6 geeft een **verklaring** voor de bewering in alinea 5.
In alinea 6 wordt dat wat in alinea 5 wordt gezegd, uitgelegd.

voorbeeld = iets noemen om iets beter uit te leggen
In alinea 8 staan **voorbeelden** bij het onderwerp.
In alinea 8 worden dingen genoemd die het onderwerp duidelijker maken.

voornaamste = belangrijkste
Wat is het **voornaamste** doel van deze tekst?
Wat is het belangrijkste doel van deze tekst?

voorwaarde = iets wat eerst moet gebeuren, voordat …
In alinea 6 staat een **voorwaarde** voor het verminderen van het aantal ongelukken.
In alinea 6 staat wat er moet gebeuren om het aantal ongelukken te verminderen.

waarschuwen / een waarschuwing geven = wijzen op een gevaar of een nadeel
De schrijver wil de lezer **waarschuwen** voor te veel eten.
De schrijver wil de lezer vertellen dat te veel eten gevaarlijk kan zijn.

weergeven = beschrijven
Welke zin **geeft** de hoofdgedachte van de tekst **weer**?
Welke zin beschrijft de hoofdgedachte van de tekst?

Aantekeningen

Bijlagen

Tekstverbanden en signaalwoorden

verband	voorbeelden van signaalwoorden
opsomming of volgorde	eerst, ten eerste – ten tweede – ten slotte, om te beginnen, ook, en, tevens, bovendien, daarna, dan, vervolgens, voordat, nadat
tegenstelling	maar, echter, toch, hoewel, daarentegen
oorzaak-gevolg	doordat, daardoor, als gevolg van, het gevolg is
voorbeeld	zo, bijvoorbeeld, zoals, neem nou, onder andere
vergelijking	net zo als, even … als, in vergelijking met, *meer / groter* dan
doel-middel	waarmee, zodat, om ... te, door middel van, met behulp van
voorwaarde	als … (dan), indien
reden / verklaring / argument	omdat, daarom, want, namelijk, vanwege, wegens, aangezien, immers
conclusie	dus, concluderend, dat betekent, kortom

Woordraadstrategieën

Wanneer je in een tekst een onbekend woord tegenkomt, lees dan verder. Door het woord of de rest van de tekst goed te lezen, begrijp je vaak wel wat er ongeveer met het woord wordt bedoeld. Gebruik deze tips:

- Zoek in de tekst naar:
  - een **synoniem**: een woord dat ongeveer hetzelfde betekent.
  - de **betekenis** van het woord.
  - een **voorbeeld**. Let op signaalwoorden, zoals *bijvoorbeeld, zoals* enzovoort.
  - een **tegenstelling**. Bijvoorbeeld: *ontkennen* tegenover *zeggen dat iets wel zo is*.
- Zoek in het woord dat je niet kent een **bekend woorddeel**. Bijvoorbeeld: *onnodig* (niet nodig).
- Kijk of het woord **lijkt op een ander woord** dat je wel kent. Bijvoorbeeld: *concentratie* lijkt op *concentreren* = *opletten, je aandacht bij iets houden*; *chaotisch* lijkt op *chaos* = *puinhoop*.

Als je de betekenis niet uit de tekst of het woord kunt afleiden, gebruik dan een **(online)woordenboek**. Zoek een woord alleen op als je denkt dat het belangrijk is om de tekst te begrijpen. Kies de betekenis die in de tekst past.

Let op:
- **figuurlijk taalgebruik**. Bedoelt de schrijver wel precies wat er staat?
- **overdrijvingen** en **ironie**. Maakt de schrijver iets groter, mooier of erger? Bedoelt hij het wel serieus of bedoelt hij bijvoorbeeld juist het tegenovergestelde?

Voorbeeld schrijfplan

[1]	**onderwerp**	stress bij scholieren	
	tekstdoel	informeren	
	publiek	jongeren	
	onderdeel	***alinea***	***deelonderwerp + korte uitwerking in steekwoorden***
[2]	**inleiding**	1	• onderwerp + aanleiding: – onderzoek Universiteit Utrecht – 42 procent van de jongeren heeft last van stress – aantal scholieren met stress in 15 jaar verdubbeld
[3]	**middenstuk**	2	• deelonderwerp 1: herkennen – erg moe, buikpijn, slecht slapen – black-out tijdens de toets
		3	• deelonderwerp 2: oorzaken – niet lekker in je vel zitten, faalangst – combinatie school, baantje, sociaal leven – niet gauw tevreden zijn → te veel van jezelf vragen
		4	• deelonderwerp 3: voorkomen – 'nee' leren zeggen – plannen en pauzes nemen – sporten – op tijd hulp vragen (ouders, school)
[4]	**slot**	5	• samenvatting en advies – stress kan leiden tot burn-out – voorkom stress → maak keuzes

[1] Noteer kort het onderwerp, het doel en het publiek van je tekst.
Tekstdoelen zijn bijvoorbeeld *informeren, instructie geven, overtuigen* en *overhalen*.
Noteer bij **publiek** *jongeren* of *volwassenen* en bedenk welke toon daarbij hoort (bijvoorbeeld 'je'/'jij' of 'u'/'uw', beleefd en zakelijk of vriendschappelijk).

[2] Bedenk hoe je het onderwerp van je tekst wilt inleiden, bijvoorbeeld door het noemen van de aanleiding, het geven van één of meer voorbeelden bij het onderwerp of door te beginnen met een leuk, kort verhaaltje. Noteer die **inleiding** in steekwoorden in het schrijfplan.

[3] In het **middenstuk** gebruik je voor elk deelonderwerp één alinea. Noteer voor elke alinea in steekwoorden wat je wilt vertellen.

[4] Bedenk wat je in het **slot** van je tekst wilt doen, bijvoorbeeld de deelonderwerpen samenvatten, een toekomstverwachting geven, een conclusie trekken of een advies geven. Noteer de woorden die je hiervoor wilt gebruiken in het schrijfplan.

Voorbeeld zakelijke brief

[1] Matthijs Wahlers
Nieuwstraat 98
5141 BS Waalwijk

[2] Waalwijk, 18 december 2021

[3] A&Q Retail
T.a.v. de heer T. Rutgers
Eendrachtsplein 101
3015 ED Rotterdam

[4] Betreft: interview

[5] Geachte heer Rutgers,

[6] Mijn naam is Matthijs Wahlers en ik zit in klas 4 vmbo van het Oscar Romero College in Waalwijk. Binnenkort moet ik voor Nederlands een presentatie houden en daarvoor moet ik iemand interviewen. Mijn vraag is: zou ik u mogen interviewen?

[7] Mijn presentatie gaat over reclamecampagnes. In het tijdschrift *Meuk* stond hierover een artikel over reclamecampagnes voor jeans en uw naam werd ook genoemd. Het doel van mijn interview is om te weten te komen hoe reclamecampagnes precies werken. U kunt daar vast veel informatie over geven. In de bijlage vindt u de belangrijkste vragen die ik u zou willen stellen.

Ik zou ook graag willen weten of u weet waarom jeans zo populair zijn onder jongeren. Ik denk dat dit komt omdat er zoveel verschillende jeans zijn. Er is voor iedereen wel een broek die lekker zit en goed staat. Bovendien zijn het vaak beroemdheden die reclame maken voor een jeansmerk. Denkt u dat mijn uitleg klopt?

[8] Het zou dus erg fijn zijn als ik u zou mogen interviewen. Zou u zo snel mogelijk kunnen antwoorden, zodat ik verder kan met de voorbereidingen voor mijn presentatie? We kunnen dan ook een plaats en een tijdstip afspreken voor het interview. Alvast hartelijk bedankt.

[9] Met vriendelijke groet,

[10]

Matthijs Wahlers

[11] Bijlage: interviewvragen voor presentatie Nederlands

[1] Jouw eigen naam en adres
Schrijf hier je eigen naam en adres. Zet daaronder je adres en/of je telefoonnummer, als je wilt dat de ontvanger contact met je opneemt. Gebruik een 'net' e-mailadres en niet bijvoorbeeld: stinkybinky@bmail.com.

[2] Plaats, datum
Noteer de plaatsnaam gevolgd door een komma en de datum. Schrijf de naam van de maand helemaal uit.

[3] Naam en adres van de ontvanger
Noteer de naam en het adres van de persoon of het bedrijf aan wie je de brief schrijft. Schrijf onder de bedrijfsnaam *T.a.v. de heer / mevrouw …* als je weet aan wie je de brief richt.
Zet dezelfde gegevens op de envelop.

[4] Betreft
Noteer in één woord of een paar woorden het onderwerp van je brief.

[5] Aanhef
Gebruik een beleefde aanhef met daarachter een komma, bijvoorbeeld:
Geachte heer Van den Dries, of *Geachte mevrouw Jansen,*
Geachte heer of mevrouw, (als je niet weet aan wie de brief is gericht).

[6] Inleiding
Begin met een hoofdletter. Schrijf op waarom je de brief schrijft: de aanleiding. Bijvoorbeeld:
Op 20 januari las ik op uw website dat u een stageplaats heeft voor …
Mijn naam is Jacky Brons en ik …

[7] Middenstuk
Gebruik voor elk deelonderwerp één alinea. Als je een bijlage meestuurt, noem die dan ook in je tekst.

[8] Slot
Spreek een wens of verwachting uit, bijvoorbeeld:
Ik hoop dat u mij uitnodigt voor een gesprek / dat ik voldoende informatie heb gegeven.
Natuurlijk ben ik graag bereid om mijn sollicitatie in een gesprek toe te lichten.

[9] Groet
Een beleefde groet is *Met vriendelijke groet,*. Na de groet gebruik je een komma.

[10] Handtekening en naam
Zet onder de groet je handtekening. Zet daaronder je voor- en achternaam.
Schrijf je namens een groep, dan zet je dat onder de groet. Bijvoorbeeld:
Met vriendelijke groet,
namens klas 4C

[11] Bijlage
Dit onderdeel gebruik je als je iets meestuurt met je brief, bijvoorbeeld (een kopie van) een bon van een artikel waarover je een klacht hebt, een stageverslag of je cv.
Achter 'Bijlage' noteer je dan bijvoorbeeld *kopie van bon Samsung S10* of *cv*.

Voorbeeld zakelijke e-mail

		Aan: laura.goosen@hotmail.com
kort, duidelijk onderwerp	[1]	**Onderwerp:** workshop geven
		Bijlagen: programma projectweek Duurzaam leven.docx (84K)
aanhef	[2]	Geachte mevrouw Goosen,
inleiding	[3]	Mijn naam is Willemijn Donkers en ik zit in de vierde klas van het Zuiderzeecollege in Almere. Elk jaar wordt op onze school een projectweek georganiseerd en dit jaar is het thema 'duurzaam leven'. Nu las ik uw naam in het artikel *Eten uit de vuilnisbak*. Omdat het tegengaan van voedselverspilling heel goed past bij het thema van onze projectweek, wil ik u vragen een workshop op onze school te geven.
middenstuk – noem de bijlage(n) als je die meestuurt	[4]	Eerst vond ik het een vies idee om eten uit een vuilnisbak te halen, maar nadat ik verschillende verhalen over 'skippen' op internet las, heb ik mijn mening aangepast. Er wordt inderdaad heel veel goed voedsel weggegooid, ook op onze school. Daarom zou het fijn zijn als u tijdens onze projectweek iets kunt vertellen over skippen en uw ervaringen. Als bijlage stuur ik het programma van de projectweek. Kunt u tijdens de workshop aandacht besteden aan de veiligheid? Er zitten vast producten in de containers die je beter niet kunt opeten. Wat is trouwens het meest bijzondere wat u als skipper in een container heeft gevonden? Nu lijkt het me fantastisch om na uw verhaal met een groepje leerlingen in onze schoolcontainer op zoek te gaan naar eetbaar voedsel. Mijn docent vindt dat een griezelig idee, omdat skippen eigenlijk niet is toegestaan. Maar door dit te doen, zien mijn klasgenoten met eigen ogen dat er goed eten verspild wordt. Wanneer u voordat we in de container duiken, nog even noemt dat skippen eigenlijk niet mag, krijg ik vast wel toestemming voor deze actie.
slot	[5]	Zou u zo snel mogelijk kunnen reageren op mijn mail en in de antwoordmail willen zetten of er ook kosten verbonden zijn aan de workshop skippen? Alvast hartelijk bedankt.
groet	[6]	Met vriendelijke groet,
voor- en achternaam – zet als dat nodig is, onder je naam je adres en/of telefoonnummer	[7]	Willemijn Donkers

Voorbeeld cv

Curriculum vitae

[1] **Persoonlijke gegevens**

naam	Losman
voornamen	Eva
adres	Noorderholt 7a 9628 Bv Siddeburen
telefoonnummer	06 - 255 31 81
e-mailadres	elosman6@bmail.com
geboortedatum en -plaats	26 maart 2003, Delfzijl

[2] **Opleiding en cursussen**

van 2016 tot heden	Vmbo-basis, Siddeburen Profiel Mobiliteit en Transport Vakkenpakket: wiskunde en nask1
van 2019 tot 2020	Cursus 3D Repaircafé, Appingedam Ontwerpen en repareren met een 3D-printer (6 bijeenkomsten)

[3] **Werkervaring**

van 2019 tot heden	Supermarktmedewerker Jumbo, Delfzijl Taken: vakkenvullen en groenteafdeling bijhouden
van augustus tot november 2021	Stage VBTrailerbouw, Bedum Taken: reparatie en onderhoud
van 2018 tot heden	Hulpkracht buurtpand Koppel, Siddeburen Taken: klaarzetten stoelen en tafels, koffie en thee schenken, planten verzorgen

[4] **Eigenschappen en vaardigheden**

- Samenwerken: Ik kan goed in een team werken en vind het leuk om samen naar oplossingen te zoeken.
- Doorzettingsvermogen: Ik houd van uitdagingen, mezelf verder ontwikkelen en geef niet snel op.

Hobby's en interesses

- Handbal
- Survival

[1] Begin je cv altijd met je persoonlijke gegevens.
[2] Noem daarna je opleiding(en). Noem als eerste de opleiding die je nu volgt of het laatst hebt afgerond. Als je een cursus hebt gevolgd die interessant is voor de werkgever, kun je die hier ook noemen.
[3] Noem vervolgens je werkervaring (denk ook aan stages, bijbaantjes en klusjes). Geef eventueel een korte toelichting waarin je vertelt wat je precies hebt gedaan.
[4] Noem in dit deel andere zaken die passen bij de vacature waarop je solliciteert. Je mag ook kopjes toevoegen als je daarbij dingen kunt noemen die interessant zijn voor de werkgever, zoals *Vrijwilligerswerk*. Wil je iets noemen dat niet onder een kopje past, gebruik dan *Overige* of *Aanvullende informatie*.

Opmaakvoorbeeld cv

Eva Losman

CURRICULUM VITAE

<table>
<tr>
<td>

PERSOONLIJKE GEGEVENS

Eva Losman
Noorderholt 7a
9628 BV Siddeburen
06 - 255 31 81
elosman6@bmail.com

geboren
26 maart 2003, Delfzijl

</td>
<td>

OPLEIDING EN CURSUSSEN

Vmbo-basis, Siddeburen
2016 – heden
Profiel Mobiliteit en Transport
Vakkenpakket: wiskunde en nask1

Cursus 3D Repaircafé, Appingedam
2019 – 2020
Ontwerpen en repareren met een 3D-printer
(6 bijeenkomsten)

</td>
</tr>
<tr>
<td></td>
<td>

WERKERVARING

Supermarktmedewerker Jumbo, Delfzijl
2019 – heden
Taken: • vakkenvullen
• groenteafdeling bijhouden

Stage VBTrailerbouw, Bedum
augustus – november 2021
Taken: • reparatie
• onderhoud

Hulpkracht buurtpand Koppel, Siddeburen
2018 – heden
Taken: • klaarzetten stoelen en tafels
• koffie en thee schenken
• verzorgen planten

</td>
</tr>
<tr>
<td>

HOBBY'S EN INTERESSES

• Handbal →

• Survival →

</td>
<td>

EIGENSCHAPPEN EN VAARDIGHEDEN

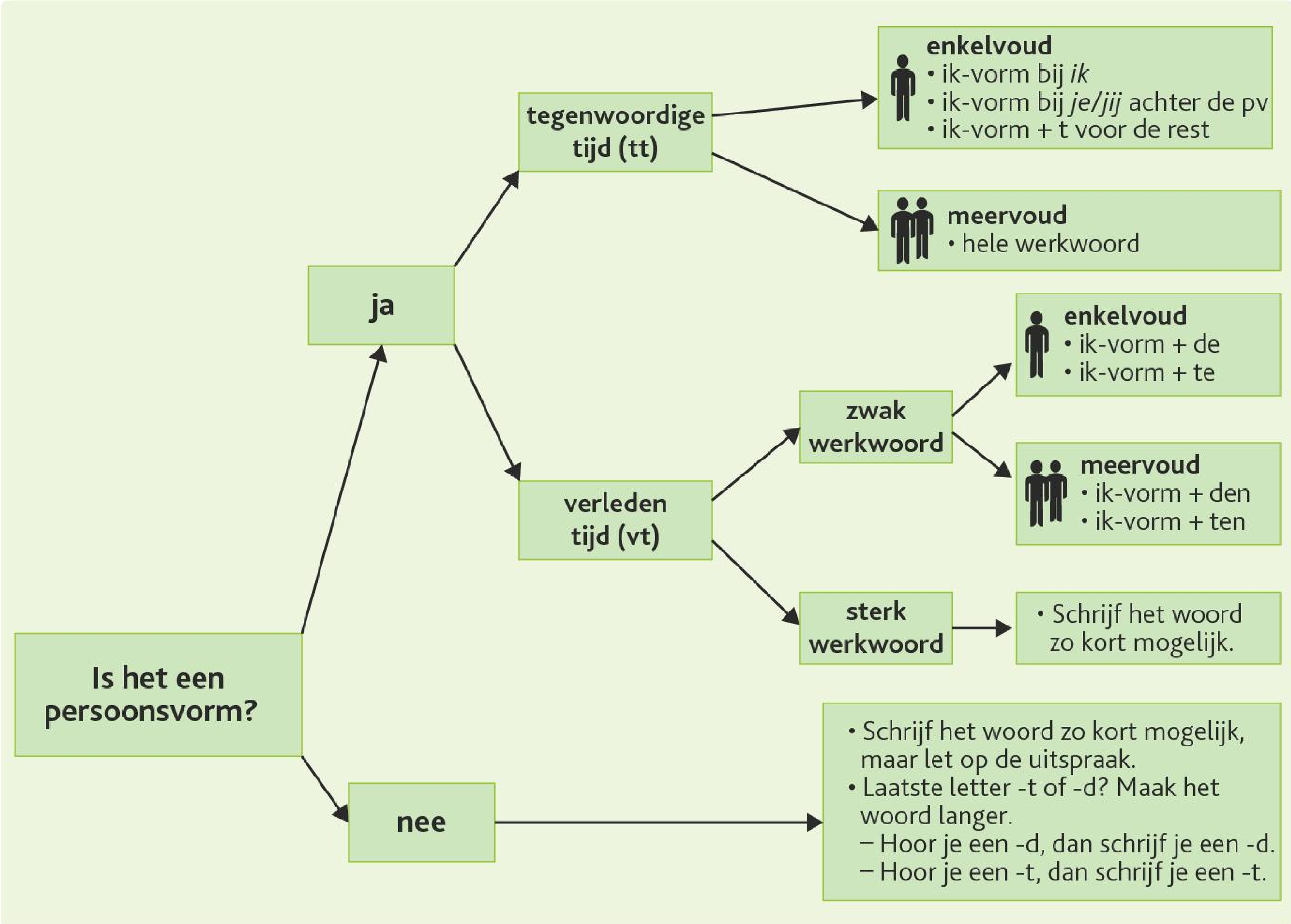
Samenwerken
Ik kan goed in een team werken en vind het leuk om samen naar oplossingen te zoeken.

Doorzettingsvermogen
Ik houd van uitdagingen, mezelf verder ontwikkelen en geef niet snel op.

</td>
</tr>
</table>

Tip: Gebruik een mooie lay-out voor je eigen cv, maar overdrijf niet en gebruik een 'rustig' lettertype. Op internet kun je veel goede voorbeeld-cv's vinden.

Schema werkwoordspelling

Zo vind je de persoonsvorm
Zet de zin in een andere tijd: maak van de tegenwoordige tijd de verleden tijd of andersom:
– *Dinsdag wordt Jay met de auto naar de camping gebracht.*
→ *Dinsdag werd Jay met de auto naar de camping gebracht.*
Het werkwoord dat verandert, is de persoonsvorm.

Zo vind je het onderwerp
Stel de vraag: wie/wat + pv? Het antwoord is het onderwerp. Bijvoorbeeld:
– *Mischa stuurt morgen een bos bloemen naar de trainer.*
Wie stuurt? → *Mischa = onderwerp*

Zo gebruik je 't ex-fokschaap
Op twee plaatsen in het schema kun je twijfelen:
• bij de verleden tijd van een zwak werkwoord: moet je -te(n) of -de(n) schrijven?
• als het woord geen persoonsvorm is: moet je een -t of een -d schrijven?

Twijfel je? Gebruik de regel van **'t** e**x**-**f**o**ksch**aa**p**.
1 Haal -en van het hele werkwoord af.
2 Staat de laatste letter in **'t** e**x**-**f**o**ksch**aa**p**? Gebruik -t/-te/-ten.
Gebruik in alle andere gevallen -d/-de/-den.

Let op: de regel van **'t** e**x**-**f**o**ksch**aa**p** mag je nooit gebruiken bij een persoonsvorm die in de tegenwoordige tijd staat.

Register

Bronvermelding

Instituut voor Beeld en Geluid, Hilversum: p. 8-9
Frank de Roo/HH, Den Haag: p. 10-11
AP/HH, Den Haag: p. 15
Wilco van Dijen, Wijk bij Duurstede: p. 16
Shutterstock, New York: p. 18, 31, 52r, 57, 59, 88, 98, 106, 111, 114, 115, 131r, 139o, 146, 151, 166, 167, 168, 172o, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 182, 183, 184 t/m 195, 197 t/m 204, 213, 216
Picture-Alliance/Lineair, Arnhem: p. 22l, 124r, 172b
Ottfried Schreiter/Lineair, Arnhem: p. 22r
Paddy Logue, Dublin: p. 26
Evert Kwok/Studio Vuurdoorn, Amersfoort: p. 30
Mireille Stomp, Groningen: p. 40
Marcel van den Bergh/HH, Den Haag: p. 48
Martine Hoving/HH, Den Haag: p. 50-51
Daan van Oostenbrugge, Groenekan: p. 52
Thaiwhales, Bangkok: p. 55
Ron Giling/Lineair: p. 66
iStockphoto, Dublin: p. 68
Kamiel Spoelstra, Wageningen: p. 71
Reid, Geleijnse & Van Tol, Soest: p. 84, 92
Niels Wenstedt/ANP, Den Haag: p. 90-91
Renske de Greef, Utrecht: p. 93
Bart Ongering, Amsterdam: p. 94
Gemeente Amsterdam: p. 97
ANP/EPA, Rijswijk: p. 102
Snapdeal, New Delhi: p. 108
Stichting Vrienden van Loesje, Arnhem: p. 116
Keytree, Groningen: p. 124l
Wiebe Kiestra, Den Haag: p. 128
Maikel Samuels/HH, Den Haag: p. 130-131
Quest/Hearst, Amsterdam: p. 134
NTR/NPO, Hilversum: p. 139b
BN Licensing B.V., Roosendaal: p. 140
www.duinenzathe.nl: p. 142, 143
Erik Molkenboer, Nijmegen: p. 156
Roen Kiewik/Revolver – Amsterdam: p. 170-171
www.entoen.nu/nl/annefrank: p. 172
Ted van Lieshout, Amsterdam: p. 182
Dinand van der Wal/Topkapi Films, Amsterdam: p. 196lb
Warner Bros, Amsterdam: p. 196lo
Pief Weyman/Topkapi Films, Amsterdam: p. 196ro
Column Film, Amsterdam: p. 196rb
Robin Utrecht/HH, Den Haag: p. 208-209
Onwingsofwaste, Melbourne: p. 214
Burgers' Zoo, Arnhem: p. 227
ANWB, Den Haag: p. 228
Oceanwide Images, Toormina: p. 229
BNNVARA, Hilversum: p. 231

LEERWERKBOEK NEDERLANDS 6E EDITIE 4 VMBO-BASIS

FLEX

Met FLEX heb je:

Boeken die je mag houden

- elk schooljaar krijg je een nieuw boek
- dit boek mag je houden om in te markeren en te werken
- zo wordt je boek een effectief leermiddel

Een persoonlijke digitale leeromgeving

- waarin je wordt uitgedaagd om het beste uit jezelf te halen
- met oefentoetsen, interactieve opdrachten en feedback
- en met inzicht in je resultaten

+

Altijd actueel lesmateriaal

- actuele inhoud met opdrachten en toetsen
- zowel in je boek als digitaal
- aangevuld met nieuw lesmateriaal op basis van het nieuws en actualiteiten

Noordhoff

MIX Papier van verantwoorde herkomst FSC® C118189 FSC www.fsc.org

www.nieuwnederlands.noordhoff.nl

ISBN 978-90-01-88072-9

9 789001 880729